

**DE LEER DER WAARHEID,
DIE NAAR DE GODZALIGHEID IS**

Voorgesteld, bevestigd en toegepast in
85 oefeningen over de

HEIDELBERGSE CATECHISMUS

ZONDAG 39 - 44

door

Mr. JUSTUS VERMEER

in leven doctor in de beide rechten en ouderling der Gereformeerde Gemeente
behorend bij de Nederlands Hervormde Kerk
te Utrecht

met een voorrede van Gerhardus van Schuylenborgh
bedienaar van het heilig Evangelie in de gemeente van Jezus Christus
te Thienhoven

Eerste uitgave:
Boekverkoper Nikolaas van Vucht,
1749-1750 te Utrecht

STICHTING DE GIHONBRON
MIDDELBURG
2002

ZONDAG 39
(eerste deel)

(Vraag 104)
HET VIJFDE GEBOD

(Alleen de woorden van het gebod)

Nog steeds zijn wij bezig met de verklaring van de onderwijzer betreffende de bijzondere geboden en verboden van de zedelijke wet van God, waarvan de eerste tafel het hoofdgebod inhoudt, aangaande de volmaakte liefde ten aanzien van God. Dit hebben wij met de bespreking van het vierde gebod afgehandeld (zondag 34 tot en met zondag 38).

Wij gaan nu met de onderwijzer er toe over de tweede tafel van deze wet te verklaren, welke het tweede hoofdgebod inhoudt, de volmaakte liefde tot onze naasten. Deze moet voortvloeien uit de liefde tot God, en dus is dit gebod aan het eerste hoofdgebod gelijk. Dit omvat de volgende zes geboden, welke verklaard worden in de zondagen 39 tot en met 44, vraag 113.

De Wetgever, en in navolging van die ook de onderwijzer, handelt hier zó, dat Hij:

1. Eerst de personen noemt die wij voor onze naasten te houden hebben en ten aanzien van wie Hij volmaakte liefde gebiedt (het vijfde gebod).
2. En dan breidt de Wetgever dit vervolgens breder uit door verschillende geboden te geven betreffende bijzonderheden, welke nadelig zijn, om deze volmaakte liefde ten aanzien van de naasten te oefenen, of deze ook wel beletten (het zesde tot en met het tiende gebod).

Wat betreft de personen, welke de Wetgever noemt en die wij voor onze naasten te houden hebben, en ten aanzien van wie Hij volmaakte liefde gebiedt, nu wij toegekomen zijn aan het vijfde gebod (zondag 39) zullen wij hier nu verder van handelen. Daarbij verdelen wij deze verklaring in twee voorname hoofddelen:

- I. Wij zullen het gebod verklaren zoals wij dit vinden in Exodus 20:12.
- II. Dan zullen wij de geestelijke zin er van openen, aan de hand van de uitbreiding, welke de onderwijzer hierover geeft.

Wat het eerste betreft, alleen dit gebod wordt in deze tweede tafel op *gebiedende* wijze voorgesteld. AL de andere geboden zijn op *verbiedende* wijze. Dit wil te kennen geven, dat alleen waar dit vijfde gebod in het hart is ingedrukt, ook de volgende geboden daarop vat kunnen hebben en van vrucht en uitwerking kunnen zijn.

Wij vinden dit gebod in Exodus 20:12. Bezien wij hier dan:

- A. dit gebod, en
- B. de aandrang of belofte bij dit gebod.

A. Het gebod nader beziende, willen wij eerst op het algemene oogmerk van dit vijfde gebod letten.

1. Daarbij moeten wij de grondslag van dit gebod nader beschouwen.

- Deze grondslag ligt hierin, dat de Heere naar Zijn vrijmachtig welbehagen het heeft gewild, dat er onder de mensen een orde van ondergeschiktheid en boven anderen gesteld zijn plaats zou hebben. Zonder deze zou na de val geen wereld

kunnen staande blijven, en daarom heeft het God - als de Heere Zebaoth, de Heere der heirscharen, Die het alles in orde houdt - belooft deze in de wereld in te stellen. Dus moet de één gebieden en de ander gehoorzamen, opdat alles niet in een verwarde staat geraken zal, en opdat God niet kome en de aarde met de ban zal slaan (Mal. 4:6). Er is dus zeer veel aan dit gebod gelegen, aangezien de onderhouding er van de grondslag is voor de rechte betrachtting van al de volgende geboden.

- Ook is hier de grond en het fundament gelegd voor alle wettelijke regeringen en de gehoorzaamheid tussen mensen onder elkander. Daarom ook heeft de Wetgever dit gebod met zulk een grote belofte willen bekrachtigen.

2. Voorts moeten wij letten op *de algemene inhoud en de wijde uitgestrektheid van dit gebod*.

De algemene inhoud van dit gebod komt overeen met hetgeen Paulus ons zegt (Rom. 13:7): "Zo geeft dan een iegelijk wat u schuldig zijt: schatting, die u de schatting, tol, die u de tol, vreze, die u de vreze, eer, die u de eer schuldig zijt." In deze tekst ligt de inhoud duidelijk omschreven, vooral als ge daarbij in volgorde achteraan begint. Want Paulus gebiedt hier deze plichten opklimmender wijze, daarmede komende tot het doel des Heeren (Dan. 4:17): "Opdat de levenden bekennen, dat de Allerhoogste heerschappij heeft over de koninkrijken der mensen, en geeft ze aan wie Hij wil."

Letten wij daarbij op de wijde uitgestrektheid van dit gebod. O vrienden, het is een gebod dat zeer wijd is, en daarom sluit het alles in. Het houdt zowel het rechte gedrag in tegenover al degenen, die ons ondergeschikt zijn, als tegenover degenen die over ons gesteld zijn. Het sluit zowel de rechte en volmaakte gesteldheid des harten in, als onze uitwendige gedragingen tegenover onze naasten. Ja, de bij dit gebod gevoegde belofte, welke tot dit gebod zowel behoort als tot de nog volgende geboden, houdt tevens ook zware bedreigingen in.

3. Dan hebben wij daarbij verder nog te letten op *de juiste wijze, waarop dit gebod moet worden betracht*.

Het is een gebod, dat met al de nog volgende geboden liefde tot onze naasten gebiedt, en wel, zoals wij onszelf liefhebben (Matth. 22:39). Dit wil hier zeggen, dat de rechte liefde tot onszelf het hoogste is, en dus ook in de praktijk de regel en het richtsnoer moet zijn voor onze gedragingen ten aanzien van onze naasten. Dus dat wij in ons gedrag ten aanzien van degenen, die over of onder ons gesteld zijn, steeds weer met de vraag aan ons eigen hart naar binnen keren, of wij waarlijk wensen dat met ons zo gehandeld zou worden als wij met onze naasten handelen. Dit ligt opgesloten in de regel, welke de Heere Jezus heeft gegeven, en welke elk in zijn hart en gedachten te allen tijde nodig heelt in al zijn verrichtingen (Matth. 7:12): "Alle dingen dan, die u wilt dat u de mensen zouden doen, doet gij hun ook also; want dat is de wet en de profeten." Ja, dat is de Koninklijke weg naar de Koninklijke wet (Jak. 2:8).

Gaan wij nu het gebod bezien.

Letten wij daarbij op

- a. de voorwerpen, welke dit gebod betreft.
- b. Alsook op de redenen, welke de Wetgever heeft, waarom deze voorwerpen ons allen worden voorgesteld onder de benaming van vader en moeder.

a. De voorwerpen van dit gebod, welke hier door de Wetgever worden voorgesteld onder de benaming van *vader en moeder*, onbegrensd. Of zij dus goed of kwaad, betamelijk of onbetamelijk, ja hard of zacht in hun gedragingen zijn (1 Petrus 2:18).

1. Onder vader en moeder moeten wij hier allereerst onze *eigen natuurlijke ouders* verstaan. Deze moeten wij niet alleen eren uit kracht van de Goddelijke ordinantie, maar zelfs uit kracht van de natuurlijke betrekking. Want wij zijn door hen geteeld en geboord. Onder God hebben wij van hen onze natuur. Wij lezen in Spr. 23:22: "Hoor naar uw vader, die u gewonnen heeft; en veracht uw moeder niet als zij oud is geworden." En vers 25: "Laat uw vader zich verblijden, ook uw moeder; en laat haar zich verheugen, die u geboord heeft." En Lev. 19:3: "Een ieder zal zijn moeder en zijn vader vrezen."

(1) Beantwoorden wij hier de vraag, *waarom de vader meestal in de eerste plaats wordt genoemd*.

Dit geschiedt vooral vanwege de achtbaarheid en de rang en het gezag boven en over zijn vrouw. Dit is naar de ordinantie van God en wij kunnen dit omschrijven gelijk Paulus dit doet in 1 Kor. 9:3 en 7-10. De man is het hoofd van de vrouw, daarom moet hij het hoofd niet bedekken of lang haar dragen, aangezien hij het beeld en de heerlijkheid Gods is. En de vrouw is de heerlijkheid des mans. De man is ook niet uit de vrouw, maar de vrouw is uit de man. Ja, de man is ook niet geschapen om de vrouw, maar de vrouw om de man. Paulus zegt dat de vrouw daarom lang haar moet dragen of een macht op het hoofd moet hebben, om der engelen wil. Daarentegen is het een oneer voor een man als hij lang haar draagt. Het geschiedt dus om een indruk te geven van deze Goddelijke ordinantie.

(2) Maar waarom wordt ook wel de moeder met nadruk vóór- de vader genoemd, gelijk in Leviticus 19:3?

- Om daarmee te kennen te geven dat aan haar de gelijke eer naast de vader toekomt, want zij is deze waardig. Dus dat vanwege de genoemde ordinantie van God door de kinderen de vader niet boven de moeder moet worden geschat, noch ook dat de moeder minder eer mag worden bewezen. Want doorgaans zijn de moeders van nature zwakker. Wanneer de kinderen groter en ondeugender worden, zouden zij hun autoriteit kunnen verliezen daar zij over het algemeen wat zachter van aard zijn. Ook beschikken zij meestal niet over die wapenen, welke de vaders hebben. Dewijl dan de tuin van het moederlijk gezag het laagste is, zet de Heere er wat op om de autoriteit van de moeder te handhaven. Daarom wordt zo dikwijls het gezag van de moeder bepleit (Ex. 21:17, Spr. 1:8 en 30:17). Daarom wordt hij een zot genaamd, die zijn moeder veracht, al is hij nog zo oud.
- Voorts gaat de moederlijke zorg meer over de huishouding en gaat zij zo dus meer met de kinderen om. Daaruit volgt dat er meer gemeenzaamheid is met de moeder dan met de vader, waardoor het licht voorkomt dat de vader meergevreesd wordt dan de moeder: Dit wijst ook Paulus aan (1 Tim. 5:14), dat het werk van de vrouwen is het huis te regeren, terwijl het werk van de mannen meer buitenshuis is. Dat is het geval met allen, die werkzaam zijn in de kerk of bij de overheid, ook met alle kooplieden en allen, die in dienstbetrekking zijn of enig handwerk verrichten. Daarom zegt Petrus (1 Petrus 3:7) dat de mannen als het ware bij de vrouwen wonen. Hier ziet ge dan deze Goddelijke ordinantie, en dus ook de noodzakelijkheid en de billijkheid, dat de moeder en de vader met gelijke eer en vreze geëerbiedigd worden.

2. Maar letten wij er verder ook op, dat hier in de tekst onder vader en moeder ook *al degenen moeten worden verstaan, die door het natuurlijke of door de Goddelijke ordinantie over ons zijn gesteld*, en dus ook enigermate het ambt der ouders aan ons bedienen. Want dan zijn er in het natuurlijke nog meer over ons gesteld.

- (1) Wij denken daarbij allereerst aan degenen, die van nature de plaats der natuurlijke ouders mede innemen of ook geheel bekleden.
 - (2) Dan zijn daar onze grootouders in het natuurlijke en het verdere voorgeslacht (Gen. 28:13): "Ik bende Heere, de God van uw vader Abraham, en de God van Izak."
 - (3) De stiefvaders en stiefmoeders. Jozef droeg de naam van vader over Christus (Lukas 2:48): "Zie, Uw vader en ik hebben U met angst gezocht."
 - (4) Ook de schoonvaders en schoonmoeders. Als Jethro over Mozes (Ex. 18:17 en 24), Saul over David (1 Sam. 18:18) en Naomi over Ruth (Ruth 3:1). Zie ook Micha 7:6.
 - (5) Voorts ook de ooms en tantes of naaste bloedverwanten, want deze eersten in de zijlinie van ons geslacht staan met onze ouders op één rang.
 - (6) Wij denken daarbij aan degenen, die door onze ouders over ons gesteld zijn om hun plaats in te nemen.
 - Zusters en broeders en alle anderen, die vanwege hun gaven en jaren door onze ouders bij hun leven over ons gesteld zijn.
 - Voorts ook aan hen, die de plaats van onze ouders na hun dood innemen, als voogden en verzorgers van wezen. Zie dit bij Mordechaï over Esther (Esther 2:7).
 - (7) Maar door vader en moeder worden in de tekst ook verstaan degenen, die door de instelling of ordinantie Gods over ons gesteld zijn. Die dus enigermate het ambt van vader en moeder aan ons bedienen.
 - Hier moeten wij denken aan degenen, die met macht over ons zijn bekleed. In het politieke of burgerlijke leven zijn dat de overheden, hetzij hoger of lager in rang. David zegt tegen koning Saul (1 Sam. 24:12): "Zie toch, mijn vader." En in Jesaja 22:21 lezen wij van Eljakim, dat hij de inwoners van Jeruzalem en het huis van Juda tot een vader zou zijn. Om deze reden wordt Debora een moeder in Israël genaamd (Richt. 5:7).
 Hier komt de vraag naar voren, *wat er vóór gaat: de gehoorzaamheid aan onze natuurlijke ouders, óf die aan onze overheid.*
 Ons antwoord is: van nature gaat de gehoorzaamheid aan onze ouders voor. Maar met betrekking tot de openbare orde en de algemene rust gaat de instelling Gods voor en moeten wij dus eerst de overheid daarin gehoorzamen, wanneer deze ons maar niets gebiedt tegen Gods wet. Want de overheden zijn *vaders van het vaderland*, en dus ook vaders van onze ouders.
- In het kerkelijke leven zijn dit de leraars, die naar Gods Woord handelen en wandelen. Eliza noemde de profeet Elia, toen deze ten hemel opvoer (2 Kon. 2:12): "Mijn vader, mijn vader." Zo noemde ook koning Joas de profeet Eliza: "Mijn vader, mijn vader" (2 Kon. 13:14). En Paulus zegt (Gal. 4:19): "Mijn kinderkens, die ik wederom arbeide te baren."
 - Alsook de ouderlingen, die mede naar Gods Woord handelen en wandelen (1 Tim. 5:17 en 1 Petrus 5:1).
 - Dus ook de diakenen over de armen, want zij doen een vaderlijk werk. De natuur van het ambt wijst daar reeds op (Hand. 6 en 1 Tin-1. 3).
 - In de scholen zijn alle onderwijzers en onderwijzeressen over ons gesteld (1 Kor. 14:14-15).

- In handel en industrie zijn onze werkgevers en werkgeefsters over ons gesteld, alsook degenen, aan wie de leiding in de bedrijven is toevertrouwd. Jabal was een vader van degenen, die tenten bewoonden en vee hadden, en de naam van zijn broeder was Jubal. Deze was de vader van allen, die harpen en orgels handelen (Gen. 4:20-21).
- Wanneer wij om enige reden zijn opgenomen in een inrichting, zijn ook zij over ons gesteld, die daar *leiding geven* en onder wier toezicht wij staan. In de huizen geldt dit ook voor de heren en vrouwen ten opzichte van hun huispersoneel. De knechten van Naäman noemden hem hun vader (2 Kon. 6:13). Enigermate bedienen ook zij het ambt van vader en moeder aan ons, die vanwege hun hoedanigheden over ons zijn gesteld.
- Dit geldt ten aanzien van de ouderdom. Dus alle oude en bedaagde lieden, die ouder zijn dan wij. Daarom vermaant Paulus (1 Tim. 5:1-2): "Bestraf een oude man niet hardelijk, maar vermaan hem als een vader; de oude vrouwen als moeders." Dit geldt ook ten aanzien van verstand, gaven en weldaden. Jozef was zelfs over Farao (Gen. 45:8) en over zijn gehele land tot een vader en tot een heer vanwege zijn wijze bestuur. En Job zegt: "Ik was de noodduftigen een vader (Job 29:16).

4. Bezien wij nu verder nog de redenen, *waarom de Wetgever ons al de hier genoemden onder de benaming van vader en moeder voorstelt.*

- (1) De Wetgever doet dit omdat de vaderlijke macht de allereerste en alleroudste macht is. Deze is dus het eerste beginsel van alle kerkelijke en wereldlijke macht over anderen. Ouders hebben toch allereerst de macht en zorg over hun kinderen. De leraren, de overheden en de voogden hebben deze niet vóór onze natuurlijke ouders.
- (2) Door deze benaming van vaders en moeders wordt ook te kennen gegeven dat aan allen, die over ons of anderen zijn gesteld, een vaderlijke genegenheid en een vaderlijk hart betaamt, en dus ook een vaderlijke wijze van bestuur. Want hun regering moet zich richten naar het voorbeelden model van de eigenlijke vaderlijke regering.
- (3) Ook wordt door deze benaming uitdrukking gegeven aan de algehele verplichting van de minderen ten aanzien van de meerderen. De vaderlijke macht is een natuurlijke en onveranderlijke macht, welke dus altijd dezelfde blijft. Dewijl nu de meerderen worden genoemd met de benaming van vaders en moeders, wordt een ieder tot gehoorzaamheid van meerderen verplicht door deze zelfde sterke natuurband. Wij zeiden reeds, het rechte gedrag ten aanzien van onze natuurlijke ouders is de grondslag van alle andere verschuldigde gehoorzaamheid. Want waar de natuurlijke ouders recht geëerd worden, is een tederheid des harten en daar zal alle andere gehoorzaamheid vanzelf volgen.

5. Vervolgens moeten wij nu onze aandacht schenken aan het gebod van de Wetgever ten aanzien van deze voorwerpen.

O vrienden, de grote Wetgever, Die behouden en verderven kan, spreekt hier op een *vreselijke wijze uit het midden des vuurs. Hij spreekt in het bijzonder de kinderen aan: "Eert uw vader en uw moeder."* Daarmede geeft de Wetgever hun een gebod, op grond waarvan zij al de andere geboden zullen gehoorzamen. Bezien wij eerst wat dit *eren* te kennen geeft.

Gelijk de taalkundigen opmerken, is het woord "eren" afgeleid van een woord, dat wijst op *zwaar wegen*. Hieruit volgt dan dat het te kennen geeft het voortdurend

overleggen (wegen) van de waardigheid en het gezag van vader en moeder boven en over ons.

Wij merken hierbij op, dat dit woord "eren" uitdrukking geeft aan hetgeen hier geboden wordt en wat uit dit eren werkelijk volgt. En wel het behoorlijk achten van de ouders naar hun waardigheid. Dit gepaard met liefde, met getrouwheid, met vreze, met nederige onderwerping en gehoorzaamheid, en met alle betamelijk geduld en verdraagzaamheid (Spr. 23:22): "Hoor naar uw vader, die u gewonnen heeft; en veracht uw moeder niet als zij oud geworden is." Spr. 30:17: "Het oog, dat de vader bespot, of de gehoorzaamheid der moeder veracht, dat zullen de raven der beek uitpikken, en des arends jongen zullen het eten." Ja, dat dit eren ook het liefhebben inhoudt, blijkt wel uit Matth. 10:37, alwaar Jezus zegt: "Die vader of moeder liefheeft boven Mij, is Mijns niet waardig." Dat het ook de algehele gehoorzaamheid insluit, zien wij in Ef. 6:1-2: "Gij kinderen, zijt uw ouderen gehoorzaam in de Heere; want dat is recht. Eert uw vader en moeder."

6. Vervolgens letten wij op hetgeen in deze woorden, *"Eer uw vader en uw moeder"* ligt opgesloten.

God wil ons hiermede leren, dat allen die over ons gesteld zijn, uit welke betrekking dan ook, de plaats van God over ons op aarde vervangen. God is de Oppervader, Opperleermeester, Opperheer en Opperwetgever. Daardoor komt het dat dikwijls dezelfde plichten ten aanzien van God ook ten aanzien van de ouders worden voorgeschreven. Bijvoorbeeld Deut. 6:13: "Gij zult de Heere uw God vrezen", vergeleken met Leviticus 19:3: "Een ieder zal zijn moeder en zijn vader vrezen." Ook Leviticus 24:15: "Een ieder, als hij zijn God gevloekt zal hebben, zo zal hij zijn zonde dragen", vergeleken met Ex. 21:17: "Wie ook zijn vader of zijn moeder vloekt, die zal zekerlijk gedood worden", enz. Waar nu dit *eren* in bestaat en wat daardoor wel geboden wordt, zullen wij nog nader zien bij de behandeling van de verklaring van de onderwijzer, wanneer wij daarbij zullen spreken van de hier geboden deugden.

B. Vervolgens zullen wij spreken van de belofte, waarmede dit gebod door de Wetgever wordt aangedrongen. Dit geschiedt met de volgende woorden: *"Opdat uw dagen verlengd worden in het land, dat u de Heere uw God geeft."* Wij vinden dit ook in de herhaling van het gebod (Deut. 5:16): *"Opdat het u, welga in het land, dat u de Heere uw God geven zal."* De vertalers van de Septuagint [de Latijnse Bijbelvertaling] voegen zulks in Exodus 20:12 samen, zeggende: "Opdat het u welga, en gij lang levende zijt in dat goede land" enz.

Wij zien hier de voornaamste inhoud van de belofte, welke een lang en voorspoedig leven inhoudt, en zulks in het land, hetwelk God ons geeft. Ja, hetwelk Hij geeft als de Jehova, onze God des Verbonds.

Bezien wij de zegen, welke er in ligt dat men lang en voorspoedig leeft. De tekst zegt: "Opdat uw dagen verlengd worden en het u welga."

In algemene zin moet een lang leven voor een zegen geacht worden. De tekst zegt: "Opdat uw dagen verlengd worden." De natuur van alle schepselen, ja zelfs van het redeloze leert ons dit. Alles strekt zich uit naar een lang leven. Ieder ontworstelt de dood zo lang hij kan. Dit wist de duivel wel (Job 2:4), toen hij deze waarheid uitsprak: "Huid voor huid en al wat iemand heeft, zal hij geven voor zijn leven." En wij lezen met nadruk dat dit een zegen is, dat in de rechterhand van de Wijsheid langheid der dagen is (Spr. 3:16).

Letten wij er hier nog in het bijzonder op welke een voorname zegen bij dit lange leven allerlei voorspoed wel is. De tekst zegt: "*Opdat het u welga.*" Door dit welgaan moeten wij hier verstaan allerlei geestelijke en lichamelijke zegeningen, zonder welke een lang leven te beklagen is. Daarom wordt in Spr. 3:16 bij de langheid der dagen in de rechterhand van de Wijsheid ook gevoegd, *dat in haar linkerhand rijkdom en eer is*. Er is dus een zegen gelegen in het genot van dit alles, vooral in een land, dat de Heere zijn God aan een mens geeft.

Vraag: *wat moeten wij verstaan door het land, of het goede land, waarvan de tekst spreekt?*

In algemene zin moeten wij hierdoor verstaan alle landen, steden, dorpen, huizen en erven, welke God aan iemand in bezit geeft. Aldus brengt ook Paulus deze woorden over (Ef. 6:2-3): "Eert uw vader en moeder, opdat het u welga en dat u lang leeft op de aarde." Maar in het bijzonder moeten wij hierdoor verstaan, met betrekking tot Israël, het eigenlijke land Kanaän, dit zeer schone land, vloeiende van melk en honing, hetwelk zo heerlijk beschreven wordt in Deut. 8:7-9. God had in het Verbond der genade aan Abraham beloofd dit land aan zijn zaad tot een erfdeel in Zijn gunst te zullen geven, als een heerlijk onderpand van de hemel (Gen. 15:i-21 en 16:7-9).

Vraag. En wat moeten wij verstaan door de woorden in de tekst: "*Dat u de Heere uw God geeft*", of "*geven zal*"?

- Deze woorden, *dat God het geeft of geven zal*, hebben voor alle tijden betrekking op alle en allerlei bezittingen. En daarbij is mede inbegrepen *de gunst van God*, waarin men het tijdelijke goed geniet. Want zonder deze is een lang leven met veel voorspoed niet te wensen en is het ook geen wezenlijke zegen. Dit genieten in de gunst van God staat dus tegenover het bezit in Zijn toorn. Ja, het staat ook tegenover de ballingschap en het omzwerven buiten het vaderland. Voor Israël was dit het land Kanaän, en voor elke gelovige is dit het land, dat zijn vaderland is. Dit moet ons leren dat wij er niet zo op uit moeten zijn om maar alles te hebben, om maar akkers aan akkers te trekken. Menigmaal worden de grootste brokken aan de goddelozen toegeworpen in de ongunst van God. Aan de lekkernijen van het goede land eten en drinken zij zich dood. Daarom zeg ik dat dit ons leren moet bovenal de gunst van God te zoeken in het vermeerderen van onze bezittingen. Ja, er meer op te letten dat de gunstige voorzienigheid Gods in deze met ons is, waardoor wij kunnen opmerken dat het van de Heere is en dat God het ons geeft.
- In dit woord "geven" ligt mede opgesloten de onafhankelijke *soevereiniteit van God*. Want het is nooit verdiend, en het zal ook nooit verdiend worden. Het is er zolang als het God behaagt, en langer zal het niet blijven. Het is een vrije en soevereine gift of geschenk. Vandaag is iemand rijk, en morgen arm; vandaag arm, en morgen rijk. De aarde is toch des Heeren, mitsgaders haar volheid (Psalm 24:1). Zelfs Nebukadnézar wist het wel dat God de koningen afzet en dat Hij de koninkrijken geeft aan wie Hij wil (Dan. 5:21).
- En ten aanzien van het land Kanaän sluit dit geven ook *de getrouwheid Gods* in. De Heere zou Zijn beloften gestand doen, welke Hij in het Genadeverbond aan Abraham had gedaan. Ja, God stond gereed om uit kracht van Zijn beloften dit beloofde land aan Israël te geven, waarin zij lang zouden leven met allerlei voorspoed in Zijn gunst. Zij zouden het wel tegen de Heere verderven, maar de Heere zou het hun evenwel geven. De Heere had het gezworen en gezegd (Num. 23:19): "Zou Ik het zeggen en niet doen; of spreken en niet bestendig maken?" O, God is geen man, dat Hij liegen zou.

- Dit geven sluit ook in *de onbeperkte macht en sterkte van God*. Hoe machtig veel en sterk de vijanden van Israël ook waren, God zou hun evenwel dit land geven. Daarom moesten zij meer op de Heere zien en op het gehoorzamen aan Zijn gebod, dan op al die zwermen van schier ontelbare vijanden en reuzen. Hierdoor komt het dat als de handen van Mozes opgeheven waren, Israël de sterkste was, maar als zijn handen zakten, was Amalek de sterkste. Dit leert ons op God te zien, en te geloven dat mensen niet meer kunnen doen dan God hun toelaat. O vrienden, als onze wegen de Heere behagen, dan wil God zelfs onze vijanden met ons bevredigen. Als God maar met Elia was, dan kwamen zelfs de raven hem brood brengen (1 Kon. 19:6). En dat zijn toch roofvogels, die anders alleen maar halen en niets brengen.

Letten wij er verder nog op wat het zeggen wil, dat de tekst zegt *dat God het hun geven zal als de Jehovah, hun God*. Hier wordt de juiste grond aangewezen voor het genieten van alle geestelijke en lichamelijke zegeningen.

- "Hetwelk de Heere u geeft of geven zal." Hier wordt *de zekerheid* aangewezen. Want de Heere geeft dit alles aan Zijn volk in de kracht van Zijn Naam Jehova. Hij is de onveranderlijk Getrouwe, Die al Zijn woorden waar maakt, zowel ten opzichte van dit leven, als van het toekomstige. Zoals de Heere in de uitvoering van Zijn beloften de kracht van Zijn Naam Jehova vertoonde, toen Hij Israël uit Egypteland uitleidde en in Kanaän bracht (Ex. 6:5-6), had Hij dit nog nimmer tevoren gedaan (Ex.6:1).
- Hier wordt de voornaamste grond voor *deze gunstige genieting* aangewezen. De Heere geeft dit of zal dit geven als de Elohim, als de God des verbonds. De tekst zegt: "Hetwelk u de Heere uw God geven zal." Men moet hier niet denken, dat Israël dit land verkregen heeft uit kracht van het uitwendig Volksverbond, dat aan de Sinaï werd opgericht; dus door uitwendige gehoorzaamheid. Zo hebben zij geen voetstap in Kanaän verkregen, want zij verdienv alles. En zo krijgt ook niemand iets. Men moet het echter aldus verstaan. God heeft Kanaän als een erfdeel aan Zijn gelovig volk gegeven, omdat God de God des Verbonds van de ware gelovigen is. Dezen stonden in het Genadeverbond, dat met Abraham was opgericht, en het erfdeel in Kanaten behoorde mede tot de beloften in dat welverordeneerde verbond, waarin alles van één kant komt. Zij ontvingen het van hun Verbondsgod, als door de Messias voorhen verworven, en bij dat Koninkrijk werpt Hij hun alle andere dingen toe. En de goddeloze Israëlieten onder de verdraagzaamheid van God levende, genoten dit tijdelijk voorrecht mede als hun deel. Zo gaat het nog op die plaatsen, waar God Zijn Koninkrijk opricht. Daar delen de goddelozen mede in de tijdelijke voorrechten, welke daar vallen. En zij krijgen die niet vanwege hun eigen gehoorzaamheid, maar zij krijgen deze van terzijde uit het Verbond der genade. *Dus zoals het Genadeverbond de grond is voor de lankmoedigheid van God en voor het leven van de goddelozen*. Daarom, zo lang als er vromen op de aarde zijn, zo lang zullen ook de goddelozen leven en het goede genieten. Zo lang zal zelfs het geslacht van Cham blijven staan. Maar de laatste vrome ingezameld zijnde, zal het gedaan zijn. Aldus gaat het nog dagelijks.

Maar letten wij nog op de kracht van deze aandrang, welke er in deze belofte ligt, waarmede de Wetgever dit gebod aandringt, zeggende: "Eert uw vader en uw moeder, opdat uw dagen verlengd worden in het land, dat u de Heere uw God geeft."

Eerst willen wij daarbij letten op de zin van deze belofte, welke aan de gehoorzamen wordt gedaan.

Vraag. *Hoe moet men dit verlengd worden van de dagen in een lijdelijke zin verstaan ten opzichte van Gods eeuwige besluit?*

Een verlenging van de dagen boven het eeuwig besluit van God wordt hier echter niet bedoeld. Want het is een eeuwige waarheid (Job 14:5), *dat de dagen van de mens bestemd zijn en het getal zijner maanden bij God is*. God heeft zijn bepalingen gemaakt, welke de mens niet zal overgaan. Zie ook Psalm 39:4-5. Hier wordt met *het verlengd worden van de dagen* alleen het lange leven bedoeld, of een langer leven dan andere mensen. Dan wordt er van mensen ook gezegd, dat zij hun dagen niet ter helft brengen (Psalm 55:24). Ook wil het zeggen een verlenging van de dagen boven onze verwachting of boven onze natuurlijke krachten.

Vraag. *En wanneer is dit verlengd worden van de dagen, met allerlei zegeningen, in het bezit waarvan God de mens gunstig stelt, voor een grote zegen te achten?*

- Dan, wanneer zulk een lang levende veel doorzicht krijgt in de wegen Gods met de mensen.
- Als hij veel ondervinding van de oneindige goedertierenheden Gods ontvangt, alsook veel mag inzien in de onnaspeurlijk wijze besturing Gods ten aanzien van alle dingen hier beneden ten goede van Zijn volk.
- Ja, het is een grote zegen wanneer zulk één een hogere trap in de genade en in de heiligheid verkrijgt, en in die weg te bekwamer voor de hemel wordt, in zelfverloochening en heiligmaking toenemende. Als zulk één dus in zijn lange dagen voortgaat van deugd tot deugd en van kracht tot kracht, dat hij groeit als een palmboom en als de wilgen aan waterbeken. Voor zulken is het beloofd (Gen. 15:15): "Gij zult in goeden ouderdom begraven worden." En Job. 5:26: "Gij zult in ouderdom ten grave komen, gelijk de korenhoop te zijner tijd opgevoerd wordt." Dus heeft de Godzaligheid de belofte van het tegenwoordige en van het toekomstige leven (1 Tim. 4:8).
- Voor de gelovige was, het heerlijke Kanaän bijzonder geschikt om hem op te leiden tot de gedachte wat het eens in de hemel zou zijn.
- Maar het voornaamste was voor Israël bij een lang leven wel dat zij uit hun geslachten de Messias verwachtten, als ook grote en heerlijke veranderingen met Zijn komst. Daarom vroegen zij wel eens verlangend: *wie zal leven als deze dingen geschieden?*

Vraag. *Maar hoe en in welk opzicht moet deze belofte dan in werkende zin worden opgevat en hoe wordt zij dan vervuld? En is daarmede dan niet in strijd dat Godzalige kinderen hier op aarde soms maar een sober bezit hebben en ook vroeg sterven? En dat daartegenover de goddelozen soms grote overvloed hebben en lang leven? Hoe en in welk opzicht moet deze belofte van het verlengen der dagen dan worden opgevat?*

Wanneer men de woorden "verlengd worden" hier opvat in een *werkende* zin, zoals de taalkundigen hierop wijzen, dan kan men dit verlengen hier lezen met betrekking tot de ouders. Dus dan zou er staan: *Opdat zij - uw ouders - uw dagen verlengen*. Dan wordt deze belofte aldus vervuld: wanneer ouders behoorlijk en met liefde worden geëerd, worden deze inwendig in hun gemoed daardoor verkwikt. Dit zal hun hart in liefde en tederheid uitbreiden tot hun kinderen, zodat zij, elk op hun wijze, uit de benauwdheid tot de Heere roepen om het leven van hun kinderen. Dan zuchten zij er om en God hoort hen. Hun gebeden en voorzorgen geven dus hun kinderen een lang leven. Want vrienden, ouders kunnen hun kinderen ook wel dood wensen en zuchten. Wie zal zeggen wat er in dit opzicht wel gebeurt en waarom kinderen worden

weggenomen. Daarom is het voor Godzalige ouders de grote belofte (Psalm 115:13-14): "Hij zal zegenen die de Heere vrezen, de kleinen met de groten. De Heere zal de zegen over ulieden vermeerderen, over ulieden en over uw kinderen."

Wij kunnen hiervoor ook de voorbeelden aanwijzen.

- Sem en Jafeth de zonen van Noach (Gen. 9:26-27). Zij eerden duidelijk hun vader, en de belofte aan hen wordt nog dagelijks bevestigd aan ons, die nakomelingen van Jafeth zijn. Want wij mogen nu allen nog steeds in de tent en hut van Sem wonen.
- Ook het huis der Rechabieten. De Heere zegt door de profeet (Jer. 35:18-19): "Omdat u lieden het gebod van uw vader Jonadab zijt gehoorzaam geweest, en hebt al zijn geboden bewaard, en gedaan naar alles wat hij ulieden geboden heeft. Daarom alzo zegt de Heere der heirscharen, de God Israëls: Er zal Jonadab, de zoon van Rechab, niet worden afgesneden een man, die voor Mijn aangezicht sta, al de dagen."

Het is niet in strijd met deze belofte, *dat sommige Godzalige kinderen hier op aarde maar een sober bezit hebben en ook wel vroeg sterven, en dat daarentegen de goddelozen soms grote overvloed hebben en lang leven.*

Want deze belofte ligt hier niet zonder grenzen. Wij moeten deze aldus verstaan, dat de Heere onafhankelijk en soeverein vrij is en blijft. Dat wil zeggen dat de belofte met deze voorwaarde gepaard gaat. Wanneer de eer van God en de zaligheid van het schepsel daardoor wordt bevorderd. Want als deze voorwaarde niet gevonden wordt, zal vroeg sterven beter zijn dan een lang leven.

En het is ook niet met deze belofte in strijd, dat goddeloze kinderen menigmaal lang leven en van veel tijdelijk goed genieten, terwijl Godzalige kinderen soms reeds vroeg heengaan en hier in de tijd maar een sober portie hebben.

Wanneer de goddelozen lang leven en veel genieten, is dit alles in de ongunst van God. Want in die weg vervullen zij de maat hunner ongerechtigheid. Wij lezen het met nadruk (Pred. 8:12-13): "Hoewel een zondaar honderdmaal kwaad doet, en God hem de dagen verlengt, zo weet ik toch dat het die zal welgaan, die God vrezen, die voor Zijn aangezichtvrezen. Maar de goddeloze zal het niet welgaan en hij zal de dagen niet. verlengen; hij zal zijn gelijk een schaduw." En Jesaja 65:20: "Een zondaar honderd jaren oud zijnde, zal vervloekt worden." Afgezien ook daarvan nog, dat het lange leven van dezulken niet voortvloeit uit deze belofte. Want zij liggen onder zware bedreigingen (Ex. 21:17, Lev. 20:9 en Deut. 27:16): "Wie zijn vader of zijn moeder zal gevloekt hebben, die zal zekerlijk gedood worden." Spreuken 20:20: "Wie zijn vader of zijn moeder vloekt, diens lamp zal uitgeblust worden in zwarte duisternis." En Spr. 30:17: "Het oog, dat de vader bespot, of de gehoorzaamheid der moeder veracht, dat zullen de raven der beek uitpikken, en des arends jongen zullen het eten."

Ja, ook hiervan hebben wij voorbeelden.

- Ziet het in Cham (Gen. 9:25). Welk een vloek is er over hem gekomen.
- In Absalom (2 Sam. 18:14), die vanwege zijn ongehoorzaamheid en oproerigheid met drie spiesen werd doorstoken.
- In de zonen van Eli, hoe zij omkwamen vanwege hun zonden. En ook in de 42 kinderen, welke de profeet Eliza bespotten en hem narieten: "Kaalkop, ga op; kaalkop, ga op!" (2 Kon. 2). Zij werden terstond allen verscheurd door twee beren uit het woud.

Nu wat betreft het vroege sterven der Godzaligen en hun sober deel in deze wereld.

- Wanneer de Godzaligen vroeg sterven en in de wereld maar een sober deel hebben, dan is dit alles nochtans in de gunst van God. Zij ontvangen hier in de tijd wel eens een sober portie, dewijl hun zondig hart niet veel verdragen kan. Zij zouden er maar mee afhoereren en de Heere hun God verlaten, ja het zou voor hen een mes in hun hand zijn om zichzelf te beschadigen. Dan zorgt God voor Zijn volk ook wel tegen hun wil.
- En als zij vroeg sterven, geschiedt dit soms wel vanwege de zonden hunner ouders. Het was voor Jerobeam een straf dat zijn zoontje Abia, waarin iets goeds gevonden werd, weggenomen werd (1 Kon. 14:13).
- En het geschiedt ook wel omdat de wereld hen niet waardig is en opdat zij bewaard zullen worden voor de algemene plagen en oordelen en al het kwaad, dat God wel brengt over een land, een plaats, een huis en een familie. Zij behoeven dit dan niet te zien. Wij lezen van Josia (2 Kon. 22:20): "Daarom zie, Ik zal u verzamelen tot uw vaders, en gij zult met vrede in uw graf verzameld worden, en uw ogen zullen al het kwaad niet zien, dat Ik over deze plaats brengen zal." En ook Jesaja 57:1: "De rechtvaardige komt om, en er is niemand die het ter harte neemt; en de weldadige lieden worden weggeraapt, zonder dat er iemand op let, dat de rechtvaardige weggeraapt wordt vóór het kwaad."
- Soms geeft de Heere aan Zijn kinderen wat beters dan een lang tijdelijk leven. Dan geeft Hij hun een eeuwig zalig volmaakt leven zonder zonden, het leven van alle leven. Wij lezen in Psalm 21:5: "Het leven heeft hij van U begeerd; Gij hebt het hem gegeven, lengte van dagen, eeuwiglijk en altoos."
- Het gebeurt ook wel eens dat de Heere soms op een zeer zichtbare, wijze aan Zijn volk van de tijdelijke goederen toevoegt, en ook waarlijk hun leven op de aarde verlengt, zodat men kan zien dat Zijn volk de beloften heeft van het tegenwoordige leven en dat de grijsheid voor hen een kroon is, welke op de weg der gerechtigheid gevonden wordt (Spr. 16 :31). Wij lezen in Jesaja 65:20: "Van daar zal niet meer wezen een zuigeling van weinige dagen, noch een oud man, die zijn slagen niet zal vervullen; want een jongeling zal sterven, honderd jaren oud zijnde."

Wij moeten nu nog letten op *de krachtige aandrang*, welke in dit gebod ligt, waarmee wordt aangedrongen tot gehoorzaamheid er aan.

Vraag. *Hoe en in welk opzicht kan Paulus dit vijfde gebod het eerste gebod met een belofte noemen, terwijl toch aan het tweede gebod ook een belofte is toegevoegd?*

- Aan het tweede gebod is in eigenlijke zin geen belofte gevoegd, maar wel een omschrijving van Gods rechtvaardigheid en barmhartigheid. Hier wordt echter bij het gebod duidelijk een belofte gevoegd.
- Voorts kunnen wij hier nog zeggen dat ten aanzien van de tweede tafel dit het eerste en enige gebod is, alwaar uitdrukkelijk een belofte aan is toegevoegd.
- Voorts is het ook het eerste gebod met een belofte, dat hier in de gebiedende wijs wordt genoemd.
- Maar vooral is dit het eerste gebod, waaraan een bijzondere belofte voor dit tijdelijke leven is toegevoegd, daar toch de mens aanziet hetgeen voor ogen is en lustheeft in lange dagen, waarin men het goede geniet.

Maar welke redenen had de Wetgever nu om dit vijfde gebod bijzonder aan te dringen door zulk een bijzondere belofte voor dit aardse leven?

- (1) In dit vijfde gebod wordt de grondslag gelegd voor de gehoorzaamheid aan al de volgende geboden. Wij ontvangen toch het leven van onze ouders als tweede

oorzaken, en zo ontvangen wij ook de verlenging van dit leven. En deze verlenging is noodzakelijk om te komen tot de gehoorzaamheid van de volgende geboden. Daaruit volgt dan dat deze belofte terecht bij dit gebod staat, alhoewel deze belofte eveneens tot al de volgende geboden behoort.

- (2) Er is nog een andere reden. Hier wordt niet te kennen gegeven dat Gods volk met een tijdelijke belofte wordt afgescheept. Maar hier wordt aangewezen dat zelfs mensen zonder genade, die door de algemene werking van de Heilige Geest geholpen worden om in deze getrouw te zijn aan hun licht, voor dit leven veel zegen en voorspoed te wachten hebben. Want in zekere zin is de Heere met dezulken, hoewel dan niet met Zijn bijzondere gunst in Christus, de Zoon Zijner liefde.
- (3) De Heere wil dit gebod aandringen door de mens vanwege tijdelijke weldaden aan te sporen en dus des te meer te verplichten tot gehoorzaamheid. Daarom beloofde de Heere aan Israël een lang leven in Zijn gunst in Kanaän (Ex. 20:12) en in Ef. 6:2 een lang leven in Zijn gunst op de aarde. Juist als in het voorgaande vierde gebod, waar Israël te meer verplicht wordt om de sabbat te heiligen omdat God hen uit Egypte heeft uitgeleid. En ook wij worden te meer tot de heiliging van de sabbat verplicht omdat God ons heeft vrijgemaakt en verlost uit de tirannie, slavernij en dwingelandij. De Heere heeft ons zichtbaar welgedaan.
- (4) En uit dit alles volgt dat er nog een reden is waarom de Heere zulk een grote belofte aan de gehoorzaamheid van dit grondgebod verbonden heeft. God wil daarmee de overtreders onder het oog brengen welk een vloek daartegenover op hen rust en wat zij verder te wachten hebben. Want zij hebben in de tijd armoede te wachten, en wel in de toorn van God. Dus dat God hen in alles tegen zal komen. Zij hebben geen voetstap eigen goed of eigen land te verwachten. En al worden hun hier nog zulke grote brokken toegesmeten, de Heere Jezus heeft niet het minste recht tot iets daarvan voor hen verworven of verdiend. Zij hebben de ongunst van God te wachten in alles waaraan zij hun handen slaan. Daardoor wordt hun tafel hun tot een valstrik (Psalm 69:23). Hoe hoge' zij hier worden, des te dieper zij ook zullen dalen en zinken, want God is hun God, hun Verbondsgod in Christus niet. Zij genieten hier alles als verbondsbrekers, waarover het vonnis reeds is uitgesproken, gelijk ter dood veroordeelden in de gevangenis op het laatst nog wel eens een vette maaltijd krijgen. Dezen vervullen slechts de maat hunner ongerechtigheid. Zij worden vetgemaakt tot de dag der slachting. Zij worden bewaard tot het voorlopig oordeel in de dood en tot het laatste oordeel in de grote dag.

Zulken hebben ook te wachten dat zij zullen sterven in Gods toorn. Ja, een spoedige dood wacht hun, dat zij met de goddelozen hun dagen niet ter helft zullen brengen, maar met één slag zullen worden weg gestoten.

En vrienden, als u dan niet ziet dat zulks over allen direct komt, dan moet dit worden toegeschreven aan de oneindig zich uitstrekkende lankmoedigheid Gods, welke, indien deze te veel veracht of hiervan te veel gevergd is, gevolgd wordt door een schat van toorn in de dag des toorns (Rom. 2:5).

Ook moet dit uitblijven hieraan worden toegeschreven, dat de maat der ongerechtigheid bij zulk een mens haar volheid nog niet heeft bereikt. Salomo zegt (Pred. 8: 11): "Omdat niet haastelijk het oordeel over de boze daad geschiedt, daarom is het hart van de kinderen der mensen in hen vol om kwaad te doen." Maar dan is toch hun leven in hun eigen ogen zo kort, dat zij wel eens beven als zij er aan denken dat hun jaren voorbij gaan. Dat is hun dan tot een gedurige dood.

Uit deze tegenstelling met de belofte zien wij dus, dat de verwachting van de overtreders van dit vijfde gebod deze is, dat zij na de tijd door de tweede en eeuwige dood zullen worden beschadigd. Hun lamp zal worden uitgeblust in zwarte duisternis (Spr. 20:20). O vrienden, deze zal God brengen over allen, die zonder Borg sterven. Het is dus alsof God zegt: *gij, die blijft gevallen liggen buiten alle goede verhoudingen naar Mijn wil, hebt uw recht op het leven en op een lang leven verloren. U zult vroeg sterven en het zal u niet welgaan. U zult arm worden in Mijn toorn, ja hetgeen u nu geniet, zal u de dood aandoen. Ik ben uw God niet, maar Ik ben de Heere de Jehovah, de onveranderlijke Waarmaker van Mijn bedreigingen.*

Toepassing

Ziedaar vrienden, dit vijfde gebod met deze grote belofte, waarmede de Wetgever het aandringt, op zichzelf verklaard. De tijd is nu te kort om nog verder te spreken, naar aanleiding van hetgeen de onderwijzer hiervan zegt, van de plichten en de deugden, welke de Wetgever van een ieder onzer op een volmaakte wijze eist. En dus ook van de zonden, waaraan elk onzer hoofd voor hoofd schuldig staat en welke hier door de Wetgever ten strengste worden verboden. Evenmin is er nog tijd om er over te spreken welk een gepaste Borg de Heere Jezus in Zijn gerechtigheid en heiligheid voor alle door dit gebod gewonde zielen is. Daarom zullen wij dit alles nu voorbijgaan en maar bewaren voor een volgende keer, en nu maar liever er toe overgaan iets van de nuttigheid uit het verhandelde voor ieder onzer aan te wijzen.

A. O vrienden, wat moest dit gebod ons allen toch de diepte van onze ellendestaat door de zondeval leren verstaan!

1. Dit gebod, waarin wij zien een afdruksel van het beeld Gods, zou ons direct moeten doen zien en ook op het hart moeten binden hoe heerlijk wij in onze voorouders Adam en Eva eens zijn geweest. Namelijk in alle orde en verhouding en liefde tot onze naasten naar de wil van God. En dit voortvloeiende uit de volmaakte liefde tot God en uit de volmaakte vereniging van onze wil met de wil van God, hetwelk toch de eigenlijke heiligheid is.
2. Dit gebod moet ons ook direct doen zien en hartelijk er van overtuigen, ja het ons doen verstaan en vasthouden hoe diep wij zijn gevallen en liggen gezonken. Namelijk uit alle betrekking, liefde en ondergeschiktheid. En dus gevallen in onszelf en in onze liefdeloze trotsheid. De grondslag van elk onzer is nu dat wij alle banden verscheuren en alle touwen van ons werpen, zeggende: "Wij zijn heren"
3. Het moest ons hier ook wel bijzonder opvallen, dat de Heere ten aanzien van dit oefenen van de onderlinge liefde tot de naasten en ten aanzien van de onderlinge betrekking onder en over elkander een geheel bijzonder gebod onder de tien woorden stelt. En dat ook verder de Bijbel daarvan vol is en het sterk aandringt. Ja, wel zo, dat vanwege het uitvallen van de mensen uit deze onderlinge betrekking en ongehoorzaam zijn in deze zaak, de Heere juist daarom dreigt te komen om de aarde met de ban te slaan (Mal. 4:6). Ja, de natuur leert en gebiedt dit zelfs in vele opzichten. Maar waar nu de Wetgever dit gebod zulk een belangrijke aangelegenheid acht te zijn, dat Hij het hier afzonderlijk geeft en het met zulke grote beloften aandringt, moet dit ons allen wel naar binnen doen keren en elk onzer zich doen afvragen hoe hij tegenover dit gebod staat. O vrienden, het is de vraag naar binnen en naar boven wel waard. Laat ons daarom ons nog eens

afvragen wat elk onzer hieruit moet leren en onthouden. *Och, mochten wij toch recht ziende worden!*

Onbekeerde mensen, u moet uit dit gebod leren en onthouden dat u gevallen ligt. Dat u nog onverzoend zijt met God en dat u onmachtig zijt om uzelf te redden en om u er zelfs maar iets van onder het oog te brengen. Bezie uzelf toch eens bij dit eenvoudige gebod. Om nu niet te spreken van de bijzondere zonden tegen allen die over en die onder ons gesteld zijn. Dat zal in het vervolg nog wel blijken.

- (1) Bezie uzelf eens hoe u op uw manier degenen eert, die God over u gesteld heeft. Vrienden, kunt u het zien en geloven dat al uw gehoorzaamheden zijn voortgevloeid uit de volmaakte liefde tot God? Altijd, zonder ooit daarin te missen?
- (2) Hebt u in het gehoorzamen van uw ouders, of van allen die over u gesteld waren, altijd God voor ogen gehad als de Oppervader, de Opperkoning, de Opperheer en de Opperbestuurder? Dat toch eist dit gebod.
- (3) En is uit die volmaakte liefde tot God altijd volmaakte gehoorzaamheid voortgevloeid? Zonder innerlijk ooit enige tegenstand te vinden tegen degenen, die over u stonden? Zulks wordt in dit gebod geëist.
- (4) En ook in uw gedrag ten aanzien van degenen, waarover u gesteld zijt. Mensen, kunt u het zien en van uzelf geloven dat uw besturing van anderen altijd, zonder ooit daarin te missen, met volmaakte liefde tot hen is geschied?
- (5) Hebt u met uw naaste altijd gehandeld zoals u wilde dat met u gehandeld werd? Hiervan sprak Jezus (Matth. 7:12) en het wordt in dit gebod geëist.
- (6) En hebt u uw leiding dan altijd gegeven onder de Heere? Dat wil zeggen, God in al die wegen gekend en erkend als Oppervader, Opperkoning, Opperheer en Opperbestuurder? En hebt u alles altijd naar Gods Woord verricht? Ook dit alles wordt in dit gebod geëist.
- (7) En is dit alles altijd bij u zo geweest, zonder dat het ooit heeft gemist of gefeild?

O vrienden, dit is de volmaakte eis der wet. En daarom, kunt u uit dit alles niet zien dat u gevallen ligt, dat u schuldig voor God bent en in een onverzonde staat met God verkeert? Kunt u het niet zien dat u onmachtig zijt om uw ziel te redden, doordat u het nooit beter maken kunt? Moet elk onzer hier niet uitroepen, *dat de dood in de pot is?*

Vrienden, wij hebben allen het vermogen gehad om volmaakt te gehoorzamen, en nu liggen wij allen van nature in de poel, en niemand kan daar zijn ziel uit redden.

Mijn vraag is nu: *Verzwaart dit alles de schuld en verdoemelijkheid vaneen ieder nog meer?*

Zie het antwoord in deze vergelijking. Wanneer iemand in het water ligt en hij is aan het zinken, en hij kan zich niet redden, kan hij dan rusten achter zijn onmacht? Ja, betekent zijn onmacht daar een verlichting voor zijn beangst gemoed, of verzwaart zijn onmacht zijn pak? Maakt het hem niet nog ellendiger? Ziet ge hieruit dan niet dat de blindheid van de mens dodelijk is?

Daarom blijft er hier niet anders over dan aan te wijzen dat het minste gebrek van volmaaktheid en de minste overtreding elk mens schuldig en verdoemelijk voor God maakt. En ook aan te wijzen dat dit zware wegen met zich brengt, in dit leven en na dit leven. Dit is duidelijk te zien uit hetgeen staat tegenover wat in dit gebod beloofd wordt.

- Want uit deze belofte volgt wat de overtreder in de tijd bedreigt. In plaats van te leven, zal hij sterven. In plaats van lang te leven zal hij in het kort sterven. In plaats dat het hem wèl zal gaan in zijn land, zal hij sterven zonder tijdelijke

welvaart. En heeft hij grote dingen gehad in de tijd, nog op geen voet land had hij een Goddelijk recht, hij zal in de brokken stikken. O vrienden, voor menigeen betekenen zijn goed en zijn geld zijn dood, en waarom toch? Wel, omdat God zijn Verbondsgod niet is en omdat Deze het hem niet geeft in Zijn gunst. God heeft het als de soevereine Heere hem maar toegeworpen in Zijn heilige voorzienigheid, maar tot zijn verderf.

- Ook zien wij dat de overtreder na de tijd wordt bedreigd. Hier wordt hij reeds losgescheurd van hetgeen waarin hij zijn leven had. Hier moet hij het loslaten, menigmaal in overvloed levende, om dan voortaan eeuwig te hongeren en te dorsten (Jes. 65:13). En dan zal hij eeuwig sterven zonder te sterven, en dus beschadigd worden door de tweede dood. Dan wil het wel eens zijn: hoe hoger men hier geweest is, des te dieper daar gezonken. En dit is nu de verwachting voor elk onbekeerd mens. Want de Heere is de Jehovah, Wiens Naam is *Ik Zal Zijn Die Ik Zijn Zal*. En dit geldt zowel Zijn bedreigingen als Zijn beloften. Hij is de onveranderlijke Waarmaker van Zijn bedreigingen.

B. En voorts, vrienden, ziet eens hoe het hierin met u gesteld is. Bent u wel eens verlegen er mede geweest, en waar heeft die verlegenheid u toen gebracht? Menigeen is zorgeloos en wordt nooit verlegen over zijn schuld. O, de arme mens is dood, en wat weet een dode er toch van wat erboven zijn hoofd hangt? De arme mens heeft leven van node om gezicht en gevoel te krijgen.

Veel mensen, hebben nu en dan een ontwaakte consciëntie bij hun zonden. Dan hebben zij wel eens enige vrees voor hel en verdoemenis, en er is op die ogenblikken een zekere maat van verlegenheid. Maar zij genezen zichzelf. Zij hebben pleisters bij zich, die precies op hun wonden passen.

Wilt u eens zien hoe een mens zichzelf geneest?

- Er zijn er velen, die op een ander zien, waarmee het er nog erger bij staat. Dit ziende raakt zulk één zijn pak weer kwijt, en dan ligt die arme mens daar.
- Een ander gaat zich aan het verbeteren. Hij heeft vele goede voornemens, en hoe meer hij nu maar zichzelf verbetert en naar zijn mening daarin vordert, hoe gevaarlijker zijn staat wordt. Want de arme mens wordt dan hoogmoedig en ziet de scheiding tussen God en zijn ziel niet. Hij heeft dan niet te doen met de openstaande schuld. En dit alles is niet anders dan het oprichten van de afgod van de eigengerechtigheid.
- Weer een ander heeft het gezet op een godsdienstig leven. Hij bidt en leest nu veel en gaat ook veel meer naar de kerk. En dat is als zodanig wel goed, maar die mens gaat daarop rusten, en dat rusten voert hem ten verderve. De duivel jaagt hem uit de ene sterkte in de andere. Maar zulk één mist die rechte lust in de ware ontdekkingen. Integendeel, de benauwdheid staat hem in de weg en hij zoekt daarvan verlost te worden en daarvan niets meer te zien of te gevoelen.
- Weer een ander beweert dat hij in Christus rust, en evenwel geneest hij zichzelf slechts met de letter van het Evangelie. Door veel te lezen en te onderzoeken, en ook door het omgaan met de vromen ontstaat bij zulk één een zeker begrip van de evangelische waarheden. Daar komen dan de algemene gaven van de Heilige Geest bij, een algemeen licht en ook een zekere helderheid in zijn oordeel. Daarbij komen ook nog zekere bevattingen ten aanzien van de gestalten en ongestalten van de vromen, en ook een grote hartstochtelijkheid. O vrienden, dit alles heeft zijn tienduizenden verslagen. Zulk een mens raakt bij hoog water vast. Hij wil niet meer worden aangezien voor een mens, die de zaak mist. Een getrouwe

waarschuwing kan zulk één niet meer verdragen. Hij zoekt het gezelschap dergenen, die hem vrede beloven en die hem met de letter op de been houden en hem bedriegen. Deze arme trotse en hoogmoedige mens is nooit tot in de grond ontdekt geworden, en waar hij nu wat kan praten, wordt hij dikwijls zelfs door vromen, die slechts weinig licht én onderscheiding hebben, voor goed gehouden. En daarom is het zulke bedriegers van zichzelf slechts te doen. Maar als het er op aankomen zal en hij de geest geeft, o, dan verliest hij zijn ziel.

Slechts weinigen, ja verre het minste getal van degenen, die met zichzelf werkzaam worden, worden door de Geest der overtuiging wijzer gemaakt. Maar bij zulken gaat het zwaarste, de dingen van eeuwig belang, ook gestaltelijk het zwaarste wegen. Zulken denken: Wat zou het mij toch helpen, of ik het mezelf al inbeeld en aan mijzelf opdring? Wat zou het mij helpen als ik mijzelf met de letter van het Evangelie genees en wanneer de vromen mij dan voor vroom houden? Wat zal het mij helpen wanneer ik mijn zonden al afbreek, wanneer ik dus een andere manier van leven ga leiden en flink mee ga praten, als bij dat alles de natuurlijke scheiding tussen God en mijn ziel, welke door de zonde gekomen is, blijft bestaan? Wat zal het mij helpen als mijn schulden nog openstaan en Jezus mijn Borg niet is, en ik met Hem niet waarachtig verenigd ben? Zulken worden nog dieper verwond daardoor en zij kunnen en willen zichzelf niet genezen. Aan de wonden van hen komt de opperste Medicijnmeester der zielen te pas.

En vrienden, wilt u dan eens weten hoe zulken werkzaam zijn?

1. Zij beklagen en bewenen voor de Heere hun geheel dodelijke staat van ellende. De blindheid en ongevoeligheid over hun zonden drukt hen soms zo zwaar op het hart. De heiligheid en de rechtvaardigheid Gods zweven niet maar wat in hun bevassing, doch deze drukken op hun ziel. O, dat God een heilig God is, Welke zij niet kunnen dienen, en dat vanwege hun zonden. Ja, hun heimelijke zonden staan in het licht van Gods heilig aangezicht, en dit doet hen God zo zeer rechtvaardigen en billijken en vrijverklaren in hun hart.
2. En wanneer zij recht ontdekt zijn, is het hun uitroep niet: *Kon ik dit of dat maar doen, dan zou er nog hoop zijn.* Want dit wil zeggen dat men geen andere kracht kent dan die van zichzelf, ja, dat men slechts begeert het vermogen te bezitten om de eigen zaligheid uit te werken. Maar de recht ontdekten benauwt dat zoeken in zichzelf. Dat zij geen kracht hebben, verzwaart hun ellende en doet hen te sterker opzien naar en roepen tot de Heere.
3. Zulken zijn er ook niet benauwd voor meerlicht en ontdekking te ontvangen. Zij verlangen daar juist naar en roepen daar om. Zij hebben er lust en zin in, en het is hun zeer dierbaar en begeerlijk dat zij door de Heilige Geest worden gebracht bij de verdorven wortel van hun natuurstaat. Dat zij dus ook hun liefste boezemzonden waarlijk als zonden mogen zien. Hun is niets liever dan dat het kwaad maar wordt aangewezen en zij er waarlijk van mogen scheiden. Wanneer Jezus hen zou vragen: *"Wat wilt u dat Ik u doen zal?"* dan zou dit antwoord bij hen vooraan staan: *"Heere, dat ik ziende mocht worden."*
4. Wanneer zulken al eens een woord ter bemoediging ontvangen, of enige dierbaarheid in de Heere Jezus zien, of wel enige moed en hoop op de Heere gewaar worden, dan gaan zij daar niet op zitten alsof dit de zaak zelf is. De zaak is bij hen dat het noodzakelijk is om met de Persoon van de Middelaar te zijn verenigd, dewijl zij buiten Hem nooit zullen behouden worden. Dit ene nodige weegt op hun hart, want daar zijn zij aan ontdekt, alsook aan de bedrieglijkheid

van hun eigen hart. En de rechte ontdekking daarvan doet de ziel sterk tot de Heere roepen om bewaring voor bedrog, en zo worden zij daarvoor ook bewaard.

5. Zulken hebben er ook gezicht en gevoel van, dat hun hart onwillig is om door Jezus om niet gezaligd te worden en als een goddeloze tot Jezus te komen. Dat hun hart afkerig is van en vijandig tegen de weg van vrije genade. Zij zien dat de Heere Jezus gewillig is, en dat zij onwillig zijn, dus dat het aan hun zijde mankeert, en niet aan de zijde des Heeren. Daarom roepen zij dagelijks uit hun onwaardigheid en onmacht om de openbaring van Christus, om de verbreking van hun banden, om de overbuiging van hun hart, om de inwendige roeping des Heeren. Om ook door Hem getrokken, komende gemaakt en overgebogen te worden tot Zijn gemeenschap.

O mensen, kent u nu iets van die rusteloosheid buiten Christus? En daar moet een mens toch worden gebracht, zal hij een voorwerp voor vrije genade worden. Dit is eerst waarachtig licht. Wanneer iemand namelijk aan zijn zonden ontdekt wordt en het daarbij niet blijft. Wanneer iemand dus in dat licht zijn algehele ellendestaat ziet, ja de wortel van zijn algeheel verdorven natuur. Zo ging het met de vrouw (Joh. 4:29), waaraan de Heere Jezus één zonde ontdekte en bij welk licht zij zichzelf en haar ellende zag. Dit zou nog kunnen gebeuren. Iemand zou licht kunnen ontvangen om zijn zonden tegen dit vijfde gebod te zien, en daarbij zou hij dan tegelijkertijd kunnen zien dat hij een schuldenaar is aan de gehele wet. Dan zou zulk één het gewicht van zijn natuurstaat beginnen te gevoelen. Och mens, zucht daarom toch tot de Heere Jezus, want Hij vermag de Geest der verlichting, der overtuiging en des geloofs uit te zenden.

C. Maar u aangaande, volk des Heeren, dit gebod moet u leren uw zondige aard meer tot in de wortel te kennen.

1. Als het gebod komt, wordt de zonde menigmaal levend en is wel eens boven mate zondigende door het gebod (Rom. 7:13). Daartoe laat de Heere Zijn volk wel eens onder diepe en zondige ongestalten, opdat zij meer een walging van zichzelf zouden krijgen en gebruik van Jezus leren maken, en ook meer medelijden oefenen met anderen die onder die zonden gebukt gaan. Wat moet toch menig een er over klagen dat een macht van zonden tegen dit vijfde gebod in zijn ziel tegen zijn wil is overgebleven!
2. Uit dit gebod moet u ook leren, naar de mate u meer licht ontvangt of ook de zonde daarna meer levend wordt, Christus des te dierbaarder te achten voor uw ziel. Ja, Zijn verdiensten en Zijn kracht, Zijn bloed en Zijn Geest, om vergeving, verbreking en genezing onder Zijn vleugelen te genieten. Vrienden, u weet de weg van in nederige belijdenis tot de Heere en tot Zijn goedheid te komen en met uw zonden toegang te ontvangen. *De Heere schenke u daartoe Zijn dadelijk licht en de leiding van Zijn Geest!*
3. En hoe ellendig het ook met u gesteld is, u hebt evenwel de vervulling van deze belofte te verwachten, omdat u in Christus zijt. En in Hem zijn al de beloften *ja en amen, Gode tot heerlijkheid.*
4. Wanneer u vroeg zult sterven, zult u sterven als een jongeling, honderd jaren oud zijnde. Evenwel behoudt u dus het recht op het lange, op het eeuwige leven. En wanneer u lang leeft, zal de grijsheid u zijn tot een kroon, die op de weg der gerechtigheid gevonden wordt.
5. U zal het welgaan, zelfs onder al de tegenheden in dit tijdelijke leven. Al hebt ge ook geen voet grond, waarop u een wereldlijk recht hebt, evenwel is de hemel van

u, en de aarde is van u, en wat zou u nog meer wensen? U hebt het Goddelijk recht daarop ontvangen en u mag verwachten dat uw sober deel hier dienstbaar zal zijn om u te meer geestelijk gesteld te doen zijn ten aanzien van de Heere en ten aanzien van de eeuwige zaligheid, waar u naartoe reist. En ook in het tijdelijke zal u niets ontbreken. Al de bekommring ten aanzien van tijdelijke dingen spruit meestal maar voort uit het ongeloof. Alles wat voorbij is, is achter de rug, en u ziet nu voor uw ogen dat hoe bekommerd u ook geweest moge zijn, het u toch aan niets ontbroken heeft. Hij draagt zorg voor u, en wat u hebt, dat hebt u in Zijn gunst. David heeft de rechtvaardige nooit verlaten gezien, noch dat Zijn zaad naar brood zocht (Psalm 37:24). En deze belofte komt ook u toe, dat u geen gebrek aan enig goed zult hebben (Psalm 34:11).

6. Eindelijk en ten laatste, u hebt de belofte van een ander land als het werkelijk Kanaän. Dat zal de onveranderlijke Jehovah, de Elohim, de Heere uw God u geven als uw Verbondsgod. U zult dat hoge land van Immanuël, waarin heerlijkheid is, niet missen. Dan zult u ook de aarde erfelijk bezitten. Want de rechtvaardigen zullen daarin wonen. En wel dan als het bezit daarvan u niet meer van de gemeenschap Gods zal kunnen aftrekken. Hier onthoudt de Heere aan Zijn volk het meeste er van omdat zij zo verdorven zijn. De Heere doet dit dus tot hun bestwil. Maar dan, als zij er geen kwaad meer mee kunnen doen, zullen zij de volle bezitting ontvangen, en dan zal de Heere op een volmaakte wijze van u de eer en de prijs van Zijn werken ontvangen. Dan zal het lichaam der zonde zijn teniet gedaan. O vrienden, dan zal het met de goddelozen gedaan zijn, die hier menigmaal de grootste brokken hebben. Zij zullen dan de hemel en de aarde missen. En u, die hier maar een arme hoop was, zult u dan verlustigen in de Heere, en Hij zal u doen rijden op de hoogten der aarde (Jes. 58:14). Hij zal u spijzigen met de erve van uw vader Jakob. Het zal zeker geschieden, *want de mond des Heeren heeft het gesproken*. Amen.

ZONDAG 39
(tweede deel)

(Vraag 104)
HET VIJFDE GEBOD

(De geestelijke zin van het gebod door de onderwijzer aangewezen)

Vraag 104: *Wat wil God in het vijfde gebod?*

Antwoord: ***Dat ik mijn vader en mijn moeder, en allen die over mij gesteld zijn, alle eer, liefde en trouw bewijze, en mij aan hun goede leer en straf met behoorlijke gehoorzaamheid onderwerpe, en ook met hun zwakheid en gebreken geduld hebbe, aangezien het Gode belijft ons door hun hand te regeren.***

Wij komen nu tot het tweede hoofddeel, de opening van de geestelijke zin van het gebod aan de hand van de uitbreiding, welke de onderwijzer hierover geeft (vraag en antwoord 104). Wij letten daarbij:

- A. op de hier geboden plichten of deugden, en
- B. op de daarin verboden zonden.

A. Van het eerste sprekende, willen wij bezien welke deugden of plichten hier in de Catechismus worden genoemd, welke de kinderen ten aanzien van hun ouders, en allen ten aanzien van degenen, die over hen gesteld zijn, hebben te betrachten. Voorts ook de rechte grond, waaruit deze gehoorzaamheid moet voortkomen.

Daarbij moeten we letten op de deugden of plichten, welke hier worden geboden aan ondergeschikten ten aanzien van allen, die boven hen zijn gesteld. Wij zullen er hier nu niet op ingaan wie wij naar het woord van de onderwijzer hebben te verstaan door ***vader en moeder en allen die over ons gesteld zijn***, daar wij dit voldoende hebben aangetoond in de vorige oefening, bij de verklaring van de woorden van het vijfde gebod. Wij spreken nu slechts van de geboden plichten of werkzaamheden ten aanzien van deze voorwerpen.

1. Als eerste plicht of deugd noemen wij *de rechte en volmaakte gesteldheid van het hart*. Deze wijst de Wetgever ons aan met het ene woord "eren." De onderwijzer spreekt daarbij van ***"eer bewijzen"***, alsook van wat met dit "eer bewijzen" wordt geboden en aan wie het geboden wordt.

- A. Wat zijn de redenen, waarom wij door dit woord "eren" hier de rechte en volmaakte gesteldheid van het hart moeten verstaan?
- B. En waarom gebruikt de Wetgever in dit gebod het woord "eren", en niet het woord "liefhebben"?

A. Wat met de rechte en volmaakte gesteldheid van het hart moet worden verstaan, is naar onze gedachten allereerst wel deze, dat eren in het eigenlijke en allerdiepste beginsel een werk des harten is.

- (1) Bij de verklaring van het gebod hebben wij er reeds op gewezen, dat het hier gebruikte woord afkomstig is vaneen woord, dat "zwaar wegen" betekent. Het geeft dus te kennen een diepe achting hebben voor en een overwegen van de

waardigheid en het gezag van de over ons gestelden. Uit dit alles volgt nu, dat uit dit inwendig beginsel, uit dit inwendig overwegen en uit deze achting in het hart alle andere betrachtungen van deugden en plichten moeten voortvloeien.

- (2) Ook noemt de Wetgever in dit gebod alle plichten met dit ene woord "eren", omdat de Wetgever in ieder gebod niet alleen plichten, maar zelfs volmaaktheid eist. Daarom kan het niet anders zijn of de rechte en volmaakte gesteldheid van het hart moet in dit ene woord "eren" liggen opgesloten.

B. En waarom gebruikt de Wetgever hier in dit gebod het woord "eren", en niet het woord "liefhebben"?

- (1) Om daarmede te kennen te geven dat de mens iets meer verschuldigd is tegenover degenen, die over hem gesteld zijn, dan tegenover zijn ondergeschikten. Wij zijn aan allen, meerderen en minderen, liefde schuldig, maar aan de over ons gestelden zijn wij bij de liefde ook het bewijzen van eer schuldig, al naar hun rang, waarin zij zijn gesteld.
- (2) Voorts omdat in dit eren de natuurlijke ouders altijd de voorrang hebben. Dit is met de liefde niet altijd zo. Om dit duidelijk te maken: een man moet zijn vrouw en kinderen meer liefhebben dan zijn ouders. Want de liefde wil eer afdalen dan opklimmen. Maar in het bewijzen van eer gaan vader en moeder voor vrouw en kinderen en alle anderen. Deze redenen kunnen wij daarvoor noemen of gissen en naar onze gedachten is daarin althans geen ongerijmdheid.

2. Bezien wij nu wat de Wetgever met dit woord "eren" gebiedt en aan wie Hij het gebiedt.

De Heere gebiedt hier dat dit eren en hoogachten met het hart op een volmaakte wijze zal geschieden, als voortkomende uit een hartelijke eerbied voor God en uit de daaraan zeer nauw verbonden nederigheid des harten. Want daardoor zal alle ijdele roem ten aanzien van onszelf, en ook alle verachting en onttrekking uit onze ondergeschikte positie ten aanzien van anderen uit ons hart worden geweerd. Dit alles houdt die rechte gesteldheid van de grond des harten in, waaruit veel goeds geboren wordt.

- (1) Deze eer of hoogachting des harten wordt hier dan geboden aan kinderen ten aanzien van hun *ouders*. Want behalve hier in dit uitdrukkelijk gebod, waarnaar Paulus verwijst in Ef. 6:2: "Eert uw vader en uw moeder", lezen wij ook in Mal. 1:6: "Een zoon zal zijn vader eren." Dit wil zeggen: Dat is de geaardheid van een zoon, hij zal zijn vader alle eerbied waardig schatten. Hieruit volgt dus dat dit iets natuurlijks is en dat het betamelijk is dat het geschiedt.
 - De betrachtung van deze liefde vinden wij met nadruk bij Jozef ten aanzien van zijn vader Jakob (Gen. 48:12): "Toen deed Jozef zijn zonen uitgaan van zijns vaders knieën; en hij boog zich voor zijns vaders aangezicht neder ter aarde." Dit is een ieder schuldig en dit betaamt elk.
 - En om er niet meer te noemen, de betrachtung van dit eren vinden wij ook bij Salomo ten aanzien van zijn moeder Bathséba (1 Kon. 2:19). Hij boog zich voor zijn moeder, daarna zat hij op zijn troon en deed een stoel voor zijn moeder zetten, en zij zat aan zijn rechterhand. O, deze diepe, innerlijke achting voor ouders past het hart van kinderen zo zeer. Mocht elk er maar wat uit leren.

- (2) Voorts wordt deze eer of hoogachting des harten ook geboden ten aanzien van *allen die in macht over ons zijn gesteld*. Dus in het maatschappelijk leven tegenover de overheid (1 Petrus 2:17): "Vreest God, eert de koning."
- (3) En in de kerk tegenover *de opzieners* (1 Tim. 5:17): "Dat de ouderlingen, die wel regeren, dubbele eer waardig geacht worden; voornamelijk die arbeiden in het Woord en de leer."
- (4) Ook tegenover die door onze ouders als *voogden en verzorgers* over ons zijn gesteld, in de scholen en in de bedrijven, dus alle patroons enz. Zo eerde Esther Mordechai (Esther 4). En wij lezen dat Paulus zat aan de voeten van Gamaliël (Hand. 22:3), waar door dit eren, Paulus' innerlijke geringheid en achting worden aangewezen. Ja, allen die in ons werk over ons zijn gesteld, worden zo vaders en moeders genoemd (Gen. 4:20).
- (5) Dit woord "vader" gebiedt dus tevens dit bewijzen van eer en daarom moet hier met nadruk deze schriftplaats worden genoemd (1 Petrus 2:13): "Zijt dan *alle menselijke ordening* onderdanig, om des Heeren wil." Dit vergeleken met Rom. 13:1: Alle ziel zijn de machten, over haar gesteld, onderworpen." En vers 7: "Geeft eer aan wie gij eer schuldig zijt."
- (6) Dit eren en hoogachten wordt ook geboden inde huishoudingen ten opzichte van *de heren en vrouwen*. Wij lezen in Mal. 1:6, dat een knecht zijn heer zal eren. Dit wil hier zeggen dat zulks aan niet één bedenking onderworpen is. Ziet' ook 1 Tim. 6:1-2: "De dienstknechten, zo velen als er onder het juk zijn, zullen hun heren alle eer waardig achten, opdat de Naam van God en de leer niet gelasterd worden. En die gelovige heren hebben, zullen hen niet verachten omdat zij broeders zijn; maar zullen hen te meer dienen omdat zij gelovig en geliefd zijn, als die deze weldaad mede deelachtig zijn." En dan laat de apostel hierop volgen: "Leer en vermaan deze dingen."
- (7) Het bewijzen van deze eer en hoogachting wordt ook geboden ten aanzien van degenen, die door hun hoedanigheden boven ons staan.
 - Ten aanzien van het geslacht wordt dit geboden aan *de vrouw tegenover haar eigen man* (Spr. 12 :4): "Een kloeke huisvrouw is een kroon haars heren." Dit vergeleken met Gen. 3:16: "Hij zal over u heerschappij hebben."
 - Ook ten aanzien van *meerderen in jaren en ouderdom*, dus alle ouden van dagen (Lev. 19:32): "Voor de grauwe haren zult gij opstaan, en gij zult het aangezicht des ouden vereren." Elihu sprak (Job 32:7): "Laat de dagen spreken."
 - Ook ten aanzien van degenen, *die door wijsheid, verstand, gaven en weldaden boven ons uitmunten*, of die ons daarmede nuttig zijn. Wij lezen van Jozef (Gen. 45:8) dat hij door Farao werd geëerd, en dus werd hij vanwege zijn wijsheid, verstand en beleid een heer van Farao genoemd. En in Job 29:8 en 16 lezen wij dat de jonge lieden zich voor Job verstaken, ja dat de stokouden oprezen en stonden vanwege zijn wijsheid en verstand. Ook dat de nooddriftigen hem aanmerkten als een vader vanwege zijn weldadigheid.

Aan de hand van hetgeen de onderwijzer ons hier leert, zullen wij nu ook alle andere plichten of deugden nagaan, welke voortvloeien uit de reeds genoemde hoofddeugd

van het *inwendig eren, waardig schatten of hoogachten des harten*. Hierdoor wordt ons ook geleerd waarin dit rechte eren bestaat. De onderwijzer spreekt eerst van een voorname deugd, namelijk **het bewijzen van liefde**. En vervolgens van die deugden, waardoor dit betrachten van de liefde eerst recht wordt bewezen. De onderwijzer noemt dan ***trouw, gehoorzaamheid, onderwerping, geduld met zwakheden en gebreken***.

De hier geboden hoofddeugd is dus naar het woord van de onderwijzer: ***Dat ik mijn vader en moeder, en allen die over mij gesteld zijn, alle eer, liefde en trouw bewijze***.

Vraag. *Wat moeten wij door dit bewijzen van liefde verstaan, en welke soorten van liefde worden hierdoor wel begrepen?*

Wij moeten door dit bewijzen van liefde niet alleen verstaan het vertonen van liefde naar buiten, welke de onderwijzer achtereenvolgens opnoemt, dus door *trouw, gehoorzaamheid, onderwerping, geduld met zwakheden*, enz. Maar vooral moeten wij daardoor verstaan *de inwendig goede gesteldheid van het hart*. Dit deel van het beeld van God, als een vernieuwd deel met Christus te hebben ontvangen, naar de belofte (Ezech. 36:26): "Ik zal u een nieuw hart geven; Ik zal Mijn wet - dat is de wet der liefde - in uw hart inschrijven." En dan kan het niet anders of dit zal zich ook naar buiten vertonen op allerlei manieren (Matth. 22 :39). Dit bewijzen van liefde zal dan inhouden *de zorg der ziel ten aanzien van de tijdelijke, de geestelijke en de eeuwige stand van de naaste*.

Vraag. *Welke soorten van liefde hier dan naar de verscheidenheid van degenen, die over ons zijn gesteld, in liggen begrepen?*

- Allereerst de natuurlijke of kinderlijke liefde (Rom. 1:31 en 2 Tim. 3:3). Een liefde van welgevallen in hen, als degenen, die God over ons heeft gesteld (Rom. 13:1).
- Een liefde van toegenegenheid en welwillendheid ten aanzien van hen, zodat de mens hierin niet het zijne, maar hetgeen des anderen is, zoekt (1 Kor. 10:24).
- Een liefde van dankbaarheid en wedervergelding (1 Tim. 5:4). Het geven van wedervergelding aan onze voorouders, die ons zoveel werk en zorg, zoveel liefde, toegenegenheid en welwillendheid bewezen, is goed en aangenaam voor God.
- Ja, ook een geestelijke of christelijke liefde, voor zover degenen, die over ons gesteld zijn, genade en gunst in de ogen Gods hebben gevonden. Al deze verschillende soorten van liefde vloeien samen uit dit gebod voort.

Letten wij er vervolgens op *aan wie naar het gebod van de Wetgever deze liefde moet worden bewezen*.

- (1) Dit wordt hier geboden aan kinderen ten aanzien van hun natuurlijke ouders. Naar mijn gedachten wordt dit in de Bijbel niet direkt genoemd, maar wel wordt van deze liefde uitgegaan en dus ook als van terzijde in verband met andere zaken bevolen. (Matth. 10:27): "Wie vader of moeder liefheeft boven Mij, is Mijns niet waardig." Dit directe bevel van deze liefde van kinderen tot hun ouders is net zo min nodig als dat de Bijbel zou moeten bewijzen dat er een God is. Want dit bewijs heeft een ieder van binnen, en dus is ook deze liefde een natuurlijk iets, want deze liefde wordt zelfs bij het onredelijke gedierte gevonden, welke ook een innerlijke genegenheid en trouwe hulp elkaar toedragen. Wanneer de allergoddeloosten beschreven worden, die het natuurlijke als het ware hebben

uitgeschud, lezen wij van hen als van de heidenen (Rom. 1:31): "Zonder natuurlijke liefde." Zo spreekt ook Paulus daarvan, de zware tijden in het laatst der dagen beschrijvende (2 Tim. 3:2-3), dat de mensen liefhebbers van zichzelf zullen zijn en zonder natuurlijke liefde. Hoe deze liefde nu door daden naar buiten moet worden betoond, zullen wij nog in het vervolg zien.

(2) Naast de natuurlijke of kinderlijke liefde wordt ons ook geboden deze liefde te bewijzen aan allen, die over ons gesteld zijn. Dus aan degenen, die macht over ons ontvingen.

- Dit zijn in het openbare leven de overheden. Een voorbeeld daarvan vinden wij in 2 Sam. 18:3. De onderdanen van David achtten het leven van hun koning zo hoog en dierbaar, dat zij niet wilden hebben dat hij in de oorlog tegen Absalom met hen zijn leven waagde. Ja, zij achtten het leven van David meer te zijn dan het leven van tienduizend van hen.
- In het kerkelijke leven zijn dit de opzieners (1 Thess. 5:12-13): "Erkent degenen, die onder u arbeiden en uw voorstanders zijn in de Heere, en u vermanen; en acht hen zeer veel in liefde om huns werks wil." En Gal. 4:14-15. De Galatiërs wilden, indien het maar mogelijk was, hun ogen wel voor Paulus uitgraven en hem geven.
- In het gezinsleven zijn dat allen, die over ons gesteld zijn in de plaats van onze ouders. Dus onze grootouders, onze ooms, tantes, voogden en verzorgers. Dit alles ligt opgesloten in Micha 7:6, alwaar geklaagd wordt dat de schoondochter opstaat tegen haar schoonmoeder. Wij lezen in Esther 2:7 dat Mordechai Esther tot een dochter had aangenomen, en daaruit volgde dat zij deze liefde aan hem verschuldigd was en deze hem ook bewees.
- In de gezinnen geldt dit ook voor de heren en vrouwen, die over ons zijn gesteld. Dan wordt aan de dienstboden bevolen hun heren en vrouwen lief te hebben en uit liefde te dienen. Jezus leert ons (Matth. 6:24) dat men geen heer kan dienen, die men niet liefheeft.

(3) Voorts wordt ons, het bewijzen van deze liefde geboden ten aanzien van allen, die onze meerderen zijn vanwege hun hoedanigheden.

- Ten aanzien van het geslacht geldt dit voor de vrouw tegenover haar man (Ef. 5:24, Kol. 3:18, Titus 2:5 en 1 Petrus 3:1-2).
- Dit geldt ook ten aanzien van meerderen in jaren, in wijsheid en verstand, in gaven en weldaden. Men zal dus liefde en medelijden bewijzen aan alle ouden van dagen. En ook de deugden beminnen en achten in degenen, die boven ons uitmunten in verstand, wijsheid, gaven enz.

Voorts moeten wij nog opmerken welke de deugden zijn, waardoor de betrachting van deze liefde eerst recht naar buiten wordt bewezen en dus openbaar komt. Dan zegt de onderwijzer: ***Dat ik aan allen, die over mij gesteld zijn, alle trouw bewijze, en mij aan hun goede leer en straf met behoorlijke gehoorzaamheid onderwerpe, en ook met hun zwakheid en gebreken geduld hebbe.***

A. Vraag. *Wat moeten wij verstaan door het bewijzen van trouw; en wat wordt hiermede aan alle ondergeschikten geboden?*

- a. Wij moeten door het bewijzen van trouw niet slechts verstaan het getrouw zijn in allerlei tijdelijke zaken, maar wel in het bijzonder alle geestelijke getrouwheid. Deze getrouwheid staat lijnrecht tegenover ontrouw, valsheid, bedrog en

geveinsdheid. Ook tegenover de Kaïnsgestalte (Gen. 4 :9): "Ben ik mijns broeders hoeder?" en tegenover de ondankbaarheid.

- b. Dan wat betreft hetgeen hier aan alle ondergeschikten geboden wordt. Hier wordt geboden aan kinderen ten aanzien van hun ouders, en aan allen ten aanzien van degenen, die over hen gesteld zijn, dat zij de goede naam en faam van dezen niet zullen kwetsen, maar deze zullen voorstaan en bevorderen. Dat zij ook voor het tijdelijk goed van dezen zullen zorgen, hieraan niet tekort doende. Integendeel, als de nood daar is, zullen zij hun ook voor het tijdelijke leven onderstand bieden en dus aan de voorouders wedervergelding doen.
1. Hier wordt dus bevolen trouw te bewijzen aan onze ouders. De Heere Jezus, hangende aan het kruis, beval Zijn moeder aan, in de zorg van Johannes (Joh. 19:27). En Johannes nam haar daarop terstond in zijn huis. Zo deed ook Jozef (Gen. 47:12): "En Jozef onderhield zijn vader, en zijn broeders, en het ganse huis zijns vaders, met brood, tot de mond der kinderkens toe." Ziet dit ook bij David (1 Sam. 23:3). En Paulus vermaant ten aanzien van de weduwen, die kinderen hebben, dat dezen zullen leren eerst aan de voorouders wedervergelding te doen (1 Tim. 5:4).
2. Hier wordt ook geboden dat wij trouw zullen bewijzen aan onze overheden. Dat wij deze in tijd van nood niet zullen verlaten, noch ons daaraan zullen onttrekken. Maar dat wij integendeel alle mogelijke hulp en bijstand aan hen zullen doen, zoals onze burgereed dit vordert.
3. Hier wordt geboden dat wij er ook consciëntie van zullen maken om niets aan het land te onttrekken (Rom. 13:7): "Geeft schatting die gij schatting, en tol die gij tol schuldig zijt." En Matth. 22:21: "Geeft de keizer dat des keizers is."
4. Dit bewijzen van trouw wordt ook geboden ten aanzien van onze opzieners in de kerk. En wel door het voor hen op te nemen en hen behulpzaam te zijn. Ook door hen indien nodig te voorzien in hun onderhoud (Gal. 6:6): "Die onderwezen wordt in het Woord, dele mede van alle goederen degene, die hem onderwijst." Daarom zond Jezus Zijn discipelen uit zonder goud of zilver, zonder twee rokken, enz. (Matth. 10:9-10). Ook Paulus toont met nadruk aan (1 Kor. 11) hoe men hun alle verkwikkingen moet toebrengen, zowel naar het lichaam als naar de ziel.
5. Dit bewijzen van goede trouw wordt ook bevolen aan de dienstboden ten opzichte van hun heren en vrouwen. En zulks niet alleen in het bewaren van hun goede naam en goederen, dat zij die verzorgen en niet verkwisten of door achteloosheid verwaarlozen, maar ook in het wel waarnemen van de tijd. Wie hun lijf verwaarloost, verwaarloost hun goed, want hun tijd is hun goed. Ook zullen zij zich niet aan hen mogen onttrekken in tijden van ziekte. Dan moeten zij hen getrouw bijstaan om des Heeren wil en om der consciëntie wil. Paulus zegt (Titus 2:10) dat elk zijn dienst naar zijn betrekking doen moet, zich niet onttrekkende, maar alle goede trouw bewijzende. En wel opdat ook de dienstboden hierdoor de leer van God, onze Zaligmaker, in alles mogen versieren.

B. Met dit bewijzen van trouw wordt hier ook geboden *te bidden voor allen, die over ons zijn gesteld. Dat wij de noden hunner ziel zullen dragen op het hart.*

Wanneer zij nog onbekeerd zijn, dat wij zullen bidden om hun bekering. En hebben zij genade in Gods ogen gevonden, zij moeten zo veel in een goddeloze en boze wereld verkeren, en dat met zulk een boos hart als ook zij hebben, wat moeten wij dan veel bidden om hun bewaring, om hun ondersteuning. En dit opdat zij niet in de strik des duivels zullen vallen, dat de Naam van God om hunnentwil zou worden gelasterd. Wij

vinden het gebod hiertoe in 1 Tim. 2:1-2, waar Paulus vermaant: "Voor alle dingen, dat gedaan worden smekingen, gebeden, voorbiddingen, dankzeggingen voor alle mensen; voor koningen en allen die in hoogheid zijn."

C. Hiermede wordt ook geboden hen, die over ons gesteld zijn, aan te spreken, maar dan gelijk het een ondergeschikte betaamt. Dus met liefde en medelijden, naar de vermaning van Paulus (1 Tim. 5:1-2): "Bestraf een oude man niet hardelijk, maar vermaan hem als een vader; de jonge als broeders; de oude vrouwen als moeders; de jonge als zusters, in alle reinheid."

D. Met dit trouw bewijzen wordt ook geboden de deugden van degenen, die over ons gesteld zijn, op te merken en hen dus in het goede na te volgen. Dat wij er naar zullen staan dat deze zaken door genade ook in ons hart mogen worden overgedrukt, om hun goede voorbeeld te mogen navolgen, daarbij een afkeer hebbende en ook behoudende van hun kwaad. Dit vermaant ook Paulus (Filipp. 3:17): "Weest mede mijn navolgers, broeders, en merkt op degenen, die alzo wandelen gelijk gij ons tot een voorbeeld hebt." En Hebr. 13:7: "Gedenkt uw voorgangeren, die u het Woord Gods gesproken hebben; en volgt hun geloof na, aanschouwende de uitkomst hunner wandeling."

E. Met deze trouw wordt hier ook geboden dat wij de over ons gestelden zullen beschermen. Dat wij de boze plannen, die anderen tegen hen smeden, aan het licht zullen brengen en te kennen geven. David hield de wacht over Saul. Let wel, deze was zijn vijand, maar hij was ook de gezalfde des Heeren (1 Sam. 26:15) en zei, dat zij die Saul bewaakten, kinderen des doods waren, omdat zij niet de wacht over Saul hadden gehouden. Daarom bracht Mordechai de plannen van de kamerlingen Bigthana en Theres ter kennis van koning Ahasvéros (Esther 6:2). Dezen zochten hun hand aan de koning te leggen, en deze koning was toch mede een vijand van Mordechai.

F. Hiermede wordt ook geboden dat wij naar hun staat het gezag van degenen, die over ons zijn gesteld, zullen handhaven. Jezus zegt dit op het antwoord van de Joden (Matth. 22:20-21), dat het beeld op de penning het beeld des keizers was. "Geef dan de keizer dat des keizers is."

G. Verder wordt met dit bewijzen van trouw ook geboden dat een ieder moet zorgen te zijn tot eer van degenen, die over hem gesteld zijn, en tot eer van hun regering. Het is zulk een ontrouw, wanneer kinderen, die veel zijn vermaand en een goed voorbeeld van hun ouders hebben, nochtans zo zeer tot oneer van hen zijn. Ziet eens wat de Schrift zegt van kinderen, waar dit recht is (Psalm 127:3-5): "Ziet, de kinderen zijn een erfdeel des Heeren; des buiks vrucht is een beloning. Gelijk de pijlen zijn in de hand eens helds, zodanig zijn de zonen der jeugd. Welgelukzalig is de man, die zijn pijlkoker met dezelve gevuld heeft; zij zullen niet beschaamd worden als zij met de vijanden spreken zullen in de poort."

Bezien wij nu welke deugden de onderwijzer vervolgens noemt, door de betrachting waarvan de liefde recht bewezen wordt: ***Dat ik mij aan hun goede leer en straf met behoorlijke gehoorzaamheid onderwerpe.*** De hier genoemde deugd van onderwerping is hetzelfde als nederigheid of gehoorzaamheid. Wij zullen deze deugd hier in tweeërlei opzicht bezien, naar aanleiding van de tweeërlei voorwerpen, ten aanzien waarvan deze deugd werkzaam is, *namelijk*

A. *als een dadelijke en als een lijdelijke onderwerping of gehoorzaamheid,*

B. en vervolgens letten wij dan op *de personen aan wie dit gebod bepaaldelijk geschiedt en hoe dit is begrensd.*

A. Letten wij dus eerst op de *dadelijke* onderwerping of gehoorzaamheid. De onderwijzer omschrijft deze als volgt: *Dat ik mij aan hun goede leer met behoorlijke gehoorzaamheid onderwerpe.*

- Deze gehoorzaamheid houdt in dat wij met ons hart acht geven op de bevelen dergenen, die boven ons gesteld zijn. Dat wij geneigd zijn om deze over te nemen en een innerlijke genegenheid tot gehoorzaamheid bezitten.
- Dat wij dus al hun bevelen met ons hart opvolgen uit liefde tot God en Zijn ordinantiën. En dit zelfs in zware zaken, wanneer het maar mogelijk is en niet in strijd met Gods wil. Waar dit gevonden wordt, daar is iets van de wet der liefde in het hart aanwezig.

Een voorbeeld hiervan zien wij in de Rechabieten (Jer. 35). Dit zegt ook Salomo, de zoon van David (Spr. 4:3-4): "Ik was mijns vaders zoon, teder en een enige voor het aangezicht mijner moeder. Hij nu leerde mij en zesde tot mij: Uw hart houde mijn woorden vast; onderhoud mijn geboden en leef."

Maar letten wij vervolgens ook op de *lijdelijke* onderwerping of gehoorzaamheid. Deze drukt de onderwijzer zo uit: *dat ik mij aan hun straf met behoorlijke gehoorzaamheid onderwerpe.*

- Deze onderwerping of gehoorzaamheid houdt dit in, dat men een hart heeft dat buigen wil, waarin een genegenheid is om zich te onderwerpen onder zulke bevelen, die eigenlijk in strijd zijn met en tegen onze verdorven natuur. Het grote voorbeeld hiervan vinden wij in Izak, toen zijn vader Abraham hem op Gods bevel wilde offeren (Gen. 22:9).
- Voorts ook dat men de vermaningen, bestraffingen en tuchtigingen met liefde aanneemt en in nederigheid draagt. Dat men er zijn nut mee doet, ze achtende als hartelijke liefdetekenen van degenen, die over ons zijn gesteld. Ja, als een goedheid en een weldaad van God, Die ons door hen kastijdt.
- Dat men dus de kastijding met dankzegging erkent, bij bevinding het nut van de roede kennende (Spr. 13:24): "Die zijn roede inhoudt, haat zijn zoon; maar die hem liefheeft, zoekt hem vroeg met tuchtiging." Salomo zegt het met nadruk (Spr. 12:1): "Wie de tucht liefheeft, die heeft de wetenschap lief; maar wie de bestraffing haat, is onvernuftig." En Spr. 13:1: "Een wijs zoon hoort de tucht des vaders; maar een spotter hoort de bestraffing niet." Ook lezen wij zo opmerkelijk (Spr. 1:1-2): "De spreken van Salomo, de zoon van David, de koning van Israël. Om wijsheid en tucht te weten; om te verstaan redenen des verstands." En vers 7-9: „De vreze des Heeren is . het beginsel der wetenschap; de dwazen verachten wijsheid en tucht. Mijn zoon, hoor de tucht uws vaders, en verlaat de leer. uwer moeder niet. Want zij zullen uw hoofd een aangenaam toevoegsel zijn, en ketenen aan uw hals."

B. Maar tot welke personen richt dit gebod zich? De onderwijzer zegt dit met de woorden: *Dat ik mij aan hun goede leer en straf met behoorlijke gehoorzaamheid onderwerpe.*

1. Deze onderwerping en gehoorzaamheid wordt dus geboden aan kinderen ten aanzien van hun ouders (Ef. 6:1-3): "Gij kinderen, zijt uw ouderen gehoorzaam in de Heere, want dat is recht." Hierin ging Jezus ons als het grote voorbeeld voor (Lukas 2:51). Wij lezen daar dat Jezus met Zijn vader en moeder afging en dat Hij

te Nazareth kwam en hun onderdanig was. Zo gehoorzaamde ook Mozes de raad en het bevel van zijn schoonvader Jethro wat betreft de regering van Israël (Ex. 18:19-24). Daar lezen wij: "Mozes nu hoorde naar de stem van zijn schoonvader, en hij deed alles wat hij gezegd had." En in Esther 2:20 lezen wij dat Esther het bevel van Mordechaï deed, gelijk als toen zij door hem opgevoed werd.

2. Deze onderwerping en gehoorzaamheid wordt ook geboden aan onderdanen ten aanzien van de overheden. Het bevel hiertoe vinden wij in Rom. 13:1-3: "Alle ziel zij de machten, over haar gesteld, onderworpen", enz. En 1 Petrus 2:13-14: "Zijt dan alle menselijke ordening onderdanig, om des Heeren wil; hetzij de koning als de opperste macht hebbende; hetzij de stadhouders, als die van hem gezonden worden, tot straf wel der kwaaddoeners, maar tot prijs dergenen, die goed doen."
3. Ja, deze gehoorzaamheid en onderwerping wordt ook geboden aan de lidmaten ten aanzien van de opzieners in de kerk (Hebr. 13:1 71: Zijt uw voorgangeren gehoorzaam en zijt hun onderdanig." Daaronder behoort ook de onderwerping aan hun vermaningen, bestraffingen en de censuur, welke is tot ons bestwil, dewijl zij voortkomt uit de liefde in hun hart tot het welzijn der genen, die zij bestraffen.
4. Dit wordt ook geboden aan de dienstboden ten aanzien van hun heren en vrouwen (Ef. 6:5-7): "Gij dienstknechten, zijt gehoorzaam uw heren naar het vlees, met vreze en beven, in eenvoudigheid uws harten, gelijk als aan Christus. Niet naar ogendienst, als mensenbehagers, maar als dienstknechten van Christus, doende de wil van God van harte; dienende met goedwilligheid de Heere, en niet den mensen." Deze zelfde woorden lezen wij ook in Kol. 3:22. En ook met nadruk in 1 Petrus 2:18: "Gij huisknechten, zijt met alle vreze onderdanig de heren, niet alleen de goeden en bescheidenen, maar ook de harden."

Maar dan wordt deze gehoorzaamheid en onderwerping hier toch met enige begrenzing geboden. Wanneer de onderwijzer hier spreekt van hun *goede* leer en hun *goede* straf.

Op zichzelf aangemerkt is het wel een onbegrensd gebod, gelijk wij ook lezen in Kol. 3:22: "Gij dienstknechten zijt in alles gehoorzaam uw heren." Dat wil zeggen in alles wat recht en billijk is en niet strijdende tegen de geopenbaarde wil van God. Maar anders vinden wij doorgaans overal deze begrenzing.

- Aan kinderen wordt geboden hun ouders te gehoorzamen "in den Heere" (Ef. 6:1).
- Aan de vrouwen wordt geboden hun mannen onderdanig te zijn "in den Heere" (Kol. 3:18).
- Ons wordt geboden aan de overheden en opzieners in de kerk enz. te gehoorzamen "om der consciëntie wil." Daaruit volgt dus dat de consciëntie niet mag worden gekwetst.
- Aldus wordt ook aan de dienstboden geboden (Ef. 6) in het dienen van hun volk de Heere te dienen en de wil van God van harte te doen.

Maar deze begrenzing houdt in hetgeen hier en overal geboden wordt (Hand. 5:29): "Gode meer te gehoorzamen dan de mensen." Want men vertreedt dit gebod als men bevelen tegen de wil van God gehoorzaamt. Als bijvoorbeeld aan dienstboden bevolen wordt onwaarheid te spreken door te zeggen dat hun heren en vrouwen niet thuis zijn wanneer zij wel thuis zijn. Of als zij opgedragen wordt op de sabbat te kopen of te verkopen, of onnodig werk te doen, enz. Wanneer zij zulks gehoorzamen, dan hebben zij gemeenschap aan die zonden en deze staan dan ook op hun rekening. Dan hebben zij hetzelfde oordeel te wachten. Hier geldt met de meeste klem het woord van Salomo (Pred. 8:2): "Neem acht op de mond des konings, doch naar de gelegenheid

van de eed Gods." En ook het woord van Jezus (Matth. 10:37): "Wie vader of moeder liefheeft boven Mij, is Mijns niet waardig."

- Een voorbeeld hiervan vinden wij in Jozef (Gen. 39:9). Toen de vrouw van zijn heer hem tot de zonde verzocht, zeide hij: "Zou ik zulk een groot kwaad doen en zondigen tegen God?" Ook in Levi (Deut. 33:9): "Die tot zijn vader en tot zijn moeder zeide: Ik zie hem niet; en die zijn broederen niet kende en zijn zonen niet achtte; want zij onderhielden Uw woord en bewaarden Uw verbond."
- En voorts in de drie jongelingen tegenover de koning Nebukadnézar (Dan. 3:16-18): "Wij hebben niet van node u op deze zaak te antwoorden. Zal het zo zijn, onze God, Die wij eren, is machtig ons te verlossen uit de oven des brandenden vuurs, en Hij zal ons uit uw hand, o koning, verlossen. Maar zo niet, u zij bekend, o koning, dat wij uw goden niet zullen eren, noch het gouden beeld, dat gij hebt opgericht, zullen aanbidden."

Wij willen nu nog bezien welke de laatste deugd is, door de onderwijzer hier genoemd, door de betrachting waarvan de liefde recht bewezen wordt en naar buiten tot uitdrukking komt. Hij zegt dan: ***Dat ik ook met hun zwakheden en gebreken geduld hebbe.***

Er wordt hier door de onderwijzer van uitgegaan, dat onze vader en moeder, en voorts allen die over ons gesteld zijn, mensen zijn van gelijke beweging als ook wij. Het zijn dus zondige mensen, en de grootste hoop ook onbegenadigde mensen, die goddeloos zijn. Sommigen leven zelfs goddeloos en geven ergernis. En wanneer zij Godzalig zijn, dan hebben zij nog hun zwakheden en gebreken.

Vraag. *Welke zwakheden en gebreken hebben zij dan wel?*

- Zij hebben ook zulk een zondig hart en hun sterker verdorvenheden. Die dragen zij overal mee. Daardoor komt het dat zij soms onbillijk zijn in het eisen van enige plicht.
- Dan hebben zij soms ook zulk een gemelijk of hard gedrag. Ze hebben wel eens een wonderlijk humeur of natuur, dat er met de jaren niet beter op wordt.
- En voegt daarbij dan nog eens de zwakheden van de ouderdom.
- Dan zijn zij niet meer zo tegenwoordig van geest dan vroeger. Zij zijn dan niet meer in staat om in allerlei zaken te kunnen oordelen, welke kinderen soms beter menen te weten.
- Hun geheugen laat hen dan wel eens in de steek, waardoor zij een zaak wel enige malen herhalen, hetwelk de kinderen menigmaal verveelt.
- Ja, ook hun lichamen verzwakken en de gebreken vermeederen. Zij moeten dan gedurig geholpen worden en de kinderen hebben er veel moeite en kosten mee. En dat terwijl de ouders geen inkomen meer hebben en dus hun eigen kinderen wel tot een last zijn.

Wel vrienden, wat moeten wij nu zeggen? Zullen al deze dingen bijeengevoegd de kinderen van hun verplichtingen ontslaan? Terwijl toch hun ouders aan hen zoveel moeite en kosten hebben besteed, en zo veel verdraagzaamheid; zorgen en geduld over hen hebben gehad en geoefend? O nee, vrienden, eer zullen hemel en aarde vergaan, dan dat er een tittel of jota van dit gebod zal worden ontbonden.

Nooit zal het meer betamen de ouders te eren, lief te hebben, getrouw en gehoorzaam te zijn, hen te ondersteunen, te verdragen met liefde, in het leven te willen behouden met al de gebreken, op hen te passen en dus wedervergelding te doen, dan juist in hun ouderdom. Dus ten tijde van hun zwakheden en gebreken. Daarom zegt de

onderwijzer *dat de Wetgever gebiedt met hun zwakheden en gebreken geduld te hebben.*

Wij zullen daarom nog nader bezien wat hier aan een ieder geboden wordt: *Dat ik ook met hun zwakheden en gebreken geduld hebbe.*

A. Aan kinderen wordt hier geboden:

1. dat zij wat betreft hun ouders een liefderijk hart zullen hebben tot hun zwakke en gebrekkige vader en moeder. Dus dat zij in alle opzichten dienaangaande een volmaakte en onzondige gesteldheid des harten hebben. Want het gebod is zeer wijd en eist volmaaktheid.
2. Hun wordt geboden dat zij hun ouders vanwege hun zwakheden en de gebreken van hun ouderdom niet minder zullen achten dan ooit tevoren. Ook zullen zij zich voor hen en de zwakheden van hun ouderdom niet schamen tegenover mensen, die verstandig oordelen. Dit zou slechts trotsheid in het hart der kinderen zijn. Wij zien duidelijk dat God hun gebreken voor anderen menigmaal bedekt en verbergt (Spr. 23:22): "Veracht uw moeder niet als zij oud geworden is."
3. Men zal dan dus hun raad en bestuur zowel achten en aannemen als ooit tevoren. En dit in zaken van het huwelijk en alle andere dingen. De Heere wil onze ouders gebruiken en bestuurt hun hart en tong. En wanneer men naar hen niet luistert vanwege hun minder oordeel in de ouderdom, dan wederstaat men de ordinantie Gods. Wij lezen in Spr. 23:22: "Hoor naar uw vader, die u gewonnen heeft, en veracht uw moeder niet als zij oud geworden is." De ouderdom wordt hier dus niet van uitgesloten.
4. De kinderen wordt hier geboden vanwege de gebreken en zwakheden hunner ouders nooit kornelig of gram of moede te worden. Veel minder nog dat zij die zouden bescotten, zoals de goddeloze en vervloekte Cham deed, die met de naaktheid van zijn vader spotte. Integendeel, hun wordt geboden hun ouders in hun ouderdom in liefde op hart en handen te dragen, met alle nederige zachtmoedigheid zich aan hen te onderwerpen en hun zonden en gebreken met het kleed der liefde te bedekken, zoals Sem en Jafeth deden (Gen. 9:21-27). Zeer opmerkelijk is hier een passage uit het apocriefe boek Jezus Sirach (3:1-18): *"Mijn kind, neem uw vader aan in zijn ouderdom, en bedroef hem niet in uw leven. En indien hem het verstand begeeft, zo houd hem dat ten goede, en wacht u met al uw vermogen dat gij hem niet onteert."*

B. Deze dingen worden ook aan elk mens geboden ten aanzien van degenen, die over hem zijn gesteld in het burgerlijke leven, in de kerk, in de maatschappij, enz. Want het zijn allen mensen, ja zondige mensen. En indien zij al genade hebben, dan hebben zij toch hun zwakheden en gebreken. Petrus vermaant dat wij aan die over ons gesteld zijn onderdanig zullen zijn, niet alleen de goeden en de bescheidenen, maar ook de harden (1 Petrus 2:18).

Maar waar ligt nu de rechte grond voor dit gehoorzamen? Deze vinden wij omschreven in de woorden van de onderwijzer: ***Aangezien het God belijft ons door hun hand te regeren.***

A. Bezien wij daarbij eerst op zichzelf de redenen, welke de onderwijzer hier geeft. Hier wordt de Heere aangewezen als de soevereine God over elk schepsel, en als de God des verbonds over Zijn volk vanwege de allernauwste verbintenis door het Verbond der genade, en dus als de soevereine Wetgever en Koning, Die op gebiedende wijze kan zeggen: *Eert uw vader en uw moeder, gedraagt u zoals het*

betaamt ten aanzien van allen, die Ik over u gesteld heb in uw ondergeschikte positie. De Heere is toch onze Wetgever (Jes. 33:22). Christus wordt een Vorst en Gebieder der volken genoemd (Jes. 55:4), Die de heerschappij op aarde bestelt (Jes. 1:26): "Ik zal u uw rechters wedergeven, als in het eerste, en uw raadsliden als in den beginne; daarna zult gij een stad der gerechtigheid, een getrouwe stad genoemd worden." En Daniël 2:21: "Hij verandert de tijden en stonden; Hij zet de koningen af en Hij bevestigt de koningen."

Uit dit alles volgt dus dat in zeker opzicht alle regeringen Godsregeringen zijn, *aangezien het God belooft ons alzo door die handen te regeren.*

Onder het Oude Verbond had Israël een onmiddellijke Godsregering. Daartoe ontving Israël de burgerlijke wet en als een voorbeeldend volk was het ten hoogste verbonden deze na te komen. Maar nu de Heere na de verandering in de bedeling met Zijn kerk op andere wijze over Zijn volk en de schepselen regeert, zijn allen toch dezelfde gehoorzaamheid verschuldigd als oudtijds. Daarom zegt Paulus (Rom. 13:1-2): "Want er is geen macht dan van God, en de machten, die er zijn, zijn van God geordineerd. Alzo dat die zich tegen de macht stelt, de ordinantie Gods wederstaat; en die ze wederstaan, zullen over zichzelf een oordeel halen." Daarom vermaant hij daarbij: "Alle ziel zij de machten, over haar gesteld, onderworpen." En Petrus vermaant (1 Petrus 2:13): "Zijt dan alle menselijke ordening onderdanig, om des Heeren wil."

B. Eindelijk, welk een krachtige aandrang tot gehoorzaamheid ligt hierin dan wel voor een gelovige opgesloten!

Want krachtens de soevereiniteit Gods moet elk zich schuldig achten dit gebod volmaakt te gehoorzamen. O, vrienden, dit is de wil van God, de grote Wetgever, Die behouden en verderven kan, en Hij gebiedt het. En een gelovige is onder de band van het Verbond der genade gebracht en hij heeft God tot zijn Verbondsgod in Christus ontvangen. In de vereniging met de Verbondsmiddelaar ontving zulk één een nieuwe natuur. Daarom kan het niet anders zijn of zulk één heeft op de bodem van zijn hart een lust en liefde om naar de wil van God in alle goede werken te leven. De wet is toch bij aanvang in zijn hart ingeschreven. Hij is een zeer gewillige op de dag van Gods heirkraft (Psalm 110:3). Hij heeft een vermaak in de wet Gods naar de inwendige mens (Rom. 7:22). Daardoor is het dat Gods volk op de bodem van hun hart lust heeft om met Zacharias en Elisabeth in al de geboden des Heeren onberispelijk te wandelen (Lukas 1:6), ook al kunnen zij dit hier niet bereiken. Het is hun lust om aan vader en moeder, en aan allen die over hen gesteld zijn, alle eer, liefde en trouw te bewijzen. Ook zich aan hun goede leer en straf met behoorlijke gehoorzaamheid te onderwerpen. Zij willen ook met hun zwakheden en gebreken geduld hebben, en dit alles om des Heeren wil, aangezien het God belooft hen door die handen te regeren.

Toepassing

Ziedaar vrienden, al de volmaakte deugden u voorgesteld aan de hand van de verklaring van de onderwijzer, gelijk deze door de grote Wetgever worden gevorderd van kinderen ten aanzien van hun ouders, en van allen ten aanzien van degenen, die over hen gesteld zijn. De tijd is nu tekort om nog verder na te gaan wat met het hier door de onderwijzer genoemde op een volmaakte wijze van de ouders wordt gevorderd ten aanzien van hun kinderen, en van alle gezagsdragers ten opzichte van hun ondergeschikten. Alsook om de zonden aan te wijzen, waaraan elk hier hoofd voor hoofd schuldig staat, en welke de Wetgever hier aan allen, zowel meerderen als

minderen, verbiedt. De tijd ontbreekt nu ook om nog te wijzen op de gepastheid van Christus als Borg in Zijn gerechtigheid en heiligheid voor alle zielen, die door dit gebod zijn gewond. Daarom zullen wij dit alles voor een volgende oefening bewaren en nu nog trachten in het kort iets aan te wijzen van de nuttigheid, welke voor een ieder in het hier verhandelde ligt.

O vrienden, wanneer wij ons hier gesteld zien tegenover deze volmaakte eis ten aanzien van onze ouders en ten aanzien van allen, die over ons zijn gesteld, wat behoorden wij dan de diepte van onze ellende hier te leren verstaan en ter harte te nemen. Het gaat hier in de verhandelde zaken toch over het afdruksel van het beeld van God, dat wij verloren hebben. Mocht elk dan zuchten om licht, om te mogen zien wie hij is geweest en wie hij nu is. Dat kostelijke beeld, dat sieraad zijn wij kwijt. Niemand komt daar meer mede op de wereld.

Wij zullen nog in het kort nagaan welke de weg is, waarlangs een ieder aan de weet kan komen welke zijn staat is en wat hij mist.

Onbekeerde mensen, u ligt gevallen en gebonden in een kuil zonder water. En gij moogt doen wat ge doet, ge zijt niet in staat om iets toe te brengen tot uw eigen redding, of om uw ogen te openen. Mocht het de Heere behagen bij deze raad Zijn hand eens aan uw ogen te leggen.

Legt uzelf dan eens eenvoudig neer bij uw gedrag ten aanzien van uw ouders en anderen, die de Heere over u heeft gesteld. En vergelijkt dit dan met hetgeen wij u naar het Woord van God hebben getoond, hoe dit behoorde te zijn. Zoudt gij het dan durven bestaan om te geloven dat gij nooit in het minst in uw gehoorzaamheid hebt gefeild? Is uw eren, uw liefde, uw getrouwheid, uw onderwerping onder de tucht, uw geduld met zwakheden en gebreken, altijd volmaakt geweest naar de eis van God? Ja, hebt gij altoos, zonder daarin ooit te missen, God volmaakt bedoeld? En vloeide dit altijd voort uit de vereniging met de Heere en Zijn wil, dat het God liefde u door hun handen te regeren?

Wilt hier dan verder de toepassing lezen, welke wij voegden bij de verklaring van het vijfde gebod in de vorige oefening, te beginnen met de woorden: ***En daarom, vrienden, kunt gij uit dit alles niet zien dat gij gevallen ligt, enz.***

ZONDAG 39 (derde deel)
(Vraag 104)

HET VIJFDE GEBOD
(De geboden deugden aan meerderen ten aanzien van minderen en ten aanzien van gelijken)

Sprekende van de geestelijke zin van dit gebod, hebben wij in de vorige oefening stilgestaan bij *de deugden en plichten, welke hier in de Catechismus worden geëist van kinderen ten aanzien van hun ouders en van allen ten aanzien van degenen die over hen gesteld zijn.*

Nu moeten wij nog bezien *welke deugden of plichten op een volmaakte wijze worden geboden aan meerderen ten aanzien van de minderen en aan hen gelijken.*

Wij willen dit weer doen aan de hand van hetgeen de Catechismus zegt. Het gebod is toch zeer wijd. Onder de voorstelling van de plichten van minderen ten aanzien van meerderen, ligt ook begrepen de voorstelling van de plichten van meerderen ten aanzien van minderen. Wordt bijvoorbeeld aan de mannen verboden overspel te doen, te doden enz., dan zijn de vrouwen daar toch ook in begrepen. Als Paulus dit gebod verklaart (Ef. 6:1-9), toont hij duidelijk de plichten van ouders ten aanzien van hun kinderen, en van werkgevers ten aanzien van hun werknemers aan. Ja uit al hetgeen Jezus zegt in Matth. 5 blijkt wel dat het gebod verder gaat dan de letter.

Welke deugden of plichten worden hier dan aan de meerderen ten aanzien van de minderen geboden?

A. In algemene zin wordt hier eerst aan de meerderen geboden dat zij hun staat, waarin de Heere hen heeft gezet, met nederige deftigheid zullen versieren. Dat zij dus de eer, welke de minderen aan hen verschuldigd zijn, waardig zullen dragen. Want zij moeten de heerlijkheid van God, welke in hun staat op hen gelegd is, in alle opzichten naar buiten doen zien. Zo gedroeg Salomo zich (1 Kon. 3:28). Zijn onderdanen vreesden hem, want zij zagen dat de heerlijkheid Gods op hem lag en de wijsheid Gods in hem was. En van Job lezen wij (Job 29:7-9), dat als zij hem zagen, *de jongen zich verstaken, en dat de stokouden oprezen en bleven staan.* En de reden daarvan lag hierin, dat Job zich recht gedroeg in de positie waarin hij stond, gelijk wij in dit hoofdstuk verder zien. Ook Paulus vermaant dit in het bijzonder aan degenen, die over anderen gesteld zijn (1 Tim. 4:12): "Zijt een voorbeeld voor de gelovigen in woord, in wandel, in liefde, in de Geest, in geloof, in reinheid." En vers 14: "En verzuimt de gave niet, die in u is." Maar hier is dan een bijzonder gebod aan de ouders.

B. In het bijzonder wordt hun deze hoofddeugd geboden, dat zij hun kinderen innig en teer zullen liefhebben. Zij zullen dat ook kenbaar naar buiten doen zien door ontferming, opdat deze liefde openbaar worde aan het gemoed van de kinderen. Want dit zal veel kracht doen en gevolg hebben. Zelfs de wet der natuur gebiedt deze liefde omtrent onze kinderen. Ja, dikwijls wordt de ontferming Gods op zinnebeeldige wijze bij deze vaderlijke en moederlijke ontferming vergeleken (Psalm 103:13): "Gelijk zich een vader ontfermt over de kinderen, ontfermt Zich de Heere over degenen, die Hem vrezen." En Jes. 49:15: "Kan ook een vrouw haar zuigeling vergeten, dat zij zich niet

ontferme over de zoon haars buiks? Ofschoon deze vergate, zo zal Ik toch u niet vergeten."

- Deze liefde bestaat niet in een dierlijke drift, en ook niet in een ongodsdienstige toegevendheid, dat men zich maar vermaakt met de kinderen, of zij nu goed of kwaad doen. Dat men alles maar aardig vindt wat ze doen, of dat men het kwade in hen verdraagt en hun zin en wil maar opvolgt. Bij hoe menigeeen is zulks het geval en de arme mens weet het niet, dat hij door dit alles laat zien dat hij een hater van zijn kind is en een lust heeft in zijn verderf.
- Maar deze liefde houdt in een innige en geestelijke welwillendheid en toegenegenheid van het gehele hart tot de kinderen. En dit onder een afhankelijk opzien tot de Heere om hun geestelijke en tijdelijke welstand. Ook houdt deze in dat men daartoe metterdaad alles toebrenge wat tot dit einde kan dienstbaar zijn.

Daar volgt dan uit, *dat hier aan de ouders alle andere zodanige plichten worden geboden, welke uit deze liefde voortvloeien, en door de betrachting waarvan deze liefde eerst recht wordt geoefend en bewezen.*

A. Dan zullen wij getrouw zijn ten opzichte van onze kinderen naar het lichaam, of ten opzichte van het natuurlijke leven.

1. En hiertoe behoort dat ouders zich vóór de geboorte van hun kinderen zorgvuldig zullen wachten, voor een goddeloos en voor een wulps, onmatig en losbandig leven. Dat zij zich er voor zullen wachten om door een ongeregeld dieet of een verdorven temperament de oorzaak te zijn dat de kinderen niet gezond of met lichaamsgebreken ter wereld komen.
2. Deze getrouwheid houdt voor de moeders ook in dat zij hun kinderen zelf zullen voeden, waartoe God hun het vermogen schenkt (Gen. 21:7). Wanneer zij zulks niet doen terwijl het mogelijk is, is het ontrouw, liefdeloos en onnatuurlijk. Voorts zullen zij hun kinderen van alle nodige voedsel en deksel verzorgen.
3. Met deze getrouwheid wordt aan de ouders ook geboden dat de ouders tijdig naar een beroep voor hun kinderen zullen uitzien, passende bij hun aanleg, waardoor zij behoorlijk hun kost zullen kunnen winnen en dus een tijdelijk bestaan zullen hebben.
4. Alsook zullen zij ter bestemder tijd het hunne doen om hun kinderen te doen trouwen. Dit deed Abraham voor Izak, en Izak voor Jakob (Gen. 24 en 28).
5. Met deze getrouwheid wordt aan de ouders ook geboden, dat zij op een matige en rechte wijze schatten voor hun kinderen vergaderen, om hun aldus een gewenst erfdeel na te laten. Paulus zegt daarom (1 Tim. 5:8): "Doch zo iemand de zijnen, en voornamelijk zijn huisgenoten, niet verzorgt, die heeft het geloof verloochend en is erger dan een ongelovige." En 2 Kor. 12:14: "Want de kinderen moeten geen schatten vergaderen voor de ouders, maar de ouders voor de kinderen." Menigeeen, die de gelegenheid heeft om rijk te worden, wil deze woorden heel ver doortrekken. Maar Salomo zegt (Spr. 13:11): "Die met de hand vergadert, zal het goed vermeerderen." Met de hand, dat wil zeggen matig, en dat staat tegenover het naar zich toe schrapen met de beide armen. Daarvan zegt Paulus (1 Tim. 6:9): "Doch die rijk willen worden, - let wel - vallen in de verzoeking, en in de strik en in vele dwaze en schadelijke begeerlijkheden, welke de mensen doen verzinken in verderf en ondergang." O, hoe menigeeen blijft dood onder zijn geld.

B. Deze getrouwheid ten aanzien van onze kinderen wordt vooral ook geboden ten aanzien van hun ziel, of ten opzichte van het geestelijke leven en hun eeuwig welzijn.

1. Dit houdt in dat de ouders met het aanvaarden van de huwelijken staat heilige oogmerken hebben, namelijk de eer van God en een heilig zaad voor God. En dat zij ook in deze staat steeds naar de Heere om deze zaak zullen uitzien, ja zelfs voor de geboorte van hun zaad. Dit deed Hanna (1 Sam. 1). Zij offerde haar vrucht reeds voor zijn geboorte aan de Heere op. En zij verkreeg haar bede en zei tot hem (vers 26-28): "Och mijn heer, zo waarachtig als uw ziel leeft, mijn heer! Ik ben die vrouw, die hier bij u stond om de Heere te bidden. Ik bad om dit kind, en de Heere heeft mij mijn bede gegeven, die ik van Hem gebeden heb. Daarom heb ik hem ook de Heere overgegeven al de dagen, die hij wezen zal. Hij is van de Heere gebeden. En hij bad aldaar de Heere aan." Zo zijn de ouders naar dit gebod ook verplicht hun kinderen reeds direkt na de geboorte aan God op te dragen en hen het zegel des verbonds te doen ontvangen.
2. Met deze getrouwheid wordt hun ook geboden voor hun kinderen te bidden. Dat men de gevaarlijke staat van deze arme kinderen, zo lang zij nog onbekeerd en onverzoend met God zijn, op hart en hand voor God zal dragen. Het gewicht daarvan te gevoelen is de eis van de wet der liefde. Ziet eens wat Abraham deed. Hij riep tot God (Gen. 17:18): "Och, dat Ismaël mocht leven voor Uw aangezicht." En Job offerde de Heere met gebeden voor zijn kinderen, zeggende: "Misschien hebben mijn kinderen gezondigd en God in hun hart gezegend (gevloekt)." En dat leed Job al die dagen, wanneer zij onder elkander maaltijd hielden en vrolijk waren (Job 1:5). Ja, wat had ook David een diepe indruk van de ellende van zijn kind (2 Sam. 12:16). Hij kon er niet van eten. Hij was werkzaam in vasten en bidden, en de Heere hoorde hem en gaf hem zijn begeerte.
3. Met deze getrouwheid wordt voorts geboden dat de ouders hun kinderen zullen zegenen. Dat gelovig zegenen, welk een uitwerking heeft zulks. Wij lezen van vader Jakob (Gen. 49:16), dat hij zijn zonen zegende, elk met een bijzondere zegen. Moesten vloekende ouders zich hier niet eens bij vergelijken?

Er is nog een tweede soort van plichten, welke voortvloeien uit de rechte liefde, en door de betrachting waarvan deze liefde eerst recht wordt geoefend en bewezen. En ook deze worden hier aan de ouders geboden. En wel *het vermanen en aanspreken van hun kinderen*.

1. Hiertoe behoort dat ouders het geestelijke gevaar voor hun kinderen op hun hart dragen, en dat zij uit die volheid des harten zuchten tot de Heere. Dat zij ook hun kinderen het gevaarvolle van hun staat onder het oog brengen, hen steeds afmanen van het kwaad en van kwaad gezelschap, en hen gedurig aanzetten tot het goede. Het komt de ouders toe het gezelschap voor hun kinderen te verkiezen en hen niet te laten verkeren met wie zij maar willen. Dit leert Salomo ons (Spr. 1:10-16): "Mijn zoon, indien de zondaars u aanlokken, bewillig niet. Indien zij zeggen: Ga met ons, laat ons loeren op bloed, ons versteken tegen de onschuldige, zonder oorzaak; laat ons hen levend verslinden, als het graf; ja geheel en al, gelijk die in de kuil nederdalen. Alle kostelijk goed zullen wij vinden, onze huizen zullen wij met de roof vullen. Gij zult uw lot midden onder ons werpen; wij zullen allen één buidel hebben. Mijn zoon, wandel niet met hen op de weg; weer uw voet van hun pad. Want hun voeten lopen ten boze." Zo handelde David ook met zijn zoon Salomo (1 Kron. 28:9): "En gij, mijn zoon Salomo, ken de God uws vaders, en dien Hem met een volkomen hart en met een willige ziel; want de Heere doorzoekt alle harten, en Hij verstaat al het gedichtsel der gedachten. Indien gij Hem zoekt, Hij zal van u gevonden worden; maar indien gij Hem verlaat, Hij zal u tot in eeuwigheid verstoten." Wat moet het toch onbeschrijfelijk naar zijn, wanneer

ouders, die het gewicht der zaken op hun hart hebben, hun kinderen zien verloren gaan, die uit hun lendenen zijn voortgekomen. Zie hiervan een voorbeeld in David toen Absalom gestorven was, die zo veel raad, vermaningen en waarschuwingen van hem had ontvangen. Hoe zwaar viel David dit (2 Sam. 18:33 en 19:4). Wij lezen daar dat de koning zeer beroerd werd en dat hij opging naar de opperzaal der poort en dat hij weende. Hij had zijn aangezicht toegewonden en in zijn gaan riep de koning met luide stem: "Mijn zoon Absalom, mijn zoon, mijn zoon Absalom! Och dat ik, ik voor u gestorven ware, Absalom, mijnzoon, mijn zoon!" O, wat moet die man gezien hebben. Daarom zeg ik: hoe naar moet het toch zijn wanneer ouders met geopende ogen hun kinderen met gesloten ogen in volle draf zien voort rennen naar de put des afgronds.

2. Tot het hier gebodene behoort ook dat de ouders in het vermanen en aanspreken van hun kinderen vooral hun eigen onmacht voor ogen hebben en houden. Ook de krachteloosheid van al hun woorden, en dat de Heere het raken van het hart alleen voor Zichzelf behouden heeft. Daaruit volgt dan dat zij in het afhangen van de Heere Jezus om Zijn licht, kracht, wijsheid enz., zullen afgedreven worden van hun eigen sterkten en dus in die gestalte hun werk ten aanzien van hun kinderen moeten doen.
3. Ook wordt hier aan de ouders geboden dat zij hun kinderen van jongsaf zullen leren en onderwijzen. En dit niet alleen in goede zeden en manieren, maar in het bijzonder in de leringen en de vermaningen des Heeren. Zij zullen hun kinderen reeds vroeg, zelfs voordat zij kunnen spreken, met eerbied voorgaan, opdat zij aan hun ouders mogen bemerken dat er een Opperwezen is, Hetwelk de ouders vrezen. Ja, zij zullen hun dan reeds door gebaren en wijzen een indruk van God geven, en ook daarvan dat zij zo deerlijk ellendig zijn.
4. Hier wordt ook geboden om de kinderen, naardat zij vatbaar zijn, te onderwijzen betreffende de verborgenheden des geloofs en van het Evangelie. Dit is Gods bevel (Deut. 6:6-7): "En deze woorden, die Ik u heden gebied, zullen in uw hart zijn. En gij zult ze uw kinderen inscherpen, en daarvan spreken als gij in uw huis zit, en als gij op de weg gaat, en als gij nederligt, en als gij opstaat." Ook Salomo geeft deze raad (Spr. 22:6): "Leer de jongen de eerste beginselen naar de eis zijns wegs; als hij ook' oud zal geworden zijn, zal hij daarvan niet afwijken." Wij lezen dat de Heere van Abraham zegt (Gen. 18:19): "Want Ik heb hem gekend, opdat hij zijn kinderen en zijn huis na hem zoude bevelen, en zij de weg des Heeren houden, om te doen gerechtigheid en gericht." Zo spreekt ook Salomo van zijn vader David (Spr. 4:3-6): "Want ik was mijns vaders zoon, teder, en een enige voor het aangezicht mijner moeder. Hij ~ nu leerde mij, en zeide tot mij: Uw hart houde mijn woorden vast, onderhoud mijn geboden en leef. Verkrijg wijsheid, verkrijg verstand; vergeet niet, en wijk niet van de redenen mijns monds. Verlaat ze niet, en zij zal u behoeden; heb ze lief, en zij zal u bewaren." Dit alles is ten voorbeeld hoe ouders hun kinderen moeten voorbehouden en onderwijzen.
5. Ten derde houdt dit gebod ook in dat de ouders reeds vroeg hun kinderen met een goed voorbeeld zullen voorgaan. Want, *woorden mogen wekken, maar voorbeelden trekken.*
 - (1) Dan houdt dit gebod in dat de ouders onder de indrukken van God leven en de vreze Gods op het hart gebonden hebben. Want wanneer kinderen zien dat de ouders wel van God praten, maar dat zij dat geduchte Wezen niet ontzien, maakt dit ook hen los en zonder banden.

- (2) Tot dit gebod behoort ook dat de ouders voor het aangezicht van hun kinderen zullen doen zien hoe zwaar de zonden en dwalingen van anderen hen drukken. En wel opdat de kinderen daardoor een schrik voor de zonden en dwaalleringen mogen krijgen.
- (3) Dit houdt ook in dat de ouders veel werk zullen maken van de openbare godsdienstoefeningen en van de huisgodsdienst. Dus zowel in het bidden en lezen van het Woord voor zichzelf, als met het huisgezin in huis. Zij zullen ook door hun voorbeeld de noodzakelijkheid doen zien van de openbare en de bijzondere godsdienstoefeningen, de catechisaties, enz.
- (4) Ja, het houdt ook in dat de ouders met hun gedrag, kleding, spijs enz. voor het aangezicht van hun kinderen doen zien dat zij de nederigheid voorstaan. Dat door hen zal worden gezien dat zij een afkeer hebben van de werelden derzelve gewoonten. Dit zal zulk een onuitsprekelijke invloed op het hart van de kinderen hebben, wanneer de ouders zich in alles betonen voorbeelden te zijn in de goede werken en in de leer. Wanneer zij dus met daden zeggen (1 Kor. 11:1): "Weest mijn navolgers, gelijkewijs ook ik van Christus." Ja, het Jozua van ganser harte nazeggen (Joz. 24:15): "Maar aangaande mij en mijn huis, wij zullen de Heere dienen."

Dan is er nog een derde plicht, welke voortvloeit uit de rechte liefde, en door de betrachting waarvan deze liefde eerst recht wordt geoefend en bewezen. Ook deze wordt hier aan de ouders geboden, en wel *het oefenen van tucht over de kinderen*.

1. De ouders moeten hier voor ogen hebben dat hun wordt geboden om niet te streng te zijn voor hun kinderen. Veel minder nog dat zij met toorn en wreedheid de tucht zullen oefenen. Ook zullen zij de kinderen in onzondige zaken niet te kort houden of de kinderen van behoorlijke kinderspelen afhouden. Want wanneer zij dan daarna doorbreken, wordt het menigmaal nog veel erger. Salomo zegt (Spr. 19:18): "Tuchtig uw zoon, maar verhef uw ziel niet om hem te doden." Dat de al te straffe behandeling zeer nadelig is en verboden wordt, vinden wij ook in Ef. 6:4: "Gij vaders, verwekt uw kinderen niet tot toorn." En Kol. 3:21: "Gij vaders, tergt uw kinderen niet, opdat zij niet moedeloos worden." De ouders moeten dus vele andere dingen in de kinderen door de vingers zien. Maar niet de zonden, want die moeten zij altijd straffen. Hiervan lezen wij in hetgeen de Heere zegt (Mal. 3:17): "Ik zal Mijn eigendom verschonen, gelijk als een man zijn zoon verschoont, die hem dient."
2. Maar anderzijds wordt hier ook geboden dat de ouders niet te slap en te toegevend zullen zijn in het oefenen van de tucht over de kinderen.

Dit was de zonde van Eli (1 Sam. 2:24, 29-34, vergeleken met 3:13 en 4:18). Als zijn kinderen zondigden, bestrafte hij hen maar zeer slap en zag hen niet eens zuur aan. Hij zei slechts tot zijn zonen: "Niet alzo, mijn zonen, want dit is geen goed gerucht, dat ik hoor. Gij maakt dat het volk des Heeren overtreedt." Hierom kwamen er zware oordelen over zijn huis, en zijn twee zonen Hofni en Pinehas stierven op één dag. De acht en negentig jaar oude man zelf viel van zijn stoel en brak zijn nek.

Ziet ook eens wat er kwam van al de zachtheid van David tegenover zijn zoon Adonia. Wij lezen in 1 Kon. 1:6 dat David zijn zoon Adonia in al zijn dagen niet had bedroefd of tegen hem had gezegd: "Waarom hebt gij alzo gedaan?" Maar het gevolg van dit alles lezen wij in hetzelfde hoofdstuk, als blijkt dat Adonia zich tegen zijn vader verhief en naar de kroon stond.

O vrienden, de beginselen der zonden en der verdorvenheden moeten met voorzichtigheid en wijsheid al zeer vroeg in de kinderen worden tegengegaan en gedood. Daardoor zou het inkankeren en doorbreken er van worden belet, en anders zullen zij wel eens een bitterheid des geestes worden voor hun ouders. Mochten zulke ouders dit eens ter harte nemen, die alles in de kinderen maar voor mooi en aardig aanzien, en die alle zonden maar voorbijzien en zich nu met hen vermaken als boven het hol van een adder. Maar daar zal het einde de last dragen en dan zullen zij de zielenmoordenaars van hun kinderen zijn. Menigeen ondervindt het nu al dat hij de regering over zijn kinderen niet meer in handen heeft. Ook wordt dit niet te slap oefenen van de tucht met nadruk geboden (Spr. 19:18): "Tuchtig uw zoon als er nog hoop is." Dat wil zeggen: *Er zal een tijd komen dat het rietje te stijf en te onbuigzaam zal zijn, en dan is er geen hoop meer.* Zo ook Spr. 13:24: "Die zijn roede inhoudt, haat zijn zoon; maar die hem liefheeft, zoekt hem vroeg met tuchtiging." Ziet eens wat hier van afhangt (Spr. 23:13-14): "Weer de tucht van de jongen niet; als gij hem met de roede slaat, zal hij niet sterven. Gij zult hem met de roede slaan, en dijn ziel van de hel redden." Mochten slappe ouders dit ter harte nemen.

Maar hier is ook een bijzonder gebod voor allen, die over anderen gesteld zijn. Dus de overheden, de opzieners in de kerk, voogden, verzorgers en alle werkgevers en werkgeefsters, zowel in het maatschappelijke als in de huisgezinnen.

Hun wordt hier geboden de oefening van deze liefde tegenover allen, die onder hen gesteld zijn, zowel met betrekking tot hun geestelijke als tot hun tijdelijke stand. Het is toch natuurlijk dat de liefde afdaalt, en daarom zijn het wel zeer slechte meerderen, die geen innige liefde hebben tot degenen, waarover God hen heeft gesteld, en die niet alles toebrengen tot hun geestelijk, tijdelijk en eeuwig welzijn. Wij zullen dit nog wel meer uit de bijzonderheden zien.

Dus alle andere plichten, welke uit de liefde voortvloeien, worden hier geboden aan degenen, die over anderen zijn gesteld.

A. Dit wordt geboden aan de *overheden* voor *het lichaam*:

1. Zij zullen het respect voor hen bewaren en zich als vaders gedragen tegenover degenen, over wie zij zijn gesteld.
2. Zij zullen dus hun onderdanen in alle opzichten beschermen en daartoe alle betamelijke middelen in het werk stellen. Opdat deze onderdanen onder hun regering en bescherming een stil en gerust leven mogen leiden, in alle eerbaarheid (1 Tim. 2:1).
3. Daartoe zullen zij ook alle goddeloosheid wegdoen uit het land. Want door deze wordt de toorn van God over een land verwekt, en daardoor gaat het een volk beslist niet wel.
4. Zij zullen hun onderdanen ook niet te zwaar en onnodig belasten, maar zorgen dat zij in hun tijdelijke stand groeien en bloeien. De Heere zegt (Ezech. 45:8-9): "Mijn vorsten zullen Mijn volk niet meer verdrukken, maar den huize Israëls het land laten, naar hun stammen. Alzo zegt de Heere Heere: Het is te veel voor u, gij vorsten Israëls; doet geweld en versterking weg, en doet recht en gerechtigheid; neemt uw uitstotingen op van Mijn volk, spreekt de Heere Heere."
5. Ook wordt hier geboden dat de overheden recht zullen doen in het gericht. Dat zij dus de goeden zullen belonen en de kwaden straffen. Het gericht zullen zij de Heere houden. Wij lezen in 2 Kron. 19:5-7 dat koning Josafat rechters aanstelde en zeide: "Ziet wat gij doet; want gij houdt het gericht niet de mens, maar de

Heere; en Hij is bij u in de zaak van het gericht. Nu dan, de verschrikking des Heeren zij op ulieden; neemt waar en doet het; want bij de Heere, onze God, is geen onrecht, noch aanneming van personen, noch ontvanging van geschenken." Daarom zegt ook Paulus (Rom. 13:4): "Zij is Gods dienaars, u ten goede. Maar indien gij kwaad doet, zo vreest, want zij draagt het zwaard niet tevergeefs. Want zij is Gods dienaars, een wreekster tot straf degenen, die kwaad doen."

Maar ook wordt hier aan de overheden geboden dat zij zich als vaders zullen gedragen ten opzichte van hun onderdanen naar *de ziel*.

1. Dus wordt hier aan de overheden geboden God te vrezen, en met hun godsdienstigheid aan hun onderdanen het goede voorbeeld te geven. Zulks is naar de raad van Jethro (Ex. 18:21). Het moeten zijn: "Kloeke mannen, God vrezen, waarachtige mannen, de gierigheid hatende." Het is doorgaans gesteld: Zo de overheden, zo het volk; want velen zien op hen en volgen hen na.
2. Aan de overheden wordt ook geboden te bidden voor hun onderdanen, en hun de rechte wegje leren. Dit deed Samuël (1 Sam. 12:23-24). Hij zeide tot het volk: "Wat ook mij aangaat, het zij verre van mij dat ik tegen de Heere zou zondigen, dat ik zou aflaten voor ulieden te bidden; maar ik zal u de goede en rechte weg leren. Vreest slechts de Heere en dient Hem trouwelijk met uw ganse hart; want ziet hoe grote dingen Hij bij ulieden gedaan heeft."
3. De overheden wordt voorts geboden hun onderdanen te zegenen. Zulks lezen wij van Salomo (1 Kon. 8:55-62). Toen hij van zijn knieën opstond van het gebed, zegende hij de ganse gemeente van Israël. Hij loofde God en vermaande het volk, dat zij toch een volkomen hart voor God zouden hebben.

B. Aldus wordt hier ook geboden aan *de opzieners in de kerk en aan de diakenen*.

1. Zij zullen God vrezen, rechtzinnig zijn in de leer en Godvruchtig in de wandel. Zij zullen naarstig zijn in de dienst van God (1 Tim. 4:12): "Niemand verachte uw jonkheid, maar zijt een voorbeeld voor de gelovigen in woord, in wandel, in liefde, in de geest, in geloof, in reinheid." Zij zullen hierdoor dus een voorbeeld ter navolging geven. Anders zal het een waarheid zijn dat de zonden van de leraars zullen zijn de leraars van zonden. Daarom lezen wij met nadruk (1 Tim. 3:2-7, vergeleken met Titus 1:6): "Een opziener dan moet onberispelijk zijn, ener vrouwe man, wakker, matig, eerbaar, gaarne herbergende, bekwaam om te leren; niet genegen tot de wijn; geen smijter, geen vuilgewinzoeker; maar bescheiden, geen vechter, niet geldgierig. Die zijn eigen huis wel regeert, zijn kinderen in onderdanigheid houdende, met alle stemmigheid. Geen nieuweling, opdat hij niet opgeblazen worde en in het oordeel des duivels valle. En hij moet ook een goed getuigenis hebben van degenen, die buiten zijn." Zulken stichten door hun wandel en dezen worden terecht voorgangers genaamd, wat heel iets anders is dan voorpraters. Jezus zegt (Matth. 23:2-7): "De schriftgeleerden en de Farizeeën zijn gezeten op de stoel van Mozes. Daarom, al wat zij u zeggen dat gij houden zult, houdt dat en doet het. Maar doet niet naar hun werken, want zij zeggen het en doen het niet", enz. Ziet hier het beeld van de voorpraters, die evenwel geen voorgangers zijn.
2. Hier wordt aan de opzieners geboden dat zij zich zullen aanstellen en gedragen als dienaars van Jezus Christus en van de gemeente (1 Petrus 5:3): "Geen heerschappij voerende over het erfdeel des Heeren", dus niet als heren en meesters. Zij zullen hun ambt waarnemen in de Naam van de Heere Jezus, en alzo de censuur of kerkelijke tucht oefenen, maar niet uit bitterheid of geleid door boze

driften, of ook om hun wraak te koelen op een ander. Zij zullen het dus doen met liefde, zonder aanneming van personen, daarbij zelfs het overgeven aan satan bedoelende tot de behoudenis der zielen (1 Kor. 5).

3. Voorts wordt hier aan de diakenen geboden vol des Heiligen Geestes te zijn (Hand. 6:3). Zij zullen in en buiten hun huis voorbeeldig in het goede zijn (1 Tim. 3:8-13) en als vaders de armen met liefde en getrouwheid naar ziel en lichaam verzorgen. Zij zullen der armen zielsellenden met liefde en medelijden dragen op het hart en hen alsoo aanspreken. Alsook zullen zij (Hand. 4:35) aan een iegelijk geven naardat hij nood heeft en deze uitdeling doen in eenvoudigheid (Rom. 12:8).

C. Dit gebod betreft *ook de voogden, schoolmeesters, handwerkbazen, ouden van dagen, alle wijze en verstandige mensen, alsmede de heren en de vrouwen in de huishouding*. Ook zij zullen hun minderen of leerlingen of personeel naar het lichaam weldoen.

1. Zij zullen de onder hen gestelden niet hardelijk behandelen, ook zal men zijn personeel niet lichtelijk verstoten. Want dit strijdt met de wet der liefde en tegen de regel van Jezus, welke een ieder te allen tijde en in alle omstandigheden in acht heeft te nemen. En wel deze, dat wij met een ander zullen handelen gelijk men zou wensen dat met ons gehandeld werd wanneer wij in hun plaats stonden (Matth. 7:12). Paulus zegt in deze (Ef. 6:9): "Gij heren, doet hetzelfde bij hen, nalatende de dreiging; als die weet dat ook uw eigen Heere in de hemelen is, en dat geen aanneming des persoons bij Hem is." Zie ook Kol. 4:1: "Gij heren, doet uw dienstknechten recht en gelijk."
2. Zij zullen hun ondergeschikten geen tenware last opleggen, noch ook meer arbeid van hen vorderen dan zij kunnen doen. Want zulks is onbarmhartig en hier moet de wet der liefde tussen beiden staan.
3. Ook wordt hier geboden dat men zijn minderen en ondergeschikten van het nodige goed en voldoende voedsel zal voorzien. Wij lezen in Spr. 31:15 van de deugdelijke huisvrouw: "Zij staat op als het nog nacht is, en geeft haar huis spijs, en haar dienstmaagden het bescheiden deel."
4. Ja, voorts wordt hier ook geboden dat men aan de ondergeschikten een behoorlijk loon zal geven (Jak. 5:4). Anders komt hun geschrei in de oren van de Heere Zebaoth, en God hoort dat zuchten.

D. Eveneens wordt hier aan *alle meerderen* geboden dat zij hun minderen, hun leerlingen of hun personeel naar de ziel zullen weldoen.

1. Zij zullen dus elk in hun stand en naar hun rang met een Godzalig voorbeeld aan hen voorgaan. Het is toch waar: Zo heer, zo knecht (Spr. 29:12): "Een heerser, die op leugentaal acht geeft, al zijn dienaars zijn goddeloos."
2. Zij zullen ook voor en met hun leerlingen en personeel bidden en de gevaren voor hun ziel op hun hart voor God dragen. Zij zullen ook huisoefeningen met hen houden. Dit vermaant Paulus (1 Tim. 5:4) "eerst aan het eigen huis Godzaligheid te oefenen." Zo ging het toe in het huis van Cornelius (Hand. 10:2). Hij was Godzalig en Godvrezende met geheel zijn huis. Het huis van een christen moet dus een gehele gemeente zijn, gelijk Paulus daaraan zijn groetenis laat doen (Rom. 16:5): "Groet ook de gemeente in hun huis."
3. Daarbij wordt aan deze meerderen ook geboden hun leerlingen en personeel te zegenen. Want wij lezen in Hebr. 7:7, dat het niet kan worden tegengesproken, dat hetgeen minder is, gezegend wordt door hetgeen meerder is.

4. Ook wordt de meerderen hier geboden hun leerlingen of personeel te onderwijzen, naar het voorbeeld van Abraham (Gen. 14 :14). Daar worden zijn dienaren zijn onderwezenen genoemd. Ook wordt hier aan de meerderen geboden, dat zij, een ieder op de plaats waar God hem boven zijn leerlingen of personeel stelde, hun respect en gezag zorgvuldig zullen bewaren. Zulks naar Salomo's woord (Spr. 29:21): "Die een knecht weelderig houdt, op het laatste zal hij een zoon willen zijn." "Doch zullen zij er altijd oogvoor hebben, dat er Eén hoger is dan de hogen, aan wie allen, die over anderen gesteld waren, rekenschap van hun regering zullen geven in die dag (Pred. 5:7).

E. Tenslotte moeten wij dan nog bezien welke deugden of plichten hier *aan personen van gelijke positie* ten aanzien van elkander geboden worden.

1. Hun wordt geboden dat zij elkander zullen eren. Dus dat zij hartelijk de eer, die een ieder hunner waardig is, zullen in acht nemen. Petrus vermaant (1 Petrus 2:17): "Eert een iegelijk." En Paulus zegt (Rom. 12:10), dat "de één de andere met eer moet voorgaan."
2. Hier wordt ook aan elkander gelijke personen geboden elkander hartelijk lief te hebben. En wel in het bijzonder met een christelijke liefde in Christus, in de Geest, door het oefenen van de allernauwste band van gemeenschap der heiligen. Zulks vermaant Paulus (Rom. 12:10): "Hebt elkander hartelijk lief met broederlijke liefde." En Petrus zegt (1 Petrus 2.: 7): "Hebt de broederschap lief."
3. Dus wordt hun geboden met elkaar te bidden. Zij zullen elkanders lasten en noden gevoelen en dragen, en elkander onderschragen. Aldus lezen wij Gal. 6:2: "Draagt elkanders lasten en vervult also de wet van Christus." Wanneer wij in Jes. 6:13 lezen, dat de eiken en de haageiken na het afwerpen der bladeren elkander nog tot steun zijn, dan heeft dit hier veel meer kracht en gevolg. Jezus zegt (Matth. 18:19): "Waar twee of drie op aarde samenstemmen over enige zaak, het zal hun geschieden." En in Joh. 16:23 lezen wij dat wat zij in Jezus' Naam begeren, hun zal gegeven worden. Ja wij lezen (Joh. 15:7): "Zo wat gij wilt, zult gij begeren, en het zal u geschieden." Hier wordt ook aan elkander gelijke personen geboden zich te verblijden over de voorspoed van hun naaste, en bedroefd te zijn over de tegenheden, die hem drukken (Rom. 12:15): "Verblijdt u met de blijden, en weent met de wenenden."
4. Aan de aan elkander gelijk staande personen wordt hier ook geboden eensgezind van hart en van gevoelen te zijn. Dit zal in de liefde bijzonder verbinden, terwijl verschil van gevoelen en tweedracht grote liefdeloosheid veroorzaken. Paulus zegt (Filipp. 1:9): "Dit bid ik God, dat uw liefde nog meer en meer overvloedig worde in erkennenis en alle gevoelen." Paulus vermaant samen de zin van Christus te hebben (Filipp. 2:5): "Want dat gevoelen zij in u, dat ook in Christus Jezus was." En vers 1-2: "Indien er dan enige vertroosting is in Christus, indien er enige troost is der liefde, indien er enige gemeenschap is des Geestes, indien er enige innerlijke bewegingen en ontfermingen zijn; zo vervult mijn blijdschap, dat gij moogt eensgezind zijn, dezelfde liefde hebbende, van één gemoed en van één gevoelen zijnde." Daarom zegt de apostel ook nog (Filipp. 3:16): "Doch daar wij toe gekomen zijn, laat ons daarin naar dezelfde regel wandelen, laat ons hetzelfde, gevoelen."
5. Hier wordt ook de aan elkander gelijk staande personen geboden onpartijdig en bescheiden te zijn ten aanzien van elkander. Paulus rekent de partijdigheid onder de werken des vlees (Gal. 5:19-20). Men mag niet partijdig zijn, dan alleen in de zaak van God. Wij moeten de partij des Heeren kiezen, en dit gepaard met liefde,

medelijden en bescheidenheid ten aanzien van degenen, die dwalen en die het gebod van God vernietigen. Paulus vermaant ons (Filipp. 4:5): "Uw bescheidenheid zij alle mensen bekend; de Heere is nabij." Te dien einde zullen zij aan de toorn geen plaats geven, maar integendeel alles toebrengen hetwelk daartoe dienstbaar is, zoals ook Paulus vermaant (Rom. 12:16-19): "Weest eensgezind onder elkander. Tracht niet naar de hoge dingen, maar voegt u tot de nederige. zijt niet wijs bij uzelf. Vergeldt niemand kwaad voor kwaad. Bezorgt hetgeen eerlijk is voor alle mensen. Indien het mogelijk is, zoveel in u is, houdt vrede met alle mensen. Wreekt uzelf niet, beminden, maar geeft de toorn plaats. Want er is geschreven: Mij komt de wraak toe, Ik zal het vergelden, zegt de Heere."

6. Hier wordt ook aan de aan elkander gelijk staande personen geboden dat zij zich niet zullen verheffen, maar dat de één de genaden en gaven van de ander zal achten boven de zijne. Wanneer iemand licht ontvangt in zijn eigen hart en dan zijn beste werken overziet, het is altijd zo vuil en bezoedeld. Dan heeft hij er geen verwachting van en hij denkt altijd dat het werk van een ander zuiverder is dan het zijne. Maar geen licht daarover hebbende in het hart, verheft de mens zich boven alle anderen. Dan gaat hij de inbeeldingen van zijn eigen hart wel eens te boven. Hierop heeft Paulus het oog als hij vermaant (Filipp. 2:3-4): "Doet geen ding door twisting of ijdele eer, maar door ootmoedigheid achte de één de ander uitnemender dan zichzelf. Een iegelijk zie niet op het zijne, maar een iegelijk zie ook op hetgeen der anderen is." En dan besluit de apostel dit betoog met vers 5: "Want dit gevoelen zij in u, hetwelk ook in Christus Jezus was."

Zie vrienden, welk een volmaaktheid er in het vijfde gebod ligt opgesloten.

Toepassing

Hier hebben wij u dan de volmaakte deugden voorgesteld, welke de grote Wetgever ter volmaakte betrachting gebiedt aan ouders ten aanzien van hun kinderen, en aan alle meerderen ten aanzien van degenen, die onder hen zijn gesteld, alsook aan alle aan elkander gelijk staande personen ten opzichte van elkander. Wij hebben dit enigszins uitvoerig gedaan, aangezien dit een stof is, welke in de menselijke samenleving allen raakt. Daarom is het zo noodzakelijk dat deze volmaakte eis van God ons bij de stukken eens opnieuw wordt aangewezen.

Daarom zullen wij, vervolgens nog genoodzaakt zijn aan de hand van dit zeer wijde gebod te spreken over de algemene en bijzondere zonden, welke in dit gebod verboden worden aan meerderen en van minderen, alsook aan met elkaar gelijkstaande personen. En voorts ook over de gepastheid van Christus als Borg in Zijn lijdelijke en dadelijke gehoorzaamheid voor alle zielen, wier mond door dit gebod gestopt wordt en die zich bevinden voor God verdoemelijk te zijn.

Maar hier zullen wij er nu toe overgaan om *een ieder aan te wijzen hoe men met deze stof tot nut voor eigen ziel kan werkzaam zijn.*

Vrienden, men zou terecht mogen vragen of het wel nodig is de hier verhandelde stof zo aan te dringen? Dat toch ouders en allen, die over anderen gesteld zijn, eens naar binnen keren en ten aanzien van hun kinderen en ondergeschikten de natuurlijke liefdebanden eens bezien. Want dan gebiedt de wet der natuur en der afdalende liefde, alsook de uitgang van het hart tot de kinderen reeds aan alle ouders en allen, die over anderen gesteld zijn, alles toe te brengen opdat hun kinderen en ondergeschikten tijdelijk, geestelijk en eeuwig gezegend worden. Evenwel zullen wij aan ouders en

allen, die over anderen gesteld zijn, enige weinige zaken ter aandrang voorstellen, opdat het gewicht van deze plicht op het hart van een ieder mocht drukken.

Want van het gedrag van allen, die over anderen gesteld zijn, en bijzonder wel van ouders ten aanzien van hun kinderen, hangt in de middellijke weg zo veel af. En wel het tijdelijk, geestelijk en eeuwig behoud van de kinderen en alle ondergeschikten.

1. Zij zullen dus zorgen dat de kinderen in hun jeugd naar school gaan, alsook ter catechisatie, en voorts een behoorlijk vak leren. Ook er voor zorg dragen dat zij reeds vroeg indrukken hebben dat er Eén hoger is dan alle hogen, de hoge en heilige God.
2. Ook zullen de kinderen van hun jeugd af aan deze waarheden worden op het hart gebonden, dat alle zonden in de ogen Gods verschrikkelijk zijn. Ja, dat zij de ziel verderven en de dood verdienen. Dat dus alle mensen, indien zij buiten Christus blijven, zowel jongen als ouden, moeten en zullen verloren gaan en er dan in der eeuwigheid geen herstel meer mogelijk zal zijn.
3. Voorts zullen de ouders in alle opzichten moeten waken tegen de kwade wegen, kwade gezelschappen en kwade huwelijken van de kinderen. Daarentegen zullen zij goede gezelschappen voor hen opzoeken, en opzien tot de Heere om hun kinderen goede huwelijken te bezorgen. Ook zal men zulk een goed huwelijk om eigen voordeel niet verhinderen, enz. Want dit kan een oorzaak van veel kwaad worden.
4. De ouders moeten veel voor en met hun kinderen bidden. Ook naardat zij bekwaam zijn, zullen zij huisoefeningen houden, dagelijks Gods Woord lezende en psalmen zingende, daarbij ook de openbare en bijzondere godsdienstoefeningen steeds waarnemende. Van al de hier genoemde dingen hangt in de middellijke weg zo veel af, of kinderen en ondergeschikten naar de ziel behouden zullen worden, dan wel of zij voor eeuwig zullen verloren gaan. Wanneer al de hier genoemde dingen worden verzuimd, wordt door de ouders er de grond voor gelegd en zijn zij er de oorzaak van, dat hun nageslacht arm, heidens, onwetend en ongelukkig zal zijn.

Vrienden, gevoelt gij het gewicht van deze zaken niet?

- (1) Maar ouders, dan moet ik u toch vragen: Zijn het uw kinderen niet? Zijn zij niet uw eigen vlees en bloed, die uit uw lendenen zijn voortgekomen, of die ge onder uw hart gedragen hebt? Zult gij dan zo goddeloos zijn uw eigen vlees te haten? Is dat dan niet onmenselijk wreed? Zal God zulks niet zien en zoeken?
- (2) O ouders, wanneer dit u niet kan dringen, dan moet ik u er toch op wijzen dat gij moet weten, ouders en allen die over anderen gesteld zijn, dat het zulk een verschrikkelijk gezicht zal zijn in de doorluchte dag der opstanding, dan uw kinderen en allen die onder u gesteld waren, voor u en tegen u op te zien staan. Als zij u dan in het aangezicht, ja bij het licht van Gods aangezicht, onder een hels tonggekauw en tandengeknars zullen verwijten: *O, het is uw schuld dat wij hier zijn. U bent mij voorgegaan in het vloeken. U hebt mij niet gewaarschuwd dat dit en dat zonde was, en dat de Heere over mij zou brengen hetgeen ik nu gevoel. U hebt mij in de Doop aan God opgedragen, en u hebt het met God niet gemeend. Want in plaats van mij voor de Heere op te voeden, hebt u mij voor de wereld en in de dienst der zonde opgevoed. U hebt mij afgehouden van de middelen der genade en der bekering, en gij zijt mij daarin niet voorgegaan. U hebt mij niet gedwongen te leren, en daardoor heb ik de weg der zaligheid niet gevonden. Jezus is voor mij verborgen gebleven, want er was geen wetenschap in mij. U hebt met*

mij tot God niet gebeden, dat ik al deze dingen mocht ontvliesen en dat ik nu had mogen staan voor de Zoon des mensen. En nu is Jezus voor mij een Steen om mij te verpletteren. En vrienden, dit alles zal gedurig eindigen en dan weer beginnen, en voortduren zonder einde met vloeken en met vervloeken van u, o goddeloze ouders en over anderen gestelden. De grote God brenge het u op het hart en doe het u ter zaligheid geloven!

- (3) Ja, ontaarde ouders en allen die over anderen gesteld zijt geweest, waar zult u dan blijven in die dag, welke de Heere zal maken? Gij zult uzelf dan niet vrij kunnen pleiten. Het toornige Lam zal op u zien en Zijn toorn zal op u vallen. Hoe zult gij toch bestaan als Hij verschijnt? Dan zal uw consciëntie u in het aangezicht vliegen. Dan zult u zien dat u Gods wet hebt veracht en de aanbieding der genade hebt verwaarloosd. Ja, dat u de liefde van Jezus hebt versmaad en het bloed des Nieuwen Testaments met voeten hebt vertreden. Dan zal er nimmermeer uitkomst voor u zijn.
- (4) Maar vrienden, het is wel waar dat het er zeer bedroevend met u uitziet en dat het laat, en voor sommigen zeer laat is, en mogelijk wel de elfde ure is, doch weet dan dat het nog tijd is. Het kan er nooit te bedroevend met iemand bijstaan om bekeerd te worden. Die veel, ja die het meeste werk voor de Heere Jezus heeft, daar wil Hij Zijn overvloedige genade aan verheerlijken. Vrienden, mocht gij uw gemis van de zalige God eens zien, en van Christus als het middel ter behoudenis. Werd u zo eens waarlijk begerig om bekeerd te worden, en naar verandering in uw gedrag ten aanzien van uw kinderen en van degenen, die aan u ondergeschikt zijn. Want dan zou ik u raden:
- Begin niet in eigen kracht, maar zoek evenwel in alle ernst de handen aan het werk te slaan. Legt dan dit ogenblik af uw hand aan het verbeteren, zuchtende tot de Heere dat Hij uw voornemen door Zijn hulp zal doen bestaan. Anders zal de Heere in al uw voornemens blazen en zij zullen op niets uitlopen.
 - En rust dan toch niet op die verbetering. Want wat u doet, is slechts uw plicht, en wanneer gij alles gedaan hebt wat gij schuldig zijt, dan zijt ge toch nog slechts een onnutte dienstknecht en dan kunt u nog niet in de hemel komen.
 - Daarom, vergeet toch uw staat niet, zo rampzalig als deze is. O, mocht u toch genade zoeken en vinden in de ogen Gods. Vrienden, er is een overvloed van genade in de handen van de grote Middelaar, en het is niet moeilijk om Hem te verbidden. De Heere Jezus wil Zijn hand leggen aan de meest berooide staat, en waar de zonden vele zijn, daar wil Hij Zijn genade veel meer overvloedig maken. Het is uw natuurstaat waar al deze wangedrochten uit voortkomen en slechts takken van zijn. Daarom, legt u met deze ellendige staat, met deze boze wortel neer aan de voeten van de Heere Jezus. Beklaagt daar uw blindheid, uw geestelijke dood en ongelovigheid. En roept toch sterk tot de Heere, dat Hij ook haastig deze dood van u wegnemen moge, en dat Hij u de ogen opene en alles aan u doe wat Hij aan Zijn volk doet, waaraan Hij Zijn hand op een zaligmakende wijze legt.
 - Vrienden, wanneer u hierin getrouw was, dan stond u veel te wachten, al zou het er ook nog zo ellendig met u bij staan. Houdt aan in het belijden van uw zonden, in het uitbreiden van uw zonden en in het verzwaren van uw zonden voor de Heere. Of het Gode behagen mocht u er het gewicht van te doen gevoelen, en gij uzelf zien mocht als één, die alle genade onwaardig is. Dat zo de weg van vrije genade en van verzoening met God in Christus dierbaar mocht worden voor uw zielen.

- En bidt ook veel dat u ervoor bewaard moogt worden om vast te raken op een grond, welke Jezus niet is, en waar u ook al op zit. Och, dat God het u toch mocht ontdekken en u er dus niet op bleef zitten. Ja, dat de Heere u er eens afhielp, en gij geen rust mocht vinden vóór gij de Rotssteen Christus vindt, en uw ziel op Hem zinkt als op het enige ware Fundament. O mensen, geloof het toch, dat er voor allen, die in waarheid villen bekeerd worden, mogelijkheid is om bekeerd te worden. En daarom, het zal uw eigen schuld zijn indien u deze bekering niet verkrijgt.

Maar Godzalige ouders en over anderen gestelden, die lust hebt gekregen in de wet van God, en die gaarne uw wandel door genade daarnaar wilt richten. Juist daardoor ziet gij uw veraf zijn van de Heere en van de ware heiligheid, en u betreurt deze bij tijden ook. U hebt niet veel nodig ter aandrang tot uw plicht.

Er zijn niet alleen de natuurlijke banden der liefde tot uw kinderen, en er is niet alleen de wet der liefde in uw hart, in het bijzonder tot allen die onder u zijn gesteld, en die door uw rechte gedrag en uw medelijden met hen over hun geestelijke stand bekeerd zouden kunnen worden.

Maar bij dat alles is er ook nog iets van de drang der liefde van Christus in uw hart. Het is toch het genadeleven eigen om voor God te willen leven (2 Kor. 5:1). O kinderen van God, uw grote verlossing door Christus moet telkens weer in uw hart verwekken de oefening der liefde tot uw naasten, en dan wel in het bijzonder tot die, waarover u gesteld bent en waarover u dus enigermate de plaats van de Alleenheerser en Opperbestuurder vervangt. Dit in het bijzonder moet u aansporen tot getrouwheid aan uw zijde in het gebruiken van de middelen.

Moge het volgende tot uw bemoediging dienen.

1. Wanneer gij een goed voorbeeld geeft in woorden, in de leer, in wandel en in Godzaligheid, dan zult gij daarvan de vruchten plukken. Al schijnt het u ook toe dat u vruchteloos werkt, en al schijnen uw werken ten aanzien van uw kinderen en anderen nog zo vruchteloos, u mag dat evenwel verwachten. Ja, ook al groeien de boosheid, de goddeloosheid en de weerspannigheid er tegen in. Daarom moet gij het maar in de hand des Heeren overgeven en maar zoeken uw werk voor de Heere te doen, al zou het ook zijn tot uw dood toe. Want dan mag u toch dit verwachten, wat betreft degenen, die niet naar u hebben gehoord en ten aanzien van wie uw werk vruchteloos is geweest, dat hun monden gestopt zullen worden. Mogelijk zullen zij u reeds rechtvaardigen op hun sterfbed, maar vooral zal zulks het geval zijn bij de aanvang van de dag der eeuwigheid, wanneer gij mede op tronen zult en hen zult veroordelen, ja het oordeel Gods over hen zult goedkeuren.
2. Voorts hebt gij te verwachten, dat gij met degenen, die door uw onderwijs, regering en voorbeeldige wandel tot God bekeerd zijn, zult staan voor de Zoon des mensen. Al kent u ze nu niet, de dag zal het evenwel openbaren. Dan zult u in verwondering en aanbidding wegzinken, u verliezende in de eeuwige liefde en goedheid van de allerhoogste Majesteit, Die u heeft willen gebruiken. Dan zult u uitroepen: *Ziet hier ben ik en de kinderen, die mij de Heere gegeven heeft. Hoe zijn zij tot tekenen en wonderen van de Heere der heerscharen, de God van Israël, Die op de berg Sions woont.* Dan zult u in de heerlijkheid samen Gode en het Lam eeuwig volmaakt de eer geven.

Kinderen van God, tot uw besturing willen wij er nog op wijzen dat u steeds van node hebt gebruik van Jezus te maken, door in Hem als Hogepriester en als een volmaakte Borg met al uw schulden en met al uw werken gedurig te schuilen. Om aldus de vrede te bewaren en toe te nemen in de liefde der wet. O vrienden, het beminnen van de wet veroorzaakt grote vrede in het hart, gelijk ook David zegt (Psalm 119:165). *De Heere leide ons daartoe inwendig door Zijn Geest, en Hij schrijve Zijn wet in onze harten.* Amen.

ZONDAG 39 (vierde deel)
(Vraag 104)

HET VIJFDE GEBOD

(De algemene en bijzondere zonden, welke in dit gebod worden verboden aan meerderen en minderen en aan met elkander gelijk staande personen, alsook de gepastheid van Christus als Borg in Zijn lijdelijke en dadelijke gehoorzaamheid)

B. Wij komen nu tot het reeds in de tweede oefening over dit gebod genoemde hoofddeel, de in dit gebod verboden zonden.

- I. Eerst letten wij daarbij op de zonden, welke aan minderen ten aanzien van hun meerderen worden verboden. Waarin wij beschouwen de zonden, welke aan kinderen worden verboden met betrekking tot hun ouders.
- II. Slaan wij dan gade de zonden welke aan meerderen worden verboden ten aanzien van hun minderen.
- III. De gepastheid van Christus als Borg in Zijn lijdelijke en dadelijke gehoorzaamheid
 - a. Het wordt hun verboden dat zij hun ouders niet op een volmaakte wijze zullen hoogachten en alle eer waardig achten.
 1. Dus wanneer zij in hun hart vader of moeder verachten en zich ten aanzien van hen op vérachtelijke wijze gedragen. Wanneer de meest goddeloze tijden beschreven worden, dan lezen wij (Micha 7:6): "De zoon veracht de vader, en de dochter staat op tegen de moeder." Dit is een zware zonde, waar galg en rad op volgen. Deut. 27:16: "Vervloekt zij die zijn vader of zijn moeder veracht. En al het volk zal zeggen: Amen."
 2. Verder wordt hier aan kinderen verboden om het ook naar buiten te doen blijken dat men vader of moeder licht of klein acht. Dit is mede een zonde, welke behoort tot de zware tijden (Ezech. 22:7): "Vader en moeder hebben zij licht geacht." Zij hebben dit getoond door wat het uitwendige betreft hun geen eer te bewijzen bij het aanspreken, bij het ontmoeten, dat men hen niet eerbiedig groette. Ook was men dan niet vriendelijk, maar stuurs en onbeleefd, en gaf hun niet altijd de hoogste plaats. Dit zijn alle zonden, welke uit dat licht achten voortkomen. Jozef deed het anders. Hij boog zich voor het aangezicht van zijn oude vader neder ter aarde (Gen. 48:12). En Salomo boog zich neder voor zijn moeder Bathséba en liet voor haar een stoel zetten aan zijn rechterhand (1 Kon. 2:19).
 3. Ook wordt hier verboden dat men dan wel zijn vader vreest en ook uitwendig eert, maar daarbij niet veel naar zijn moeder vraagt. Dit is niet een zonde, welke maar weinig voorkomt. Velen staan daaraan schuldig, terwijl nochtans Gods Woord beiden gelijke eer waardig schat (Spr.23:20): "Hoor naar uw vader, die u gewonnen heeft, en veracht uw moeder niet als zij oud geworden is." Daarom wordt de moeder wel vóór de vader genoemd (Lev. 19:3): "Een ieder zal zijn moeder en zijn vader vrezen."
 4. Hier wordt verboden dat men een liefdeloos hart zou hebben ten aanzien van zijn ouders. Zulk een tegengekant hart, een haat tegen hen en een afkeer van hen, dat zijn de zonden der heidenen (Rom. 1:31): "Zonder natuurlijke liefde." Het zijn de

zonden van de zware tijden in de laatste dagen (2 Tim. 3:2-3). En dat nog afgezien daarvan dat men dan de ouders ook geen geestelijke en christelijke liefde toedraagt wanneer zij genade gevonden hebben in Gods ogen.

5. Hier wordt dus verboden dat men zijn ouders zal vloeken of enig kwaad toewensen. Dit heeft de Heere met de dood bedreigd (Ex. 21:17): "Wie ook zijn vader of zijn moeder vloekt, die zal zekerlijk gedood worden"
6. En hier wordt ook verboden dat men zijn ouders zal slaan, of dat men zelfs maar dreigt de handen aan hen te zullen leggen. God heeft gewild dat ook deze zonde met de dood zou worden gestraft (Ex. 21:15): "Zo wie zijn vader of zijn moeder slaat, die zal zekerlijk gedood worden." O vrienden, wanneer zulk één door de aardse rechter niet gedood wordt, God zal hem zeker doden. Wie zal zeggen waarom een goddeloos mens soms zo schielijk verbroken wordt! Het is wel gebeurd dat iemand op het schavot sterven moest, en daar op het laatste moment nog uitriep dat hij in zijn jeugd zijn vader of zijn moeder geslagen had. Dan brengt God dit wel eens in het hart terug en wil het in Zijn straffen tot een voorbeeld stellen.

b. Voorts wordt hier alle ontrouw ten aanzien van onze ouders verboden.

(1) Deze ontrouw wordt verboden wat betreft *het tijdelijke*.

1. Dat men dus de naam en de achting van de ouders niet zou voorstaan.
2. Dat men ook hun goederen niet zou verzorgen, maar deze aan hen onttrekt, ja onsteelt of verkort waarin men maar kan. Dus ook het verkwisten en verwaarlozen daarvan. Dit is een grote zonde (Spr. 28:24): "Wie zijn vader of zijn moeder berooft en zegt: Het is geen overtreding; die is des verdervenden mans gezelschap." Vergelijk dit eens met hetgeen de Farizeeën en de schriftgeleerden tegen Gods gebod in aan de mensen leerden, maar waarover Jezus een wee uitsprekt (Matth. 15:5): "Zo wie tot zijn vader of moeder zal zeggen: Het is een gave - of zoals in Markus 7 :11 staat: Het is corban -- zo wat u van mij zou te nutte komen, en zijn vader of zijn moeder geenszins zal eren, die voldoet." De zin van deze woorden is deze: Al wat ik aan mijn vader en moeder doe, dat is een gave, dat is iets vrijwilligs. Of al hetgeen hun van mij te nutte zal komen, dat is corban, of de corban, zoals de kanttekening zegt. Dat wil zeggen: een vrijwillige offerande, en daarmee voldoe ik. Maar Mattheus en Markus tonen in het voorgaande vers aan, dat dit wil zeggen: "Het is corban, het is een gave zo wat u van mij zou te nutte kunnen komen", staat tegenover het gebod van God om zijn ouders te eren. Daaruit volgt dus dat de schriftgeleerden en de Farizeeën door hun bepaling de ware plicht van het eren uitsloten en aldus het gebod van God krachteloos maakten door hun inzettingen. Dit wordt in het voorgaande vers met de dood bedreigd.
3. Onder hetgeen in dit gebod verboden wordt valt ook dat men aan de ouders in het tijdelijk onderstand weigert wanneer zij in nood zijn. Dat men hen dan niet met zijn goed en met zijn arbeid helpt in armoede of ouderdom, dus dat men de ouders geen wedervergelding doet. O, zulks ziet de Heere en Hij zal die ondankbaarheid zoeken, waar de ouders zo veel zorg, moeite, kosten, liefde en getrouwheid hebben getoond, en wel gebrek zouden hebben willen lijden om toch hun kinderen maar alles te geven. Het is een goddeloze zaak, welke door het spreekwoord wordt aangewezen, dat een vader beter tien kinderen kan onderhouden dan tien kinderen één vader. Dit is in directe strijd met hetgeen geschreven staat in 1 Tim. 5:4, en het is niet goed en niet aangenaam voor God.
4. Ook wordt hier verboden dat kinderen, die rijk zijn geworden, zich. voor de mensen schamen vanwege hun arme vader en moeder. Of dat zij hun daarom

minder eer bewijzen, of hen slechts tot veracht en gering dienstwerk gebruiken. Dit is toch zulk een harde zaak voor de eigen ouders, die het met de kinderen goed voor hebben gehad, en hun zuchten onder dit alles klimt sterk tot de Heere op. Toen Jozef groot en rijk geworden was (Gen. 46 en 47), ja toen hij naast de Farao in Egypte de allereerste was geworden, deed hij het anders. Hij schaamde zich niet voor zijn oude vader en zijn broers, die toch maar veeherders waren. Hij verzorgde hen en deed weldadigheid aan hen naardat hij groot was.

(2) En deze ontrouwheid wordt ook verboden in *de geestelijke dingen*.

1. Dus wordt hier verboden dat kinderen zorgeloos zullen zijn ten aanzien van de inwendige toestand hunner ouders. Dus dat zij te dien opzichte een Kainsgestalte zouden hebben. Kaïn zei (Gen. 4:9): "Ben ik mijns broeders hoeder?" Maar dit is ontrouw en liefdeloos.
2. Hier wordt verboden dat men niet voor hen zou bidden en hen niet op een betamelijke wijze zou aanspreken, wanneer zij nog onbekeerd zijn. Dat men dan ook hun staat en het gevaar, waarin zij verkeren, niet zou gevoelen in het hart en hen dus niet dagelijks in den gebede aan de Heere zou opdragen (1 Tim. 2:1). Hen daarover niet op een gepaste wijze aan te spreken, of wel hen aan te spreken op een harde wijze, zonder medelijden en innige liefde, of met termen en uitdrukkingen welk een kind niet passen, is in strijd met hetgeen ons wordt geboden (1 Tim. 5:1-2).

En ook wanneer zij genade in Gods ogen hebben gevonden, dat men dan hun noden en lasten niet op hart en handen draagt voor de troon. Want zij zijn in een boze wereld, zij hebben zulk een moeilijke taak; wat hebben zij veel licht, hulp, wijsheid, voorzichtigheid, bekwaamheden en genaden van node. Zij dragen ook steeds zulk een ellendig hart met zich mede, en wat moet het ook voor hen dan een smart zijn als hun kinderen hun niet dienen tot ondersteuning, opwekking, aanmoediging en vertroosting.

c. Voorts wordt hier verboden alle ongehoorzaamheid ten aanzien van onze ouders.

(1) Dus de *dadelijke* ongehoorzaamheid met betrekking tot de leringen en vermaningen van de ouders.

1. Hier wordt verboden dat men hun leringen en vermaningen verwerpt. Salomo vermaant (Spr. 1 :8): "Mijn zoon, verlaat de leer uwer moeder niet." Want deze kleine beginselen van ongehoorzaamheid hebben een grote nasleep van de oordelen Gods (Spr. 30:17): "Het oog, dat de vader bespot, of de gehoorzaamheid der moeder veracht, dat zullen de raven der beek uitpikken, en des arends jongen zullen het eten." Wij zien dit ook in de vervloekte kinderen van Eli. Daarvan staat geschreven in 1 Sam. 2:25: "Zij hoorden naar de stem huns vaders niet, want de Heere wilde hen doden."
2. Hiertoe behoort ook dat men zijn ouders niet kent of raadpleegt in gewichtige zaken, als bijvoorbeeld het kiezen van een betrekking of het aangaan van een huwelijk, enz. Of ook dat men zulks doet tegen de wil van zijn ouders. Dit was mede de zonde van de onheilige Ezau (Gen. 26:35), die met zijn vrouwen voor Izak en Rebekka een bitterheid des geestes was.
3. Ook dat men het goede voorbeeld en de deugden der ouders niet navolgt. Dat men niet zoekt deze zaken door genade ook van de Heere te mogen ontvangen in het hart. Maar dat men integendeel een schandvlek is voor de rechte en Godvruchtige regering van de ouders. Wij lezen zo met nadruk in Spr. 28:7, dat die der vraten metgezel is, zijn vader beschaamt. En in Spr. 10:1 staat geschreven, dat een zotte

zoon tot droefheid van zijn moeder is. Ook lezen wij in Spr. 17:2, dat een verstandige knecht zal heersen over een zoon, die beschaamd maakt. Dit is de grootste oneer, welke wij onze ouders kunnen aandoen.

4. Hier wordt verboden, dat men de ouders niet zou gehoorzamen in hetgeen zij gebieden naar de regel van Gods Woord. Dan onwillig van hart te zijn, of geen hebbelijke genegenheid, gereedheid en oplettendheid te hebben tot hetgeen de ouders gebieden, al geldt het zelfs zware opdrachten. Alle stuursheid, alle onvriendelijkheid en schoorvoetendheid in het gehoorzamen wordt hier verboden.
5. Maar tot het hier verbodene behoort ook dat men de ouders meer gehoorzamen zou dan de Heere. Dat men gewillig zou zijn om hun geboden te gehoorzamen, tegen Gods Woord en wet. Dit is tegen hetgeen wij lezen in Pred. 8:2: "Neem acht op de mond des konings; doch naar de gelegenheid van de eed Gods." Ook tegen hetgeen wij lezen in Matth. 10:37: "Die vader of moeder liefheeft boven Mij, is Mijns niet waardig." Bijvoorbeeld wanneer zij gebieden te liegen, of dat de kinderen het hun aangedane leed moeten wreken, of Gods gebod moeten ontheiligen. Het wordt hier verboden dit op te volgen, want dit is in strijd met de regel welke Petrus en de apostelen aanwezen (Hand. 5:29): "Men moet Gode meer gehoorzaam zijn dan de mensen."

(2) Ook wordt hier verboden de lijdelijke ongehoorzaamheid met betrekking tot de bestraffing en tuchttoefening van de ouders.

1. Hiertoe behoort dat men niet luistert naar de bestraffing en tucht der ouders, maar deze verachtelijk verwerpt. Dat men dus geen buigzaam en nederig hart heeft om met liefde de tucht aan te nemen. Wij lezen in Spr. 1:7, dat de dwazen wijsheid en tucht verachten. En Spr. 13:1: "Een wijs zoon hoort de tucht des vaders; maar een spotter hoort de bestraffing niet." Ook Spr. 15:5: "Een dwaas zal de tucht zijns vaders versmaden." O vrienden, zulken komen wel eens slecht aan hun einde, gelijk wij reeds zagen uit de genoemde plaats Spr. 30:17, alwaar de Heere dreigt dat de raven der beek de ogen derzulken zullen uitpikken, en de jongen van de arend hen zullen eten. Ja, hoort eens de wet, welke de Heere oudtijds gaf ten aanzien van zulk een boze zoon (Deut. 21:18-21): "Wanneer iemand een moedwillige en weerspannige zoon heeft, die de stem zijns vaders en de stem zijner moeder niet gehoorzaam is; en zij hem gekastijd zullen hebben, en hij naar hen niet horen zal, zo zullen zijn vader en zijn moeder hem grijpen, en zij zullen hem uitbrengen tot de oudsten zijner stad, era tot de poort zijner plaats. En zij zullen zeggen tot de oudsten zijner stad: Deze onze zoon is afwijkende en wederspannig, hij is onze stem niet gehoorzaam; hij is een brasser en zuiper. Dan zullen alle lieden zijner stad hem met stenen overwerpen, dat hij sterve; en gij zult het boze uit het midden van u wegdoen; dat het gans Israël hore, en vreze."
2. Ook behoort onder het hier verbodene dat het niet beter zou worden door de tucht. Salomo zegt (Spr. 17:10): "De bestraffing gaat dieper in de verstandige, dan de zot honderdmaal te slaan." En Spr. 27:22: "Al stiet gij de dwaas in een mortier met een stamper, in het midden van het gestoten graan, zijn dwaasheid zou van hem niet afwijken." Dat dit een donker teken is, blijkt wel uit de kinderen van Eli. Van hen staat geschreven dat zij niet hoorden (1 Sam. 2:25), "want de Heere wilde hen doden."
3. Hier wordt verboden dat men Gods hand in de kastijding en tucht door onze ouders niet zou zien en opmerken. Dus dat men zich niet tot de Heere zou keren onder de roede, om de Geest van overtuiging van zonde te mogen ontvangen. De opperste Wijsheid vermaant het tegendeel (Spr. 1 :23): "Keert u tot Mijn

bestrafing; ziet, Ik zal Mijn Geest ulieden overvloediglijk uitstorten; Ik zal Mijn woorden u bekend maken."

d. Letten wij er voorts nog op dat hier ook verboden wordt *niet op de juiste wijze te handelen ten aanzien van de zwakheden en gebreken der ouders*.

Wij hebben onder de geboden deugden reeds aangewezen, dat daarbij er van wordt uitgegaan dat de ouders gebreken, zelfs grote gebreken hebben, ook al hebben zij genade, afgezien daarvan dat de meesten onbegenadigden zijn. O, zij hebben een ellendig hart. Zij hebben hun onbillijkheden in het geven van bevelen, en soms hebben zij een moeilijk karakter. Daarbij komen dan nog de zwakheden van hun ouderdom en de lichamelijke gebreken. Zij begrijpen dan alles zo niet meer, het geheugen ontvalt hun en de lichaamsgebreken vermeederen. Zij kunnen niet meer goed zien, zijn dikwijls bedroefd en ook niet meer zo goed ter been, en nog vele zaken meer.

Maar vrienden, dan moeten wij er wel aan denken dat dit de zwakheden en gebreken van onze ouders zijn. Van onze ouders, die met zoveel tederheid, liefde en zorg ons hebben omringd en nog omringen. Al wat wij zijn, zijn wij aan hen verschuldigd. Daarom hebben wij hen te dragen en hen met onze hartelijke en innige liefde te omringen. Hoe zwaar is toch de zonde, dat men de ouders durft mishandelen vanwege hun zwakheden.

1. Hier wordt zelfs verboden, dat wij ons hart niet zouden kunnen verdragen de zwakheden en gebreken van onze zwakke, gebrekkige of oude vader of moeder. Dat men daarom gedurig tegen hen ingaat of hun telkens onder het oog brengt dat zij onbekwaam zijn enz. Dit staat lijnrecht tegenover de wedervergelding, welke wij met volmaakte liefde aan hen verschuldigd zijn (1 Tim. 4).
2. Ook wordt hier verboden dat wij onze ouders vanwege hun zwakheden en gebreken moede zouden zijn. Of ook korzelig en gram tegen hen te worden, of wel hen dood te wensen door bijvoorbeeld te zeggen: "*Ik wilde wel dat ge in de hemel waart.*" En dit alles omdat men veel moeite en kosten met hen heeft. Maar dit is onnatuurlijk en goddeloos (Spr. 23:22): "Veracht uw moeder niet als zij oud geworden is."
3. Verboden wordt hier het verachten of bespotten van onze ouders vanwege hun lichamelijke gebreken, bijvoorbeeld wanneer zij blind of doof zijn, enz. (Lev. 19:14): "Gij zult de dove niet vloeken, en voor het aangezicht des blinden geen aanstoot zetten. Ik ben de Heere."
4. Verboden wordt hier dat men de zonden en gebreken of zwakheden der ouders aan anderen openbaar zal maken om er mede te spotten. Dit is de zonde van de vervloekte Cham (Gen. 9:22). Hij zag de naaktheid zijns vaders en gaf deze te kennen. En het gevolg was (vers 25) dat zijn vader Noach hem vervloekte. En dit gevolg sleept nog met zich dat de nakomelingen van Cham tot op de huidige dag toe nog knechten zijn, liggende onder deze vloek.
5. Ook wordt hier verboden dat men in zeer gewichtige zaken geen gebruik zou maken van de raad en het bestuur der ouders, omdat zij schijnbaar oud en onbekwaam zijn. Want het is toch God, Die hen in het land der levenden laat, ook tot dat doel, alsook opdat de kinderen hun plicht tegenover hen zouden beoefenen. En dienaangaande in gebreke blijvende, zullen zij ook daarom verloren gaan. Dan vervullen kinderen menigmaal de maat hunner ongerechtigheid aan hun oude vader en moeder. Vrienden, zo lang de ouders leven, houdt de kinderlijke betrekking nooit op, hoe oud zij ook mogen zijn. Men moge hiertegen inbrengen wat men wil, maar ik blijf zeggen dat de ordinantie Gods in eeuwigheid niet mag worden weerstaan, onder welk voorwendsel dan ook. Afgezien nog daarvan, dat God hart en tong van de ouders in Zijn hand heeft, en Hij het woord hunner tong

kan besturen wanneer zij ons raad geven. Ik vraag aan een ieder: *wie zal de meeste innerlijke vrede hebben na de dood van zijn ouders?* Hij, die zijn ouders net zo goed geacht heeft in hun ouderdom dan tevoren, of zelfs nog meer dan tevoren? Of hij; die zijn ouders in hun ouderdom heeft veracht en hun raad verworpen, althans niet aangenomen heeft? Elk kan hier naar binnen zien en het antwoord geven.

6. Tenslotte wordt hier verboden de onvolmaaktheid van het hart en dus de gehele natuurstaat. Namelijk het niet op een volmaakte wijze betrachten van al deze deugden ten aanzien van de ouders, en dus niet uit een rechte grond van volmaakte liefdeonderwerping onder de Heere. Want er is een God; Wie het belijft ons door hun hand te regeren. Waaronder begrepen wordt:
 - (1) Geen volmaakte liefde te hebben in zijn hart tot God, waaruit dan de volmaakte liefde tot de ouders voortvloeit.
 - (2) Verboden wordt hier dat men met zijn hart God niet zou erkennen als de onafhankelijke en soevereine Wetgever en Koning, Die alleen kan zeggen en gebieden: "Eert uw vader en uw moeder."
 - (3) Ja verboden wordt hier, dat men in zijn natuurstaat buiten Christus blijft. Want dan kan men ook geen nieuwe natuur krijgen, waar het uit opwelt, en waaruit de lust en liefde voortvloeit om voor God te willen leven, en de wet in het hart ingeschreven te krijgen. Daarom volgt hieruit dat de Wetgever hier ook verbiedt het niet bekeerd willen worden. Ja, dat men niet, zo goddeloos als men is, tot Jezus wil komen om dit gebod in het hart overdrukt te krijgen. Dat men dus geen lust heeft in de volmaaktheid, maar integendeel liefde heeft voor de onvolmaaktheid en voor het doen en werken zoals dit nu is, ja voor de dienst der zonde.

Maar hier moeten wij verder ook nog stilstaan bij de zonden, welke hier verboden worden aan allen, die onder anderen gesteld zijn. Dus onder overheden, opzieners in de kerk, verzorgers, voogden en allerlei heren en vrouwen, zowel in het maatschappelijke leven als in de huisgezinnen, alsook ouden van dagen, en wijze, verstandige, begenadigde en weldadige lieden.

A. Dan wordt hier in algemene zin aan alle ondergeschikten verboden:

1. ten aanzien van die over hen zijn gesteld, dat zij hen in hun hart zouden verachten of minachten. Of dat zij op de bodem van hun hart hun niet alle eer zouden waardig schatten.
2. Ook dat zij het gewicht van het waardig zijn van die eer niet zouden hebben en gevoelen op het hart, zoals toch het grondwoord "eren" door zijn afkomst uitdrukt.
3. Hier wordt ook in algemene zin verboden alle haat tegen en afkeer van degenen, die God over ons gesteld heeft. Dat wij in het hart geen hartelijke en innige liefde tot hen zouden hebben, hetwelk zich naar buiten op allerlei manier vertoont. Is de liefde de band der volmaaktheid? Dan is het ook de volmaakte liefde, welke hier geëist wordt als de grond waaruit alle andere betrachtingen van de deugd moeten voortvloeien.
4. In algemene zin wordt hier verboden een Kainsgestalte te hebben ten aanzien van de inwendige en geestelijke staat van degenen, die over ons zijn gesteld. Dat wij deze niet met liefde en medelijden in het hart voor God neerleggen en er dus geen zorg over hebben.
5. Dat wij ook niet voor hen bidden. Dit is tegen hetgeen Paulus zegt in 2 Tim. 2:1; alwaar hij dit bidden in de eerste plaats beveelt en wel vóór alle dingen. Dat wij hen ook niet aanspreken, althans niet op de rechte wijze, maar op een harde en

- driftige manier (1 Tim. 5:1): "Bestraf een oude man niet hardelijk, maar vermaan hem als een vader" enz.
6. Hier wordt in algemene zin ook verboden alle weerspanningheid ten aanzien van hun leer en straffen. Dus het verwerpen van hun raad, vermaningen, waarschuwingen en bestraffingen.
 7. Ook het hen niet navolgen in het goede, en aldus een schandvlek voor hun regering te zijn en zich te gedragen. Al zou het ook zijn dat hun bevelen zwaar mochten zijn, en hun regering hard.
 8. Hier kunnen wij ook bij noemen het opvolgen van hun bevelen, welke in strijd zijn met Gods Woord (Matth. 10:37): "Wie vader of moeder liefheeft boven Mij, is Mijns niet waardig." Men moet Gode meer gehoorzaam zijn dan de mensen (Hand. 5:29). In deze zin spreekt Jezus menigmaal de Farizeeën en de schriftgeleerden tegen, die wetten gaven tegen Gods gebod en dus het gebod Gods krachteloos maakten (Matth. 15 en Markus 7). Salomo zegt met nadruk (Pred. 8:2): "Neem acht op de mond des konings; doch - let wel - naar de gelegenheid van de eed Gods." Zo handelden de drie jongelingen tegen het bevel van koning Nebukadnézar (Dan. 3:16-18). Nadat de koning hen onder een zware bedreiging bevolen had zijn opgericht beeld te aanbidden, antwoordden zij: "Wij hebben niet nodig u op deze zaak te antwoorden. Zal het zo zijn, onze God, Die wij eren, is machtig ons te verlossen uit de oven des brandenden vuurs, en Hij zal ons uit uw hand, o koning, verlossen. Maar zo niet, u zij bekend, o koning, dat wij uw goden niet zullen eren, noch het gouden beeld, dat gij hebt opgericht, zullen aanbidden."
 9. In algemene zin wordt hier tenslotte ook verboden dat men ook maar enigszins deze plicht zou betrachten uit eigen goedvinden, en niet voornamelijk uit liefde tot God en omdat onze wil verbonden is aan de wil van God en aan Zijn ordinantie. Petrus zegt (1 Petrus 2:13): "Zijt gij dan alle menselijke ordening onderdanig -let wel - om des Heeren wil."

B. Bezien wij nu nog wat hier in het bijzonder verboden wordt.

Aan alle onderdanen ten aanzien van hun *overheid* wordt hier verboden

1. dat men deze zal smaden, lasteren of vloeken. Zelfs al doet men zulks niet in het openbaar, dan kan het nog in het hart en met de gedachten plaats hebben. Van de valse leraren wordt getuigd (Judas : 8): "Desgelijks ook dezen verwerpen de heerschappij en lasteren de heerlijkheden." Dit is de eigenlijke zonde van de Antichrist (2 Thess. 2:9), die zich met zijn zogenaamde geestelijkheid verheft boven alle overheid en boven al wat God genaamd wordt. En zulk een antichrist heeft elk van nature in zijn hart. Daarom zegt Salomo het met nadruk (Pred. 10:20): "Vloek de koning niet - let wel - zelfs in uw gedachten."
2. Hier wordt ook in het bijzonder verboden dat men zich aan de overheid zal onttrekken en haar zal verlaten in tijden van nood en zwarigheden. Dat men haar dan niet met lijf en goed zal bijstaan om aldus het land behoudenis aan te brengen. Dit is eedbreuk, dewijl de burgereed op Gods Woord is gegrond en deze bijstand vordert. Tot het hier verbodene behoort ook dat men de boze plannen, die tegen de overheid gesmeed worden en waarmede men bekend is, niet openbaart en te kennen geeft. David zei dat de knechten van Saul kinderen des doods waren, omdat zij niet de wacht over Saul hadden gehouden. Daarom bracht Mordechaï het plan van Bigthana en Theres aan het licht, dat deze twee kamerlingen van koning Ahasvéros tegen zijn leven hadden gesmeed (Esther 6:2). En deze koning was toch zelfs een vijand van Mordechaï. Tot hetgeen hier dus verboden wordt behoort also

ook het maar laten gaan van het gezag der overheden en hen niet te beschermen waar men kan.

3. Hier wordt ook in het bijzonder verboden alle hardnekkige ongehoorzaamheid in het weigeren van belastingen en accijnzen, alsmede het ontduiken er van, waardoor men het land van zijn inkomsten berooft. Wanneer men geen schatting geeft aan wie men schatting, en geen tol aan wie men tol schuldig is (Rom. 13:7). En dat men de keizer niet geeft wat des keizers is (Matth. 22:21). Wij lezen in Rom. 13:1-2: "Alle ziel zij de machten, over haar gesteld, onderworpen; want er is geen macht dan van God, en de machten die er zijn, die zijn van God verordend. Alzo dat die zich tegen de macht stelt, de verordening van God wederstaat; en - let wel - die ze wederstaan, zullen over zichzelf een oordeel halen."

Voorts strekt dit verbod zich in het bijzonder uit tot *alle belijders of leden van de kerken aanzien van hun opzieners, en tot alle armen ten aanzien van hun diakenen.*

1. Hun wordt verboden het smaden of verachten van de opzieners, of ook niet voor hen op te komen wanneer zij ten onrechte beschuldigd of gelasterd worden. Koning Josafat pleitte bij Achab voor Micha (2 Kon. 22:8).
2. Tot dit verachten behoort ook het hen niet erkennen voor dienaars van Christus en uitdelers van de verborgenheden Gods (1 Kor. 4:1). Dat men hen dus niet in liefde acht om huns werks wil (1 Thess. 5:12-13). Hiertoe behoort dat men hen niet voor een kostelijke gave van de Heere houdt (Ef. 4:8): "Daarom zegt Hij: Als Hij opgevaren is in de hoogte, heeft Hij de gevangenis gevangen genomen, en heeft de mensen gaven gegeven." En daarop volgt dan in de verzen 11-12: "En Dezelve heeft gegeven sommigen tot herders en leraars. Tot de volmaking der heiligen" enz.
3. In het bijzonder wordt hier verboden dat men de opzieners niet verzorgen zou wanneer dezen maatschappelijk in nood zouden verkeren. Dit lezen wij met nadruk in 1 Kor. 9:14 en 1 Thess. 5:12-13.
4. Ook wordt hier dan in het bijzonder nog verboden dat men de opzieners niet zou gehoorzaam zijn (Hebr. 13:17): "Zijt uw voorgangeren gehoorzaam, en zijt hun onderdanig, want zij waken voor uw zielen, als die rekenschap geven zullen; opdat zij dat doen mogen met vreugde, en niet al zuchtende." Hiertoe behoort dat men hun woorden en vermaningen, welke zij in het openbaar spreken en ook in de huizen, verwerpt en er niet naar hoort. Of dat men, gelijk de goddelozen onder de prediking van Paulus, durft te zegen (Hand. 17:18): "Wat wil die klapper zeggen?" Of wel dat men van mening is dat het er niet zo nauw op aan zal komen.
5. Voorts behoort hiertoe dat men hun bestraffing of censuur veracht en bespot, en dus Godin Zijn dienstknechten verwerpt. Dat men in het bestraffen de liefde van de opzieners tot de welstand zijner ziel niet ziet. Ja, dat men door deze bestraffing en censuur niet beter wordt. Johannes zegt, dat aan dit horen of gehoorzamen of niet horen de geest der waarheid en de geest der dwaling wordt gekend (1 Joh. 4:6).
6. Ook behoort hiertoe dat men hun goede voorbeeld niet navolgt. O, welke een oordeel rust er op dezulken, die Godzalige opzieners hebben en evenwel goddeloos blijven. Daarom vermaant Paulus (Filipp. 3:17): "Weest mede mijn navolgers, broeders, en merkt op degenen, die alzo wandelen, gelijk gij ons tot een voorbeeld hebt." En Hebr. 13:7: "Gedenkt uw voorgangeren, die u het Woord Gods gesproken hebben; en volgt hun geloof na, aanschouwende de uitkomst hunner wandeling."

7. Tenslotte behoort hiertoe ook wanneer men gehoorzaamt aan opzieners, die kwade raad geven, of wel bevelen geven tegen de wil van God. Wanneer bijvoorbeeld een blinde leidsman zou komen, die zegt: *U moet aan de zaken van uw eeuwig belang niet zo zwaar tillen. Het komt op die droefgeestigheid niet aan. Als ge maar eerlijk en oprecht leeft en wèl doet. En dan moet ge niet omzien, want dat zijn maar grillen, wanneer men er zo aan twijfelt of men wel wedergeboren is.* Hier moet men Gode meer gehoorzaam zijn, want als u aan zulk een zou gehoorzamen, dan zou u naar het woord van Jezus (Matth. 15:14) met hem samen in de gracht vallen. De farizeeërs, die op de stoel van Mozes zaten, gaven aan de blinde, wiens ogen door Jezus geopend waren, de raad om Jezus te laten varen (Joh. 9). Maar hij was wijzer en toen wierpen zij Hem uit de synagoge. *Doch later vond Jezus hem, enz.*
8. In het bijzonder wordt hier voorts verboden dat men zich niet op de rechte wijze gedraagt ten aanzien van de zwakheden en gebreken der opzieners. O vrienden, het zijn mensen, die ook zulk een verdorven hart meedragen. Zij brengen hun eigen zonden en onwaardigheid ook voor de troon. Hoe onbetamelijk is het dan dat men zo hard handelt ten aanzien van hun zwakheden en dus in liefde geen medelijden met hen hebt.

Aan de armen wordt hier in het bijzonder nog verboden *dat zij aan de diakenen, als aan hun vaders en verzorgers, geen nederig en kinderlijk hart toedragen.*

1. Hiertoe behoort het brutaalweg afeisen van ondersteuning, of zelfs onder bedreiging. *De rechte arme spreekt smekingen*, en Paulus zelf handelde zo anders toen hij aan de Korintheërs aalmoezen verzocht voor de gelovige Joden te Jeruzalem (2 Kor. 8). Dus behoort hiertoe ook het ondankbaar zijn voor hetgeen men ontvangen heeft. Of ook dat men niet wil weten en erkennen dat het een weldaad is, en er ook nooit mede vergenoegd is, maar altijd ontevreden blijft. Ziet dan eens hoe dankbaar Paulus was en hoe hij roemde (Filipp. 4:18-19) toen Epafrodites hem het gezondene overhandigde, en welk een zegen hij deswege over de Filippenzen wenste.
2. Ook behoort tot het hier verbodene het misleiden en bedriegen van de diakenen, het sleets voorstellende dat men de ondersteuning nodig heeft. Zo min als iemand zijn vader mag bedriegen, mag een arme een diaken bedriegen. Dit is een zware zonde. Het is een overtreding van het achtste gebod en een beroven van het heilige.
3. Maar hiertoe behoort ook dat men, voor het tijdelijke in nood verkerende, te trots van hart is om zich tot de diakenen te wenden. Menigeen meent dat zulks een deugd is en zegt het wel openlijk met de mond: *ik ben zo eergierig*. Men zou béter kunnen zeggen dat men te hooghartig is om onder de instellingen van God te buigen; want *eergierig* wil zeggen: *gierig naar eer*.

Dan strekt dit gebod zich ook in dit opzicht in het bijzonder uit tot *alle ondergeschikten ten aanzien van hun verzorgers, voogden, onderwijzers, patroons, zowel in de bedrijven als in de huisgezinnen, alsook ten aanzien van de ouden van dagen, wijzen, verstandigen en weldadige lieden.*

A. Dus aan alle kinderen ten aanzien van hungrootouders, ooms, tantes, verzorgers en voogden wordt hier verboden:

1. Om tegen hen op te staan, gelijk daarover wordt geklaagd in Micha 7:6.
2. Ook dat men zich op enigerlei wijze aan deze betrekking onttrekt, dat men zich dus niet gedraagt als een kind ten aanzien van zijn vader of moeder. Esther was

een koningin, evenwel deed zij naar het woord van Mordechaï, die haar voogd was geweest (Esther 2:20).

B. Hier komt een bijzonder verbod tot alle leerlingen en dienstbaren, ten opzichte van degenen, *die hen in het vak of op de school opleiden, alsook ten opzichte van hun leidinggevende heren en vrouwen.*

1. Het mag niet zijn dat zij dezulken slechts om den brode dienen, en niet uit liefde. Ook mogen zij niet zo maar zeggen: Het is mij evenveel waar ik ben, als ik maar kost en loon heb.
2. Het mag ook niet zijn: dat zij daarin de voorzienigheid Gods niet erkennen en aanbidden, dat God hen daar en niet op een andere plaats gesteld heeft.
3. Evenmin mag het zijn, dat het hun hetzelfde blijft of zij een vrome, dan wel een goddeloze dienen. David sprak een andere taal (Psalm 16:3). Zijn lust was in de heiligen op de aarde. En Jezus zegt dat men geen heer kan dienen, die men niet liefheeft (Matth. 6:24).

C. Tot het hier verbodene behoort ook het ontrouw zijn aan *meesters, en aan de heren en vrouwen.*

1. Verboden wordt dat zij zorgeloos zouden zijn ten aanzien van hun goederen.
2. Of dat zij deze zouden roven, verwaarlozen of veronachtzamen.
3. Of ook dat zij hun tijd zouden verkwisten. Want dat is ook een beroving van hun goed, dewijl hun tijd hun goed is.
4. Ook dat zij hen maar om het minste woord in de steek laten.
5. Of ook in tijden van ziekten of gevaren zich onttrekken en hen dan niet getrouw bijstaan.
6. Ook dat men de geheimen van zijn werkgever en van zijn huis door achterklap openbaar maakt. Salomo verbiedt dit (Spr. 11:13). Ook dat men alles maar vertelt wat er al gebeurt aan ieder die het maar horen wil. Want ook dit is in strijd met Salomo's woord (Spr. 17:2).
7. Ook valt onder het hier verbodene dat ondergeschikten geen zorg zouden hebben over de geestelijke staat van hen, die over hen gesteld zijn. Dat zij deze niet op het hart zouden dragen in de gebeden voor Gods aangezicht. Dat zij ook nooit in liefde en medelijden hen zouden aanspreken, gelijk Paulus daartoe vermaant (1 Tim. 2:1-2 en 5:1-2). Godvruchtige dienstboden, wie weet waartoe God u in dit of dat huisgezin bracht.
8. De minderen wordt hier verboden, dat zij de deugden der meerderen niet zouden navolgen, als dezen genade in Gods ogen gevonden hebben. Dat men dan niet zou bidden om hun genaden ook door genade te mogen ontvangen in het hart.

D. Voorts behoort tot het hier verbodene ook dat men *zijn meesters in handwerken of scholen* niet in de Heere zou gehoorzamen.

1. Dus dat men ogendienaars en mensenbehagers zou zijn, en zijn volk niet zou dienen en gehoorzamen met een oog op de Heere (Ef. 6:5-7).
2. Hiertoe behoort dat men niet met een volwaardig gemoed zou opvolgen hetgeen zij gebieden, zelfs al zouden zij hard en onbescheiden zijn (1 Petrus 2:18).
3. Dat men hen zou tegenspreken en onwillig zijn, (Titus 2:9). Dat men hun uit verachting niet zou antwoorden (Job 19:16): "Ik riep mijn knecht, en hij antwoordde niet." En Spr. 29:19: "Hoewel een knecht u verstaat, hij zal u niet antwoorden."

4. Ook dat men zou weglopen van Zijn volk, zoals Onesimus deed (Fil.:10-18). Hoewel het voor hem een zalig weglopen was, want God bekeerde hem ondertussen door de dienst van Paulus.
5. Ook dat men zijn eigen zin zou doen en zelf zou willen regeren (Spr. 30:22).
6. In het bijzonder wordt hier ook verboden dat men hen zou gehoorzaam zijn in hetgeen zij bevelen tegen Gods Woord, Gods wil en wet. Dus wanneer men een bevel om te liegen zou opvolgen, of om de sabbat te schenden door kopen, verkopen of onnodig dagelijks werk te doen, of ook wel op hun bevel die dag zijn vermaak te zoeken. Menigeen houdt zelf de rustdag en geeft zijn personeel vrijuit gelegenheid om het werelds vermaak te zoeken. Vrienden, degenen, die hier gehoorzaam zijn, zondigen tegen dit gebod en zijn de mensen meer gehoorzaam dan de Heere. Dit is tegen hetgeen geschreven staat (Hand. 5:29). Jozef deed anders toen zijn meesteres hem tot zonde verzocht. Hij zeide (Gen. 39:9): "Hoe zou ik dan zo een groot kwaad doen en zondigen tegen God!"
7. Hier wordt ook verboden alle misbruik maken van de tijd, welke door de meerderen gegeven wordt om ter kerk te gaan, ter catechisatie of ter school. Dus dat men dan niet ter kerk wil gaan, niet wil leren, en ook niet bij de huisgebeden wil komen. De knechten van Abraham werden *zijn onderwezenen* genoemd, en zij lieten zich ook, evenals hun heer besnijden (Gen. 17:23).

E. Voorts valt onder het hier verbodene ook dat zij niet de juiste gesteldheid des harten zouden hebben ten aanzien van de zwakheden en gebreken dergenen, die *onderwijs geven en van de gezagdragende heren en vrouwen*.

1. Dat men hen om hun gebreken zou verachten of bespotten, enz. Gij kunt verwachten behandeld te worden zoals gij nu handelt, want er is een wet der wederverging, en de Heere is heilig en rechtvaardig.
2. Hierbij is ook verboden dat men bij het opmerken van hun zwakheden en gebreken God niet voor ogen zou hebben, Wiens wil het is hen door hun hand te regeren. Dat is mede een zonde tegen het vijfde gebod en tegen hetgeen geschreven staat (1 Petrus 2:13): "Zijt dan alle menselijke ordeningen onderdanig om des Heeren wil."

F. Voorts is hier een verbod aan *alle jonge mensen ten aanzien van ouden van dagen, alsook ten aanzien van alle wijze, verstandige en weldadige mensen*.

1. Hier wordt verboden dat zij zouden spotten met ouden van dagen of hen zouden verachten. Ziet eens water met de tweeënveertig kinderen gebeurde, die de oude profeet narieten: "Kaalkop, ga op! Kaalkop, ga op!" (2 Kon. 2:23-24). Er kwamen twee beren uit het woud, die hen allen verscheurden.
2. Hun wordt verboden in gezelschap vóór de oudere mensen te spreken. Zij moeten het voorbeeld van Elihu volgen (Job 32:7-18): "Laat de dagen spreken, en de veelheid der jaren wijsheid te kennen geven."
3. Hun wordt verboden geen innige en hartelijke eerbied voor zulken te hebben (Lev. 19:32).
4. Ook wordt hun verboden het gewicht van hun geestelijke staat niet te gevoelen op het hart. Dat zij geen liefde en medelijden ten aanzien van hen zouden oefenen en hen niet vriendelijk en op een betamelijke wijze zouden waarschuwen, maar hard tegen hen zouden zijn (1 Tim. 4:1): "Bestraf een oud man niet hardelijk" enz. Wanneer zij nog zonder genade zijn, wat zou dat toch zwaar moeten wegen. Bedenkt, hoe naar is een oude 'dode' man. Dan is zulk één als tweemaal gestorven. De dood ziet hem de ogen uit. En wanneer zij genade hebben, voor zulken is de

grijsheid een sierlijke kroon op de weg der gerechtigheid, en hier wordt verboden voor zulken niet in eerbied en liefde te bukken. Dit is toch zo betamelijk en een christen doet het zo gaarne.

G. Verboden wordt hier verder dat men *alle wijze, verstandige, begenadigde en weldadige lieden* vanwege deze gaven niet zou achten en zich jegens hen niet dankbaar zou gedragen.

1. Salomo zegt dat een arm wijs man een stad kan behouden (Pred. 9:15). O, het is een Kainsgestalte wanneer men iemand om zijn wijsheid of genaden benijdt (Gen. 4:5). Het hart van Kaïn ontstak en zijn aangezicht verviel toen hij bemerkte dat God Abel en zijn offer aanzag.
2. Ook wordt hier verboden ondankbaar te zijn tegenover zijn weldoeners. Dus dat men vroegere weldaden zou vergeten. Want zulk één kan het enige middel in Gods hand zijn geweest dat men geworden is die men is, en dat men uit de drek verhoogd is. De heidenen wisten zelfs dat die mens het grootste monster is, die niet dankbaar is tegenover zijn weldoener.

II. *Slaan wij nu gade de zonden welke aan meerderen worden verboden ten aanzien van hun minderen.*

A. Allereerst de zonden, welke hier verboden worden aan *ouders met betrekking tot hun eigen kinderen*.

1. Aan de ouders wordt hier verboden dat zij voor het oog hunner kinderen niet door een waardige wandel hun staat en gezag, en dus de eerbied voor hen, zouden bewaren.
2. Aan de ouders wordt hier verboden hun kinderen alleen maar op een hartstochtelijke en redeloze wijze lief te hebben. Dus alles maar goed te keuren waarin zij een welgevallen hebben. Dat men hun zonden zelfs leuk vindt en daardoor een hater en zielenmoordenaar van zijn kinderen is.
3. Hier wordt aan de ouders verboden ontrouw tegenover hun kinderen te zijn. En dat zijn zij toch wanneer zij goddeloos, wulps, overdadig en onbandig leven, waardoor zij de oorzaak worden van de slechte gezondheid of de gebreken, waarmede hun kinderen ter wereld komen.
4. Tot de hier verboden ontrouwheid behoort ook, dat moeders uit oorzaak van hun gemak of vermaak, of om maar beter de wereld te kunnen dienen, hun eigen kinderen zelfs niet zogen, indien het maar mogelijk is. Dat is liefdeloos, ontrouw en onnatuurlijk, en tegen hetgeen geschreven staat (Gen. 21:7).
5. Ook dat de ouders zorgeloos zijn ten aanzien van de *uitwendige stand* van hun kinderen.
 - Dat zij bijvoorbeeld hun kinderen reeds zeer vroeg laten werken voor een gering bedrag per week, om daar maar van te profiteren, zonder dat zij ook iets leren. Dat de kinderen dus schier niet naar school gaan en ook geen behoorlijk vak leren.
 - Verboden wordt hier aan de ouders dat zij voor hun kinderen niet zouden uitzien dat zij een goede wandel vertonen in de wereld, alsook dat een goed huwelijk voor hun kinderen hun onverschillig zou zijn. Dit is tegen het voorbeeld van Abraham (Gen. 24).
 - Verboden wordt aan ouders hier het verkwisten, doorbrengen of doen verloren gaan van hun aardse goederen, welke ook de goederen der kinderen zijn. Ons geld behoort aan de Heere, en het is voor degenen, aan wie wij het nalaten,

opdat ook zij als wij er niet meer dan rentmeesters van zullen zijn. Daarom heeft elk, aan wie het rentmeesterschap er over wordt toevertrouwd, te zorgen dat het in stand blijft of dat het kapitaal vermeerdert, en dat men het dus aan de kinderen nalaat. In 1 Timothéüs 5:8 staat dat een verkwister, of één die geen schatten voor zijn kinderen vergadert, het geloof verloochend heeft en erger is dan een ongelovige heiden, Jood, Turk, enz.

- Ook wordt hun hier verboden zo veel te schrapen en met beide armen naar zich toe te trekken, dat men daarmee een vloek in het huis haalt. Dat is het rijk willen worden (1 Tim. 6:9), waar het vallen in verzoeking en in de strik, ja de eeuwige ondergang op volgt, recht tegen het woord van Salomo in (Spr. 10:4), dat die met de hand vergadert, rijk zal worden.

En dus wordt hier onder deze getrouwheid ook verboden alle zorgeloosheid ten aanzien van *de zielsgevaaren voor hun kinderen*. Zij zijn toch ook voor de eeuwigheid geschapen en gaan naar hun eeuwig huis. Er zijn maar tweewegen, en zij zijn niet op de rechte weg geboren.

- Hiertoe behoort ook het liegen tegen de Heere. Dat men zijn kinderen aan de wereld opoffert, terwijl men ze in de Doop aan God heeft opgedragen. Voor Zijn aangezicht heeft men de belofte gedaan dat zij de wereld zullen verlaten, enz. Dat men ze dus toch voor de wereld grootbrengt en hun alle ijdelheden der wereld leert, enz. Ja, hier wordt verboden dat men niet met het hart zou werkzaam zijn om voor zijn kinderen het verbond met God te maken.
- Dat men niet zou bidden om de bekering van zijn kinderen. Dat men het gewicht van hun onbekeerde staat niet zou gevoelen op het hart. Abraham handelde met Ismaël anders (Gen. 17:18). Job bad voor zijn kinderen (Job 1:5).
- Ook dat men zijn kinderen niet zou aanspreken wat betreft hun eeuwige staat. Dat men daarover de minste zorg niet heeft. Dit is tegen hetgeen David ten aanzien van Salomo deed (1 Kron. 28:9).
- De ouders wordt hier verboden dat zij hun kinderen maar laten doen en laten lopen wat en waar zij willen. Dat de kinderen hun eigen gezelschap maar mogen kiezen, terwijl dit toch de taak der ouders is. De raad van Salomo is anders. Hij zegt dat de ouders de kinderen moeten afmanen van kwaad gezelschap, en tevens goed gezelschap voor hun kinderen moeten kiezen.
- Ja, ook wordt hun verboden hun kinderen te vervloeken. O, wat wensen goddeloze ouders menigmaal veel kwaad, ja in hun toorn zelfs de dood over hun kinderen, dat die hen treffe. Maar die vloek keert zo menigmaal in de eigen boezem terug en dan sterven zij met hun kinderen.
- Ook wordt hier aan de ouders verboden dat zij de kinderen niet onderwijzen of niet van hun vroegste jeugd af laten onderwijzen. Hiertoe behoort, dat zij niet reeds vroeg, eer zij nog spreken kunnen, hun indrukken geven van de eeuwige waarheden. Dus dat er een God is, Die zo heilig is; dat zij zo ellendig, en daarbij ook zo blind zijn; dat de zonde zulk een groot kwaad is, hetgeen zij niet zien; dat niemand, dus ook zij niet, zonder de gemeenschap met Christus zalig zal worden; dat er maar twee wegen zijn, de ene naar de hel, de andere naar de hemel; dat men bekeerd moet worden om op de rechte weg te komen. Zulks alles is naar Salomo's raad (Spr. 22:6): "Leer de jongen de eerste beginselen - let wel - naar de eis zijns wegs; als hij ook oud zal geworden zijn, zal hij daarvan niet afwijken."

- Hiertoe behoort ook dat men zijn kinderen, wanneer zij wat verder gekomen zijn, niet onderwijst of niet laat onderwijzen naardat zij vatbaar zijn in de gronden van de religie en aangaande de verborgenheden van het geloof en van het Evangelie. David handelde anders met zijn zoon Salomo (Spr. 4:3-6). Dus wordt hier ook verboden dat de ouders slechte voorbeelden zijn voor hun kinderen doordat zij God niet vrezen. Dat zij dan soms wel eens wat praten over God, maar door hun voorbeeld geen ontzag en eerbied voor de hoge God doen zien, hetwelk de kinderen dan zouden navolgen.
- Hiertoe behoort dat de ouders de zonden en dwalingen van anderen niet zo zwaar nemen voor het oog van hun kinderen. Want daardoor krijgen de kinderen ook een vermaak in het zondigen en menen zelfs dat het geoorloofd is, of dat zij er niet zulk een groot kwaad mede doen.
- Ook dat de ouders hun kinderen niet voorgaan in het waarnemen van de openbare en de bijzondere godsdienstoefeningen, alsook in de huisgebeden met hen. Daardoor wordt dit alles voor hen in het vervolg een vreemde zaak.
- Tot het hier verbodene behoort tevens dat de ouders door hun voorbeeld de pracht en de hoogmoed voorstaan in hun gedrag, in hun kleding, aan tafel, enz., ook voor het oog van hun kinderen. Daardoor zullen zij er later ook geen zonden in zien.

En tenslotte wordt hier aan de ouders ook verboden dat zij de tucht niet zouden oefenen.

- (1) Hier wordt verboden dat zij de tucht geheel zouden nalaten. Dat zij dus hun kinderen maar laten doen en lopen wat en waar zij willen. Dat zij hen laten spelen en dobbelen met kaarten en dobbelstenen, al zou het maar zijn het opwerpen van geldstukken op de straat. Al die ganzenborden, pachtspelen, gelukstollen enz., het is maar een laten spelen met de Goddelijke voorzienigheid. Wanneer de ouders dit niet bestraffen, dan zal God het zien en zoeken. Menig kind sterft omdat het zonder tucht geweest is (Spr. 5:23) en het verdwaalt aldus in de grootheid van zijn dwaasheid.
- (2) Hier wordt verboden het niet reeds vroeg doden en ten onder brengen van de zonden in de kinderen, want daarvan is het gevolg dat de zonden de arme kinderen doden. Dat men bijvoorbeeld duldt dat de kinderen, nog klein zijnde, de ouders slaan. Of dat men dit zelfs mooi vindt en hun zulks gebiedt: *sla je vader, sla je moeder eens!* Wanneer men in de kindse dagen dit maar toelaat en het niet ernstig bestraft naar hun vatbaarheid, dat kan het kind later wel aan de galg brengen. Dan worden zulke ouders wel gestraft in hun kinderen (Spr. 19:18): "Tuchtig uw zoon als er nog hoop is", want daarna is er geen hoop meer. Ook Spr. 23:13-14: "Weerde tucht van de jongen niet; als gij hem met de roede zult slaan, zal hij niet sterven. Gij zult hem met de roede slaan, en zijn ziel van de hel redden." Later is geen herstel mogelijk, gelijk wij dit zien in de kinderen van Eli (1 Sam. 2:23-24). En in Adonia, de zoon van David (1 Kon. 1:6). Het einde draagt hier de last.
- (3) Ook wordt hier verboden dat men de kinderen maar onbesuisd en zonder verstand tuchtigt, ja zonder dat men tot de Heere bidt, Die het alleen in Zijn hand heeft om de tucht te zegenen. Hiertoe behoort dat men uit boosheid of uit wreedheid en in toorn schier alle dagen en vanwege de geringste beuzelingen zelfs de kinderen maar slaat. Wat zijn dit toch een ontaarde ouders, die menen dat zij hun kinderen wonderwel regeren als zij maar zeggen: "Ik zal je de armen en de benen stuk slaan", of: "Ik zal je dood slaan." Dat lijkt dan misschien ernstig gedaan, maar het is tegen Salomo's woord (Spr. 19:18):

"Verhef uw ziel niet om hem te doden." Wat verschilt dit veel van het verschonen (Mal. 3:17), hetwelk de plicht der ouders is, hoewel de zonden altijd moeten bestraft worden.

- (4) Hiertoe behoort ook dat men de kinderen al te kort houdt. Dus dat men hen geen enkel geoorloofd kinderspel laat doen, hun geen behoorlijk gezelschap geeft, en wanneer zij wat ouder zijn geworden hen zonder enig geld laat. Wanneer zulke kinderen dan later uitbreken, getergd zijnde, geraken zij vol toorn en breken de banden los (Ef. 6:4 en Kol. 3:21). Dan verscheuren zij alle banden en verwerpen alle touwen, gelijk David zegt (Ps. 2:3).

B. Voorts moeten wij hier nog bezien de verboden zonden voor *alle over anderen gesteld en ten aanzien van hun ondergeschikten*.

Eerst ten aanzien van de overheden.

1. Dan wordt aan de overheden verboden dat zij ten aanzien van hun onderdanen niet zouden staan op de eerbiedvoor hen. Dat zij niet door de vreze Gods in het hart en door een Godvruchtig voorbeeld in de dienst van God, alsmede door een sierlijke deftigheid, het respect voor hen zouden bewaren. Dit was de raad van Jethro (Ex. 18:21).
2. Ook wordt hieraan de overheden alle liefdeloosheid ten aanzien van de onderdanen verboden. Dat zij geen afdalende liefde zouden gevoelen. Dit houdt in dat zij hun onderdanen niet zouden beschermen. Dat zij geen zorg zouden dragen dat hun onderdanen een stil en gerust leven kunnen leiden (1 Tim. 2:2). Dat zij tot dit doel het land niet reinigen van allerlei goddeloosheid, waarover de toorn des Heeren van de hemel wordt geopenbaard, en waardoor het een volk niet welgaat.
3. Hier wordt ook verboden het maken van onrechtvaardige wetten, of het niet uitvoeren van rechtvaardige wetten. Dus dat men het gericht de Heere niet houdt, of het verkeert door het beminnen van het woord "geef" (Jes. 1:22 en Lev. 19:5). Tot de hier verboden liefdeloosheid behoort ook dat zij de onderdanen te zwaar of onnodig belasten. Dit was de zonde van Rehabéam (1 Kon. 2:14-17) en is tegen hetgeen wij lezen in Ezech. 45:9. Wij lezen in Jes. 10:1 dat over zulken een wee wordt uitgesproken, gelijk ook in Micha 3:9.
4. Met deze liefdeloosheid wordt ook verboden dat de overheden hun beste onderdanen, de getrouwsten en bekwaamsten onder hen, niet bevorderen, maar dat zij zich alleen door gunst of door geld en giften laten verblinden.
5. Hier wordt aan de overheden ook alle geestelijke ontrouw ten aanzien van hun onderdanen verboden.
 - Hier wordt de overheden verboden dat zij onverschillig zouden zijn ten aanzien van de geestelijke staat van hun onderdanen. Dat zij niet voor hen zouden bidden, hetgeen toch Samuël deed (1 Sam. 12:23).
 - Met deze ontrouwheid wordt hier ook verboden dat zij de ware religie niet zouden handhaven, of de kerk zouden verdrukken en daarvan dus geen voedsterheren zouden zijn. Dan gaat het een volk niet goed. Hiskia gaf een ander voorbeeld, en zo ook Josia enz.
 - Tot de hier verboden ontrouwheid behoort ook dat de overheden hun onderdanen niet met woorden daad zouden zegenen. Wij lezen van koning Salomo (1 Kon. 8:55-62) dat hij, toen hij van zijn knieën opstond, de gemeente van Israël zegende en God loofde. En daarbij dat hij het volk vermaande om toch een volkomen hart voor God te hebben.

C. Bezien wij voorts hetgeen hier verboden wordt aan *alle opzieners ten aanzien van de belijders en leden der kerk, en aan alle diakenen ten opzichte van de armen.*

1. Hun wordt verboden God niet te vrezen, onrechtzinnig te zijn in de leer en goddeloos te zijn in de wandel. Alsook dat zij niet godsdienstig zouden zijn en dus een kwaad voorbeeld zouden geven (1 Tim. 3:1-7 en 4:12). Hier worden de zonden van leraars de leraars van de zonden.
2. De opzieners wordt verboden heerschappij te voeren over het erfdeel des Heeren (1 Petrus 5:3).
3. Ook wordt de opzieners verboden in of met toorn en uit bitterheid de censuur te oefenen. Dus dat zij daarbij niet de liefde tot het behoud van de ziel daarbij op het hart gebonden zouden hebben. Ja, dat zij in het overgeven aan de satan (1 Kor. 5:5) het behoud van de geest niet voor ogen zouden hebben.
4. Voorts wordt de opzieners verboden stomme honden te zijn in het bestraffen van de zonden. Of ook dat zij niet lankmoedig zouden zijn, maar driftig en boos zouden worden bij het bestraffen van de zonden. Dit is een duidelijk bewijs dat men zelf ver verwijderd is van de kennis van het eigen goddeloze hart, en het is tegen hetgeen geschreven staat in 2 Tim. 4:2. Over zulken klaagt de profeet (Jes. 56:10-11): "Hun wachters zijn allen blind, zij weten niet; zij allen zijn stomme honden, zij kunnen niet bassen", enz.

Hier wordt ook aan de diakenen verboden:

1. God niet te vrezen, alsook een kwaad voorbeeld te geven met de wandel (Hand. 6:3 en 1 Tim. 3:8-13).
2. Hun wordt verboden stuurs en streng te zijn tegen de armen, zonder liefde tot het welzijn van hun lichaam en hun ziel, gelijk dit vaders betaamt. Dus dat zij hun inwendige geestelijke staat voor God niet mede op het hart dragen en voor de Heere neerleggen; alsook dat zij daarover met hen niet spreken. Hun wordt verboden de ondersteuning maar zonder meer te geven, dus niet naardat de nood vereist (Hand. 4:35).
3. Ook dat zij geen eenvoudigheid des harten zouden hebben in het uitdelen (Rom. 12:8).

D. Letten wij er nu nog op wat hier verboden wordt aan *grootouders, ooms, tantes, verzorgers en voogden, degenen die onderwijs geven in de scholen en in de bedrijven, aan leidinggevende heren en vrouwen, ouden van dagen, wijzen, verstandigen, begenadigde en weldadige mensen.*

1. Aan grootouders, ooms, tantes, verzorgers en voogden wordt verboden dat zij zich niet in alle opzichten als vaders en moeders zouden gedragen.
2. Hier wordt hun verboden dat zij hun ondergeschikten niet naar lichaam en ziel verzorgen zouden. Zie Gal. 4:2, alwaar voogden ook verzorgers worden genoemd.
3. Ook dat zij hun ondergeschikten met een kwaad voorbeeld zouden voorgaan.
4. Ja, hier wordt hun verboden dat zij het kwade niet zouden weren. Dat zij de kinderen naar een school sturen, waar dan mogelijk wel het beste geleerd wordt, maar waar zij niet bij Godvruchtige onderwijzers kunnen zijn. Of ook daar, waar zij allerlei zonden en ijdelheden leren, als dansen, spelen enz.
5. Ook dat zij hun ondergeschikten of pupillen in vreemde of paapse landen laten reizen, en hen dus onder papisten, libertijnen en allerlei goddeloze mensen laten verkeren.

E. Dit verbod strekt zich ook uit tot alle *onderwijzers in de scholen en in de bedrijven, alsmede tot alle leidinggevende heren en vrouwen ten aanzien van hun leerlingen en personeel.*

1. Verboden wordt dat zij hun leerlingen en personeel niet zouden onderwijzen uit liefde tot hun ziel. Zo deed Abraham aan zijn knechten (Gen. 14:14). Elia en Eliza deden zo, en ook Gamaliël (Hand. 22:3).
2. Verboden wordt hier ook dat de onderwijzers niet gaarne in school zitten en een goede orde en discipline houden (Spr. 22:15).
3. Verboden wordt hier ook dat men maar allerlei slag van personeel aanneemt, dus niet naar Godzaligheid ziet, en deze door gebeden niet zoekt. Dit is tegen het voorbeeld van David (Psalm 51).
4. Verboden wordt hier ook dat men zijn personeel hard zou behandelen (Kol. 4:1). Hiertoe behoort ook dat men hen maar lichtelijk vanwege ziekte of ouderdom verstoot. Dit is liefdeloos en onbarmhartig.
5. Dat wij ook te veel van hen zouden eisen of hun een te zware last zouden opleggen (Ef. 6:9). Dat hun het goede en nodige voedsel zou worden onthouden. Dit is tegen hetgeen Salomo zegt van de kloeke huisvrouw (Spr. 31:15).
6. Hier wordt ook verboden het onthouden of verkorten van hun loon (Jak. 5:4). Dan klimt hun geschrei op in de oren van de Heere Zebaoth.
7. Ook wordt hier verboden dat men zijn personeel geen tijd geeft om de openbare godsdienst oefeningen bij te wonen, vooral op de rustdag. Alsook om zich dagelijks voor de Heere te kunnen afzonderen.
8. Hier wordt verboden dat men zijn personeel niet zou voorgaan in de vreze Gods, in het waarnemen van de godsdienst oefeningen. Dat men geen huis oefeningen met hen zou houden en hen niet zou aanspreken over hun eeuwige staat. Van het huis van Cornelius lezen wij het anders (Hand. 10:2).
9. Ook wordt hier verboden dat men zijn personeel zondige bevelen zou geven. Of ook dat men door wangedrag alle respect teloor doet gaan, zodat het personeel hun werkgever of werkgeefster niet kan eren. Alsook dat men in het hart geen indruk er van zou hebben dat men eenmaal in die dag rekenschap zal moeten geven van zijn beleid (Pred. 5:7).

F. Hier is ook een verbod voor *alle ouden van dagen, alle wijzen, verstandigen en weldadige lieden ten aanzien van hun minderen.*

1. Hun wordt verboden hun gezag te verachten. Het is wat te zeggen wanneer oude en wijze lieden hun eigen eer, die hun van nature toekomt, verachten. Zoals Paulus zegt (Titus 2:3) door lasteren, door zich tot veel wijn te begeven, of door ongezonder te zijn in het geloof, in de liefde en in de lijdzaamheid (Titus 2:2). Of ook door zich vijandig te tonen tegen het werk Gods. Hieruit volgt dat hun hier verboden wordt dood te zijn in de zonden en in de misdaden.
2. Ook wordt hun hier verboden een kwaad voorbeeld te geven. O vrienden, gaan ouden, gaan wijzen en verstandigen, ja gaan weldadige mensen soms niet voor in het kwaad? Dit verzwaart hun zonden zeer, want zulken worden nagevolgd.
3. Wanneer dezen zich verheffen op hun eigen gaven en kwaliteiten, dan zal Paulus ons zeggen dat de kennis opgeblazen maakt (1 Kor. 8:1), maar dat de liefde sticht. Wij lezen met nadruk (Lukas 12:48), dat van een iegelijk, aan wie veel gegeven is, ook veel zal worden geëist.

G. Letten wij tenslotte nog een ogenblik op de hier verboden zonden aan personen, die gelijk staan ten opzichte van elkander.

1. Hun wordt verboden dat de één zich boven de andere verheffen zou ten opzichte van zijn genaden en gaven.
2. Daarom wordt hun hier verboden de dodelijke blindheid van het eigen hart, en dus de onzuiverheid van al zijn doen en plichten (Filipp. 2:3-4).
3. Ook wordt hier verboden nijdig te zijn vanwege de gaven, welke anderen hebben (Num. 11:28-29). Dit was de gesteldheid van Kaïn (Gen. 4:5). Of ook dat men zich zou verheugen over de tegenspoeden van de naaste, en zich bedroeven vanwege zijn voorspoed (Rom. 12:15).
4. Verboden wordt hier dat er tweedracht zou zijn en geen eensgezindheid in gevoelen en een leven in vrede (Filipp. 3:16). Dus wordt hier verboden de zin van Christus te missen (Filipp. 2:5).
5. Ook alle partijdigheid en persoonlijke haat vanwege verschil van gevoelen.
6. En tenslotte wordt hier ook alle hoogmoed verboden, waar alle andere kwaad veelal uit voortkomt. Wij lezen in 1 Petrus 5:5: "Zijt allen elkander onderdanig." En dan volgt: "Zijt met ootmoedigheid bekleed."
7. Hier wordt verboden dat men zijn broeder zou haten, alsook dat men de zonden in hem zou verdragen (Lev. 19:17): "Gij zult uw broeder in uw hart niet haten; gij zult uw naaste naarstiglijk berispen, en zult de zonde in hem niet verdragen." Hier wordt dus verboden alle onvolmaaktheid in de band van innige en geestelijke liefde onder elkaar in Christus. Of ook alle onvolmaakte oefening van de gemeenschap der heiligen. Dus wordt hier de gehele natuurstaat verboden. Ziet vrienden, hier is niemand rein van zonden en heeft een ieder, hoofd voor hoofd, een Borg nodig.

Toepassing

Ziedaar vrienden, hier hebben wij u weer voorgehouden welke zonden aan een elk onzer verboden worden. Mocht elk zijn hart er bij hebben kunnen neerleggen en zijn gedaante er bij hebben kunnen zien. Wij zullen er nu niet veel meer van zeggen.

III. *Alleen willen wij nog wijzen op de dadelijke gehoorzaamheid van Christus, en hoe Hij dus de gepaste Borgvoor Gods volk is en voor allen, die zich schuldig zien aan dit gebod.*

Jezus heeft Zich als Borg en als de rechtvaardige Knecht des Heeren op een volmaakte wijze gedragen in Zijn ondergeschikte betrekking.

1. Hij heeft *Zijn Vader* op een volmaakte wijze liefgehad en Hem en Zijn deugden ook op een volmaakte wijze geëerbiedigd, Zijn Naam en eer voorgestaan. Jezus zegt (Psalm 22:23): "Ik zal Uw Naam Mijn broederen vertellen; in het midden der gemeente zal Ik U prijzen." De ijver van Gods huis verteerde Hem. Hij heeft ook met onderwerping de wegen Zijns Vaders geëerbiedigd. In een rechte, volmaakt onderworpen gestalte noemde Hij Zijn Vader "Heilige Vader, Rechtvaardige Vader" (Joh. 17). Zo heeft Jezus Zich onderworpen om uit liefde tot de Zijnen alles te ondergaan wat de gerechtigheid van Zijn Vader vorderde. Hij sprak (Psalm 40:8-9): "Zie, Ik kom. Ik heb lust, o Mijn God, om Uw welbehagen te doen; Uw wet is in het midden Mijns ingewands." Zo is Hij als een lam ter slachting geleid (Jes. 53:7), en als een schaap, dat stom is voor het aangezicht zijner scheerders, alzo deed Hij Zijn mond niet open in al deze wegen Zijns Vaders. Hij zeide zelfs onder de grootste angsten der ziel: "Vader, niet Mijn wil, maar Uw wil geschiede."

2. Jezus heeft als Borg *Zijn moeder en Zijn vader* op een volmaakte wijze gehoorzaamd en is hun onderdanig geweest. Hij ging (Lukas 2:51) met hen af en was hun onderdanig. Aldus volbracht Hij het vijfde gebod, dat Zijn volk zo zeer overtreden had. En deze gehoorzaamheid ging ook weer niet boven de maat, want Jezus was Gode meer gehoorzaam dan de mensen. Dit kunnen wij herhaalde malen zien, wanneer hij bijvoorbeeld in de zaak Gods, Zijn moeder als *vrouw* aanspreekt. En wanneer Zijn moeder zegt (Lukas 2:48-50): "Uw vader en ik hebben U met angst gezocht", dan antwoordt Hij: "Wat is het dat ge Mij gezocht hebt? Wist gij niet, dat Ik moet zijn in de dingen Mijns Vaders?" enz.
Hoe zorgde Hij ook voor Zijn moeder uiteen volmaakte liefde, zelfs toen Hij aan het kruis hing (Joh. 19:27). Hij zeide tot Johannes: "Zie uw moeder." En van stonde aan nam Johannes haar in zijn huis. Zo zorgde Hij als Borg, opdat Zijn volk met hun zorg over hun vader of moeder zou kunnen schuilen in Zijn borgtochtelijke zorg.
3. Jezus heeft ook op een volmaakte wijze de gestelde machten geëerbiedigd. Hij heeft de overheden volmaakt gehoorzaamd, en wel onder de Heere. In het zien van het beeld van de keizer op een penning zeide hij (Matth. 22:21): "Geeft. dan de keizer dat des keizers is, en Gode dat Gods is." En in Matth. 17:27 gebod Hij een vis een stater te brengen om de overheid haar tol te betalen. Ja, Hij. vermaande de soldaten dat zij niet zouden twisten met hun overheid, maar tevreden zouden zijn met hun bezoldiging. Ook heeft Hij de kerkelijke macht volkomen geëerbiedigd en gehoorzaamd. Steeds was Hij in de tempel om te horen. Daarom zegt Jezus ook, dat men horen en doen moest hetgeen gezegd werd door. degenen, die op de stoel van Mozes zaten (Matth. 23:3).
4. Jezus heeft Zich ook volmaakt gedragen tegenover degenen, die door betrekkingen over Hem gesteld waren. Hij beval aan Johannes dat hij liefde aan Zijn moeder zou bewijzen (Joh. 19:27). Hij heeft Zijn naasten volmaakt liefgehad en zelfs Zijn vijanden heeft Hij nooit gevloekt, maar hen gezegend en voor hen gebeden, zelfs nog aan het kruis (Lukas 23:34): "Vader, vergeef het hun, want zij weten niet wat zij doen." En voor Zijn discipelen en voor allen, die door hun woord in Hem geloven zouden (Joh. 17).
5. Hij zorgde voor de leraren en zond hen twee aan twee uit, niet willende dat een dorsende os gemuilband werd, maar dat zij hun loon zouden ontvangen. Dagelijks was Hij bezig om te leren en te onderwijzen, en Zijn gehele leven door ging Hij door het land goed doende aan allen, en genezende allen, die kwalijk waren gesteld en tot Hem kwamen.
6. En wat zullen wij er van zeggen hoe Jezus Zich gedroeg tegenover personen, die Hem gelijk waren? Hij, Die de Heere en Meester was, waste de voeten van Zijn discipelen (Joh. 13:4-15). Zo was Hij hun ten voorbeeld dat ook zij schuldig waren dit aan elkander te doen, en om met al hun ellende en gebrek in hun doen te schuilen in het volmaakte doen van Jezus. Amen.

(Vraag 105-107)

HET ZESDE GEBOD

Eerste verhandeling over de woorden van het gebod

Vraag 105: *Wat eist God in het zesde gebod?*

Antwoord: *Dat ik mijn naaste noch met gedachten, noch met woorden of enig gelaat, veel minder met de daad, door mijzelf of door anderen ontere, hate, kwetse of dode; maar dat ik alle wraakgierigheid aflegge, ook mijzelf niet kwetse of moedwillig in enig gevaar begeve; waarom ook de overheid het zwaard draagt om de doodslag te weren.*

Vraag 106: *Maar dit gebod schijnt alleen van het doodslaan te spreken?*

Antwoord: *God verbiedende de doodslag, leert ons; dat Hij de wortel van de doodslag, als nijd, haat, toorn en wraakgierigheid, haat, en zulks alles voor een doodslag houdt.*

Vraag 107: *Maar is het genoeg, dat wij onze naaste, zoals voorzgd is, niet doden?*

Antwoord: *Neen, want God, verbiedende de nijd, haat en toorn, gebiedt dat wij onze naaste liefhebben als onszelf, en jegens hem geduld vrede, zachtmoedigheid, barmhartigheid en alle vriendelijkheid bewijzen, zijn schade, zoveel als ons mogelijk is, afkeren, en ook onze vijanden goed doen.*

Nog steeds zijn wij bezig met de verklaring van het tweede tafel, hetwelk de volmaakte liefde ten aanzien van onze naaste inhoudt. Bij de verhandeling over het vijfde gebod hebben wij gezien wie wij voor onze naaste hebben te houden, ten aanzien van wie God deze volmaakte liefde gebiedt (zondag 39, vraag 104).

Nu gaan wij er dan toe over met de onderwijzer de nadere uitbreiding van de Wetgever over deze tweede tafel te bezien. Dus al hetgeen in het bijzonder nog verboden wordt, dewijl het nadelig is voor het oefenen van deze volmaakte liefde tot de naaste, ja deze geheel verhindert.

De Wetgever geeft deze uitbreiding op deze wijze, dat Hij eerst de openbaar komende zonden ten aanzien van de naasten aanwijst, als de takken van een verdorven wortel (het zesde tot en met het negende gebod).

Daarna stelt Hij het grote verbod voor, waarin de verdorven wortel zelf duidelijk wordt aangewezen, waaruit deze takken voortkomen (het tiende gebod).

Sprekende van de openbaarkomende zonden ten aanzien van de naasten, als de takken van een verdorven wortel, doet de Wetgever dit door eerst een verbod te geven ten aanzien van het allervoornaamste en allerdierbaarste wat de naaste bezit: *zijn leven* (het zesde gebod).

En vervolgens laat de Wetgever in nog drie verboden nog drie zeer belangrijke zaken zien, welke zo zeer het leven van de naaste raken en benadelen (het zevende, achtste en negende gebod).

Nu moeten wij dan spreken over de uitbreiding van de Wetgever ten aanzien van de tweede tafel der wet in een verbod aangaande het allervoornaamste en allerdierbaarste

bezit des naasten: zijn leven, aan de hand van de 40ste zondagsafdeling. Weer zullen wij bij de twee voornaamste hoofddelen stilstaan:

- I. Wij zullen het gebod verklaren, zoals wij dit vinden in Exodus 20:13.
- II. Aan de hand van hetgeen de onderwijzer zegt, zullen wij de geestelijke zin van dit gebod openen.

Wat het gebod zelf betreft, dit wordt ons met al de nog volgende geboden op een verbiedende wijze voorgesteld. De redenen, waarom hebben wij reeds gezien bij de behandeling van het vijfde gebod.

Hier letten wij nu:

- A. op het verbod (Ex. 20:13), en
- B. op de aandrang of aanwijzing van de redenen voor dit verbod (Gen. 9.6).

A. In dit gebod wordt gesproken van *doodslaan*. Welke betekenis heeft dit woord hier en waarom wordt er geen voorwerp bij genoemd, hetwelk men niet mag doodslaan?

De taalkundigen merken hier op, dat het in de grondtaal gebruikte woord wil zeggen "mensen moorden" of "manslag doen", zoals ook in Gen. 9:6 gesproken wordt van het vergieten van het bloed des mensen. Welke is dan de reden waarom hier geen voorwerp wordt genoemd, wie men dus niet mag doodslaan, en er alleen maar van doodslaan gesproken wordt?

We zouden hiervoor de volgende redenen kunnen noemen.

- We zeiden reeds dat het woord in de grondtaal "*mensen moorden*" aanduidt, en dat van oude dagen af doodslaan werd genomen voor het vergieten van mensenbloed (Gen. 9:6).
- Verder wordt dit woord, door "doodslaan" vertaald, in de gehele Bijbel nooit gebruikt als er sprake is van het doden van beesten. Om het doden van *beesten* aan te duiden wordt altijd een ander woord gebruikt.
- Voorts is er sprake van dit verbieden van doodslaan in de tweede tafel van de wet van God. Deze handelt over de verhouding tot de naaste, dus moet dit gebod wel de mensen, ja onze naasten tot voorwerp hebben.

1. *Welk doodslaan wordt hier dus niet verboden, en welk doodslaan wel?*

In dit gebod wordt niet het doodslaan van beesten verboden. Want het doden van beesten is wel geoorloofd. Dit blijkt uit het beeld van God, waarmee God de mens heeft geschapen. Dit heeft toch in ruimere zin ook bestaan in de heerschappij over de schepselen, over dieren, vogels en vissen, en van dit beeld is nog enigermate iets overgebleven. Want dit blijkt uit Gods bevel dat beesten geslacht moeten worden. En dat niet alleen als oudtijds tot de dienst van God, maar ook tot spijszake en allerlei andere nuttige zaken. Hiervan spreekt Petrus (2 Petrus 2 :12), en ook Paulus (1 Kor. 10:15). Wij lezen daarvan ook in Psalm 8: 7-9, vergeleken met 1 Kor. 3:21. En bij dit alles werd het ook aan Petrus in een gezicht vertoond, met het bijgevoegde bevel (Hand. 10:13): "Sta op, Petrus, slacht en eet."

Ook blijkt het uit de praktijk der Godzalige aartsvaderen. Van Abraham staat geschreven, dat hij een beest slachtte tot spijszake, waarop hij de drie engelen - waarvan Eén de ongeschapen Engel was - hem als mensen verschijnende, heeft onthaald (Gen. 18:7).

In welk opzicht is het doden van beesten echter ongeoorloofd en in strijd met dit gebod?

- Dan, wanneer men beesten zonder enige nut doodt, terwijl zij ook geen schade doen. Dus uitsluitend uit vermaak, uit moedwil, of uit boosheid. Dit is naar Rom. 8:20 de zonde en ijdelheid, waaraan menig schepsel onderworpen is en waaronder het op zijn wijze ook zucht, enz.
- Ook wanneer men beesten, welke nuttig zijn tot voedsel en tot deksel, wreed ter dood brengt, dus zonder medelijden en ook niet daarbij de oneindige goedheid Gods ziende, alsook eigen onwaardigheid. Naar de wet (Ex. 24:14) mocht het bokje niet gekookt worden in de melk van zijn moeder. Ook werd in Deut. 22:6 verboden, dat men het wijfje met de jongen of eieren niet samen zou wegnemen, wanneer men deze vond. Dit alles was om de wreedheid tegen te gaan.
- Ook is het verboden van lastdragende of arbeid verrichtende beesten te veel te vergen, zodat zij daaronder bezwijken. Dan zegt Salomo (Spr. 12:10) dat de rechtvaardige het leven van zijn beesten kent. Dat wil zeggen: *hij ontfermt zich daarover*. Maar dat de barmhartigheden der goddelozen wreed zijn.

2. Voorts wordt hier ook niet alle doodslaan van mensen verboden.

Het verbod gaat hier niet over de doodslag, welke geheel onvoorziens en zonder enige moedwil geschiedt, dus alleen door een ongeluk. Dus wanneer iemand zonder de minste toeleeg, zonder het minste voornemen om te doden of te kwetsen, zijn naaste treft dat hij sterft. Bijvoorbeeld bij het wegwerpen van stenen, of bij het houwen van hout, waarbij de bijl van de steel schiet (Ex. 21:13). Hier is geen sprake van een zonde van de dader, maar *van Gods vinger*. Gods voorzienigheid doodt dan zulk één, want dat ongeluk heeft God over hem besteld, zonder dat de dader schuldig is. Daarom had de Heere onder Israël er voor gezorgd dat het leven van dezulken zou worden gespaard, dewijl zij onschuldig waren.

De Heere zonderde daartoe zes vrijsteden af, waar zulke onverhoedse doodslagers naar toe moesten vluchten om veilig te zijn. Daar moesten zij dan blijven tot de dood van de hogepriester (Num. 35:25-28 en Deut. 19:4-7). Maar in deze tijd van het Nieuwe Testament zijn deze mensen van nature vrij, waar zij ook worden gevonden.

Hier zou de vraag kunnen rijzen: *Dewijl de onverhoedse doodslag nu toch van dezelfde natuur is als toen, waarom waren er dan toen vrijsteden nodig, en nu niet? Waarom kon toen de onschuldige doodslager, wanneer hij buiten de vrijstad gevonden werd, door de bloedwreker gedood worden, zonder dat dit de bloedwreker als een bloedschuld gerekend werd* (Num. 35:27-28)?

Hierop willen wij slechts antwoorden, dat de vrijsteden van oudtijds meer betekenis hadden dan alleen het verbergen van de onverhoedse doodslager. Zij waren voorbeelden van Christus, Die de ware, Vrijstad van geestelijke verbergung is. De hoornen van het altaar beeldden Hem af. Naar Hem moet de schuldige zondaar vlieden om geborgen te worden. De hoornen van dit Altaar heeft hij aan te grijpen om veilig te zijn voor de bloedwreker, de satan. Christus is dus de Hogepriester, Die door Zijn dood zulken in vrijheid stelt.

Op de vraag *waarom oudtijds dan zulk één, wanneer hij buiten de vrijstad gevonden werd, door de bloedwreker mocht worden gedood, zonder dat dit hem tot bloedschuld gerekend werd*, antwoorden wij door te verwijzen naar Num. 35:27-28. Dit was een grote zonde van zulk een doodslager. De tekst zegt: "Want hij zou in zijn vrijstad gebleven zijn tot de dood des hogepriesters." Ook dit was voor Israël een duidelijke afbeelding, hoe alle mensen buiten Christus onveilig zijn en zullen sterven."

In dit verbod gaat het ook niet over de doodslag, wanneer men in nood verkeert en zijn eigen leven moet verdedigen, zonder dat er een mogelijkheid is om te ontkomen. Wanneer bijvoorbeeld een moordenaar het op ons leven aanlegt en wij hem niet kunnen ontvlieden. Dit moet men niet anders zien dan wanneer een leeuw op onze weg komt. Dan is het de plicht van een ieder om zijn leven, dat men van God ontving, zorgvuldig te bewaren. Dan gebiedt Jezus zelfs aan Zijn discipelen om zich van zwaarden te voorzien (Lukas 22:18).

Hiertoe behoort ook hetgeen wij lezen in Exodus 12:2. Wanneer men in de nacht of voor de opgang van de zon een dief vindt, die het huis doorgraaft. Wanneer men deze inbreker neerslaat, dat hij sterft, is ook dat geen bloedschuld. Want het zou zeer goed een moordenaar kunnen zijn, wanneer hij ontdekt of in zijn roof verhinderd wordt. Hier geldt echter wel zeer de vermaning van Paulus (Rom. 14:5): "Een iegelijk zij in zijn eigen gemoed ten volle verzekerd."

3. Voorts valt ook niet onder dit verbod *alle rechtvaardige terechtstelling door de overheid, en evenmin het voeren van rechtvaardige oorlogen.*

Want dit terechtstellen wordt uitdrukkelijk geboden ten aanzien van elke moedwillige doodslager persoonlijk (Gen. 9:6): "Wie des mensen bloed vergiet, zijn bloed zal door de mensen vergoten worden." Dit vergeleken met Rom. 13:4, waar wij lezen dat de overheid het zwaard niet tevergeefs draagt, maar tot straf van degenen, die kwaad doen.

En wat het voeren van rechtvaardige oorlogen betreft, dus ook het wraakoefenend doden daarin, ook dit wordt hier niet uitdrukkelijk verboden. En dit niet alleen ten opzichte van een louter defensieve oorlog, om zichzelf te beschermen. Dat leert de natuur reeds. Maar ook een offensieve of aanvallende oorlog is geoorloofd om het kwaad te bestrijden, of om gerechtigheid te oefenen. Wij zagen reeds in de genoemde plaats (Rom. 13:4) dat de overheid het zwaard niet tevergeefs draagt. Niet ten aanzien van de verstoorde van de algemene rust, al zijn het er nog zo veel, en ook niet ten aanzien van de enkele doodslager. Dit toch verandert de natuur der zaak niet. Wij lezen van koning Saul (1 Sam. 14:47) dat hij optrok tegen de Filistijnen en overal, waar hij zich wendde, oefende hij straf. En in 1 Sam. 15:2-3 zei Samuël tot Saul dat hij zou optrekken tegen Amalek, die Israël bestreden had toen het uit Egypte toog. Hij moest hem slaan en alles verbannen wat Amalek had. Ook lezen wij (Hebr. 11:32-33) van Gideon, Barak, Simson, Jefta, David enz., dat zij door het geloof koninkrijken overwonnen en gerechtigheid geoefend hebben. Dan zijn de soldaten in een wettige oorlog de executeurs van de hoogste justitie, en zij beschermen daardoor hetgeen zij van de Heere hebben ontvangen, namelijk hun religie, hun leven, hun goederen en hun vrijheid, degenen bestraffende welke het daarop hebben gemunt.

Staan wij dan nu stil bij het doodslaan, dat hier wel verbod wordt.

Hier wordt verboden het doodslaan van mensen naar het lichaam, zonder enig onderscheid van godsdienst, ouderdom, geslacht, volk, staat enz., met een kwaad opzet, uit boosheid, of uit lichtvaardigheid.

1. Hier wordt dus verboden het lichaam eens mensen zo te mishandelen, dat de ziel er niet langer in blijven kan, of dit dan onszelf of onze naasten betreft. En ook onverschillig op welke wijze dit geschiedt, door onszelf en onze achteloosheid, of door anderen, en ook door dit niet, waar het ons mogelijk is, te verhinderen. Alsook door onrechtvaardige ter dood veroordelingen door de overheid, en door onrechtvaardige oorlogen aan te voeren. Ook onverschillig in welke trappen dit

geschiedt. Of het nu geschiedt met gedachten, gebaren, woorden, of zich onnodig in gevaar begeven, of wel door daden, kwetsingen enz. De wet is toch geestelijk (Rom. 7:14) en het gebod is zeer wijd (Psalm 119:96).

2. Hier merken wij ook bij op dat uit dit alles volgt dat ook verboden is het doden van onszelf of van onze naasten naar de ziel. Want hoeveel verschrikkelijker moet het nog zijn een oorzaak te zijn van eigen geestelijke dood of van die des naasten. Maar in de zin des woords wordt dit hier niet direkt bedoeld, want het grondwoord, dat hier door doodslaan is vertaald, wordt in de Bijbel nergens gebruikt om geestelijk doden aan te duiden, maar altijd, zoals reeds is gezegd, voor mensen moorden of manslag doen. Gelijk in Gen. 9:6 enz.

Nu zullen wij nader het onderwerp bezien, tot wie dit gebod wordt gericht. Het gebod luidt: **"Gij zult niet doodslaan."**

Dit onderwerp wordt aangewezen door het woord "gij", en wel in het enkelvoud.

Het onderwerp is dus "gij." En door dit "gij" moeten wij niet de honderd duizenden Israëlieten alleen verstaan, die bij de berg Horeb stonden, wier God en Koning de Jehovah Zelf op zulk een bijzondere wijze was. Maar door dit "gij" moeten wij hier ook verstaan alle mensen op de gehele aardbodem en van alle tijden. Want allen hebben met geheel Israël gemeen, dat Jehova hun onafhankelijke Soeverein en Wetgever is. Ook dat God de getrouwe en genadige Verbondsgod is van allen, die met de gelovigen uit Israël en uit alle geslachten der aarde behoren onder het Verbond der genade, dat met Abraham is opgericht, en die ook met Israël gemeen hebben dat God grote en heerlijke weldaden aan hen bewezen heeft. Dus een ieder, omdat hij een schepsel is en dat God zijn onafhankelijke Soeverein is, afgezien dan nog van alle andere niet algemene en bijzondere goedertierenheden en weldaden van God, is verplicht en schuldig van Gods stem en bevel afhankelijk te zijn, naar de Heere te luisteren en Hem te gehoorzamen. En zulks te meer daar deze wet van de Sinaï het afdruksel is van Gods heilig beeld, overeenstemmende met de wet der natuur, die alle mensen is ingeschapen en waarvan zelfs de overblijfselen worden gevonden in de harten der heidenen (Rom. 1:19 en 2:14-15).

Vraag. Maar als er dan zoveel onderwerpen zijn, waarom worden die allen dan genoemd met het woord "gij" in het enkelvoud, en niet met "gijlieden" in het meervoud?

- De reden hiervoor is deze, dat elk mens, wie hij ook is, hoofd voor hoofd alleen met God te doen heeft en ook alleen te doen zal hebben in het grote gericht. En daaruit volgt dus dat niemand hier naar het verkeerde voorbeeld van eenander mag zien of zich daarmede mag dekken. Hier is het "gij", gij o mens alleen.
- De reden hiervoor is ook deze, dat elk mens, wie hij ook is, hoofd voor hoofd zijn bijzondere verplichting heeft aan de Heere krachtens zijn verhouding tot de Heere, en ook vanwege de weldaden, welke in het bijzonder aan hem zijn bewezen. Want er is toch niemand op geheel de wijde wereld, die niet in betrekking tot God staat. Alle mensen, hoofd voor hoofd, zijn in alle opzichten afhankelijk van God als hun Maker en onafhankelijke Soeverein en Wetgever. En alle gelovigen, zowel onder als buiten Israël, hebben een bijzondere betrekking op God als hun Verbondsgod, uit kracht van het eeuwige en wonderlijke Verbond der genade. Zo stond ook geheel Israël in een betrekking tot God krachtens het uitwendig Sinaitisch verbond, waarlangs de Heere Zijn beloften, die Hij aan Abraham in

het Verbond der genade deed, aan zijn zaad ging uitvoeren. En genoten zelfs de goddelozen grote weldaden voor het tijdelijke, niet uit het uitwendige verbond, maar van terzijde uit het Verbond der genade. En dus genieten de goddelozen, die wonen waar God Zijn volk vergadert en Zijn Koninkrijk opricht, nog veel van deze uitwendige zaken, welke de Heere aan Zijn volk bij het Koninkrijk in zegening belooft en geeft.

En daaruit volgt dus dat ook zij het als van terzijde uit het Verbond der genade ontvangen. Maar dan volgt hieruit ook dat elk mens, wie hij ook zijn moge, ten eerste onder de verplichting aan de Heere ligt om dit gebod te gehoorzamen als de Heere zegt: "Gij zult niet doodslaan."

Welke doodslag de Heere hier verbiedt, zagen wij zo juist toen wij het onderwerp van dit verbod behandelden.

Hier wijzen wij er nog op dat de Heere dit doodslaan verbiedt als *Wetgever en Rechter*. Hier spreekt God uit het midden des vuurs, uit de donkerheid, uit de onweders en onder zeer verschrikkelijke tekenen en glans van niet te dragen heiligheid, welke glans zelfs op het aangezicht van Mozes lag. Zo geeft de Heere dit gebod aan de mens, om tegelijk te doen zien, wanneer hij een overtreder is, met welk een God hij dan te doen heeft en te doen zal hebben in de dag des toorns en van Gods verbolgenheid, waarnaar Hij te vrezen is.

B. We komen nu tot het tweede gedeelte, de aandrang tot dit gebod, of de reden, welke voor dit gebod wordt aangewezen. Zulks naar Genesis 9:6: ***"Wie des mensen bloed vergiet, zijn bloed zal door de mens vergoten worden; want God heeft de mens naar Zijn beeld gemaakt."***

Letten wij er dan tevoren hier op, plat de Heere ten tijde van Noach uitdrukkelijk de straf des dood heeft bevolen tegen de overtreders van dit gebod, opdat het te beter zou worden onderhouden, zoals uit de genoemde woorden blijkt (Gen. 9:6): "Wie des mensen bloed vergiet, zijn bloed zal door de mens vergoten worden", enz.

Wij moeten dit niet zo verstaan alsof deze zonde vanwege haar natuur tevoren de dood niet verdiende, en alsof de straf voor deze zonde maar zou voortvloeien uit Gods wil, en niet uit Gods heilige en rechtvaardige natuur. Ganselijk niet. Want het tegendeel zien wij al direkt bij Kain, die vanwege zijn broedermoord tot aan zijn dood toe nooit de rust des gemoeds meer heeft gehad. Al zijn levensdagen is hij als een gejaagde en als een door de bloedwreker vervolgd geweest. Wel heeft hij afleiding gezocht door het bouwen van een stad, maar in zijn binnenste was het altijd wat wij lezen (Gen. 4:14): "Al wie Kain vindt, zal Kain doodslaan."

Wij zien dit ook in de eerste wereld, waarop zoveel roepend bloed lag, en hoe God deze zonde Zelf onmiddellijk met de dood heeft gestraft, en daarna de gehele aarde, die ook vanwege deze zonde met wrevel was vervuld, door de algemene zondvloed (Gen. 7).

Maar wij moeten dit gebod in Genesis 9:6 zó verstaan, dat God in Noachs tijd in de nieuwe wereld heeft gewild dat er voortaan rechters zouden zijn ingesteld, welke er voor zouden zorgen dat zonder verschoning direct zou vergoten worden het bloed dergenen, die zelf bloed vergoten hadden. En wel opdat er geen vergoten bloed zolang meer op de aarde zou blijven liggen, en opdat de algemene ondergang daardoor niet meer zou worden veroorzaakt. Deze rechters moesten dus wraak oefenen, opdat een land van de wraak over het vergoten bloed zou worden bevrijd. Dan zou het vergoten bloed niet meer om wraak roepen, maar zwijgen. Maar wanneer de rechters dit niet doen, dan roepen zij de wraak in over zichzelf en over het gehele volk. Dus zijn zij

dan de oorzaak van Gods toorn over een land en volk (Jer. 48:10): "Vervloekt zij die het werk des Heeren bedriegelijk doet; ja vervloekt zij die zijn zwaard van het bloed onthoudt."

Maar dan zien wij vervolgens ook dat de Heere bij dit uitdrukkelijk bevel tot strafoefening (Gen. 9:6) een reden aanwijst, opdat daardoor mede de schrikkelijkheid van deze zonde en van de noodzakelijkheid der strafoefening zou worden gezien. Dan zegt de Heere door Mozes: *"Want God heeft de mens naar Zijn beeld gemaakt."*

Hier wordt ons de heerlijkheid van de mens getoond. O, hij is een maaksel van God, geschapen naar het gelijkende beeld van God, hoe gij het ook wilt zien. God heeft hem met Zijn beeld, naar Hem gelijkende, geschapen. Dus redelijk en deugdelijk goed, meteen volmaakte oorspronkelijke gerechtigheid en heiligheid. Zo, dat hij volkomen met de wil van God verenigd was, volmaakt in wijsheid en heiligheid, gelijk wij zien in Genesis 1:26.

Dit beeld in *de nauwere en eigenlijke zin* heeft de mens wel geheel verloren; maar dit neemt niet weg dat God hem evenwel naar dit beeld geschapen heeft. En aan God alleen komt het straffen of verbreken toe, gelijk Hij ook de mens, wanneer hij in de wereld komt, met de beroving van dit beeld straft. Daarom mag niemand anders zijn hand hier aan slaan.

Maar wanneer men het beeld Gods, waarnaar de mens gemaakt is, in *ruimere zin* neemt, dan behoort daartoe het geestelijk wezen der ziel met al haar vermogens. Ook de heerschappij over de andere schepselen, ja zelfs de onsterfelijkheid, zoals blijkt uit alle plaatsen, welke van de dood spreken als van een straf der zonde. Daarom zeg ik: wanneer gij dit beeld aldus verstaat, dan heeft de gevallen zondige mens nog iets van de reden, van de verwoeste puinhopen van dit beeld of heerlijke gebouw. Afgezien nog daarvan dat de ellendige mens ook nog in zijn wezen *een geschikt onderwerp* is en blijft, hoe goddeloos hij ook zijn moge, waarin God Zijn beeld weer kan herstellen en het opnieuw in hem kan overdrukken.

Vervolgens moeten wij hier nog opmerken de schrikkelijkheid van de zonde, wanneer de mens zijn hand legt aan de medemens, die zo bij uitstek een eigen maaksel van God is. Vrienden, het komt toch aan niemand toe het maaksel Gods te verbreken, dan alleen aan God, de Maker Zelf. Daarom is deze zonde een onvergelykelijke trotsheid en er ligt een verheffing boven God in. O vrienden, het moet maar eens met moedwil geschieden met het schilderij of de afbeelding van een aards koning. Dan zou het mogelijk wel met de dood gestraft worden, want dan is de aardse majesteit zelf daarin beledigd en aangetast. En daarom moest het wel volgen: *"Wie des mensen bloed vergiet, zijn bloed zal door de mens vergoten worden; want God heeft de mens naar Zijn beeld gemaakt."*

Nu komen wij tot het tweede hoofddeel, de opening van de geestelijke zin van dit verbod aan de hand van de uitbreiding van de onderwijzer in de vragen 105-107.

Wij zullen daarbij:

- A. de verboden zonden bezien (vraag 105 en 106), en
- B. de geboden deugden (vraag 107).

A. Van de verboden zonden sprekende (vraag 105), zien wij daar onderscheiden zonden van doodslaan genoemd, en wat daarvan de vrucht is.

Eerst dan het doodslaan van zichzelf, ofwel de zelfmoord. Deze omschrijft de onderwijzer aldus: *dat ik ook mijzelf niet kwetse of moedwilliglijk in enig gevaar*

begeve. Dat de zelfmoord tot dit verbod behoort, zien wij in Matthéüs 22:39, alwaar geboden wordt *de naasten lief te hebben als zichzelf*. Daaruit volgt dat men ook zichzelf geen kwaad mag aandoen, hetgeen men niet de naaste aandoen mag. Want een ieder is zichzelf het naast.

Vraag. *Hoe kan deze zelfmoord zoal geschieden?*

A. Deze kan *direct, - in een onmiddellijke vorm* – geschieden door het kwetsen van zichzelf met een mes of degen, door de strop, door vergif, door zichzelf in het water te werpen of door zich van een hoogte te storten. Daarmede kan men zich het eigen dierbare leven ontnemen. Dit deden Saul, Achitofel, Judas enz.

1. Deze zonde kan voortkomen uit wanhoop aan genade, uit mismoedigheid, of uit wroeging van de consciëntie. Dit zien wij bij Judas (Matth. 27:5). Wanneer hij zich met al zijn gruwelen tot de Heere gewend had, zou het zover niet gekomen zijn en zou hij hebben kunnen behouden worden.
2. Deze zonde kan ook voortkomen uit een boze gemelijkheid, dat men niet genoeg geëerd en geacht wordt. Of ook wel uit ongenoegen dat men zijn krediet verliest en mende inbeeldingen van zijn hart te boven gaat. Wij lezen in 2 Sam. 17:23 dat Achitófel zich deswege verhing.
3. Ook kan deze zonde voortvloeien uit een buitengewone hoogmoed en vrees voor schande. Hiervan lezen wij in 1 Sam. 31:4-5 en in 1 Kron. 10:4-5, dat Saul en zijn wapendrager daarom beiden in hun eigen zwaard vielen. Dit is ook de zonde van zulke zee-officieren, die hun schip in de lucht laten vliegen om de schande en de wreedheid van de vijanden te ontgaan, enz.

Maar mogelijk rijzen in iemands hart bij dit alles enige vragen.

Eerst wel deze: *Geeft de dood van Simson, die zichzelf met de Filistijnen ombracht (Richt. 16:28-30), niet enige voet om te zeggen dat de zelfmoord geoorloofd kan zijn?*

Ons antwoord daarop is:

- Dat Simson hieruit het geloof handelde, gelijk wij lezen in Hebr. 11:32. Het geschiedde dus op Gods bevel, en Hij is boven de wet.
- Ook was het niet Simsons doel zichzelf te doden, maar wel de grote menigte van vijanden van Gods volk. Daarbij ziende dat dit niet kon geschieden dan alleen wanneer hij zijn eigen leven voor de Heere overhad, was hij gewillig om voor die grote zaak zijn leven in te zetten. Dit gebeuren geeft dus in het geheel geen voet voor deze zonde.

Verder ook deze vraag: *Iemand, die op deze wijze omkomt, is dus zeker verloren?*

Hierop antwoorden wij:

- dat de Bijbel hierover zwijgt. Al is het waar dat Gods goedertierenheid geweldig is over degenen, die Hem vrezen, evenwel is het een zonde, naar de mens gesproken, waarop de bekering niet kan volgen, wanneer althans de dood er onmiddellijk op volgt. Ook is het zulk een grote trotsheid en verheffing boven de Heere.
- Verder zeggen wij nog: Het zou kunnen zijn dat iemand de Heere teder heeft gevreesd, maar dat hij door de onnaspeurlijk wijze wegen Gods in zulke schrikkelijke aanvechtingen van satan valt en zo tot deze afschuwelijke daad komt, nadat hij de Heere menigmaal uit een gevoel van eigen machteloosheid en van satans macht heeft gebeden. Zulk één zou in Gods ogen genade kunnen vinden door te schuilen in Hem, Die dood is geweest en weder levend is geworden, en dus waarachtig berouw kunnen hebben eer zijn ziel het lichaam verlaat.

Afgezien nog daarvan dat een christen menigmaal vergeving zoekt voor een zonde, waarin hij mogelijk zou kunnen vallen, en hij deze ook verkrijgt ten aanzien van de verdoemende kracht derzelve.

Maar of iemand, die onmiddellijk sterft, vergeving zou kunnen ontvangen, dat willen wij aan de Heere overlaten. Want men mag niet licht over iemand ten kwade oordelen, maar ook niet licht ten goede. En dit te meer omdat - voor zover ik weet - de Bijbel hier eensdeels over zwijgt, maar de Bijbel wel spreekt van zulken, welke God er goor heeft bewaard, zoals de stokbewaarder (Hand. 16:28) enz. En anderzijds is het de grootste gruweldaad tegen het zesde gebod, ja tegen de gehele tweede tafel der wet. Daarom mogen wij niet de minste voet voor deze gruweldaad geven.

B. Deze zon de van zelfmoord of zelfdoodslag kan ook op *indirecte* wijze geschieden. En wel door zulke dingen, die aanleiding geven tot de uiteindelijke dood. Dit geschiedt op velerlei wijze.

1. Het geschiedt *door zich moedwillig in enig gevaar te begeven*, zoals de onderwijzer zegt. Dus wanneer iemand zonder, of wel tegen Gods bevel in iets doet of naar een plaats gaat, waar zijn gezondheid of leven allicht gevaar kunnen lopen. Wanneer hij dat doet zonder dat zijn wettig beroep dit vereist, of wel uit louter vermetelheid. Of indien hij er al toe geroepen wordt, het dan doet op een lichtvaardige en hoogmoedige wijze. Of indien hij naar een plaats gaat waar hij gemakkelijk schade lijden kan aan zijn gezondheid of leven, trotse hoge klimmers, die te diep zwemmen; overmoedige scheepslieden en rijders; goddeloze koorddansers en die uit nieuwsgierigheid zich in oorlogsgevaar begeven.

Ook degenen die aan een duel deelnemen. Door wie worden al dezulken toch aangevuurd? Door wie anders dan door de mensenmoorder van den beginne, die (Matth. 4:5-7) ook de Heere Jezus daartoe zocht te bewegen? Doch hij had aan Hem niets. Jezus zeide: "Er staat geschreven: gij zult de Heere, uw God, niet verzoeken."

Maar het hart des mensen zou hier kunnen denken *dat het duelleren wel geoorloofd is*. En dan daartoe kunnen aanvoeren de daad van David tegenover Goliath (1 Sam. 17:32-50).

Maar dan antwoorden wij daarop, dat David hier Goliath niet op een verkeerde wijze uitdaagde. Maar Goliath, die vijand van God en Zijn volk, zocht de ondergang van Israël, de God van Israël lasterende en honende. En daarbij komt nog dat David hier niet lichtvaardig was. Op Gods bevel stelde hij zich in het geloof tegenover deze trotsaard. En hij had daarbij de eer van God en de redding en bescherming van Gods zaak en volk voor ogen. Daarin wordt hij ook in Hebr. 11:32 onder *de wolk van getuigen* genoemd.

Wij stellen hier nadrukkelijk vast, dat *alle duelleren* ten enenmale ongeoorloofd is.

- Want dit komt voort uit eerezucht, uit wraakzucht, of wel uit bloeddorstigheid. Men wederstaat daarin de ordinantie Gods. Deze heeft rechters op de aarde gesteld om wraak te oefenen wanneer iemand onrecht wordt aangedaan. Afgezien nog daarvan dat zulk één zich in de plaats van God stelt, Die gezegd heeft (Rom. 12:19): "Mij komt de wraak toe; Ik zal het vergelden, spreekt de Heere."
- Bij dit duelleren pleegt men drieërlei doodslag. Men stelt zijn eigen leven in gevaar, alsook het leven van de naaste. En wanneer zulk één sterft, of ook zijn naaste, dan snijdt hij daarmede de tijd der genade op abnormale wijze af.

- Dit duelleren is ook in strijd met de edelmoedigheid van een christen. Het getuigt van een lage geest, wanneer men geen beledigend woord of daad of enige verachting kan verdragen. Het staat dus lijnrecht tegenover de goede gesteldheid van een christen.

2. Voorts geschiedt de indirecte zelfmoord of doodslag ook door andere daartoe aanleiding gevende zonden.

- (1) Bijvoorbeeld door onmatig gebruik van spijs en drank. Het geschiedt veel door dronkenschap en ook niet zelden door een bovenmatige eetlust. Ook dikwijls door een onkuise en ontuchtige gesteldheid van het lichaam, waardoor velen hun lichaam verderven en de dood veroorzaken (Spr. 5:11, 23, 30, Psalm 55:31 en Hos. 4:11). Aan deze zonden maken zich de caféhouders op een grove wijze schuldig, die allerlei kroegen onderhouden om de mensen tot de drank te bewegen. En wat zijn daarvan de gevolgen? Menigeen vloekt daar zichzelf dood. En roept menigeen daar zelf de donder en de bliksem van Gods mogendheid niet over zijn ziel in? Dit deed Israël (Num. 14:2) en de profeet Jona (Jong 4:3). En vrienden, deze mogendheid Gods zal zeker komen.
- (2) Ook geschiedt deze zelfmoord wanneer men zich het tot het leven noodzakelijke onthoudt.
 - Zulks kan geschieden uit gierigheid. Menigeen zou eerder sterven dan dat hij met goeder harte iets verkwikkends van het zijne zou genieten. O, zulken zijn doodarm, hoe rijk zij ook mogen zijn, en zij zijn moordenaars van zichzelf.
 - Het kan ook geschieden door een verkeerd begrip ten aanzien van eigen onwaardigheid. Alsof men te zondig zou zijn om hetgeen God geeft te nuttigen. Hier mag de Heere vragen (Jes. 1:12): "Wie heeft zulks van uw hand geëist?"
 - Het kan ook geschieden door onmatige droefheid, of door het verzuim van het gebruik van middelen of medicijnen (2 Kor. 7:10, Spr. 17:22 en Jes. 38:22) etc.
 - Het kan ook geschieden door het weigeren van aalmoezen, wanneer men daarvoor te hoogmoedig is, ofwel door eergierigheid. Dat noemt men dikwijls nog eendeugd!
 - Tenslotte kan het ook nog geschieden door het leven in allerlei zonden. O vrienden, dezulken vergaderen zich schatten van toorn, die hun de dood aandoen (Rom. 2:5).

Ziet, dezen allen hebben gemeenschap aan de zelfmoord, elk naar zijn trap of maat.

Letten wij er nu nog op hoe de Heere deze verschrikkelijke zonden heeft verboden en welke zware straffen hij bevolen heeft. Want welk een verschrikkelijke zonde is de zelfmoord.

- a. Het is een onnatuurlijke zonde. Want de gehele schepping, het minste maar levende diertje zucht en stelt alles te weer om het leven te behouden (Rom. 8:20-21). Er is geen beest, dat tot deze boosheid vervalt om zich het eigen leven te benemen. Want het is de meest krachtige wet in de natuur dat men wil leven. Het gaat geheel tegen de natuur in dat men zichzelf zou haten (Ef. 5:29). De duivel zegt zelfs (Job 2:4): "Huid voor huid en al wat iemand heeft, zal hij geven voor zijn leven."
- b. Zulk één onttrekt zich er ook aan om zijn leven voor zijn broeders te stellen, hetgeen hij toch schuldig is (1 Joh. 3:16). Is het zulk een zware zonde wanneer

men zijn eigen goed verkwist, hoeveel zwaarder zonde is dan wel zichzelf het leven te benemen (Deut. 21:20-21, vergeleken met 1 Tim. 5:8). Want dan berooft de mens God van datgene wat de Heere toekomt en hij aan de Heere schuldig is (Rom. 14:17). Niemand toch leeft zichzelf. De Heere alleen is (Deut. 32:39 en Psalm 16) de Heere van leven en dood.

- c. Het bloed van anderen roept om wraak. (Gen. 4:10), veel meer dan wel het door de mens vergoten eigen bloed. O, dan draagt de dader en lijder de zonde, de schuld en de straf, en dat gaat in één en dezelfde persoon naar de hel.
- d. En is het daarbij niet gruwelijk? God nodigt en bidt zulk een rampzalige met al zijn benauwdheid en de gewaarwording van in de macht van satan te zijn tot Christus te komen, Zijn sterkte aan te grijpen en zich met God te laten verzoenen (Matth. 11:28, Joh. 7:37, 2 Kor. 5:20). En die mens versmaadt dit alles. Hij veracht Christus, hij valt van God af, hij valt de duivel toe door alle hoop van zaligheid voor eeuwig af te snijden.
- e. Het verschrikkelijke van deze zonden blijkt ook daaruit dat de Heere deze zware zonden verboden heeft en bevolen heeft deze met het zwaard te straffen. Daarom draagt de overheid het zwaard, zoals nog in het vervolg zal blijken. Hier nog maar een enkel woord daarover.
 - In de Schrift staan de meest gruwelijke mensen vanwege de onnatuurlijke zonde van zelfmoord gebrandmerkt. Zoals Saul, Achitófel en Judas. En terecht zijn derzulker lichamen te allen tijde ook altijd te schande gesteld.
 - De Joden lieten de lichamen van zelfmoordenaars onbegraven in de zon liggen tot zonsondergang, als een schouwspel voor de zon. Zelfs in de strijd overwonnen vijanden werden direkt begraven.
 - Sommige heidenen hakten bij zelfmoordenaars de rechterhand van het lichaam af, als zijnde niet waardig aan het lichaam verbonden te zijn, dewijl zij de ziel uit het lichaam gedreven had.

Toepassing

Ziedaar iets gezegd tot verklaring van dit zesde gebod, alsook over de krachtige redenen, welke de Wetgever aanwijst uit Gen. 9:6. Ook zeiden wij iets over het gruwelijk karakter van de zelfmoord. Maar omdat ik mij om reden wat moet bekorten zal ik de verdere verklaring van de geestelijke zin, zoals de onderwijzer deze aanwijst in zijn uitbreiding, overlaten tot een volgend keer. Om dan ook te bezien de hier verboden zonden en de geboden deugden. Alsook de gepastheid van de Heere Jezus als Borg, Die dit gebod op een volmaakte wijze heeft gehoorzaamd, en Die daarin een bedekking is voor alle zielen, die door dit verbod gewond zijn en dus waarlijk aanbelang hebben in Christus. Nu willen wij er toe overgaan enige leiding te geven om nuttigheid te hebben van het verhandelde.

A. Mensen, die nog zo blind in uw natuurstaat leeft, mocht u toch eens horen wat God uit het midden van de donkerheid van een rokende en brandende berg, onder verschrikkelijke onweders en het uitwerpen van vuur en onder zware aardbevingen, tot u spreekt.

Het is hier het woord des Heeren: "Gij zult niet doodslaan." Vrienden, zouden wij persoonlijk en ook ons land in het algemeen hier onschuldig zijn?

Vrienden, ik vraag u, zijn wij ieder, hoofd voor hoofd, hier niet schuldig voor God? Mocht elk er mede naar binnen keren. Wij zullen hier niet spreken van de grove doodslagers, die innerlijk zulk een wroeging hebben en wel iets kennen van de

gestalte van Kain (Gen. 4). Dezen zijn hier waarschijnlijk niet. Ook niet over degenen, die leven met de doodslag in hun hart. Die leven in nijd, haat, toorn en wraakzucht. Daarvan hopen wij een volgende maal aan de hand van de Catechismus te handelen. Daarom wil ik mij hier alleen bepalen tot hetgeen, waarvan wij nu gesproken hebben. Dienaangaande wil ik mijzelf en u eens vragen:

1. Vrienden, hebben wij nog nooit gevonden dat er inde wereld iemand ons in de weg stond? Wanneer het heimelijk in het hart opkomt: dat zou hij mij niet behoeven te doen; of wanneer men stillekens in het hart verblijd is als zulk één er niet meer is. Is dat geen doodslag? Is dat niet een zich in de plaats van God stellen? Zou het ons niet betamen de Heere te laten regeren en Hem de roede Zijns toorns te laten gebruiken tot verbetering en heiliging? Dus op God te zien, Wiens hand er in is, en met de honden niet te bijten op de geworpen stenen?
2. Ja, hebben wij nooit tegen één van onze naasten gezocht? Heeft de hoge soevereiniteit van God, dat de Heere de enige Rechter is, altijd gewogen op ons hart? Heeft dit ons altijd bewaard? Het staat er zo geschreven: "Zucht niet tegen elkander; de Rechter staat voor de deur (Jak. 5:9). "Mij komt de wraak toe; Ik zal het vergelden, spreekt de Heere" (Rom. 12:19). Hebben wij aan onze naaste nooit enig kwaad ten aanzien van de ziel toegebracht, bijvoorbeeld door hem op directe wijze in enig kwaad te betrekken? Zou dat de oorzaak niet kunnen zijn van zijn blijven in de geestelijke dood? Dan wordt de tijdelijke dood voor hem een straf op zijn zonde, waar wij ook deel aan hebben.
3. En wat betreft de zelfmoord, vrienden, heeft elk onzer uit verplichting tegenover de Heere en uit oorzaak van het geweten altijd zo voorzichtig mogelijk met het eigen leven gehandeld? Heeft men het nooit verwaarloosd door te veel te eten of te drinken? Door overdadigheid, gierigheid, lichtvaardigheid of onbedachtzaamheid?
4. En verder, heeft elk onzer zich niet schuldig gemaakt aan zijn eigen zijn en blijven in die nare geestelijke dood? Door te zondigen tegen licht, door te rusten op doen en plichten, door onwillig te zijn om te komen zoals men is tot Christus, Die het leven is? Ja, door het aangrijpen van het één of ander in de plaats van Christus? Vrienden, is hij dan niet blind, die meent dat hij hier in alles onschuldig is?
5. En ik vraag u verder: Staat ook ons land hier in het algemeen niet zwaar schuldig? O ja, deze zonden worden gevonden in de zomen van ons kleeft. Er ligt wat een roepend bloed op Nederland, waarop de wraak van God zal volgen en waarom, de Heere Zijn toorn rechtvaardig van de hemel openbaart.

En daarbij, vrienden, hoort wat de Heere tot verzwaring van deze zonden spreekt, en welke straffen de Heere over deze zonden brengen zal.

- (1) Ter verzwaring van deze zonden zegt Mozes (Gen. 9:6), *dat God deze mens naar Zijn beeld gemaakt heeft*. Wat moest dan toch een ieder het maaksel Gods liefhebben. Ja, wat moest hij daarover een teder hart hebben. En waar hij zulks niet heeft, welke liefde voor God kan er dan in zijn hart zijn?
- (2) En voorts, wat moet het een verschrikkelijke zonde zijn, welke door de Heere zo zwaar wordt opgenomen, het verbreken van hetgeen God Zelf maakte, de eigen beeltenis van de Koning. Wanneer het slachtoffer een gelovige is, dan verbreekt men het herstelde beeld. Dan berooft men de wereld, land en kerk van een stut, en men berooft de onbekeerde mensen van een middel tot hun bekering. Wanneer men zulk één doodt - al zou het maar zijn in het hart - doodt men dan zichzelf en de naasten niet door verhaasting van de oordelen Gods, die ons zullen verbreken? En wanneer het slachtoffer nog een natuurlijk mens is, weet hij, die hem verbreekt,

wel wat hij doet? Hij doodt zijn naaste voor een eindeloze eeuwigheid. Want het beeld, waarnaar hij was geschapen, kan dan in eeuwigheid niet meer hersteld worden. De rijke man (Lukas 16) probeerde nog zijn broeders op de aarde te doen waarschuwen, opdat zij niet zouden komen waar hij was. En daar zendt de moordenaar zijn naaste in koelen bloede heen.

Nog meer. De Heere zal over deze zonde zulke zware straffen brengen.

- Zie eens wat een ieder wacht, die tegen dit gebod zondigt. Die mens heeft te wachtén een gedurig veroordelende consciëntie, een helse wroeging, niet geheel ongelijk aan Kain (Gen. 4). Deze kon het zonder afleiding niet meer uithouden, daarom ging hij een stad bouwen. Aldus bouwt menig een al zijn levensdagen omdat het van binnen zo aanklaagt.
- En wanneer hun de afleidingen door ziekten enz. ontnomen worden, dan worden zij hun leven moede. Dan begint de hel te leven. En al ontvliedt zulk één dan de aardse rechter, God zal hem slaan dat hij sterft, omdat hij zijn naaste heeft verslagen (Deut. 17:24).
- Zulk één heeft ook na dit leven te verwachten dat zijn deel eeuwig zal zijn in de poel des vuurs, welke brandt van vuur en sulfer, en welke is de tweede dood (Openb. 21:8).
- Ja vrienden, elk onzer, indien hij zo blijft, heeft dit te wachten, want, wij staan allen schuldig aan *indirecte doodslagen*. Dan hebben wij hier te wachten de toorn van God, de ongunst aan alles waar wij onze handen aan slaan. Onder de zes, die de Heere haat, en onder de zeven, die de Heere een gruwel zijn, zijn ook de handen dergenen, die onschuldig bloed vergieten. Ook ons staat dan te wachten vervloekt te worden en in eeuwigheid het leven niet te zien, naar het woord van Paulus (Gal. 3:10, zie ook Deut. 27 :26). Want wij zijn niet gebleven in al hetgeen geschreven is in het boek der wet, om dat te doen. Want wij dragen een onveranderd hart om (Jer. 17:9-10). Ook lezen wij (1 Joh. 3:15): "Die zijn broeder haat is een doodslager; en gij weet, dat geen doodslager het eeuwige leven heeft in zich blijvende."
- Ziet hier ook wat een land in het algemeen te wachten heeft, waarop de bloedschulden liggen. Dit, dat God daar Zich niet over ontfermt en de Geest der bekering daar niet uitzendt.
- Zulk een land heeft al meer knagende vloeken en uitmergelende oordelen te wachten temidden van de zegeningen. Juist zoals een doodslager door de wroeging en onrust innerlijk zichzelf verteert, verteert ook in algemene zin een land door zulke zonden. Want waar vergoten bloed ligt, daar zal bloed gedronken worden (Openb. 16:6).
- Wanneer God naar de zonden zou handelen, dan heeft ons land te wachten dat het zijn inwoners zal uitspuwen als ten tijde van de eerste wereld. Dat het door God verwoest zal worden, zodat God (Amos 8:9-12) de zon op de middag zal doen ondergaan, en dat het land bij lichte dag verduisterd zal worden. Dat de feesten in rouw, en de liederen in weeklagen veranderd zullen worden, enz. Ja vrienden, wie weet wat ons nog boven het hoofd hangt. Al de zware zonden zijn eigenlijk doodslagen. Indien God Zijn volk niet in Nederland had, wij zouden reeds lang weggezonden zijn. O, wie weet waarom het nu de tijd is dat deze en die wordt ingezameld tot het Koninkrijk van Christus. Wie weet hoe spoedig onze vijanden, ja een doorgaande pestilentie de rechters van ons land en de uitvoerders van de hoogste Justitie zullen kunnen worden. Wanneer de

zwaarste en de meest goddeloze tijden worden beleden, dan roepen de Godzaligen: "Heere, bloedschulden raken aan bloedschulden."

O onveranderde mens, mocht u het geluk eens hebben dat ge uzelf schuldig mocht zien en uw Rechter te voet mocht vallen. Paulus zegt (Rom. 3:19): "Wij weten nu, dat al wat de wet zegt, zij dat spreekt tot degenen, die onder de wet zijn; opdat alle mond gestopt worde en de gehele wereld voor God verdoemelijk zij." En dit past Paulus dan toe op andere aanleidende zonden, tot de doodslag toe, vers 13-18. Hun keel is een geopend graf; met hun tongen plegen zij bedrog; slangenvenijn is onder leun lippen. Welker mondvul is van vervloeking en bitterheid. Hun voeten zijn snel om bloed te vergieten; vernieling en ellendigheid is in hun wegen; en de weg des vredes hebben zij niet gekend. Er is geen vreze Gods voor hun ogen." Daarom zeg ik: O, had u het geluk eens dat God u de ogen opende!

B. En wanneer gij daarvan iets ziet,

1. Dan raad ik u al uw zonden, met alle uitgebreidheid en de verzwarende omstandigheden daarbij, voor de Heere te belijden en te beklagen. Zoekt dan niet alleen bij de daden te blijven staan, maar af te dalen tot de zondige wortel van de natuurstaat. O, er is een kloof en scheiding gevestigd tussen God en de ziel. En er is een onoverwinnelijke onwilligheid, een haat en afkeer tegen de weg van verzoening met God. En moet een mens dit niet zien en gevoelen, zal Jezus hem ooit dierbaar worden?
2. En vrienden, weet daarbij toch dat Christus de enige Weg is, de enige Naam onder de gehele hemel. O, Hij heeft de straf, de vloek en de toorn van God vanwege deze zonde, ook doordragen en voldragen, zodat Hij er uit is opgekomen. Ja, door een dadelijke gehoorzaamheid heeft Hij het recht der wet vervuld. Daarom behoeft nu niemand in zijn schulden te sterven. Wie hier maar gewillig wordt en hoort, die zal het goede genieten.
3. Daarom vrienden, gelooft het toch, u mag dan hebben wat u hebt en krijgen wat u krijgt, indien u buiten de gemeenschap met Christus sterft, dan zult u verloren gaan. O, mocht u dat eens met licht zien en mocht deze kennis eens toenemen.
4. Zoekt de Heere terwijl Hij te vinden is. Eens zal het gedaan zijn, maar het is nu nog de welaangename tijd, de dag der zaligheid. Het zijn nu nog de dagen van de Zoon des mensen. De tijd zou spoedig kunnen komen, dat u zou wensen één van die dagen te zien, en dat u ze niet zult zien. Dat het duister worden zal en gij uw voeten zult stoten aan de schemerende bergen.
5. En hebt daarbij toch hoop op God. Niet op iets dat gij meent te hebben of gaarne zoudt willen hebben. Wanneer gij dat alles niet verliest, vindt gij Jezus nooit. Daarom zeg ik: Hoopt op de Heere. Dan zoudt gij u, zo ellendig, zo blind en zo hard van hart als ge zijt, veel voor de Heere neerleggen. En wel gelovende dat er een God in Israël is, Die almachtige genade, eeuwige genade, zuivere en vrije genade wil verheerlijken, daar waar de zonden vele zijn en de banden sterk. Die hoop aan de zijde Gods is altijd goed wanneer zij u werkzaam maakt. *Och, dat gij dan veel mocht roepen om de openbaring van Jezus aan uw ziel!*

Maar kinderen van God, moge het volgende tot uw ontdekking dienen.

Is uw hand ook niet melaats als gij hem uit uw boezem haalt? Is er niet een macht van ongedode zonden tegen dit gebod in uw binnenste? Ja, welk een ongevoeligheid ten aanzien van de zonden van anderen. Welk een onbekendheid ook met de natuur der

zonde. Wordt daarom wel onder Gods volk zo weinig gevonden dat de zonden hun smarten aan het hart?

En verder, wat kan men weinig beledigingen verdragen: Wat wordt de hand Gods daarin veelal voorbij gezien en heimelijk wraak tegen het arme schepsel opgevat. Wat verschilt dit veel van de gestalte van David (2 Sam. 16:10): "De Heere heeft gezegd: Vloek David."

Moge het volgende tot uw besturing dienen.

1. O vrienden, hier zal alleen krachtig zijn het aanraken van Christus met uw schulden, uw blindheid en uw ongevoeligheid daarover. Ook weet u dat de Vader een welbehagen heeft in Zijn Zoon.
2. Zucht daarom toch veel dat er kracht van Christus mocht uitgaan, want Hij is toch uw Sterkte. Opdat de Geest u opnieuw lere u te winden in de klederen van de gerechtigheid en de gehoorzaamheid van Jezus. De kracht van Zijn lijden en dood moet het doen. Daaruit alleen moet het gevoel der liefde voortkomen, welke de zonde doet gewaar worden. Daaruit moet ook alle licht in de zondige natuur, de aard en de gruwel van de zonden meer en meer voortkomen. Want daardoor alleen zal de ziel krachtig worden in de Heere, tegen de zonden en tot doding daarvan, ook tot sterkte in de verzoeken.

Voorts nog het volgende tot uw opwekking.

1. Hebt u lust tot doodslaan zonder u schuldig te maken? Leg dan uw hand en al uw macht aan de oude mens, die verdorven wordt door de begeerlijkheid der verleiding. Ziet dat u hem vervolgt met een dodelijke haat. Want het is de moordenaar van uw ziel, en ook menigmaal van uw gestalte, van het nieuwe schepsel. Ja, het is de moordenaar van de Heere Jezus. Uw zonden, uw oude mens hebben Jezus de dood aangedaan. Daarom zeg ik: *vervolgt hem in rechten voor de allerhoogste vierschaar.*
2. En zie dan dat gij daarmede aan het kruis komt, opdat voor uzelf en voor anderen ook meer openbaar worde dat gij van Christus zijt, en dat Zijn vijanden ook uw vijanden zijn (Gal. 5:24): "Die van Christus zijn, hebben het vlees gekruist met de begeerlijkheden." O vrienden, deze doodslag zal u ruimte geven.
 - Hoe meer liefdepijlen van Christus er dalen in uw hart, hoe meer dodelijke wonden uw oude mens zal krijgen. De liefde van Christus heeft toch het meeste vat op de zonden en op alle ongerechtigheid.
 - Ja hoe meer voedsel gij aan die oude aan het kruis hangende mens onttrekt, hoe eerder hij zal sterven. Hij moet toch doodgehongerd worden.
 - En hoe meer gewapend gij met hem omgaat hoe minder schade en wonden gij van hem te wachten hebt. Maar dan moet gij u dicht bij Christus houden, om van Hem de wapenen te krijgen en om door Hem geleerd te worden hoe die te gebruiken. En wel (Ef. 6:18): "Met alle bidding en smeking, biddende te allen tijd in de Geest", enz. De ouden gebruikten wel het spreekwoord: *Wij mogen geen mens, die onze naaste is, doden. Maar onze oude mens, die ons nog nader is, moeten wij doden!* O vrienden, al zouden het zelfs de liefste boezemzonden zijn, al is het dan het eigen en alle verkeerde eigenliefde. Daarom roep met een zeker dichter¹ uit:

*De bitterheid wijkt van deze dood;
Zij nodigt ons te rusten in haar schoot.*

¹ Philip van Sorgen; theologisch student, die jong stierf.

En dan zegt hij verder:

*Ei machtig Heer', geef mij de laatste stoot,
En doe mij zo ten grave dalen.
'k Wil duizend malen,
Dit woord herhalen:
Sterf IK! JEZUS Leef!*

3. En vrienden, wordt u hier de ganse dag gedood, gesmaad en geacht als maar slachtschapen zijnde? Jezus heeft door Zijn dood de prikkel van de dood tenietgedaan. Gij zult niet sterven. Jezus heeft de dood overwonnen en het leven en de onverderfelijkheid heeft Hij aan het licht gebracht (2 Tim. 1:10).
4. Eindelijk en ten laatste, kinderen van God, Jezus is de ware Vrijstad voor alle doodslagers. Naar Hem vluchtende en de hoornen van dat altaar aanvattende, zal het zijn (1 Kor. 15:54-57): "De dood is verslonden tot overwinning." Daarom: "Dood, waar is uw prikkel? Hel, waar is uw verderf? De prikkel des doods is de zonde, en de kracht der zonde is de wet. Maar Gode zij dank, Die ons de overwinning geeft door Jezus Christus, onze Heere." Hij is die ware Hogepriester, Die door Zijn dood uw zielen hier aanvankelijk reeds in vrijheid stelt, en u hierna zal brengen tot de volle vrijheid der heerlijkheid der kinderen Gods. Amen.

ZONDAG 40 (tweede deel)
(Vraag 105-107)

HET ZESDE GEBOD

(De verdere verklaring van de geestelijke zin van dit gebod aan de hand van de uitbreiding van de onderwijzer. De verboden zonden, de geboden deugden, alsook de gepastheid van Christus als Borg tegen dit verbod)

Vraag 105: *Wat eist God in het zesde gebod?*

Antwoord: *Dat ik mijn naaste noch met gedachten, noch met woorden of enig gelaat, veel minder met de daad, door mijzelf of door anderen ontere, hate, kwetse of dode; maar dat ik alle wraakgierigheid aflegge, ook mijzelf niet kwetse of moedwillig in enig gevaar begeve; waarom ook de overheid het zwaard draagt om de doodslag te weren.*

Vraag 106: *Maar dit gebod schijnt alleen van het doodslaan te spreken?*

Antwoord: *God verbiedende de doodslag, leert ons; dat Hij de wortel van de doodslag, als nijd, haat, toorn en wraakgierigheid, haat, en zulks alles voor een doodslag houdt.*

Vraag 107: *Maar is het genoeg, dat wij onze naaste, zoals voorzgd is, niet doden?*

Antwoord: *Neen, want God, verbiedende de nijd, haat en toorn, gebiedt dat wij onze naaste liefhebben als onszelf, en jegens hem geduld vrede, zachtmoedigheid, barmhartigheid en alle vriendelijkheid bewijzen, zijn schade, zoveel als ons mogelijk is, afkeren, en ook onze vijanden goed doen.*

In de vorige oefening bij de behandeling van dit gebod van de *zelfmoord* gesproken hebbende, willen wij nu letten op *het doodslaan van onze naasten*.

I. Allereerst de directe doodslag. Zoals de onderwijzer zegt: *dat God verbiedt, dat ik mijn naaste door mijzelf of door een andere dode.*

Vraag. *Wat moeten wij hier door doodslag verstaan? En door welke middelen kan deze doodslag al geschieden?*

Door de doodslag moeten wij hier verstaan, gelijk wij ook reeds hebben gezegd in de verklaring van het gebod, het op enigerlei wijze iemand het leven benemen, hoe dit dan ook moge geschieden, en wel uit een boze wil, of uit lichtvaardigheid, enz. Daarom zullen wij daarvan hier nu niet meer zeggen.

Is er nog verschil tussen een moord en een doodslag?

Ons antwoord is, dat *een doodslag* meestal voortkomt uit een ogenblik van hevige gramschap of toorn. Een zeker dichter noemt dat een ogenblik van kortstondige krankzinnigheid. Ook kan het voortkomen uit een zich overgeven in een ogenblik van boze verrukking, dus ook wel zonder voorbedachten rade.

Maar *een moord* komt wel voort uit een boze en voorbedachte raad, na lang overleg en met een zeker voornemen om te doden. Daarbij met verachting van alle wroeging van

binnen en van alle schrik voor de Almachtige. Zulk één bedrijft deze boosheid dus op een zeer geruste wijze, in koelen bloede, overwonnen zijnde door duivelse geldgierigheid of bloeddorst.

Letten wij er ook op door welke werktuigen dit al geschieden kan.

Dan zegt de onderwijzer allereerst: *of door mijzelf*. Dus wanneer de mens zelf de uitvoerder is van deze zijn boosheid, gelijk Kain (Gen. 4:8), die zijn broeder Abel dood sloeg.

Voorts zegt de onderwijzer dan: *of door een ander*. Of het dan al geschiedt door meer of minder handen, die daartoe zijn bewogen, bestuurd of omgekocht, dan staat deze zonde toch voor rekening van de mens, al doet hij het dan niet met eigen handen.

- Dit was de zonde van David (2 Sam. 21:14-17), die aan Joab schreef dat hij Uria in de strijd vooraan moest plaatsen. Deze brief zond David door de hand van Uria zelf, en deze kwam ook inderdaad om. Deswege zei Nathan tot David (2 Sam. 12:9): "Gij hebt Uria de Hethiet met het zwaard der kinderen Ammons verslagen."
- Dit was ook de zonde van de goddeloze Izébel (1 Kon. 21:1-23). Zij dreef Achab aan om Naboth te doden, dewijl hij Naboths wijngaard begeerde, en zij voerde deze moord ook door haar hand uit. Daarom zei Elia tot Achab: "Gij hebt Naboth doodgeslagen." God dreigde deswege dat de honden het bloed van Achab zouden lekken, en dat zij Izébel zouden eten aan de voorwal van Jizreël.

Verder merken wij aan *dat de Heere heeft bevolen dat deze schrikkelijke zonde van doodslag zwaar zou worden gestraft*. Dit doet ons het verschrikkelijke karakter van deze zonde zien.

A. Ten opzichte van God toch is de doodslag zulk een zeer zware zonde.

- (1) Want dan stelt zich in de plaats van God. God alleen toch is de God van het leven, en Hij heeft het recht over leven en dood. Het is dus. een misdaad waardoor, de Majesteit Gods wordt gekwetst.
- (2) Daarbij komt ook nog dat het een moedwillig verbreken is van het beeld Gods. De Heere heeft met zoveel wijsheid, beraad en overleg, de mens tot Zijn eer gemaakt. En daar slaat die mens dan zijn hand aan en vernietigt het eigen maaksel Gods (Gen. 9:6).

B. Maar ook ten opzichte van degene, die gedood wordt, is dit zulk een zeer zware zonde.

- (1) Want het is zijn naaste, zijn eigen vlees en bloed. En daaraan ontnemt hij het leven, en dus ook het fundament van al het wel leven, waar al de andere geboden op zien.
- (2) Het is ook een schenden van de tempel Gods, waar de Heere ofwel in woont, of welke Hij nog tot Zijn woning zou kunnen bereiden (1 Kor. 3:16-17): "Zo iemand de tempel van God schendt, die zal God schenden."
 - Wanneer zijn slachtoffer genade heeft, dan ontnemt die mens aan God een kind, dat hier in de dienst des Heeren werkzaam is. Ja hij berooft land en kerk van een stut, en hij raakt Gods oogappel aan (Zach. 2:8).
 - En wanneer zijn slachtoffer nog genade mist, hoe ongelukkig !naakt zulk één deze dan voor eeuwig. Alle mogelijkheid van zaligheid snijdt hij met deze ene daad voor eeuwig af. Wat is dit toch een verschrikkelijke wreedheid.

C. Ook ten opzichte van de doodslager is dit een zeer zware zonde.

- (1) Want hij is een kind des duivels, die (Joh. 8:44) een mensenmoorder is van den beginne. Dus hij is gelijk aan Kain, die uit den boze was (1 Joh. 3:12). Ja, het is een eigen trek des duivels.
- (2) En hierbij komt dat de wraak van God deze man vervolgt. En dit niet alleen met een wroeging in het geweten, zodat hij nacht noch dag rust heeft, en ook geen vrede meer in zijn gemoed, gelijk wij zagen bij Kain (Gen. 4:9-13).
- (3) Ook niet alleen dat zulk één gedurig in gevaar is dat een ander aan hem zal doen wat hij aan zijn naaste deed. Ook Kain had deze angst van binnen: "Al wie Kain vindt, zal Kain doodslaan (Gen. 4). Maar hij zal aan deze wraak van God niet kunnen ontkomen. Want dat bloed roept om wraak over zijn persoon (Gen. 4:9). Wij lezen het met nadruk (Spr. 28:17): "Een mens, gedrukt om het bloed ener ziel, zal naar de kuil toe vlieden; men ondersteune hem niet." Dit wisten de barbaren ook wel. Zij zeiden toen zij een adder aan de hand van Paulus zagen hangen (Hand. 28:4): "Deze mens is gewisselijk een doodslager, welke de wraak niet laat leven, daar hij uit de zee ontkomen is."
- (4) Ja, dit bloed roept om wraak over een geheel land (Num. 35:33 en Deut. 19:11-13). Oudtijds wilde de Heere, wanneer ergens een dood lichaam gevonden werd, dat de overheid van zulk een stad of gebied met een grote plechtigheid zou protesteren. Dat zij dus voor de Heere zou betuigen dat zij het niet gedaan en ook niet gezien had. Dat zij het dus daarom ook niet wreken kon. Dan waste de overheid de handen in onschuld. Wij lezen in Matth. 27:24 dat Pilatus dit ook deed. En daarop schijnt ook de spreekwijze in Psalm 26:6 te zien: "Ik was mijn handen in onschuld."

D. En dit is wel een allerzwaarste en allerverschrikkelijkste zonde wanneer deze wordt bedreven door kinderen ten aanzien van hun ouders, ofwel door ouders ten aanzien van hun kinderen, of door moeders ten aanzien van de eigen vrucht (1 Tim. 1:9 en 2 Kon. 3:27). Hierin is toch een verkrachten van de natuur. Daarom is deze zonde ook zo zwaar ten aanzien van Gods dienstknechten (Hebr. 11:37 en Openb. 11:7). Dan is deze zonde niet alleen tegen het zesde gebod, maar ook onmiddellijk tegen het vijfde gebod.

Wij zullen nu bezien hoe de Heere heeft bevolen dat deze zonde zal worden verboden en zwaar zal worden gestraft. De onderwijzer zegt: ***Waarom ook de overheid het zwaard draagt om de doodslag te weren.***

Hier wordt aan de overheid geboden dat zij de doodslager met de dood zal straffen en dus wraak zal doen over het vergoten bloed.

- Genesis 9:6: "Wie des mensen bloed vergiet, zijn bloed zal door de mens vergoten worden."
- Exodus. 21:12: "Wie iemand slaat .dat hij sterft, die zal zekerlijk gedood worden."
- Deut. 27:24: "Vervloekt zij die zijn naaste in het verborgen verslaat. En al het volk zal zeggen: Amen."
- Ook de Heere Jezus bevestigt dit als Hij zegt (Matth. 26:52): "Allen die het zwaard nemen, zullen door het zwaard vergaan."
- Ja, het eeuwig oordeel over zulk één sluimert niet. Wij lezen in Galaten 5:21 dat aan dezulken het Koninkrijk Gods wordt ontzegd.
- Ook in Openbaring 21:8 en 22:15 staat geschreven dat zij buiten gesloten worden.

Letten wij nu vervolgens ook op *de indirecte doodslag van onze naasten, en hoe deze al geschiedt.*

(1) Vraag. *Wat behoort er zoal tot de indirecte doodslag van onze naasten?*

De onderwijzer geeft hierop in zijn uitbreiding ten antwoord: ***Dat ik mijn naaste niet ontere.***

Hiermede bedoelt de onderwijzer dat men zijn naaste spot en verachting aandoet, zodat deze daardoor in het hart gekrenkt wordt. Wij lezen van David (Psalm 42:11) dat dit een doodsteek in zijn beenderen was, dewijl zijn wederpartijders hem hoonden. En ook van Hanun, die (1 Sam. 10: 4) de knechten van David zo smadelijk behandelde. Voorts lezen wij van de genoden (Matth. 22:6), die de dienstknechten des konings smaadheid aandeden, enz. Dit wordt ook verboden in Psalm 15:3: "Die geen smaadrede opneemt tegen zijn naaste, die zal in Gods tent verkeren en wonen op de berg des Heeren."

(2) Tot de indirecte doodslag behoort voorts hetgeen de onderwijzer zegt: ***Dat ik mijn naaste niet hate.***

Dit wil hier zeggen, dat men zijn naaste een langdurige en verouderde gramschap toedraagt. Hiertoe behoort:

- Het niet willen verzoenen. Het onverzoenlijk zijn, hetwelk in strijd is met Matth. 5:24.
- Hiertoe behoort ook het wel verzoenen met de mond, maar dat men niet vergeeft met het hart (Matth. 18:35). Daar zegt Jezus: "Alzo zal ook Mijn hemelse Vader u doen, indien gij niet van harte vergeeft, een iegelijk zijn broeder zijn misdaden."
- Hiertoe behoort ook dat men zijn naasten tot het kwade ophitst. Zo deed Herodias haar dochter, en deze deed het de koning Herodes (Matth. 14:8).
- Voorts behoort hiertoe dat men niet, zo veel althans mogelijk is, vrede houdt met alle mensen (Rom., 12:18).
- Hiertoe behoort ook het toornig en nijdig zijn vanwege de voorspoed van de naaste. Dus dat men hen niet liefheeft (Matth. 22:39). Dit alles wordt verboden (Lev. 19:17): "Gij zult uw broeder in uw hart niet haten." Spr. 24:19: "Ontsteekt u niet over de boosdoeners, en zijt niet nijdig over de goddelozen."

(3) Voorts behoort naar het woord van de onderwijzer ook tot de indirecte doodslag hetgeen hij verder zegt: ***Dat ik mijn naaste niet kwetse.***

Dit wil zeggen hem op enigerlei wijze een wonde toebrengen, al is deze dan niet dodelijk. Afgezien dan daarvan dat de omstandigheden lang daarna de dood nog kunnen veroorzaken. Hiertoe behoort:

- Het slaan van de naaste. En dit is te ernstiger naardat de voorwerpen zijn, die geslagen worden. Zoals bijvoorbeeld een zwangere vrouw (Ex. 21:22-23). Onverschillig of dit geschiedt uit spot dan wel uit toorn.
- Hiertoe behoort ook het vechten, hetwelk kwetsing of doodslag kan veroorzaken (Ex. 2:13).
- Voorts ook alle onvoorzichtigheden en zorgeloosheden, waardoor men het leven van zijn naasten in gevaar brengt. Zie Deut. 22:8, alwaar wij lezen van het bouwen van een huis met een plat dak. Wanneer men dat maakt zonder een leuning er omheen, en er dan iemand afvalt en sterft, dan legt men een bloedschuld op zijn huis. Ook lezen wij in Exodus 21:29 van degene, die weet dat zijn os stotig is. Wanneer deze dan iemand stoot dat hij sterft, de eigenaar van deze os is de oorzaak en hij moet met de os worden gedood. Dit alles

wordt verboden (Ex. 21:23-27 en Lev. 24:19-20): "Als ook iemand aan zijn naaste een gebrek zal aangebracht hebben; gelijk als hij gedaan heeft, zo zal ook aan hem gedaan worden. Breuk voor breuk, oog voor oog, tand voor tand", enz.

(4) Tot deze indirecte doodslag behoort ook hetgeen de onderwijzer nog verder noemt, **alle wraakgierigheid**. Dat dus de wraakzucht woont in het hart en zich naar buiten openbaart. Hiermede bedoelt de onderwijzer die boze gesteldheid van binnen, waardoor men steeds op wraak belust is. Dat men aangedaan ongelijk, of het dan werkelijk of maar in schijn geleden is, met nog zwaarder kwaad wil vergelden.

- Hiertoe behoort ook dat onbarmhartig en zonder medelijden zijn ten opzichte van de naasten, ja dat men lust heeft tot zijn kwaad (Psalm 70:3).
- Hiertoe behoort ook het oproerig zijn, of wel het oproer teweegbrengen, dat uit wraakzucht voortkomt. Daaruit ontstaan ook moord en doodslag, gelijk wij van Barabbas lezen (Lukas 23:19). Deze was gevangen genomen vanwege oproer en doodslag.
- Dus behoort hiertoe ook dat men zijn vijanden niet liefheeft en hen zegent, maar dat men hen integendeel vloekt enz. Dit is wraakzucht en daar kan het goede niet gevonden worden. Het is alles tegen het woord van Jezus (Matth. 5:44). Daarom wordt ook dit alles hier verboden (Rom. 12:19): "Wreekt uzelf niet, beminden, maar geeft de toorn plaats. Want er is geschreven: Mij komt de wraak toe; Ik zal het vergelden, zegt de Heere."

(5). *En hoe geschiedt deze indirecte doodslag van de naasten dan wel?*

Deze geschiedt, naar het woord van de onderwijzer, **met gedachten**. Dan wanneer men tegen zijn naaste in het hart kwaad denkt, overlegt of voorneemt.

- Hiertoe behoort het vloeken van de koning of van de rijken, zelfs in de gedachten of in het binnenste van de slaapkamer (Pred. 10:20).
- Ook het bedenken van listige aanslagen tegen de naasten, en wel in het bijzonder tegen de rechtvaardige (Psalm 37:12-13). De Heere belacht zulk een, *want Hij ziet dat zijn dag komt*.
- Hiertoe behoort ook het zuchten tegen de naasten. Dat de naaste op de wereld zo in de weg staat en men hem wel heimelijk dood wenst. Of ook wel dat men een welgevallen in iemands dood neemt. Dit deed Saulus ten aanzien van Stefanus (Hand. 8:1). Vrienden, wat is dat een bewijs voor een moordlustig gemoed. De wereld zou spoedig uitgestorven zijn als die allen dood waren, die door hun naasten dood gewenst zijn. Dit kwaad ligt dieper in het hart dan men wel weet, waarvan wij lezen in Psalm 41:6: "Wanneer zal hij sterven en zijn naam vergaan?"
- En ook dit alles wordt hier verboden, zoals wij reeds zagen in de genoemde plaats (Pred. 10:20). Voorts Zach. 8:17: "En denkt niet de één des anderen kwaad in ulieder hart." En Jak. 5:9: "Zucht niet tegen elkander, broeders; ziet, de Rechter staat voor de deur."

(6). De onderwijzer zegt verder dat deze zonde ook geschiedt **met woorden**.

Wanneer men elkander al lasterende en scheldende scherpe én venijnige woorden toevoegt. Salomo vergelijkt zulke woorden bij het steken van een zwaard (Spr. 12:18). En David spreekt van een tong die enkel schade doet, als een geslepen scheermes, werkende bedrog (Psalm 52 :4). Daarom zegt hij (Psalm 57:5): "Mijn ziel is in het midden der leeuwen, ik lig onder stokebranden, mensenkinderen, welker tanden

spiesen en pijlen zijn, en hun tong een scherp zwaard." Daarom spreekt ook Jakobus van de tong als van een onbedwingelijk kwaad, welke geen mens kan temmen, vol van dodelijk venijn (Jak. 3:8).

- En behoort hiertoe ook het verdraaien van iemands woorden (Psalm 56:6).
- Het lasteren van overheden, leraars enz. (1 Kor. 4:3 en Judas :8).
- Ook het uitlachen wanneer iemand in ellenden verkeert, of ook wanneer men met zijn woorden nog ellende tot zijn ellenden toe doet. Dit deed Elifaz ten aanzien van Job (Job 4:2-9).
- En niet minder het vals beschuldigen van de naaste bij de rechter. Dit deden de Joden ten aanzien van de Heere Jezus, en dus waren zij de verraders en de moordenaars van deze Rechtvaardige (Hand. 2:20). Dit alles wordt in Gods Woord *een doden met de tong* genoemd (Jer. 18:18). En zulks alles wordt hiermee verboden (Spr. 4:24): "Doe de verkeerdheid des monds van u weg, en doe de verdraaidheid der lippen verre van u." En Matth. 5 :22: "Doch Ik zeg u: Zo wie ten onrechte op zijn broeder toornig is, die zal strafbaar zijn door het gericht; en wie tot zijn broeder zegt: Raka, die zal strafbaar zijn door de grote raad. Maar wie zegt: Gij dwaas; die zal strafbaar zijn door het helse vuur." Zie ook Ef. 4:31, Titus 3:2 en 1 Petrus 3:9: "Vergeldt niemand kwaad voor kwaad, schelden voor schelden", enz.

(7). De onderwijzer zegt verder dat deze zonden ook geschieden met **het gelaat**.

Dit gebeurt wanneer men zonder woorden toch uitwendig de boosheid ontdekt en vertoont, welke er in het hart tegen de naaste woont. Dan is het gelaat of dan zijn de gebaren de tolken van het hart, of wel de wijzers van het uurwerk van binnen.

- Hiertoe behoren al de bewegingen van de mens, waardoor hij laat zien, hoe zeer de toorn innerlijk bij hem gloeit. Ook dat optrekken van de neus van boosheid. Dan staat er van Kain geschreven (Gen. 4:5-6): "Toen ontstak Kain zeer en zijn aangezicht verviel." Daar kwam de doodslag uit voort.
- Ook behoort hiertoe het bedreigen of verachtelijk behandelen van de naaste met gebaren. Dat men dit doet met de ogen, met de vuisten, door te stampen met de voeten of te schudden met het hoofd. Ook door verachtelijk te trekken met de mond of wel te spuwen van boosheid (Spr. 16:27): "Een Belials man graaft kwaad; en op zijn lippen is als brandend vuur." En vers 30: "Hij sluit zijn ogen om verkeerdheden te bedenken; zijn lippen bijtende, volbrengt hij het kwaad." Van de boze Joden staat geschreven dat zij, toen Jezus aan het kruis hing, Hem voorbijgaande, lasterden en schudden met hun hoofden (Matth. 27:39). En ook dit alles wordt hier verboden. Wij lezen in Jesaja 3:9: "Het gelaat huns aangezichts getuigt tegen hen." Job klaagde hier zeer over. Hij was doorstoken van verdriet en als een trommelslag voor ieders ogen. En David klaagt: (Psalm 35:19-22) dat zij hem om valse oorzaken vijandig waren, en dat zij met hun ogen wenkten. Zij sperden de mond wijd tegen hem open en riepen: *ha, ha!* Maar David riep tot de Heere: "Heere, Gij hebt het gezien, zwijg niet; Heere, wees niet verre van mij." Dit kan iemand wel de dood aandoen.

Vervolgens moeten wij hier ook stilstaan bij de wortelzonden van de doodslag, welke worden aangewezen in vraag 106. De wet is geestelijk en zeer wijd, en de Heere houdt ook deze voor een doodslag.

Welke zijn de hier verboden wortelzonden?

De onderwijzer zegt: **God, verbiedende doodslag, leert ons dat, Hij de wortel van de doodslag, als nijd, toorn en wraakgierigheid, haat.**

1. Eerst wordt hier de wortelzonde van *de nijd* genoemd. Nijd is een gruwelijke beweging van afgunst, welke God betwist ten aanzien van Zijn gunst, die Hij anderen schenkt. Dan wordt de mens met boosheid ontstoken over de voorspoed van de naaste, omdat God goed is (Matth. 20:15). Het is een kwelgeest van binnen en het vreet aan het vlees van de mens (Spr. 14:30): "Nijd is verrotting der beenderen." Voorts zegt Salomo (Spr. 27:4): "Grimmigheid en overloping van toorn is wreedheid." Daar kan men zich nog voor verschuilen, "maar wie kan voor nijdigheid bestaan?"

Deze nijd wordt hier verboden (Gal. 5:26): "Laat ons niet zijn zoekers van ijdele eer, elkander benijdende." En 1 Petrus 2:1: "Zo legt dan af alle nijdigheid."

2. Beschouwen wij vervolgens de wortelzonde van *de haat*. Haat is een weerzin tegen de naaste, zodat men hem in het hart niet lijden kan. Spr. 10:12: "Haat verwekt krakelen." Deze haat verwekt doodslag. Omdat Ezau zijn broeder Jakob haatte, wilde hij hem doden (Gen. 27:41).

Ook deze haat wordt hier verboden (Lev. 19:27): "Gij zult uw broeder in uw hart niet haten." En 1 Joh. 2:9: "Die zegt dat hij in het licht is, en zijn broeder haat, die is in de duisternis tot nu toe."

3. Dan noemt de onderwijzer de wortelzonde van *de toorn*.

Toorn is een ontsteken van het gemoed tegen de naaste, waardoor men wordt voortgedreven om hem kwaad toe te brengen. Het is de vader van de doodslag, gelijk wij zien in Simeon en Levi (Gen. 49:5-7). Zij waren werktuigen van geweld. Wij zien het ook in Saul tegenover David (1 Sam. 18:8-11). Saul wilde David met zijn spies aan de wand spitten. En in Herodes, de kindermoordenaar (Matth. 2:16), die uit grote toorn de kinderen liet ombrengen.

Ook deze toorn wordt verboden (Jak. 1:20): "Een iegelijk mens zij ras om te horen, traag om te spreken, traag tot toorn; want de toorn des mans werkt Gods gerechtigheid niet."

(4). Tenslotte wordt nog genoemd de wortelzonde van *de wraakgierigheid*.

Wraakgierigheid is een boze geneigdheid en begeerte om zijn naaste kwaad, ja meer kwaad te vergelden dan men meent beledigd te zijn, of ook wel beledigd is. Hierover beroemde Lamech zich: Voorwaar, ik sloeg wel een man dood om mijn wonde, en een jongeling om min buile. Want Kain zal zeventenvoudig gewroken worden, maar Lamech zeventig maal zevenmaal." Dit is zeer gruwelijk. Dan neemt men God het wraakzwaard uit de hand, aan Wie alleen de wraak toekomt (Hebr. 10:3).

En deze wordt ook verboden (Rom. 12:19): "Wreekt uzelf niet, beminden, maar geeft de toorn plaats. Want er is geschreven: Mij komt de wraak toe, Ik zal het vergelden, zegt de Heere."

Maar bezien wij vervolgens hoe God elk van deze wortelzonden voor een doodslag houdt, naar het woord van de onderwijzer: **en zulks alles voor een doodslag houdt.**

Al deze genoemde zonden zijn de wortel van de doodslag.

- Wij zien dit in *de nijd* bij Kain (Gen. 4:5-8), die Abel uit nijdigheid doodsliep.
- En wat betreft *de haat*, zulks vinden wij in de zonen van Jakob (Gen. 37), die hun broeder uit nijd en haat zochten te doden. Alsook in de Joden (Matth. 26 en 27), die Jezus uit nijdigheid en haat hebben overgeleverd.
- En aangaande *de toorn en wraakzucht* lezen wij van Simeon en Levi (Gen. 34), die de burgers van Sichem doodden uit toorn en wraakgierigheid.

Dat God al deze wortelzonden voor een doodslag houdt, vinden wij met nadruk bewezen in de Heilige Schrift. (Matth. 5:22): "Zo wie ten onrechte op zijn broeder toornig is, die zal strafbaar zijn door het gericht." En 1 Joh. 3:15: "Een iegelijk, die zijn broeder haat, is een doodslager. En gij weet, dat geen doodslager het eeuwige leven heeft in zich blijvende."

B. Wij komen tot het tweede hoofddeel, de hierin begrepen deugden (vraag 107).

Welke is de hoofddeugd, door de Wetgever tegen al deze wortelzonden samen geboden?

Deze is de liefde. Het is niet genoeg, dat men zijn naaste niet doodslaat. De onderwijzer zegt: **God, verbiedende de nijd, haat en toorn, gebiedt dat wij onze naaste liefhebben als mijzelve.** Wij zullen hier bezien welke deze liefde tot de naaste is, alsook hoe deze deugd hier naar voren komt, want het liefhebben behoort tot de gehele tweede tafel van de wet.

c *Welke is deze liefde tot de naaste?*

Wij hebben deze reeds meermalen beschreven als de rechte zelfliefde tot een voorbeeld hebbende. Daarom gaan wij daar nu aan voorbij. Alleen zeggen wij nog dit: die deze liefde in zijn hart tot zichzelf heeft, hij zal zijn naaste niet doden.

Vraag. *Maar om welke redenen komt deze deugd hier te pas, dewijl het liefhebben van de naaste als zichzelf tot de gehele tweede tafel behoort?*

Allereerst omdat het oefenen van liefde in het bijzonder in strijd is met en staat tegenover het doden van de naaste, alsook tegenover nijd, haat, toorn en wraakgierigheid. Wij vinden dit tegenover elkander gesteld (Lev. 19:18): "Gij zult niet wreken, noch toorn behouden tegen de kinderen uws volks; maar gij zult uw naaste liefhebben als uzelf." Zie ook Rom. 13 . 9.

En vervolgens omdat de Heere zorg draagt voor het leven van de mens. Dus zijn er vele deugden tegenover deze levende mens te beoefenen, en daarom spreekt de onderwijzer ten rechte hier eerst van de liefde als de gronddeugd. Zonder deze zijn alle andere deugden geen deugden, maar blinkende zonden (1 Kor. 13:1-3).

Vraag. *Welke zijnde eigenschappen van deze liefde, en waar wordt deze geboden?*

De eigenschappen van deze liefde worden ons met veel woorden omschreven (Rom. 12:9): "De liefde is ongeveinsd." Rom. 13:10: "De liefde doet de naaste geen kwaad." 1 Kor. 13:48): "De liefde is lankmoedig, zij is goedertieren; de liefde is niet afgunstig; de liefde handelt niet lichtvaardiglijk, zij is niet opgeblazen. Zij handelt niet ongeschiktelijk, zij zoekt zichzelf niet, zij wordt niet verbitterd, zij denkt geen kwaad. Zij verblijdt zich niet in de ongerechtigheid, maar zij verblijdt zich in de waarheid. Zij bedekt alle dingen, zij verdraagt alle dingen. De liefde vergaat nimmermeer." Zie ook 1 Joh. 2, 3 en 4.

Op vele plaatsen in Gods Woord vinden wij deze liefde en de oefening er van geboden. Het liefhebben van de naaste als zichzelf wordt uitdrukkelijk geboden in

Leviticus 19:18, vergeleken met Matth. 22:38. Ook alle oefening van deze liefde wordt geboden (Joh. 13:34-35, Rom. 12:10, 13:8, 1 Petrus 4:8-9, enz.).

Uit deze liefde vloeien alle andere deugden voort, welke staan tegenover de doodslag en de aanleiding tot deze. De onderwijzer noemt deze vervolgens op: ***God gebiedt dat wij jegens onze naaste geduld, vrede, zachtmoedigheid, barmhartigheid en alle vriendelijkheid bewijzen, zijn schade, zoveel als ons mogelijk is, afkeren, en ook onze vijanden goed doen.***

Letten wij op elk dezer deugden afzonderlijk, zoals de onderwijzer deze hier noemt.

(1). De onderwijzer noemt eerst *geduld jegens de naaste*.

Geduld kunnen wij aldus omschrijven, dat dit is *het verdragen van iemands zwakheden, gebreken of beledigingen*.

- Geduld houdt lankmoedigheid in. Dus dat men elkander nederig inde liefde verdraagt (1 Kor. 13:4, Ef. 4:2, Kol. 3:12-13). Geduld is altijd vaardig tot verzoening, ofwel doet haastelijk welgezind zijn jegens de naaste (Matth. 5:24-25).
- Geduld houdt ook in de rechte gesteldheid des harten onder de slagen van de hemel. Dus het gewillig dragen en verdragen van de wegen en handelingen des Heeren (Hebr. 12:9 en Jak. 5:7-11). Want door murmureren onder Gods wegen verteert men lichaam en vlees.

(2). Vervolgens noemt de onderwijzer *de vrede met de naaste*. Want waar de liefde wordt nagejaagd, wordt de vrede achterhaald.

Welke is deze vrede?

Wij kunnen deze als volgt omschrijven: *Vrede wil zeggen dat men, zo veel als mogelijk is, met anderen in rust en enigheid leeft* (Rom. 12:18).

- Met deze vrede wordt hier geboden een gerustheid des gemoeds of wel een innerlijke vrede ten aanzien van de naaste (Psalm 37:8-11, 1 Thess. 4:11 en 1 Petrus 3:4). Ofwel vredelievendheid, dat wil zeggen dat men zelf geen oorzaak van onenigheid en twist zal zijn. En wanneer deze er zijn, dat men dart naar verzoening zal staan (Matth. 5:23, Ef. 4:3 en Kol. 3:15).
- Deze houdt ook in het vergeven van anderen, die deze vrede verbroken hebben (Matth. 5:21-25 en Kol. 3:15). Alsook het vrede maken onder anderen, waar twist is. En dit door beminnelijke woorden en door het veroorzaken van beminnelijke gedachten en indrukken in de harten van anderen. Zulke vreedzamen of vredemakers worden zalig gesproken (Matth. 5:9), wanneer dit uit de rechte grond voortkomt. Wij lezen in 1 Sam. 19:4-5 dat Jonathan een goed gerucht van David bij Saul bracht, en in 1 Sam. 22:14 dat Achimelech dit ook deed.
- Deze vrede houdt ook in het schuwen van alle gelegenheden tot twist (Deut. 22:8 en 2 Sam. 2:22).

(3) Dan noemt de onderwijzer de deugd van *de zachtmoedigheid*. O vrienden, mensen, die liefde hebben, zijn ook zachtmoedigen. En deze deugd is zeer dienstbaar tot verlenging van eigen leven en dat van de naaste.

Welke is deze zachtmoedigheid?

Wij kunnen deze zachtmoedigheid als volgt omschrijven: *Het is een bedaardheid of zachtheid van het gemoed, waardoor alle opkomende toorn, haat enz. wordt bedwongen en vermeden*. Zulken worden zalig gesproken (Matth. 5:5). En Jezus zegt

(Matth. 11:29): "Leert van Mij dat Ik zachtmoedig ben en nederig van hart; en gij zult rust vinden voor uw zielen."

- In het gebieden van deze zachtmoedigheid wordt hier verboden het tegenstaan van de allereerst opkomende boze gedachten en opwellingen des harten of van voornemens (Jer. 26:15-16 en Hand. 23:12, 16, 17, 21 en 27).
- Ook wordt hier verboden dat men zich laat overwinnen door de ontroeringen van het gemoed, hetwelk zo zeer nadelig is voor iemands leven (Rom. 12:21): "Wordt van het kwade niet overwonnen, maar overwint het kwade door het goede."
- En vervolgens wordt hier verboden dat men geen blijmoedige geest zou hebben en voeden. Menigeen doet zichzelf en zijn eigen leven kwaad door zich toe te geven in een melancholiek en kniesachtig humeur (Spr. 17:22).

(4). De onderwijzer noemt dan *de barmhartigheid*. Het is al wederom de liefde, welke de barmhartigheid van binnen ontsteekt.

Welke is de barmhartigheid?

Wij kunnen deze als volgt omschrijven: *Dat men door de ellende van de naaste bewogen wordt in het hart en dus genegen is hem met de daad te helpen*. Zulks lezen wij van de Samaritaan (Lukas 10:33-35). En in Matth. 5:7 worden de barmhartigen zalig gesproken.

- Met deze barmhartigheid wordt geboden dat men zijn naaste in zijn ellenden te hulp zal komen.
- Dat men ontfermend voor hem zal bidden en zuchten tot de Heere (Lukas 6:36): "Weest dan barmhartig, gelijk ook uw Vader, Die in de hemelen is, barmhartig is." En 1 Petrus 3:8: "Zijt medelijdend, met innerlijke barmhartigheid bewogen."
- Ook dat men de naaste te hulp zal komen in zijn ellende en benauwdheid, en hem dus tot ondersteuning zal dienen (Job 31:19-20, Spr. 31:8-9, Matth. 15:35-36, 1 Thess. 5:14).

(5). Ook noemt de onderwijzer nog de deugd van *de vriendelijkheid*. Want de liefdevlam in het hart zal zich naar buiten door vriendelijkheid vertonen. Wij kunnen deze vriendelijkheid als volgt omschrijven: *Het wil zeggen iemand met een blij gelaat en met minzaamheid en bescheidenheid in woorden en gedrag zo bejegenen, dat daardoor alle opkomende verdorvenheden in het hart van de ander worden ingebonden of verdoofd* (1 Petrus 3.8).

- Met deze vriendelijkheid wordt hier geboden dat men jegens de naaste goedertieren en gaarne vergevende zal zijn (Kol. 3
- 12-13).
- Ook dat men jegens de naaste beleefd zal zijn in het spreken en de omgang. Salomo zegt dat een zacht antwoord de toornigheid afkeert, maar dat een smartend antwoord de toorn doet oprijzen (Spr. 15:1). 1 Petrus 3:9: "Vergeldt niet kwaad voor kwaad, of schelden voor schelden, maar zegent daarentegen; wetende dat gij daartoe geroepen zijt, opdat gij zegening zoudt beërven." Zo handelde Judas in zijn korte zendbrief met de gelovigen (Judas:2-3). O, hoe vriendelijk, liefelijk, beleefd en evenwel getrouw spreekt hij hen aan. Dan vinden de woorden ook meer ingang.

(6). Ook noemt de onderwijzer nog de deugd van *het afkeren van de schade van de naaste, zo veel ons mogelijk is*.

Ziet hoe de oorzaak daarvan wederom alleen de liefde is. Dit zo veel mogelijk afkeren van de schade van de naaste kunnen wij als volgt omschrijven: *Het is de innerlijke goede gesteldheid van het gemoed ten aanzien van het voordeel van de naaste naar ziel en lichaam, waardoor men het zijne toebrengt tot zijn redding uit allerlei soorten van ongelegenheden.*

- Hier wordt dan geboden dat men alle zorg, naarstigheid en wettige plichten zal aanwenden om het eigen leven te bewaren, dat ons toch het allernaaste is (Ef. 5:29): "Niemand heeft ooit zijn eigen vlees gehaat, maar hij voedt het en onderhoudt het." Hiertoe behoort het matig zijn in spijs en drank. Dus dat men zich in deze zal wachten zowel voor overdaad als voor gierigheid. Tegen de overdaad lezen wij (Spr. 25:16): "Hebt gij honing gevonden, eet dat u genoeg is; opdat gij misschien daarvan niet zat wordt en die uitspuwt." En wat betreft de gierigheid, dat iemand zich zelfs het nodige onthoudt (1 Tim. 5:23): "Drink niet langer water alleen, maar gebruik een weinig wijns, om uw maag en uw menigvuldige zwakheden." Vrienden, wij behoeven nog geen dronkaards te zijn om ons leven tekort te doen. Duizenden mensen sterven doordat zij regelmatig te veel eten. En menige gierigaard, die al zuchtende eet, doet zijn leven zowel tekort als één die in overdaad leeft.
- Hiertoe behoort ook het matig zijn in het slapen. Salomo zegt (Spr. 20:13): "Hebt de slaap niet lief, opdat gij niet arm wordt." Dit doet gescheurde klederen dragen. Met nadruk lezen wij (Pred. 5:11): "De slaap des arbeiders is zoet, hij hebbe weinig of veel gegeten; maar de zatheid des rijken laat hem niet slapen." Dit komt doordat de arbeider meer voedsel nodig heeft, maar de rijke boet maar aan zijn lust, zonder dat hij het verteren kan. Daarom vervolgt de Prediker (vers 12): "Er is een kwaad, dat krankheid aanbrengt, hetwelk ik zag onder de zon: rijkdom van zijn bezitters bewaard tot hun eigen kwaad." Dat wil zeggen: Zij doden er zichzelf mede. Het is evenwel nodig en ook geboden gedurende een betamelijke tijd te slapen, want anders benadeelt men zich ook. En in dit neerliggen moet men al zijn zorgen van de dag op de Heere zoeken te wentelen (Psalm 37:2). Want "het is tevergeefs, dat gijlieden vroeg opstaat, laat opblijft, eet brood der smarten; het is alzo, dat God het Zijn beminde als inde slaap geeft." Maar wanneer men te lang slaapt, wordt daardoor de verkwikking van een behoorlijke slaap weggenomen. En als dit samengaat met veel eten en drinken, wordt daardoor een dartel en wellustig temperament veroorzaakt, en ook onbetamelijke bewegingen. Daardoor worden de krachten verspild en het kan uiteindelijk de dood veroorzaken, ja veroorzaakt deze ook niet zelden.
- Voorts moeten wij hier nog noemen de matigheid in het arbeiden. Dat men bij alles wat men doet zal waken tegen te grote vurigheid in deze. Dus dat men daarbij ook zijn matige afleiding zal hebben. Want wanneer men zijn beroep of bedrijf met zulk een gierig hart beoefent, met zulk een hooggaande geld- of gewinzucht, dat men altijd daarmede bezig is en zelfs er op vooruitloopt, dan wordt daardoor de geest gedood, en het lichaam ook. Salomo zegt dat er voor alles een bestemde tijd is (Pred. 3:2-11). Ja, dat er een tijd is om te lachen en op te springen, waardoor hij het betamelijk genoeglijke verstaat, hetwelk voor het lichaam nuttig is. Doch wanneer men ook daarin zijn hart verliest en onmatig is, heeft men niet anders dan de ongunst van God te wachten.
- Hiertoe behoort ook de matigheid in het gebruik van medicijnen in dagen van ziekte. Dat men ze dus uit verachting of gierigheid niet zal weigeren. Het zijn ingestelde middelen, waaraan God ons verbonden heeft tot behoud van ons

leven. Wij lezen dat Jesaja zeide (Jes. 38:21): "Laat men nemen een klomp vijgen, en tot een pleister op het gezwel maken, en hij zal genezen." Maar ook zal men niet te zeer aan de middelen hangen, alsof deze alleen de genezing zouden kunnen aanbrengen. Want dit was de zode van de vrome koning Asa (2 Kron. 16:12): "Daartoe ook zocht hij de Heere niet in zijn krankheid, maar de medicijnmeesters." Dat is ook dodelijk. Men moet op God zien, dat Hij Zijn machtig woord spreke, en dus om de zegen zuchten onder een betamelijk gebruik der middelen. Maar de Heere moet de eerste Toevlucht zijn.

- Verder wordt hier geboden het afkeren van de schade des naasten, zo veel dit ons mogelijk is. Dat wij dus zo veel als in ons is alle zorg, naastigheid en alle wettige plichten zullen aanwenden om het leven van de naaste te bewaren.
- Hiertoe behoort dus dat wij de schade voor onze naaste ten aanzien van zijn leven, van zijn gezondheid, van zijn naam en van zijn goederen zullen voorkomen zoveel in ons is, en hem dus zullen redden (Spr. 24:4): "Red degenen, die ter dood gegrepen zijn; want zij wankelen ter doding zo gij u onthoudt" Aldus verborg Obadja honderd profeten in een spelonk en hij onderhield hen met brood en water tegen de bloeddorstige Izébel (1 Kon. 18:4).
- Hiertoe behoort ook dat men matig zal zijn in de omgang met de naaste. Men zal het huis van de naaste niet plat lopen Salomo zegt (Spr. 25:17): "Spaar uw voet van het huis uws naasten, opdat hij niet zat van u worde, en u hate."
- Voorts behoort hiertoe ook het waken over de naaste. Dat wil zeggen dat men hem niet zonder enige waarschuwing laat lopen in een verkeerde weg. Ook dat men zelf geen aanleiding zal geven dat hij zijn leven of gezondheid benadeelt. Dus zal men hem geen spijs of drank opdringen. O, dat opdringen van de wijn of andere dranken is zulk een gruwelijke zonde.

De liefhebbers daarvan zullen wel vragen *waar dit in de Bijbel staat*.

Dan willen wij daartoe slechts één genoegzaam voorbeeld noemen. De heidense koning Ahasvéros van Indië en Morenland was een zeer groot koning, tot over honderd en zeven-en-twintig landschappen toe. Welk een beruchte maaltijd werd daar gehouden. Alles was er even mooi en men gaf daar te drinken uit vaten van goud. En het ene vat (of beker) was weer anders dan het andere vat. Ja, er was veel koninklijke wijn, naar het vermogen des konings. En nu zou men denken, vrienden, dat het daar wel zeer ruw en niet naar de regel zou zijn toegegaan. Maar wij lezen (Esther 1:7-8): "En het drinken geschiedde naar de wet, dat niemand dwong. Want alzo had de koning vastelijk bevolen aan alle groten zijns huizes, dat zij doen zouden naar de wil van een iegelijk."

(7). Tenslotte noemt de onderwijzer dan de deugd: *en ook onze vijanden goed doen*. Dit is wederom één van de edelmoedigste gevolgen van de liefde. Ook hieruit kunt u weer bemerken, gelijk wij in het begin reeds zeiden, hoe zeer de liefde hier te pas komt.

Welke is deze deugd?

Het goed doen aan onze vijanden kunnen wij als volgt omschrijven: *Het is een innige begeerte om alle wraak aan de Heere over te geven. Om ook goed voor kwaad te vergelden uit liefde tot God en tot de weg, welke Hij houdt met een zondaar, en dit ook in alle opzichten naar buiten te doen zien*. O vrienden, niemand zal deze deugd ooit recht kunnen beoefenen, tenzij hij bij bevinding weet wat het zeggen wil een vijand

van God te zijn, en dat de Heere evenwel zulk één aanziet en het goede doet genieten. Maar letten wij er dan ook op wat hier wel en wat hier niet geboden wordt.

- Hier wordt niet geboden het bewijzen van liefde en het betonen van weldadigheid aan de openbare vijanden en verstoorders van het land. O nee, zulken mag en moet men tegenstaan, afbreuk doen, ja zelfs doden, omdat ze eropuit zijn om alle gelegenheid weg te nemen tot goed doen aan onze vijanden. Dit vloeit voort uit de liefde, welke wij aan onze medeburgers en landgenoten verschuldigd zijn. Wij zagen dit genoegzaam bij de behandeling van het vijfde gebod.
- Maar dit goed doen wordt ons wel geboden ten opzichte van onze bijzondere en persoonlijke vijanden. Dat wij hun naar de aard der liefde goed voor kwaad vergelden en hen dus beschamen. Dan lezen wij (Rom. 12:17-20): "Vergeldt niemand kwaad voor kwaad. En wreekt uzelf niet, beminden. Indien dan uw vijand hongert, zo spijzigt hem; indien hem dorst, zo geeft hem te drinken; want dat doende, zult gij kolen vuurs op zijn hoofd hopen." O, dit vuur zal tenslotte doorbranden, zodat de consciëntie het van binnen gewaar wordt. Dit beveelt ook de Heere Jezus (Matth. 5:44-45): "Hebt uw vijanden lief; zegent hen, die u vervloeken; doet wel degenen, die u haten; en bidt voor degenen, die u geweld aandoen en die u vervolgen. Opdat gij moogt kinderen zijn uws Vaders, Die in de hemelen is." Al deze deugden samen worden ons in dit gebod geboden. Wij lezen dit met zoveel woorden in Ef. 4:1-3, en ook zeer nadrukkelijk in Kol. 3:12-15: "Zo doet dan aan, als uitverkorenen Gods, heiligen en beminden, de innerlijke bewegingen der barmhartigheid, goedertierenheid, ootmoedigheid, zachtmoedigheid, lankmoedigheid. Verdragende elkander en vergevende de één de ander, zo iemand tegen iemand enige klacht heeft; gelijkewijs als Christus ulieden vergeven heeft, doet ook gij alzo. En boven dit alles doet aan de liefde, dewelke is de band der volmaaktheid. En de vrede Gods heerse in uw harten, tot welke gij ook geroepen zijt in één lichaam; en weest dankbaar." Ziet vrienden, hoe de wet ook in dit gebod in alle opzichten bijzondere volmaaktheid gebiedt.

Toepassing

Ziedaar vrienden, hier hebben wij u voorgehouden de geestelijke zin van het zesde gebod. Welke zonden hier aan een ieder verboden worden, en welke deugden er geboden worden. Mocht een ieder onzer zijn gedaante in deze spiegel hebben kunnen zien, en dan niet vergeten hoe hij was. Maar in de vorige oefening hebben wij een tamelijk uitvoerige toepassing gemaakt, daarom zullen wij nu nog in het kort nagaan *hoe zeer Christus gepast is in Zijn dadelijke gehoorzaamheid voor allen, die zich aan dit gebod schuldig zien.*

1. Als Borg heeft Jezus ten opzichte van de zelfmoord de duivel weerstaan. Deze verzocht Hem daartoe toen hij begeerde dat Jezus Zichzelf van de tinnen des tempels zou afwerpen. Maar de duivel had niets aan de volmaakte Jezus. Daarom antwoordde Jezus hem (Matth. 4): "Er staat geschreven: Gij zult de Heere, uw God, niet verzoeken."
2. De Heere Jezus heeft Zijn leven zorgvuldig bewaard. Daarom is Hij reeds in Zijn kindsheid naar Egypte gevlucht, om aldus te ontkomen aan de kindermoord van Herodes. En meermalen vluchtte Hij om de dood te ontgaan. Hij ontging deze altijd totdat het de ure was, welke bij de Vader was bestemd.

3. De Heere Jezus was als Borg in alles matig. Hij was een voorbeeld van matigheid in eten, in drinken, in slapen enz. En zulks opdat Zijn volk, welke vraten, wijndrinkers, ja zelfmoordenaars waren door te veel eten, drinken, slapen en andere zonden, in Hem bedekt zou zijn en volmaakt gerekend zou worden.
4. De Heere Jezus was ook als Borg zo zachtmoedig. De haat, de nijd, de toorn en de wraakgierigheid hadden bij Hem geen plaats. Hij zegt (Matth. 11:29): "Leert van Mij, dat Ik zachtmoedig ben." Daarom lezen wij (Jes. 53:7), dat Hij als een lam ter slachting werd geleid, als een schaap, dat stom is voor het aangezicht zijner scheerders. Alzo deed Hij Zijn mond niet open. En zulks opdat Zijn volk met hun haastigheid, nijdigheid, toornigheid, drift en wraakzucht in deze eeuwige gehoorzaamheid zou schuilen. Want deze alle kunnen oorzaken van zelfmoord zijn in de mens.
5. En ten opzichte van het doden van anderen heeft Jezus als Borg alles toegebracht om het leven van Zijn naaste te bewaren. Dit is op onderscheiden tijden zo duidelijk gebleken, wanneer Hij met ontferming bewogen was over de scharen, als zij niets hadden om te eten en toe waren aan bezwijking. Hoe dankte Hij dan Zijn Vader, en met welk een hart verzadigde Hij hen. En zulks ook opdat Zijn volk met hun onvolmaakt en onverdienstelijk onderhouden van hun naasten volmaakt gerekend zou worden in deze volmaakte en verdienstelijke daden.
6. Deze zorg van de Heere Jezus bleek ook onderscheidene malen in de genezing en gezondmaking van de vele ellendigen, die met al hun kwalen, tot zelfs de allerzwaarste toe, tot Hem kwamen of tot Hem gebracht werden. En zulks opdat Zijn volk met hun goed doen aan ellendigen zou worden gerekend in deze volmaakte daden.
7. De Heere Jezus betoonde dit ook in het opwekken uit de doden. Dit bleek bij Lazarus, bij het dochtertje van Jäirus en meer anderen. Wat bleek dit ook duidelijk toen de discipelen nog zo vol vreemd vuur waren en de Heere Jezus verzochten, dat Hij wilde zorgen dat er vuur van de hemel zou komen en de mensen zou verteren. De Heere Jezus, Die geen vreemd vuur had, maar door de ijver van Gods huis werd verteerd, antwoordde daarop: "Gij weet niet van hoedanige geest gij zijt." En dit deed Hij alles als Borg, opdat Zijn volk met al hun vreemd vuur en verkeerde ijver, waaruit een doodslag kan voortkomen, in Hem gevonden zou worden.
8. De Heere Jezus heeft ook Zijn leven niet willen behouden toen Hij het voor Zijn broederen moest geven. Toen heeft Hij het niet dierbaar geschat, maar het voor de Zijnen in de dood overgegeven. En zulks niet alleen opdat zij van de dood zouden worden verlost, maar ook opdat zij in Zijn onbegrijpelijke liefde een schuilplaats zouden vinden met de zonden van het onttrekken van hun leven voor hun broederen. Ja, tot dat doel heeft Hij eens Petrus als een satan weerstaan, die Hem het ondergaan van Zijn lijden en dood afraadde.
9. Ook heeft de Heere Jezus de schade voor Zijn naaste afgekeerd en Zijn vijanden goed gedaan. Dit kwam openbaar toen de vijanden met zwaarden en stokken naar Jezus zochten in de hof om Hem te vangen. Als dan één der discipelen met zijn zwaard het rechteroor van één der vijandige dienstknechten afslaat, dan is Jezus niet verblijd dat zulks gebeurt. Zijn hart was niet wraakzuchtig. Welk een goed deed Hij aan Zijn vijand Malchus. Hij genas zijn oor en bestrafte Zijn discipelen, zeggende (Matth. 26:52): "Keer uw zwaard weder in zijn plaats; want allen die het zwaard nemen, zullen door het zwaard vergaan."
10. Hoe bleek dit ook toen de Heere Jezus aan het kruis hing. Daar heeft Hij voor degenen, die Hem kruisigden en Hem tevens bespotten ten aanzien van Zijn

profetisch en Koninklijk ambt, gebeden (Lukas 23:34): "Vader, vergeef het hun, want zij weten niet wat zij doen." En zulks wederom opdat Zijn volk met hun ellendige hart en gestalte tegenover hun vijanden, ja met hun onvolmaakte goed doen, zich door het geloof zou hullen in het dekkleed van deze eeuwige en volmaakt wegende gehoorzaamheid. Opdat zij zo in Christus volmaakt zouden bevonden worden.

Wij eindigen met het woord van Petrus (1 Petrus 2:7): *"U dan, die gelooft, is Hij dierbaar."* Amen.

ZONDAG 41
(Vraag 108-109)

**HET ZEVENDE GEBOD
van het echtbreken**

Vraag 108: *Wat leert ons het zevende gebod?*

Antwoord: ***Dat alle onkuisheid van God vervloekt is, en dat wij daarom dezelve van harte vijand zijnde, kuis en tuchtelijk leven moeten, hetzij in de heilige huwelijken staat, of buiten dezelve.***

Vraag 109: *Verbiedt God in dit gebod niet meer dan echtbreken of diergelijke schanden?*

Antwoord: ***Dewijl ons lichaam en ziel tempelen des Heiligen Geestes zijn, zo wil Hij dat wij ze beide zuiver en heilig bewaren; daarom verbiedt Hij alle onkuisde daden, gebaren, woorden, gedachten, lusten, en wat de mens daartoe trekken kan.***

Ook nu vervolgen wij weer de uitbreiding van de Wetgever, als Hij bijzondere zaken verbiedt, welke nadelig zijn voor de volmaakte liefde ten aanzien van de naaste, ofwel deze geheel verhinderen. En wij behandelen thans in het bijzonder die verboden, welke de zonden betreffen, die als takken van een verdorven wortel naar buiten komen. In de vorige oefening beëindigden wij de behandeling van het zesde gebod, hetwelk ging over het allervoornaamste en allerdiërbaarste bezit van de naaste, namelijk *zijn leven*.

Thans gaan wij er met de onderwijzer toe over de volgende drie geboden te bezien, waarin de voornaamste zaken worden genoemd, welke het leven van de naaste kunnen verontrusten of ontstellen (het zevende, achtste en negende gebod).

- De Wetgever laat hierin zien dat Hij een bijzondere zorg draagt voor de heiligheid en kuisheid van het lichaam van de mens. Daarom verbiedt de Wetgever dit aan te tasten, en dus het onheilig en onkuis leven zowel in als buiten de huwelijke staat (het zevende gebod).
- Voorts draagt de Wetgever ook bijzondere zorg voor de tijdelijke goederen van de mens, welke dienen tot onderhoud van het leven. De Wetgever verbiedt dat men zijn naaste daarin zou benadelen of hem daarvan op enigerlei wijze zou beroven (het achtste gebod).
- Dan draagt de Wetgever ook bijzondere zorg voor de tijdelijke goederen van de mens, welke dienen tot onderhoud van het leven. Dus verbiedt de Wetgever dat men zijn naaste daarin zou benadelen of daarvan te beroven, of welke wijze ook. (Het achtste gebod).
- Tenslotte draagt de Wetgever ook bijzondere zorg voor de eer en de goede naam van de mens, welke naar het getuigenis van Salomo in het tijdelijke leven van de mens beter is dan een goede olie (Pred. 7:1). De Wetgever verbiedt deze naam van de naaste enig nadeel toe te brengen en dus alle liefdeloosheid ten aanzien van de naaste (het negende gebod).

Thans staat ons dus te handelen van de zorg van God over de heiligheid en kuisheid van het lichaam des mensen, hetwelk ook zo dienstbaar is voor het leven

van de mens. Het verbod van de Wetgever om dit aan te tasten, en dus van alle onheiligheid of onkuisheid in of buiten de staat des huwelijks (het zevende gebod) is onze tegenwoordige stof. Aan de hand van zondag 41 zullen wij dit nu behandelen in de twee voornamen hoofddelen:

- I. Wij zullen het gebod verklaren, zoals wij dit vinden in Exodus 20:14.
- II. Dan zullen wij de geestelijke zin van dit gebod openen aan de hand van de uitbreiding van de onderwijzer.

I. Wat het eerste hoofddeel betreft, dit gebod wordt op een verbiedende wijze voorgesteld. Laten wij dan:

- A. op het onderwerp in dit gebod, en wel *het echtbreken*; en
- B. op het verbod ten aanzien van dit onderwerp: *Gij zult niet echtbreken*.

A. Van het eerste sprekende, willen wij eerst bezien waarvan bij dit verbod tot echtbreken wordt uitgegaan, namelijk van de staat des huwelijks.

Wat wij onder de staat des huwelijks moeten verstaan? Deze kunnen wij aldus omschrijven: Het is een Goddelijke samenvoeging, naar Zijn eeuwige raad, van een man en een vrouw tot één vlees. En deze gaat gepaard met een vrijwillige vereniging door wederzijdse bewilliging en verbondssluiting voor het aangezicht des Heeren, waarbij Deze Getuige is. En dit tot heerlijkheid van God en tot onderlinge hulp, alsmede tot voortzetting van het menselijk geslacht, ofwel de voortbrenging van een zaad Gods. Dus is (Mal. 2:14) de Jehovah een Getuige tussen de man en tussen de *huisvrouw zijner jeugd*, die *zijn gezellin en de huisvrouw van zijn verbond* wordt.

Daarbij is het ook zo zeer nodig, en dit wordt ook vereist, dat dit huwelijksverbond plechtig en in het openbaar bevestigd wordt, hetzij dan door de overheid, hetzij door de kerk. Want hoewel de eerstgenoemde zaken *de echtelijke band* uitmaken, deze bevestiging is toch ten eerste nodig tot het bewaren van alle orde, en ter voorkoming van alle disorde. Het moet toch worden bekend gemaakt aan allen wiens man of vrouw men is. Zulks zal ook tot eer van de kinderen zijn, welke uit deze echtverbinding voortkomen.

Bezien wij vervolgens:

1. de wettigheid en
2. de heiligheid van deze staat.

1. Wat betreft *de wettigheid* van de echtelijke staat, als grond daarvoor vinden wij dat de Heere God deze staat Zelf heeft ingesteld. De woorden van deze instelling vóór de val wordt ons uitdrukkelijk beschreven in Genesis 2:18-25. Dit vergeleken met hetgeen de Heere Jezus zegt in Matthéüs 19:3-10 en Markus 10:2-12.

De grond of oorsprong van deze instelling van het huwelijk ligt in het oordeel en goedvinden van God bij de schepping van de mens naar Zijn eeuwige wil. Dit lezen wij in Gen. 2:18: "Het is niet goed dat de mens alleen zij." Ziet hoe de staat des huwelijks hier een Goddelijke oorsprong heeft. Ook hoe de Heere hier Zelf Zijn eigen raad, die van eeuwigheid bij Hem was, met een zeer heerlijke en wonderlijke uitvoering door het eerste huwelijk bekrachtigt. Dit zien wij in hetzelfde vers, alwaar God zegt: "Ik zal hem een hulp maken, die als tegen hem over zij." Deze handeling van God wordt in het genoemde hoofdstuk in den brede beschreven.

De Heere heeft bij de eerste schepping dit oordeel en goedvinden ook tegelijk in het hart van de mens gelegd. Daarom stemt hij overeen met het oordeel en goedvinden Gods in deze. Want in het hart van bijna alle mensen is diep geneigdheid gelegd,

waardoor zij op de door de Heere bestemde tijd door Gods almachtige besturing oordelen en goedvinden: Het is niet goed dat ik alleen ben. En waar dit oordeel en goedvinden nu overeenstemt met het oordeel en goedvinden van God, is hier de grond voor het wettige huwelijk, en dit leidt ook daartoe. En hierin is iets Goddelijks, zoals wij zien in het huwelijk van Izak en Rebekka (Gen. 24:50-51). De afgodische Laban en Bethuël moesten niet alleen bekennen dat deze zaak van de Heere was, maar zij voegden daarbij ten aanzien van Rebekka: "Zij zij de vrouw uws heren - let wel - gelijk de Heere gesproken heeft." Zij waren zich bewust dat dit naar Gods oordeel en goedvinden was.

In deze eerste instelling van het huwelijk vóór de val is de grond gelegd voor alle volgende huwelijken in het menselijke geslacht.

Bezien wij de grondlegging van alle huwelijken in dit eerste huwelijk een weinig nader.

De Heere heeft in de instelling van het alleréérste huwelijk tussen Adam en Eva een eeuwige wet voor alle huwelijken gemaakt, welke geldt tot aan het einde der wereld. Dit wordt ons duidelijk uit Gen. 2:23, waar Adam zegt met betrekking tot zijn eigen vrouw, welke God tot hem gebracht had! "Deze is ditmaal been van mijn benen, en vlees van mijn vlees. Men zal haar Manninne heten, omdat zij uit de man genomen is." En met betrekking tot al zijn nakomelingen, ofwel ziende op alle volgende huwelijken zegt hij dan: "Daarom zal de man zijn vader en zijn moeder verlaten, en zijn vrouw aankleven; en zij zullen tot één vlees zijn." Vergelijkt hiermede ook hetgeen de Heere Jezus zegt in Matthéüs 19:3-12 en Markus 10:2-12. Uit Mattheüs 22:30 wordt ons ook duidelijk, dat de huwelijken eerst zullen ophouden op de jongste dag, de dag van de algemene opstanding. De Heere Jezus zegt daar: "Want in de opstanding nemen zij niet ten huwelijk, noch worden ten huwelijk uitgegeven."

Welk een krachtig bewijs voor de krachtadige en onfeilbare voorzienigheid Gods, gaande over de huwelijken, vinden wij in dit eerste huwelijk in het Paradijs. Alsook welk een regel en richtsnoer, waaraan alle volgende huwelijken moeten worden getoetst en waarnaar zij gericht moeten worden. Wij zien dit duidelijk als Jezus Zich tegenover de Farizeeën op dit eerste huwelijk beroept en zegt in Matthéüs 19:8: Mozes heeft vanwege de hardigheid uwer harten u toegelaten uw vrouwen te verlaten; maar - let wel - van den beginne is het also niet geweest." En met grote nadruk beroept de Heere Jezus Zich, de veelwijverij bestrijdende, op het begin der schepping, zeggende: Maar van het begin der schepping heeft ze God man en vrouw gemaakt." Een ieder heeft dus in zijn doen en laten uit deze te zien op dit huwelijk in het begin. Dat ook de krachtige voorzienigheid van God nog steeds over de huwelijken gaat en blijft gaan, wijst de Heere Jezus vervolgens aan in het reeds genoemde hoofdstuk van Markus, de woorden uit Genesis 2:24 aanhalende: "Daarom zal een mens zijn vader en zijn moeder verlaten, en zal zijn vrouw aanhangen. En die twee zullen tot één vlees zijn, also dat zij niet meer twee zijn, maar één vlees. Hetgeen dan - let wel - God samengevoegd heeft, scheidt de mens niet."

Zie ook hoe wonderlijk is het beleid van de grote God in het stuk van het huwelijk! Vrienden, dit zou nooit in het hart van een mens zijn opgekomen, indien deze huwelijksliefde niet lag in de eeuwige raad en wil van God. En had God het hem in de schepping niet ingeplant, dan zou Adam nooit Eva. gezocht en gevonden hebben. Maar dit was het oordeel en goedvinden van God en de Heere bracht hen tot elkaar. Ook met betrekking tot dit alles mogen wij wel met Paulus zeggen (Rom. 11:34): "Wie heeft de zin des Heeren gekend? Of wie is Zijn raadsman geweest?" En vers 36:

"Want uit Hem, door Hem en tot Hem zijn alle dingen (dus ook de huwelijken). Hem zij de heerlijkheid in der eeuwigheid. Amen."

Bijgevolg, vrienden, is het dus zo, dat de gedachten des Heeren, de zin des Heeren en de raad des Heeren gaan vóór de zin, de gedachten en de besluiten van de mens? Ja, zijn de gedachten Gods de oorzaak van de rechte gedachten van de mens? Dan zeg ik: Wie ziet dan niet dat het begin van de huwelijken uit de Heere is, dat de voortzetting door de Heere is en dat het einde tot de Heere is? Alles moet dus in Hem eindigen tot prijs van Zijn heerlijkheid.

2. Maar staan wij vervolgens stil bij *de heiligheid* van deze huwelijksstaat.

Om welke redenen wordt deze staat ten rechte *heilig* genoemd?

- (1) Allereerst omdat er niet anders dan een heilige voorzienigheid en een voorzienige heiligheid in doorstraalt, wanneer wij letten op het heilig besluit van God en op het beleid in de uitwerking door God. Daarom wordt het de heiligheid des Heeren genoemd (Mal. 2:11). En in vers 14 wordt de vrouw, die haar instemming geeft door deze heilige en bewerkende voorzienigheid van God, de "huisvrouw van ons verbond" genoemd.
- (2) Vervolgens wordt deze staat ook heilig genoemd omdat deze in het bijzonder is gericht tegen de onheiligheid van de zondige natuur van de mens. Het is wel waar, dat God het huwelijk heeft ingesteld vóór de val, toen Adám en Eva nog geen zondige begeerlijkheden hadden. Maar dat is ook waar, dat in die instelling een bijzondere voorzorg over Adams zondige nakomelingen uitblinkt, opdat zij allen aan de gevaarlijke strikken en vurige pijlen van satan zouden kunnen ontvlieden. Hierom zegt Paulus (1 Kor. 7:2): "Maar om der hoerereien wil zal een iegelijk man zijn eigen vrouw hebben, en een iegelijke vrouw zal haar eigen man hebben." Met niet minder nadruk spreekt Paulus daarvan ook in vers 9. En het is wel zeer opmerkelijk, nergens lezen wij in de gehele Bijbel van de echtelijke staat als van iets onreins. Integendeel, Paulus noemt het een kuise staat in Titus 2:5, en in Hebreëen 13:4: "Het huwelijk is eerlijk onder allen, en het bed onbevlekt." Daarom vermaant ook Salomo ten rechte (Pred. 9: 9): "Geniet het leven met de vrouw, die gij liefhebt, al de dagen uws ijdelen levens, welke God u gegeven heeft onder de zon, al uw ijdele dagen."
- (3) Een derde reden, waarom deze staat terecht heilig wordt genoemd, is dat deze staat een heilig oogmerk heeft. Zij dient namelijk om samen heilig voor God te kunnen leven. Hier zijn ook twee beter dan één. Deze staat dient om innerlijk geruster de Heere te kunnen dienen. Anders kan er innerlijk in de mens zulk een geraas zijn, dat hij onder de middelen der genade verkerende, geen oren heeft ofwel niet kan horen. Voorts kan men daardoor begrepen worden onder de uitgestrekte belofte van de voortplanting der genade, zelfs tot in het duizendste geslacht. De Naam van de Messias zal toch van kind tot kind worden voortgeplant, zo lang de zon er is (Mal. 2:15 en Psalm 72:17). En wij lezen in Psalm 22:31-32: "Het zaad zal Hem dienen; het zal de Heere aangeschreven worden tot in geslachten. Zij zullen aankomen en Zijn gerechtigheid verkondigen den volke, dat geboren wordt, omdat Hij het gedaan heeft."

Maar hoewel dit zulk een heilige staat is, is evenwel niet elk mens gehouden zich daarin te begeven. De Heere heeft dit aan een ieder in zijn vrije keuze gelaten. Paulus geeft ons een algemene regel aan (1 Kor. 7:25-28), als hij zegt, dat die geen noodzaak heeft en een aanstaande algemene nood voorziet, het beste doet als hij niet trouwt. Maar dat het anders beter is om te trouwen.

3. Ook staat ons te letten op *de geoorloofdheid of verplichting dat alle soorten mensen zich in deze staat in de Heere aan elkander verbinden.*

- (1) Dat de staat des huwelijks voor alle soorten van mensen geoorloofd is houden wij vol tegen de papisten. Want wij lezen het met nadruk (Hebr. 13:4): "Het huwelijk is eerlijk - let wel - onder allen, en het bed onbevlekt."
- (2) Ook de apostelen zijn getrouwd geweest, althans hadden zij daartoe de vrijheid. Jakobus, Johannes en Petrus zijn getrouwd geweest, en Paulus zegt (1 'Kor. 9:5): "Hebben wij niet de macht om een vrouw, een zuster zijnde, met ons om te leiden, gelijk ook de andere apostelen, en de broeders des Heeren, en Cefas?" Daarvan lezen wij ook in Matth. 8:14. En dat de leraren en opzieners daartoe gemachtigd zijn, lezen wij duidelijk in 1 Tim. 3:2, alwaar geschreven staat dat een opziener ener vrouwe man moet zijn. Dus hij mag er maar één hebben, tegen de veelwijverij.
- (3) Uit dit alles kunnen wij het goddeloze gevoelen van de papisten zien. Zich tegen de ordinantiën Gods verzettende, stellen zij dat een leraar niet mag huwelijken, en dat ook particulieren geloften mogen doen van niet te zullen trouwen. Zulken zeggen met sprekende daden tegen de Heere: Het is wel goed dat een mens alleen is. Maar God zegt: "Het is niet goed." Deze goddeloze mensen branden in al hun bedekte en ook wel openbare wellusten en geile begeerlijkheden, en durven evenwel valselijk roemen (Matth. 1`9:12) dat zij zichzelf gesneden hebben. Hun boeken en werken leren ons wel welke gruwelen er bij hen omgaan. Wij lezen in 1 Tim. 4:1-3: "Doch de Geest zegt duidelijk, dat in de laatste tijden sommigen zullen afvallen van het geloof, zich begevende tot verleidende geesten, en leringen der duivelen, hebbende hun eigen geweten als met een brandijzer toegeschroeid. Verbiedende te huwelijken."

Vraag. Maar hoe zal deze band des huwelijks dan in de Heere moeten worden gelegd, zal iemand in deze staat zegen te wachten hebben?

Wij antwoorden hierop, dat het hiertoe niet genoeg is dat beiden in de Heere en dus met Christus verenigd zijn. Want dit kan er zijn, gepaard gaande met een geestelijke liefde tot elkander. Maar vrienden, dan maakt dit toch de band des huwelijks of de samenvoeging in de gunst des Heeren niet uit. Wanneer de vromen hier niet gedurig aanhouden om licht van de Heere, kunnen zij allicht in een strik lopen en een huwelijk aangaan buiten de bijzondere gunst des Heeren, waarvan zij menigmaal de smartelijke gevolgen al hun levensdagen moeten dragen. God bezoekt dit in Zijn kinderen, die meer licht hebben, menigmaal meer openbaar dan in natuurlijke mensen. In hun blindheid komen dezen menigmaal zuiverder tot elkaar, waarbij dan de algemene toeleidende voorzienigheid duidelijk is te zien, dat men daarover soms verwonderd moet staan.

Wij zullen verder aanwijzen wat er behoort tot het aangaan van een huwelijk in de Heere. Vrienden, mocht elk uwer, die ooit het plan hebt om te trouwen, het nu volgende onthouden.

1. Wanneer u er zegen op zult kunnen verwachten, dan moet u van de Heere er toe geroepen zijn. Dan zult u de gave moeten hebben ontvangen om in meerdere of mindere mate een hoofd van een huisgezin te kunnen zijn. Men zal dan de wijsheid en de bekwaamheid moeten hebben tot de verzorging en regering van een huisgezin (1 Tim. 5:8) en tot het opvoeden van kinderen voor de Heere.

2. Om daarop zegen te kunnen verwachten, zult u de Heere moeten kennen in al uw wegen (Spr. 3:6), en dus in deze niet slechts uw driften moeten volgen. U zult dan raad moeten plegen met de Heere, veel en aanhoudend moeten bidden om licht, opdat de Heere u moge besturen en leiden in een rechte weg en daar, waar u in de gunst van God moet zijn. Want vrienden, niemand komt tot de samenvoeging van twee tot één, dan de Heere alleen, Die daarvan de Maker is. En dan staat het reeds in Gods boek wie dat zijn moet en zijn zal. Zie daarom Izak eens aanhoudend bidden in het veld bij het naken van de avond (Gen. 24). Hij ging daar in het veld om over deze grote zaak met God te spreken.
3. Zult u zegen op het huwelijk te wachten hebben, dan zult u ook van het allereerste begin af behoren te raadplegen met uw ouders, of die over u zijn gesteld. Er hangt toch voor het verdere zoveel van af of men het recht dan wel niet recht begint. Dat men dus de ouders laat kiezen; en daarmee in het verborgene voor de Heere werkzaam te zijns. Ook in deze niet schielijk te werk gaat, maar met oordeel en na veel overweging en inwinnen van raad. Dan kan het goed uitkomen. Zo deed Abraham de keuze voor Izak (Gen. 24), en Izak voor Jakob (Gen. 28:1-3). Het nare tegendeel van dit alles lezen wij van Ezau, die tegen de zin van zijn vader en moeder trouwde (Gen. 26:34-35). Deze zaak was voor Izak en Rebekka *een bitterheid des geestes*.
4. Om in die staat de zegen te verwachten, zult gij ook geen juk moeten aantrekken met een ongelovige (2 Kor. 6:14). Men zal dus geen huwelijk aangaan met iemand van een andere religie. Dit was de algemene zonde van de eerste wereld (Gen. 6:2), de zonen Gods vermengden zich met de kinderen der mensen. En wanneer u genade in Gods ogen gevonden hebt; dan zult u er ook goed op moeten toezien dat u door geen uitwendigheden wordt vervoerd, één verkiezende die buiten de gemeenschap met Jezus staat. Want dit is ook een ongelovige. De gezegendste huwelijken zijn, dat hier ieder uitzielt naar één van de eigen stand. Wanneer er twee zoeken en vragen naar de Heere, kunnen zij in deze zaak samenstemmen en het kan hun geschieden. Zo kunnen zij samen opkomen voor de Heere.
Maar het is mogelijk dat iemand, die zelf in de grond genade heeft, en wiens hart de Heere en Zijn besturende voorzienigheid wil vooruitlopen, hier tegen inbrengt wat Paulus zegt (1 Kor. 7:16): "Want wat weet gij, vrouw, of gij de man zult zalig maken? Of wat weet gij, man, of gij de vrouw zult zalig maken?"
Dan antwoorden wij hierop:
Deze plaats ziet op de reeds gehuwden. Zij mogen om de ongelovigheid van de ander niet scheiden. En afgezien daarvan, u durft dan veel te wagen. Zou u een Moor willen trouwen, in de hoop dat hij wit zal worden? Kan hier (Jer. 13:23) een moorman zijn huid veranderen? Immers neen.
5. Eindelijk vrienden, zult u in deze staat zegen te verwachten hebben, dan hebt u een teer hart nodig, waarbij de gunst van God als het ene nodige u zwaar op het hart moet wegen. Indien u de Heere ooit nodig hebt, dan is het wel hierin en deze gehele staat door. Dit moet uw hart voorzichtig maken, om het niet alleen recht naar de Bijbel te beginnen, maar om het ook op een Godvruchtige wijze en niet zonder de Heere voort te zetten en te voltrekken. Daarbij zullen moeten worden geweerd alle sterke en driftige aandrijvingen, welke ingaan tegen het voorzienig beleid van God. Dus ook alle boze en goddeloze omstandigheden, welke de wereld verzint. Menigeen verderft het hier en geeft dus oorzaak dat God hem in deze weg tegenkomt. Vrienden, het kwaad in de huwelijken spruit alleen uit de zonden voort, want de staat van het huwelijk is goed. Adam deed goed toen hij God

erkende als. de oorzaak van het huwelijk, zeggende (Gen. 3:12): "De vrouw, die Gij mij gegeven hebt." Maar het was zeer verkeerd van Adam dat hij met deze zelfde woorden God ook de oorzaak van de zonde wilde maken, hetgeen door Paulus duidelijk wordt weerlegd (Rom. 5:12).

Nu moeten wij er vervolgens nog bij stil staan wat wij hier moeten verstaan door *de breuk van deze echt*.

Wat houdt het woord "echtbreken" in? Dit woord is in Deut. 5:18 vertaald door *overspel doen*, waardoor de echt gebroken wordt. Dit ziet hier niet op een geestelijke echtbreuk, overspel of afgoderij, zoals Israël en Juda bedreven met houten steen (Jer. 3:6-9). Dit gebod ziet hier op de werkelijke echtbreuk in het huwelijk, en daarop alleen.

Men zou zeggen: *Hoe kan een mens dit nog tegenspreken, en dan onder een schijn van een veel geestelijker begrip van Gods wet te hebben?*

Het is toch veeleer een bewijs voor eengrote en dodelijke blindheid ten aanzien van de plagen van het eigen hart, waardoor zulk één de hoge noodzaak van dit gebod voor zichzelf niet ziet.

Maar komen wij dan tot de zaak zelf. Door deze echtbreuk moeten wij verstaan *het op enigerlei wijze zondigen tegen de door God ingestelde huwelijksstaat*. Of men in deze staat is of er buiten, hetzij ook of deze overtreding in meerdere of mindere trap openbaar begaan wordt, dan wel of dergelijke boze neigingen en inbeeldingen worden gevonden en gekoesterd meer binnen in het hart. Dit alles behoort tot het echtbreken, omdat men zich daarmee op een oneerlijke wijze met een vreemde vermengt. Is het dan niet in uitwendige zaken, dan is het toch evenwel in de neigingen en inbeeldingen van het boze hart. Want wij lezen (Matth. 5 :28): "Zo wie een vrouw aanziet, om dezelve te begeren, die heeft alrede overspel in zijn hart met haar gedaan." Dit alles behoort dus onder het verbreken van de echt.

B. Wij komen nu tot het verbod Gods ten aanzien van dit onderwerp. De Wetgever zegt: *Gij zult niet echtbreken*.

Wie zijn de voorwerpen van dit verbod?

Deze worden hier genoemd met "gij." En dit betreft hier niet alleen Israël. Want de Heere heeft deze wet aan Israël gegeven omdat zij redelijke schepselen waren. Daarom zijn de voorwerpen hier *alle redelijke schepselen* op de gehele aarde, hoofd voor hoofd. De wet der tien woorden is dus niet te onderscheiden van de wet der zeden. Het is één en dezelfde wet. Want deze is in het hart der heidenen ingeschreven (Rom. 1 en 2). En Jezus en de apostelen halen deze wet der Tien Woorden menigmaal aan als een regel des levens ook voor het Nieuwe Testament, zoals bijvoorbeeld in Matthéüs 5. enz. Zulks zou toch niet kunnen geschieden wanneer deze wet alleen maar tot Israël beperkt was. Afgezien nog daarvan dat wij dan geen nauwkeurig omschreven zedenwet zouden hebben en bij een ieder dan maar de verdorven en blinde rede op de troon zou zitten. Welk een grote verwarring zou dit veroorzaken ten aanzien van wat wel of niet zedelijk is.

Nog slaan wij gade het verbod van God Zelf: *Gij zult dat niet doen*.

In de verklaring van het onderwerp hebben wij reeds gezien wat God hier verbiedt. Daarom zullen wij ons nu slechts bepalen tot de wijze van dit verbod.

1. De Heere verbiedt dit echtbreken allereerst door de instelling van het eerste huwelijk, als een model voor alle andere huwelijken, omdat de Heere Zijn heilige natuur daarin openbaart.

2. Vervolgens doet de Heere dit verbod zien in de zware oordelen, die Hij gebracht heeft over de overtreders. Hoe waren deze te zien in de straffen, welke in de algemene zondvloed kwamen over de eerste wereld (Gen. 6). Daarna ook over Tyrus en Sidon, en over Sodom en Gomorra door vuur van de hemel (Gen. 19). En ook door vele straffen over particuliere overtreders!
3. De Heere verbiedt dit echtbreken voorts innerlijk in het hart van elk mens. Daarom weet een ieder dat dit een verboden vrucht is, welke hij plukt. Dit bewijst de stedehouderes van God, de consciëntie van binnen, door de beschuldigende gedachten en benauwdheden vanwege dit kwaad (Rom. 2:15).
4. En de Heere verbiedt dit echtbreken ook in woord en geschrift op een zeer plechtige wijze van de hemel. Bij wijze van spreken, geeft de Heere Zelf het plakkaat, waarop dit echtbreken met strafbedreiging verboden wordt, van over de top van de Smal, en wel onder zeer verschrikkelijke tekenen van Zijn heiligheid en rechtvaardigheid. Daarom zal niemand zich daarmee kunnen verontschuldigen, dat dit gebod niet aan hem is overgeleverd. O vrienden, God heeft het uit de donkerheid bekend gemaakt, uit onweders en donderslagen en bliksemen en aardbevingen, en wel aan elk persoonlijk, man of vrouw: Gij zult niet echtbreken.

II.

Wanneer wij nu van het tweede hoofddeel gaan spreken, namelijk de geestelijke zin van dit verbod, aan de hand van de uitbreiding daarover van de onderwijzer in zondag 41, bezien wij:

- A. de verboden zonden (vraag 108 en 109, laatste lid), en
- B. de geboden deugden (vraag 108, laatste lid, en vraag 109, eerste lid).

A. Eerst dus de verboden zonden (vraag 108, eerste lid, en 109, laatste lid). Bezien wij deze eerst op zichzelf, zoals zij worden aangewezen in het laatste lid van vraag 109. Daarbij komen eerst naar voren de directe grove zondige daden tegen dit gebod. De onderwijzer spreekt toch daarvan, ***dat God alle onkuise daden verbiedt.***

Vraag. *Welke grove zonden worden hier verboden binnen de staat des huwelijks?*

1. Hier wordt verboden de zonde van *overspel*. Dit wil zeggen een vleselijke vermenging van een getrouwde met de echtgenoot van een ander. Dit deed David met Bathséba (2 Sam. 11:4). Of wel met een ongetrouwde, zoals Jozef werd verzocht door de vrouw van Pótifar (Gen. 39:7). Het eerste noemt men *een dubbele*, het laatste *een enkele* echtbreuk of overspel. Dit is een zware zonde, te meer omdat Gods Naam plechtig is aangeroepen bij het sluiten van het huwelijk.

Deze zonde is op straffe des doods uitdrukkelijk verboden (Lev. 20:10 en Deut. 22:22, vergeleken met 1 Kor. 6:10). Bekend is ook de wet van het proefwater (Num. 5:11-31). Hoe zwaar is deze zonde bij David gestraft (2 Sam. 12:10). naar God (Psalm 51).

2. Dan wordt hier ook verboden de zonde van de *polygamie* (veelwijverij). Deze is, dat een man tegelijkertijd niet meer dan één vrouw getrouwd is en zich dus daarmee verenigt. Dit was de zonde van vele bijbelheiligen en anderen, als Abraham, Jakob, David, Salomo enz. Wij zien wel niet dat deze zonde toen duidelijk werd bestraft, maar dit kwam door de hardigheid des harten. Jezus zegt dat zij daarom werd toegelaten (Matth. 19:8), hoewel de Heere het nimmer heeft goedgekeurd.

Ook deze zonde wordt hier uitdrukkelijk verboden. Wij vinden dit gebod, naar onze gedachten, ook in Lev. 18: 18: "Gij zult ook geen vrouw tot haar zuster nemen." Het gebruik der woorden wil hier zeggen: Gij zult de ene vrouw niet nemen tot de andere. Maar nog veel duidelijker bestraft de Heere deze zonde in Mal. 2:13-15, waar wordt aangewezen dat het in strijd is met de instelling van het eerste huwelijk (Gen. 2:24). En Jezus bevestigt dit (Matth. 19:5-6), als Hij zegt dat "deze twee tot één vlees zullen zijn", en niet drie of meer. Want de Heere heeft man en vrouw gemaakt. Daarom zegt Paulus (1 Kor. 7:2): "Een iegelijk man zal zijn eigen vrouw hebben, en een iegelijke vrouw zal haar eigen man hebben."

3. Voorts wordt hier verboden de zonde van het *trouweloos verlaten van de echtgenoot*, ofwel de onwettige echtscheiding. Dit wil zeggen dat een man zijn vrouw, of een vrouw haar man, om een andere reden verlaat dan uit oorzaak van overspel. Deze zonde werd bij de Joden zeer veel gevonden. Mozes had het geven van een scheidbrief toegelaten, maar geoorloofd was het niet (Deut. 24:1). Want Jezus zegt (Matth. 19:9): "Mozes heeft vanwege de hardigheid uwer harten u toegelaten uw vrouwen te verlaten; maar van den beginne is het alzo niet geweest."

Deze zonde is ook uitdrukkelijk verboden (Mal. 2:16): "De Heere, de God Israëls zegt, dat Hij het verlaten haat." En Jezus zegt (Matth. 5:32): "Zo wie zijn vrouw verlaten zal, anders dan uit oorzaak van hoererij, die doet overspel." Of gelijk dit in Matth. 5:32 geschreven staat: "Die maakt dat zij overspel doet, en zo wie de verlatene zal trouwen, die doet overspel."

4. Verder wordt hier ook verboden de zonde van *bloedschande*. Dit wil zeggen, dat iemand de echt aangaat met een nabestaande in de verboden graden van bloedverwantschap. Bijvoorbeeld met zusters of broeders echtgenoten, of wel van een tante met een neef, en omgekeerd van een oom met een nicht. Wat wettig volgt uit hetgeen in de Bijbel geschreven staat, behoort mede tot Gods Woord, naar het woord van David (Psalm 119:96): "Uw gebod is zeer wijd."

In het begin van de wereld was deze zaak iets noodzakelijks. Toen waren er geen anderen. En zulks te meer daar de Heere het gehele menselijke geslacht uit enen bloede wilde voortbrengen.

Dus vallen onder deze verboden graden niet de kinderen van zusters of broeders, die dus volle neven en nichten zijn. Kaleb (Richt. 1:13) gaf zijn dochter aan de zoon van zijn broeder Othniël. Een meer anderen deden zo.

Deze zonde van bloedschande is ook uitdrukkelijk verboden (Lev. 18:3-30), waar de verboden graden worden genoemd. Daar wordt ook gezegd dat God deze zonden zelfs in de heidenen, dewijl het onnatuurlijke zonden zijn, zwaar heeft gestraft. Het land spuwde deswege zijn inwoners uit.

Vervolgens moeten wij nog stilstaan bij de grove zonden, welke verboden worden *buiten de staat des huwelijks*, zowel als binnen dezelve.

1. Verboden worden hier alle onnatuurlijke zonden van vleselijke vermenging van mannen met mannen en van vrouwen met vrouwen, of wel van mensen met beesten. Dit zijn de gruwelen van Sodom en Gomorra, Adama en Zeboïm geweest (Gen. 19), die daarom met vuur van de hemel zijn gestraft en weggezonden. Alsook van de heidenen (Rom. 1:26-27). Het was ook de zonde der Korintheërs (1 Kor. 6:10-11), waaruit wel blijkt dat er ook uit zulke gruwelijke mensen nog tot God bekeerd zijn. Dit worden terecht *stomme zonden* genoemd. God gebiedt deze zwaar te straffen (Ex. 22:9 en Lev. 18:22-23).

2. Hier wordt ook verboden de zonde van hoererij. Dit is een vleselijke vermenging van twee ongehuwden met elkaar. Daarbij is mogelijk dat iemand het met meer dan één tegelijk houdt in die weg.
Hieronder valt ook het onbetamelijk samenkomen van twee ongehuwden. Dit blijkt ook wel hieruit, dat kinderen, geboren vóór de wettige voltrekking van het huwelijk, niet voor wettelijk echt gerekend worden.
Ook deze zonde is uitdrukkelijk verboden (Lev. 19:29, Deut. 23:17-18, Hand. 15:20 en 29, 1 Kor. 6:18, enz.). Uit Lev. 21:9, vergeleken met Gen. 38:24, blijkt dat de dochter van een priester, welke een hoer was, met vuur moest worden verbrand.
3. Tot de hier verboden onkuise daden behoren ook alle daden van onreinheid. Ook de zonde van Onan (Gen. 38:9). Voorts alle onreine betastingen, kussingen, en verlokkingen. Salomo beschrijft aldus een hoer, welke op deze wijze handelt met een verstandeloze jongeling (Spr. 7:7-23).

Dan moeten wij verder ook bezien de indirecte zonden tegen dit gebod. De onderwijzer zegt ***dat God verbiedt alle onkuise gebaren, woorden, gedachten, lusten, en al wat de mens daartoe trekken kan.***

- (1) De onderwijzer noemt eerst *alle onkuise gebaren*. Deze worden gemaakt met de ogen, de handen, de voeten, ook met het gelaat en met lokkend gedraai van het lichaam. Salomo zegt (Spr. 6:12-13) dat het een Belials mens is, die wenkt met zijn ogen, spreekt met zijn voeten en leert met zijn vingers. O, wat blijkt daaruit het onkuise hart. Daarom spreekt Petrus van dezulken (2 Petrus 2:14) als van mensen, die de ogen vol overspel hebben.
- (2) De onderwijzer noemt vervolgens *alle onkuise woorden*. Dus alle vuil spreken met de mond. Alle beestachtige taal, maar ook alle verbloemd ontuchtige woorden, waarmede men de ontucht des harten vertolkt (Ef. 4:29 en 5:4). Dus ook alle oneerbaarheid, zot geklap en gekkernij, welke niet betamen (Kol. 3:8).
- (3) Ook alle onkuise *gedachten* en de daaruit voortkomende *lusten*.

Vrienden, dit raakt het hart. Welk een wellustige en ijdele gedachten kunnen het hart hier bezetten! Ja, wat kunnen zij doen vallen in lusten en daden, welke inwendig met zulk een vermaak worden gepleegd. Wat kan de zondige verbeeldingskracht hier sterk zijn. Wiens hart is hier rein van zonden? Menigeen valt daardoor uit zijn werkzaamheden en gestalten. Hij kan daardoor iets verstaan en bevatten welke de zonde van Adam was en uit welk een heerlijke staat deze viel. De profeet zegt (Hos. 4:11): "Hoererij, wijn en most nemen het hart weg."

Daarom lezen we dat toen die heer liet nodigen tot de bruiloft, een ieder zich verontschuldigde wegens allerlei werkzaamheden. Maar die een vrouw getrouwd had (en daardoor moet men hier de vleselijke wellusten verstaan), verontschuldigde zich zelfs niet. Die zei alleen maar: "Ik kan niet komen" (Lukas 14:20). O, wiens hart met deze dingen bezet is, zie toe dat gij ook niet achterblijft.

Hier is het (Matth. 5:28): "Zo wie een vrouw aanziet om dezelve te begeren, die heeft alrede overspel in zijn hart met haar gedaan." Matth. 15 :19: "Want uit het hart komen voort boze bedenkingen, doodslagen, overspelen, hoererijen" enz. En Kol. 3:5: "onreinheid, schandelijke bewegingen, kwade begeerlijkheid" enz. Vrienden, wanneer deze dingen in de gedachten opkomen, dan zijn deze de bewijzen dat zij reeds in het hart zijn. En waar dit wordt gekoesterd en aan dit water opening gegeven wordt, daar is het als met een sluis, dan is er geen houden meer aan. Daarom, wat moest Gods volk toch zuchten om Jezus in het hart in te nemen, opdat Hij het zal bezitten en regeren. Vrienden, het kwaad is er. Gelukkig

is hij, die het recht ziet, en die waakt en bidt tegen het vallen in verzoeking en in de strik.

4. Tenslotte noemt de onderwijzer bij hetgeen God verbiedt *alles wat een mens tot onkuisheid trekken kan*.

(1) Hier wordt dus verboden alle onmatigheid in spijs, drank, slaap enz. Zij, die zich hier mesten als welgevoederde hengsten, voeden dit kwaad. Daardoor kwam Lot tot deze zware zonde (Gen. 19:32). Salomo zegt (Spr. 23:20-21): "Zijt niet onder de wijnzuipers, noch onder de vleesvreter; want een zuiper en een vraat zal arm worden; en de sluimering doet verscheurde klederen dragen." En in vers 31: "Ziet de wijn niet aan als hij zich rood vertoont, als hij in de beker zijn verve geeft." Want dan noemt Salomo het gevolg van dit alles in vers 33: "Uw ogen zullen naar vreemde vrouwen zien."

(2) Ook wordt hier *alle onbetamelijke kleding* verboden. Want deze geeft zulk een grote aanleiding om een ander tot boze begeerlijkheden en lusten op te wekken. Deut. 22:5: "Het kleed eens mans zal niet zijn aan een vrouw, en een man zal geen vrouwenkleed aantrekken; want al wie zulks doet is de Heere een gruwel." Ook het zich kleden in vreemde kleding (Zef. 1:8). Daarover zal de Heere bezoeking doen.

En dit alles niet alleen, maar ook wanneer iemand een hoerenversiersel draagt (Spr. 7:10). Want dat zijn strikken, welke goddeloze vrouwen spannen om jonge mannen te vangen. Menige vrouw weet wel wat zij er mee op het oog heeft als zij zich zo optooit voordat zij naar de kerk gaat. Al dit blanketten en pleisteren zonder wonden, is om wit van vel te schijnen; dit was de zonde van Izébel (2 Kon. 9:30). De honden hebben haar bloed gelekt. Leest hierover maar eens wat de profeet zegt (Jes. 3:16-26). Een ieder mag en moet zo eenvoudig mogelijk gekleed gaan, elk echter naar zijn stand. Maar wat gaan er nu velen, vroom en onvroom, in deze hun rang, staat en betrekking te buiten.

(3) Verboden wordt hier ook *alle luiheid en lediggang*. Want het boze hart, en daarbij de duivel, zij nemen die gelegenheid waar om allerlei vuiligheid en wellustige gedachten op te doen wellen. Dan hebben zij daartoe goede gelegenheid. Dit gaf aanleiding tot de zware zonden van David, de ene na de andere (2 Sam. 11). Door deze oorzaak werd ook Dina geschonden. Zij ging er nieuwsgierig op uit om de dochters des lands te bezien (Gen. 34). Paulus verbiedt deze ledigheid vooral aan de jonge weduwen (1 Tim. 5:13). O vrienden, tegen deze verzoeking is niets beter dan zijn bezigheid in de wereld te hebben en daarin met het hart naarstig te zijn. Dat bewaart in de middellijke weg voor veel kwaad. Wie zulk een bezigheid niet heeft, moet haar zoeken, want deze is hem net zo nodig als brood.

(4) Ook wordt hier verboden het *bijwonen van ijdele gezelschappen*, waar men de zonde, gelijk in Sodom, vrij uitspreekt, alsook de omgang met zulke vrouwen. Salomo waarschuwt dikwijls tegen de omgang met onkuisen vrouwen (Spr. 5:6, 7, 9, enz.). Hiertoe behoren ook die goddeloze gezelschappen in de zogenaamde winterse avonden, die thans vele Gereformeerden in naam met de papisten op hun zgn. vastenavonden enz. samen vieren; tot hun schande.

(5) Ook wordt hier *het goddeloze dansen* verboden. Dat trippelen met de voeten en gedraai met het lichaam, menigmaal gepaard met onkuisen bewegingen en als van terzijde lonken met ooggedraai. Zo zoekt men de pijlen te schieten in het hart van jongelingen of jongedochters (Jes. 3:15). Dit was de zonde van de

dartele Israëlieten in hun reien (Ex. 32:6 en 19). Ook de zonde van de dochter van Herodias (Matth. 14:6-7).

Tot het voorgeven van het geoorloofd zijn van dit dansen is geen grond te vinden in het uitgaan van Mirjam met trommels (Ex. 15:20), en ook niet in het huppelen van David voor de ark van God (2. Sam. 6: 14). Want dit was een heilige en geestelijke vreugde, welke voortvloeide uit het opspringen van het hart in en voor de Heere, en dus alleen tot eer van Hem.

Maar dit goddeloze dansen wordt uit dartelheid geleerd, met verkwisting, van tijd en geld. Het wordt ijdel en lichtvaardig gedaan, tot vermaak en vreugde voor het vlees, en niet uit vreugde inde Heere. Het gaat daarbij om de mensen van de wereld te behagen. Ook verwekt zulk dansen in het hart van de mens alleen maar onkuisheid. En het verwekt ergernis en droefheid in het hart van degenen, die een indruk van God in het hart hebben.

- (6) Onder het hier verbodene valt ook *het bezoek aan de komedies*. Deze zijn niet anders dan een synagoge des satans. Het is alles afkomstig uit het heidendom en meestal treden hierin ijdele, lichtvaardige, goddeloze en ook wel eerloze mensen op. Zij vertonen ook meestal dingen, welke men veel beter niet kan weten.

En wanneer zij al *Bijbelse geschiedenissen* vertonen, dan is dit een schandelijk misbruik van Gods Woord, dat niet ijdel mag worden gespeeld. Dat mag alleen naar Gods bevel heilig worden gepredikt. Deze vertoningen gaan dikwijls ook gepaard met afschuwelijke verkleedpartijen van mannen, waarbij men dan veinst de heidense gruwelen te willen vertonen. Ook gaat het vaak gepaard met een gedurig misbruik van de heilige Naam des Heeren.

Ja, al die voorstellingen in deze plaatsen der ijdelheid leren de mens geveinsdheid, onbeschaamdheid en ijdelheid, en zij geven gelegenheid voor luie ledigheid en verzuim van het wettig beroep. Dus trekken zij de mens van God af en brengen zij voedsel voor het onkuise hart van de mens. Het zal een eeuwige waarheid blijven, dat degenen, voor wie de boosheid huns harten hun smart geworden is, daar zeker niet zullen komen.

- (7) Onder het hier verbodene vallen voorts ook *alle onkuise afbeeldingen en schilderijen*. Want deze ontsteken de ontucht in het hart. Dan worden via de ogen de pijlen in het hart geschoten en door de duivel aangevuurd. Wij lezen (Ezech. 23:14-17) dat Oholiba verliefd werd op de Chaldeeuwse jongelingen door het zien op hun afbeeldingen en schilderijen.
- (8) En eindelijk, om hiermede maar te besluiten, onder het hier verbodene valt ook alle schrijven, drukken, niet verbieden, lezen enz. van al die goddeloze en ontuchtige boeken, alsook het zingen van zulke liederen. Want dit alles is ook zo geschikt om de lusten in het hart te doen ontbranden. O mens, daar zit het kwaad. U behoeft het niet aan te blazen. Zulken zullen spoedig genoeg in vlam raken, dat er geen blussen meer aan zal zijn. Hoe afschuwelijk zijn al deze zonden in de ogen van een heilig God.

Slaan wij nu nog gade de afschuwelijkheid van al deze zonden in de ogen van een heilig God en welke zware straffen de Heere daarover brengen zal. Hierop wijst de onderwijzer in het eerste gedeelte van antwoord 108, als hij zegt: ***Dat alle onkuisheid van God vervloekt is.*** Bezien wij daartoe de natuur en de afschuwelijkheid van deze zonden in al de verzwarende omstandigheden, zoals deze zijn in de ogen van een heilig God.

1. Vrienden, zulk één zondigt tegen een heilig en alles alleen waardig God, aan Wie alleen het hart toekomt, en ook tegen de van God ingestelde heilige staat des huwelijks. Paulus zegt daarvan met nadruk (1 Kor. 7:2): "Om der hoererijen wil zal een iegelijke man zijn eigen vrouw hebben, en een iegelijke vrouw zal haar eigen man hebben." Zulk één zegt evenwel door zijn daden tot de Heere: nee, niet alzo, ik heb een ander oogmerk.
2. Die mens zondigt daarbij tegen zichzelf en tegen zijn eigen lichaam (1 Kor. 6:18). En hij verteert daardoor zijn inkomsten (Spr. 6:26): "Want door een vrouw, die een hoer is, komt men tot een stuk broods." Dat wil zeggen, daardoor wordt men arm, dat men maar nauwelijks een stuk brood heeft. Daarom staat er ook geschreven (Spr. 29:3): "Die een metgezel der hoeren is, brengt het goed door." Ja, zulk één verteert zijn gehele lichaam en bezorgt zichzelf grote ellende en wel een afschuwelijke en pijnlijke dood. Salomo zegt daarvan (Spr. 5:11): "En gij in uw laatste brult, als uw vlees en uw lijf verteerd is."
3. Zo een zondigt tegen de maatschappij, welks grondslag voor de welvaart daarvan toch gelegen is in het ongeschonden bewaren van de huwelijken. Daarom vindt men zelfs onder de heidenen dat alle overspelers ter dood veroordeeld werden. Dit vanwege het nadeel en de verwarring, de goddeloosheid en ongebondenheid in de burgerstaat.
4. Die mens zondigt ook tegen de genade en tegen de vrije en soevereine, aanbidding daarvan, ook aan overspelers en zulken gedaan. Deze genadige aanbidding moest de mens leren de hoerij te ontvlieden. (1 Thess. 4:7): "God heeft ons niet geroepen tot onreinigheid, maar tot heiligmaking." Wij hebben er reeds op gewezen hoe die man deed, die een vrouw getrouwd had, toen hij tot de grote maaltijd van het Koninkrijk Gods genood werd. Hij zei niet anders dan: "Ik heb 'een vrouw getrouwd, en daarom kan ik niet komen." Paulus zegt met nadruk (Hebr. 4:1): "Laat ons dan vrezen, dat niet te eniger tijd, de belofte van in Zijn rust in te gaan nagelaten zijnde, iemand van .u schijne achtergebleven te zijn."

Letten wij nu nog op *de zware straffen, welke God over deze zonden heeft gedreigd en ook zal brengen.*

Vrienden, God zal zware oordelen over deze zonden brengen. Dat doet Hij hier al in de tijd. Volgens Spreuken 22:14 zal die mens, op welke God vergramd is, in die zonden vallen. God straft hier reeds zonden met zonden. En in Lev. 18:25 worden het gruwelen genoemd, waarom het land zijn inwoners uitspuwt. God straft deze zonden ook na de tijd. Dan zal zulk één in volle kracht vervloekt worden (1 Kor. 6:10, Gal. 6:12 en Ef. 5:5). Daar wordt het Koninkrijk Gods voor dezulken gesloten. God zal hen oordelen (Hebr. 13:4). Zij zullen (Openb. 21:8 en 22:15): "Buiten geworpen worden in de poel des vuurs, die brandt van vuur en sulfer; hetwelk is de tweede dood." En daarom (Pred. 11:9): "Verblijd u, o jongeling, in uw jeugd, en laat uw hart zich vermaken in de dagen uwer jongelingschap, en wandel in de wegen uws harten, en in de aanschouwing uwer ogen; maar weet, dat God om al deze dingen u zal doen komen voor het gericht."

Vrienden, *deze waarheid zien wij ook door verscheiden voorbeelden bevestigd.*

- Wij zien deze bevestigd over de eerste wereld. Deze is verdelgd door een algemene zondvloed (Gen. 7). Het water heeft dat afgespoeld.
- Ook over Sodom, Gomorra en hun onderhorige plaatsen. Het vuur van God heeft hen doen verzinken (Gen. 19).

- En over de Kanaänieten. Hun land heeft hen uitgespuwd vanwege hun wellustigheden en allerlei heidense zonden (Lev. 18).
- Wij zien deze waarheid ook bevestigd over Israël. Vanwege deze gruwelen vielen er op één dag drie en twintig duizend mensen (1 Kor. 10:8). Ja, de gehele stam van Benjamin werd deswege bijna uitgeroeid (Richt. 19 en 20).
- Wij zien het ook over David, om dan maar geen anderen meer te noemen. Met welke een zware plagen heeft God hem aangetast. Ja, wat is hij gekrenkt gebleven, zelfs na zijn zo duidelijke bekering (1 Sam. 12 enz.). God heeft daarin getoond, dat hij over hem wel een vergevend God was, maar dat Hij nochtans wraak deed over zijn daden (Psalm 99:8). O vrienden, deze zonde heeft velen neergeveld, en al haar gedoden zijn machtig vele (Spr. 7 :26-27). "Haar huis zijn wegen des grafs, dalende naar de binnenkamers des doods."

B. Wij komen nu tot het tweede stuk, de hier geboden deugden. Deze zijn vervat in het laatste lid van antwoord 108 en in het eerste lid van antwoord 109.

Bezien wij deze geboden deugden eerst op zichzelf. Daarbij staat ons te letten op de gesteldheid des harten, welke hief geboden wordt. De onderwijzer spreekt daarvan als volgt: ***Dat wij alle onkuisheid van harte vijand zijn, hetzij in de heilige huwelijken staat, of buiten dezelve.*** Dus dat bij de liefde Gods in het hart deze zonde recht gezien wordt, en wel met een dadelijke haat en afkeer (Ef. 5:3).

Ook moeten wij daarbij letten op de betrachting van deze deugden naar buiten, welke voortvloeit uit deze rechte gesteldheid van het hart.

Welke is dan de allervoornaamste deugd, die hier geboden wordt volmaakt te zijn?

De onderwijzer zegt het aldus: *Dat wij kuis en tuchtelijk leven.* En dat in welke staat wij ook zijn. Hiertoe vinden wij zulk een uitdrukkelijk gebod (Rom. 13:13): "Laat ons als in de dag eerlijk wandelen; niet in brasserijen en dronkenschappen, niet in slaapkamers en ontuchtigheden, niet in twist en nijdigheid." En 1 Thess. 4:3-5: "Dit is de wil van God, uw heiligmaking: dat gij u onthoudt van de hoererij; dat een iegelijk van u wete zijn vat te bezitten in heiligmaking en eer. Niet in kwade beweging der begeerlijkheid, gelijk als de heidenen, die God niet kennen."

En welke deugd is tot dit kuis en tuchtelijk leven bevorderlijk?

Deze wijst de onderwijzer aan in het eerste lid van antwoord 109: ***God wil dat wij ons lichaam en ziel beide zuiver en heilig bewaren.*** Noemen wij hier enige gestalten der ziel, waardoor deze bewaring uitkomt.

1. Door met het hart gezet en verliefd te zijn op kuisheid en heiligheid (Spr. 4:23): "Behoed uw hart boven al wat te bewaren is, want daaruit zijn de uitgangen des levens."
2. Hieruit moet vanzelf wel voortvloeien veel aanhoudend bidden. Menigeen ontvangt niet - daarom blijven deze zonden van binnen bij hem razen - omdat hij niet bidt. En wederom, menigeen, die dan al en gedurig op zijn manier bidt, ontvangt evenwel niet omdat hij kwalijk bidt. Het rechte bidden is het werk van de Geest van Christus. En vrienden, op geen andere manier vaart dit geslacht, deze soort van zonden, uit, dan door vasten en bidden (Matth. 17:21). Maar er is een fontein geopend tegen de zonde en tegen de onreinigheid (Zach. 13:1).
3. Uit deze gezetheid en verliefdheid des harten zal ook een waken voortvloeien, dat met het bidden gepaard moet gaan. Jezus zegt (Matth. 26:41): "Waakt en bidt, opdat gij niet in verzoeking komt."

- Een waken namelijk tegen ledigheid. Iemand die hier waakt, zal veel en naarstig zoeken bezig te zijn in zijn werk. Een oude leraar was gewoon te zeggen: *Doe altijd enig werk, opdat de duivel u bezet vindt.*
 - Het zal niet alleen een waken zijn tegen de eerste opwellingen, eer zij de wil verstrikken en de hartstochten innemen. Dan zal men met al zijn macht en evenwel afgedreven van eigen kracht - welk een wonderspreuk is dit! - het ontvluchten en zoeken te schuilen in de liefde van Christus (1 Kor. 6:18): "Vliedt de hoerij." Zie ook 1 Kor. 5:14-15. Maar het zal óók een waken zijn tegen alle gelegenheden, zodat men dezelve schuwt (1 Joh. 5:18): "Die uit God geboren is, bewaart zichzelf, en de boze vat hem niet."
 - Het zal een waken zijn over de ogen, oren, tong enz. Job zeide dat hij een verbond gemaakt had met zijn ogen (Job 31:1). Dit lozen wij ook in Spr. 7:21-22 en 1 Kor. 15:33: "Kwade samensprekingen verderven goede zeden."
 - Hier zal ook een waken gevonden worden over het eten, drinken, slapen enz. Paulus zegt (1 Kor. 9: 27): "Ik bedwing mijn lichaam en breng het tot dienstbaarheid." Daartoe is de zaligmakende genade Gods verschenen, om dit de mens te onderwijzen (Titus 2:11-12).
4. Deze rechte gestalte van zuiver en heilig bewaren zal ook uitkomen door de indrukken van God in het hart. Namelijk van Zijn hoogheid, overalteenwoordigheid en alles alleen waardigheid. Het is zulk een gezegend middel tot bewaring wanneer men daarvan een hebbelijke indruk in het hart heeft, want (Spr. 5:21): "Een iegelijks wegen zijn voor de Heere, en Hij weegt al zijn gangen." Dit bewaarde Jozef (Gen. 39:9).
 5. Een groot middel tot bewaring is het gedurig wandelen in vrees vanwege de kracht en list der inwonende zonden. Ook vanwege de pijlen des duivels, die de humeuren en hartstochten in zijn voordeel weet te gebruiken. David riep daarvan uit (Psalm 51): "Heere, ontzondig mij met, hysop, en ik zal rein zijn." Hij had gevoel van het kwaad, dat in hem woonde.
 6. Het allerbeste middel tot bewaring, dat ook alleen en in het bijzonder tegen deze zonden van kracht is, is de Goddelijke liefde en goedertierenheid in Christus. Vrienden, wat enig ander middel niet meer vermag, daarop heeft deze liefde nog vat. Deze liefde kan de vloed en de vuile bron van deze zonden verstoppen en doen uitdrogen. Deze kan alleen oprechtheid in de strijd veroorzaken. Dan kan men zelfs een geliefd rechteroog uitsteken (Matth. 5:29-30). Voor deze liefde moeten de boezemzonden vallen.

Maar bezien wij nu ook de aandrang van de onderwijzer tot het betrachten van deze deugden, welke geheel naar de Bijbel is. De onderwijzer zegt: ***Wij zullen deze zonden niet doen, dewijl ons lichaam en ziel tempelen des Heiligen Geestes zijn.***

Alzo spreekt Gods Woord. Elke gelovige is (Ef. 2:22) een woonstede van God in de Geest. En zijn lichaam is (1 Kor. 6:19): een tempel van de Heilige Geest, Die in hem is. Daarom betaamt het een kind van God dat hij zichzelf de Heere heiligt en heilig voor God zoekt te leven. Want hij is van eeuwigheid tot heiligheid afgezonderd. Daartoe is hij door de bittere prijs des bloeds van Jezus gekocht en verlost. Namelijk om al de dagen zijns levens de Heere te dienen in heiligheid en gerechtigheid (Lukas 1:74). Ja, daartoe is hij ook aanvankelijk door de Heilige Geest ingenomen. En Deze mag hij niet bedroeven, want hij is niet meer van zichzelf. Zijn leden zijn nu de leden van Christus. Daarom zegt Paulus zo dikwijls tot de gelovigen, wanneer hij hen van de zonden afmaant (1 Kor. 3:16-17): "Weet gij niet dat gij Gods tempel zijt, en de Geest Gods in ulieden woont? Zo iemand de tempel van God schendt, die zal God schenden.

Want de tempel van God is heilig." En 1 Kor. 6:18-20: "Vliedt de hoererij. Of weet gij niet, dat ulieder lichaam een tempel van de Heilige Geest is? Want gij zijt duur gekocht. Zo verheerlijkt dan God in uw lichaam en in uw geest, welke Godes zijn." Het is alsof Paulus het hun gedurig onder het oog moet brengen, alsof zij het anders niet recht wisten. Dies spreekt hij ook met nadruk (1 Kor. 6:15): "Weet gij niet dat uw lichamen leden van Christus zijn?" En om hen te overreden zegt hij dan: "Zal ik dan de leden van Christus nemen, en ze maken tot leden van een hoer? Dat zij verre."

En al heeft dan deze dierbare aandrang zijn volle kracht alleen in Gods kinderen, hierin ligt toch ook wezenlijke kracht voor de onbekeerden, hoewel zij nog niet anders dan een synagoge des satans en een tempel van de duivel zijn.

O mens, al bent u nog in uw natuurstaat, u moet evenwel zulk een tempel van God worden. Een tempel namelijk van de Heilige Geest. Anders gaat gij voor eeuwig verloren. En door het leven in de zonde wordt gij zulk een tempel nooit. Zie dan welk een drangreden hierin voor u is.

Hier bent u in de tijd der genade, waarin God grote wonderen van genade doet. Stenen bereidt God hier tot kinderen van Abraham. Ja, u staat hier als op een tweesprong en in een crisis. Wel, naar welke zijde zult u in uw tijd overslaan? Wie zal hier het kasteel van uw lichaam en ziel winnen? De Heere Jezus heeft er lang voor gelegen en lang geklopt, maar de duivel bezit het. Menigeen heeft wel eens een tijd gehad, of heeft deze nog wel, dat hij als tussen beiden staat. O mens, dat is zo groot. Het is niet gezegd dat u in satans macht moet blijven. Aan deze zijde van de, eeuwigheid is er de mogelijkheid verlost te worden. O, laat dit u helpen om sterk te roepen, dat u toch naar de zijde van de Heere Jezus mocht overslaan. Het ontbreekt daartoe bij Jezus niet aan de wil, noch aan de macht.

Vrienden, hier is het grootste middel tot bewaring van uw zijde. Dit eenvoudige roepen en klagen: *Heere, ik ben zo lang in de macht van de satan en zijn tempel geweest. Ik heb zo lang blind in de zonden geleefd. Och, doe Gij eens aan mij wat Gij aan Uw volk doet, wanneer Gij hen verandert en voor doornen en distelen dennen en mirten doet opgaan, enz.*

Kinderen van God, heeft de Heilige Geest u ingenomen? En is dit een eeuwige inneming, zodat uw staat voor eeuwig is gegrondvest? O vrienden, daarvan een indruk in uw ziel te hebben, de vrije, soevereine, onderscheidende en hartveranderende genade, zo onbegrijpelijk aan u geschonken. In de gemeenschap met Christus is dit het krachtigste wapen ter bescherming tegen de macht van de boosheid vanbinnen en tegen de verzoeking van buiten. Dan moet de aandrang van de onderwijzer u dringen, dewijl uw lichaam en ziel tempelen zijn van de Heilige Geest, om aan de zonden te sterven, en om voor Hem te leven, Die voor u gestorven en opgewekt is (2 Kor. 5:14-15). Zie ook vers 21: "Want Die, Die geen zonde gekend heeft, heeft Hij zonde voor ons gemaakt, opdat wij zouden worden rechtvaardigheid Gods in Hem."

Toepassing

A. Vrienden, veroordeelt uw hart u hier niet? Weet dan dat God zegt, dat zulken buiten Zijn Koninkrijk gesloten zullen worden. Hij is vervloekt, die niet blijft in al hetgeen geschreven is (Deut. 27, vergeleken met Gal. 3:10). Want van al de genoemde zonden is de wortel in ons allen. Gelukkig is hij, die dit ziet en er recht mede werkzaam wordt. Mocht dit gebod voor uw ziel zijn als een tuchtmeester in de hand des Geestes om u naar Christus te drijven. Hij is toch de enige Fontein, Welke is

geopend tegen de zonde en tegen de onreinheid (Zach. 13:1). Dit moet ook moed geven.

Vrienden, hier worden geen onreinheden buitengesloten. Wanneer zij een mens maar waarlijk tot last zijn. Daarom raad ik u: mensen, gaat hier toch niet in eigen kracht aan het doden van deze zonden. Maar staat meer naar ontdekking van de wortel, van de natuurstaat, van de scheiding. Die eeuwig gevestigde kloof is zo breed, dat gij daarover nooit tot de Heere komen kunt wanneer gij in die staat blijft (Lukas 16:26). Indien u daar kwam, daar zou u in de vereniging met Christus worden geleerd uw zonden te doden door de kracht en de Geest van Christus. Biedt u daartoe toch veel aan.

B. Volk des Heeren, in uw hart is de wet der liefde en der heiligheid aanvankelijk ingeschreven. Mocht gij meer in de grond en aan uw hart genezen en gereinigd worden van die dode werken, die u zo bijzonder hinderen om ongehinderd de levende God te kunnen dienen.

O vrienden, wat moet menig kind van God met betrekking tot de zonden van deze aard toch klagen, dat hij niet hartelijk vijand is van al deze zonden en van al deze boze bedenkingen en begeerlijkheden. En uit deze boze neigingen en liefde tot het kwade spruit dan de grote vrees voort of hij wel ooit enige rechte ontdekking heeft gehad.

Maar vrienden, oordeelt hier dan toch een rechtmatig oordeel. Verkocht te zijn, of zichzelf te verkopen onder de zonden. Voor de bevinding is dit beide verkocht te zijn en onder de macht van een ander te zijn. Maar evenwel is hier een oneindig groot onderscheid. Zo is het ook zeer onderscheiden of men zijn onoprechtheid ziet en gevoelt, dat men deze beklaagt en er op de bodem des harten benauwd over is en met dit alles tot God komt in het bidden, in het Avondmaal enz., dan wel of men onoprecht is in de strijd tegen de zonde, zodat de liefde tot de zonde de mens hartelijk lief is en hij er niet af wil. Dit is aan de oprechten eigen. Zij wilden niets liever dan dat Jezus Zijn hand aan hun allerliefste zonden zal leggen. Daarover zou hun hart opspringen van vreugde.

Moge het volgende tot uw besturing en opwekking dienen.

1. De enige weg tot meer oprechtheid tegen en een rechter gevoel van de zonden is dat u deze zoekt te zien met het hart bij de liefde van Jezus. O, het zoeken van de wegruiming der scheiding tussen de Heere en uw ziel in het bloed van Jezus en door de hulp van de Heilige Geest, dat zou een rechte haat en afkeer van de zonden verwekken, en ook de toegang tot de troon der genade, om daar deze en andere zaken neer te leggen.
2. Volk van God, die een recht op Christus hebt, wekt toch door de genade des geloofs te schuilen in Zijn volmaakte zuiverheid en heiligheid. Door de genade van God is Jezus uw Borg geworden, en Zijn volmaakte gehoorzaamheid staat op uw rekening. Hij is gescholden voor een vraat en een wijnzuiper, voor een vriend van tollenaars en zondaren. En vrienden, er was geen zonde in Hem. Hij was de matige Jezus in spijs en drank. Hij was het hemelse Voorbeeld. Het was Zijn spijze te doen de wil van Zijn Vader. Pilatus moest zijn handen wassen. En dus heeft Hij betaald hetgeen Hij niet geroofd had.
3. Zijn heilige wil was verenigd met de heilige wil van Zijn Vader. Er was innerlijk bij Hem zulk een volmaakte stilte. In Hem waren geen onheilige driften der natuur of van de hartstochten. Zijn hart, Zijn oog, Zijn mond, ja al Zijn denken, het was alles heilig en onbesmet.
4. Hij was ook op een volmaakte wijze ijverig in Zijn uitwendig beroep of handwerk. Hij was bezig in het beroep van Zijn vader hier op aarde. Daarom werd Hij de

timmerman of de Zoon van de timmerman genoemd. Daardoor kon Hij ook daarin de Borg van Zijn volk zijn, die menigmaal door ledigheid en luiheid op een oorkussen van de duivel en dus in de zonden in slaap raakten.

5. Jezus was het Heilige Gods. Waar zou Hij dan deze zonden vandaan gehaald hebben? Het Heilig Kind Jezus (Hand.4:27) was geboren buiten de wet des huwelijks (wees vruchtbaar en vermenigvuldig). En dit alles als Borg. Zie, kinderen van God, hoe onheilig gij ook zijt in uzelf, in Hem zijt gij volmaakt. En Hij zal niet rusten voordat Hij u voor Zijn Vader zal hebben gesteld zonder enige vlek of rimpel.
6. Het is tenslotte ook zeer opmerkelijk en tot bemoediging voor degenen, die buiten de huwelijksvereniging zijn geboren en daarom wel bekommerd zijn of er voor hen genade is, dat er van de vrouwen, waaruit de Heere Jezus naar het vlees is voortgekomen, in de geslachtsregisters slechts enkelen worden genoemd. Maar die genoemd worden, zijn Rachab, een hoer, en Thamar, die in bloedschande met Juda leefde. Voorts Bathséba, uit welke nochtans Salomo is voortgebracht. Uit zulken is het heilig Kind Jezus voortgekomen, maar buiten de wet des huwelijks, en dat alles om de schandelijke geboorte van hen, die in waarheid tot Hem komen, te bedekken.
7. Tenslotte, kinderen van God, hebt u lust tot echtbreken? Zie, daar is uw eerste man, de wet en de zonden, waaraan gij getrouwd zijt en waarmede gij volkomen verenigd geweest zijt (Rom. 7:1-2). O, hij is nog niet geheel dood. Hij is er nog en hij zoekt u nog. Zoekt dan die oude echt méér te breken. Verlaat en ontvlucht hem toch. En indien gij deze echtbreuk met doodslag kunt doen, laat dit dan niet na. Daar zal uw ziel ruimte en vrede bij vinden. Mocht u veel biddende zijn met de dichter Lodensteijn (Uitspanningen, deel 2, blz. 152):

*Heil'ge Jezus, drukt Uw leden
Ten leven op de mijn'.
Doe mijn voet als d' Uwe treden,
Mijn oog als 't Uwe zijn.
Bovenal, maak dat mijn hart
Als het Uw' recht vurig werd.
Heilig mij, heilig mij!
Ik moet, Jezus, zijn als Gij.
Heilig mij, heilig mij;
Ik moet heilig zijn als Gij.*

AMEN

ZONDAG 42 (Eerste deel)
(Vraag 110-111)

HET ACHTSTE GEBOD

(de verklaring van het gebod)

Sprekende van de drie bijzondere geboden, door de Wetgever gegeven ten aanzien van de voornaamste zaken, welke het leven van de naaste verontrusten en ontstellen, hebben wij in de vorige oefening het zevende gebod behandeld. Daarin werd verboden een onheilig en onkuis leven, hetzij in de heilige huwelijken staat, dan wel buiten dezelve.

Wij gaan dan nu met de onderwijzer er toe over te spreken van de bijzondere zorg van God over de tijdelijke goederen van de mens, welke tot zijn levensonderhoud dienen (zondag 42; het achtste gebod). Behandelen wij dit weer in de twee hoofddelen:

- I. De verklaring van het gebod, gelijk wij dit vinden in Exodus 20:15.
- II. De opening van de geestelijke zin van het gebod, aan de hand van de uitbreiding van de onderwijzer.

De verklaring van dit gebod nu aanvangende, zien wij dat ook dit op verbiedende wijze wordt voorgesteld. Eerst zullen wij:

- A. behandelen waarvan bij dit verbod wordt uitgegaan, en vervolgens
- B. het verbod zelf.

A. Wij zien hier het soevereine welbehagen van God in de bedeling van het onderscheiden bezit van aardse goederen aan de kinderen der mensen. Naar Zijn eeuwige raad bezit elk daarvan zijn eigen deel.

Wij moeten deze bedeling niet terugbrengen tot *het oorspronkelijke volkenrecht*, want in de eerste schepping lezen wij niet van een gebod tot bijzonder bezit. Dus behoort het bezit tot het *gevolgd* zijnde volkenrecht, aangezien de grote Wetgever dit na de val nuttig en nodig heeft geoordeeld. En zulks wel tot vermeerdering van de naarstigheid van alle mensen en ter voorkoming van alle wanorde op de zondige aarde.

Vraag. *Welke gronden vinden wij in Gods Woord voor de stelling, dat het aardse eigendom op onderscheiden wijze aan de kinderen der mensen is verdeeld?*

1. In de eerste schepping heeft God de aarde met al wat er in is aan Adam en Eva gegeven, alsook het recht daartoe. Dit vloeide voort uit het beeld Gods (Gen. 1:26-28). Toen God Adam zegende, zeide Hij: "Weest vruchtbaar en vermenigvuldigt, en vervult de aarde, en onderwerpt haar, en hebt heerschappij over de vissen der zee, en over het gevogelte des hemels, en over al het gedierte, dat op de aarde kruipt." Hier was de gemeenschap van goederen. Maar zodra Adam kinderen heeft, lezen wij al direct van het bijzonder beroep en bezit van elk (Gen. 4:2-7). De landbouwer Kaïn bracht van de vrucht des lands. De schaapherder Abel bracht van de eerstelingen zijner schapen. Ook beloofde God aan Kaïn verhoging indien hij weldeed. Ook lezen wij van Lamech (Gen. 4:23), dat deze een jongeling doodsloeg om zijn buil. Uit dit alles volgt dus dat er toen eigendommen waren.

2. De tweede wereld heeft God aan Noach gegeven. Daarbij sprak God (Gen. 9:2): "En uw vrees en uw verschrikking zij over al het gedierte der aarde." Dat was iets anders dan de heerschappij, welke aan Adam gegeven werd. Want door de zondeval keert het gedierte zich boos tegen de mens. Maar de Heere zegt: "Zij zijn in uw hand overgegeven." Wanneer dan in korte tijd daarna de nakomelingen van Noach zich hebben vermenigvuldigd, heeft God de aarde onder hen verdeeld, zodat een ieder zijn eigen bezit had. Wij lezen dit in Genesis 10. Daar ligt de grond voor alle aardrijkskunde.
3. De mensen bedoelden wel bij elkaar te blijven wonen in het land van Sinear, en dus niet over de gehele aarde te worden verspreid. Maar daarom verwarde de Heere hun spraak, opdat zij naar de wil van God wel over de gehele aarde zouden worden verspreid. *Zó deed God elk volk de hun toegewezen bezitting innemen.* Hiervan spreekt Mozes (Deut. 32:8): "Toen de Allerhoogste aan de volken de erfenis uitdeelde, toen Hij Adams kinderen vaneen scheidde."
4. Dan lezen wij dat Jakobs nakomelingen in Egypte zeer vermenigvuldigd waren. Als God hen dan daar gaat uitvoeren, geeft de Heere bevel dat zij de Egyptenaren zullen beroven van gouden en zilveren vaten, klederen enz. (Ex. 12:35-36). En wanneer Israël in Kanaän is aangekomen, heeft God Zelf de verdeling van dat land onder hen bij snoeren vastgesteld (Deut. 32:8): "Toen heeft God de landpalen der volkeren gesteld naar het getal der kinderen Israëls."
5. Voorts noemen wij nog de nu volgende bewijzen uit het Oude en uit het Nieuwe Testament.
 - (1) Aan God alleen wordt toegeschreven dat Hij arm en rijk maakt (1 Sam. 2:7 en Spr. 22:2).
 - (2) Ook vinden wij dat het deel van de mens in en van de wereld bepaald is naar Gods eeuwige wil. Daarom bad Agur (Spr. 30:8): "Voed mij met het brood mijns bescheiden deels." Daarmede bedoelde hij hetgeen van eeuwigheid voor hem bescheiden was.
 - (3) Ja, de Heere gebiedt dat elk zijn brood met vergenoeging en goeder harte zal eten (2 Thess. 3:12).
 - (4) Ook beveelt God nog dat wij mededeelzaam van het onze zullen zijn ten opzichte van de armen (Rom. 12:13 en Ef. 4:8).

Tegenwerping. *Hiertegen hebben enige wederdopers en ook wel oude pelagianen de gemeenschap van alle goederen aangevoerd.* En wel, zo, dat zij aan de rijken de hemel ontzeggen wanneer zij zich niet van hun bezittingen ontdoen.

Op deze tegenwerping zullen wij een kort antwoord geven.

- (1) Naar hun zeggen was er vóór de val gemeenschap van goederen, daarom moet deze in de Nieuw-Testamentische dag er weer zijn. Nu is het wel waar, dat Adam en Eva een algemeen en vreedzaam bezit van alles hadden, maar het was onmogelijk dat zij die gehele bezitting zo maar algemeen nalaten konden aan hun talrijke zondige nakomelingen. Net zo min als nu twee kinderen het goed van hun ouders kunnen beërven zonder dat dit verdeeld wordt.
- (2) Ook is er geen gelijkheid tussen de staat der rechtheid en de staat van het Nieuwe Testament in deze zaak. Toen waren de mensen naakt, en nu gaan zij gekleed. En dat verschil is niet het enige. Want er zijn nu tweeërlei mensen. Er is een zaad der vrouw en een zaad der slang. Die zijn hier door elkander vermengd. De één haat en vervolgt de ander, maar dat was in de staat der rechtheid niet het geval. Ja, er is hier zelfs nog een overblijfsel der verdorvenheid in het hart van Gods volk, waardoor het genot van veel in de wereld schadelijk is voor hun ziel. Als zij er maar

oog voor hebben, dan zullen zij zien dat de Heere in Zijn zorg voor Zijn volk hun veel van het aardse onthoudt. Zulks gebeurde vóór de val niet. Daarom hebben Gods kinderen de belofte, dat zij na deze het aardrijk zullen beërven (Matth. 5:5).

Tegenwerping. *Dan brengen deze dwaalgeesten weer naar voren dat de eerste christenen te Jeruzalem gemeenschap van goederen hebben gehad* (Hand. 2:44 en 4:32-34).

Hierop antwoorden wij:

- (1) dat zulks niet anders was dan een onderling gebruik van hun bijzondere bezittingen, hetwelk voortvloeide uit de onderlinge liefde en gemeenschap des Geestes. Dit geschiedde dus vrijwillig. Zij mochten behouden hetgeen zij tot onderling bezit toebrachten. Duidelijk is dit te zien uit hetgeen Petrus zegt tot Ananias en Saffira (Hand. 5:4): "Zo het gebleven ware, bleef het niet uwe? En verkocht zijnde, was het niet in uw macht?" Afgezien nog daarvan, dat verscheidenen hun eigen huizen en bezittingen wel behielden, gelijk Johannes enz. Daarna lezen wij nog dat Paulus woonde in zijn eigen gehuurde woning.
- (2) Verder wijzen wij er nog op, dat deze handeling van de eerste christenen niet nagevolgd is. Het ongemak er van zal wel spoedig gebleken zijn. Vooral moeten wij dit daaruit opmaken, dat de apostelen daarna op een andere wijze voor het onderhoud van de armen hebben gezorgd. Dan wordt er nooit meer gesproken van een gemeenschap van goederen en dat zij aandrongen op de invoering daarvan.
- (3) Maar al is dan waar, dat er geen gemeenschap van goederen plaats heeft of hebben kan, en dat naar Gods eeuwige raad een ieder zijn bijzonder bezit ontvangt, daarom behoeven wij alle gemeenschappelijk bezit nog niet af te keuren. Letten wij daartoe slechts op het volgende.
 - Er is een dominium eminens, *een algemeen opperrecht van de overheid* over de bijzondere bezittingen van haar onderdanen. Bijvoorbeeld in tijden van nood om het land te behouden. Dan mogen huizen, landen enz. worden genaast om versterkingen te maken. Ook mogen ter bescherming tegen het water dijken van en door het land van anderen worden gemaakt. Voorts mag de overheid schattingen opleggen en gebieden dat deze door ons van het onze worden gegeven. Dit alles mag dus geschieden, maar niet anders dan uit nood en tot algemeen nut. Jezus gebiedt hier dat men de keizer zal gehoorzamen (Matth. 22:21).

Er is nog een geval, waarop wij willen wijzen. Wanneer iemand in het alleruiterste gebrek verkeert, en zelf niets meer bezittende, dan zal men op zo'n ogenblik tot bewaring van zijn leven hem geven van het goed vaneen ander. Dit heeft de Heere toegelaten (Deut. 23:24-25), wanneer iemand in zulk een ellendige toestand verkeerde en langs het bezit van een ander kwam, dan mocht hij de druiven eten van de wijngaard van een ander, of ook wel aren plukken uit het staande koren. Het leven is toch het allerdierbaarste.

- Voorts is er *een Goddelijk recht*, hetwelk de armen hebben op de overvloed van het goed der rijken. Want daarom heeft de Heere rijken en armen gemaakt, opdat zij elkaar ontmoeten zouden en de rijken van hun overvloed zouden delen aan de armen. Maar de armen kunnen en mogen het niet anders verkrijgen dan in een wettige weg, dus door het burgerlijke recht. Wanneer de rijken dus van hun goed niet geven dan is dit hun tot zonde (Spr. 3:27), ja het is diefstal. *Zij onthouden het goed van zijn meesters, dewijl het in het vermogen van hun hand is zulks te doen.*

Uit dit alles blijkt wel hoe betamelijk het is dat een ieder met zijn bescheiden deel tevreden is. Want God heeft als de alleen soevereine Opperheer het zo besteld als het is. De aarde is toch des Heeren, en ook haar volheid (Psalm 24:1). Daarvan geeft Hij zo veel of zo weinig als Hij wil, en zoals Hij het voor Zijn volk het beste acht. De Heere deelt toch de erfenissen uit (Deut. 32:8).

Ook is niemand van ons iets waardig. Integendeel, wij zijn waardig dat wij, zodra wij onze ogen in deze wereld openen, van gebrek zullen vergaan. Daarom, alles wat een ieder heeft, is alleen een geheel soevereinen vrij geschenk, gans onverdiend, en al wat God doet is welgedaan. De Heere is toch vrij met het Zijne te doen wat Hij wil? (Matth. 20:15). O vrienden, gevoelden wij ons hier nu maar schepselen, en lieten wij de Heere maar de eeuwige Soeverein, dan zouden wij onze wil verliezen in de eeuwige wil van God. Welk een heerlijke zaken zouden daaruit voortvloeien!

Staan wij nu nog een ogenblik stil bij:

- a. *het verschillende recht ten aanzien van de aardse goederen, hetwelk onder de mensen gevonden wordt.*
- b. *Alsook bij welk recht in dit gebod wordt bedoeld.*

a. Er is toch onder de mensen een verschillend recht ten aanzien van de aardse goederen.

1. Allereerst is er *een Goddelijk of een christelijk recht* tot alles. Dit hebben alleen Gods kinderen. Vrienden, in de staat der rechtheid had een mens een Goddelijk recht tot alles. Het gebruik van alles was voor ieder zo algemeen als wij nu de lucht inademen en allen het licht zien en gebruiken en daarin wandelen. Toen zongen zij samen de halleluja's vanwege de heerlijkheid der deugden Gods, welke afstraalde van de aarde en van al de aardse goederen. Maar door de afval van God door de zonde heeft een ieder, niemand uitgezonderd, in die staat alle recht op het meeste of op het minste goed ten enenmale verloren. De mens is uit dat recht gevallen, hetwelk blijkt als er in Gen. 3:17 staat dat het aardrijk nu om der mensen wil vervloekt is. Ook lezen wij in Rom. 8:20, dat het schepsel niet anders dan onwillig aan de mens onderworpen is. Mocht een ieder van ons zijn staat van nature daarbij eens bezien!

Maar er is ook een staat der herstelling, waarin een nieuw recht in Christus wordt verkregen. Uit de grote hoop van gevallen mensen komt er zo nu en dan hier en daar één op, die al hetgeen wij hier gezegd hebben recht ziet en gelooft, en die zich ook als zo één voor God gedraagt. Zulk één zoekt de gemeenschap aan Christus, de Zoon van God, Die de Erfgenaam is van alles. En op 's Heeren tijd vindt deze Hem ook, Die voor Zijn volk het nieuwe recht verworven heeft en door Zijn armoede het heeft verdiend hen rijk te maken en alle vloek van hen weg te nemen. Tot zulk één zegt Paulus (1 Kor. 3:21): "Alles is uwe, want gij zijt van Christus." Dat wil zeggen: Omdat gij gemeenschap hebt aan Christus, en met Hem verenigd zijt, hebt gij tot alles een Goddelijk recht.

Kinderen van God, gij die er bij bevinding iets van kent uit de drek te worden verhoogd en in Christus gevonden te worden, ja alles nu buiten uzelf in Hem te zoeken, ziet dan uit dit alles dat uw recht tot alles christelijk en Goddelijk is. U mag hier dan zo weinig van het bezit hebben als uw goede Vader in Zijn wijsheid over u goedvindt, evenwel is alles uwe. Psalm 37:16: "Het weinige, dat de rechtvaardige heeft, is beter dan de overvloed van vele goddelozen." Gij hebt recht tot alles. Lodensteijn zingt (Uitspanningen, tweede deel, bladzij 175-176):

D' aard' is ons, de hemel ons,

*Wat zoud' ons meer gelusten, // meer gelusten?
 Deez' aarde is ons een kort vertrek,
 De hemel onz' eeuwige ruste.
 Laat ons vrolijk zijn, vrolijk, vrolijk,
 Laat ons vrolijk zijn, vrolijk zijn, vrolijk zijn.*

Vrienden, wanneer gij uzelf met het schepsel geen kwaad meer zult kunnen doen, dan zult u het aardrijk beërven (Matth. 5.5).

2. Voorts is er nog *een burgerlijk recht*. Dit hebben de vromen met de goddelozen gemeen. Hoewel naar de heilige, wijze en hoge voorzienigheid van God de lieden van de wereld, wier deel in dit leven is, doorgaans het grootste deel van de aardse goederen hebben. De Heere onderhoudt Zijn volk dikwijls zo, dat zij wel eens naar boven moeten zien en dat zij geoefend worden in de weg des geloofs. Asaf had er werk mee (Psalm 73) om de Heere te zwijgen als hij de voorspoed van de goddelozen zag. Hij kon het ze niet gunnen, totdat hij in Gods heiligdommen inging en op hun einde merkte. Toen aanbad en prees hij God en Zijn weg.

Dit burgerlijk recht tot de aardse goederen wordt door verscheidene oorzaken verkregen. Deze gronden voor de eigendom, genoemd *justi tituli possensionis*, worden naar de Bijbel als volgt verkregen.

1. Door naasting of toe-eigenen van iets hetgeen nooit iemands eigendom is geweest.
 - a. Dit geschiedt door het innemen van onbewoonde landen, of wel door de verdeling van die of van de rijkdommen uit de zee en de aarde onder zulken, die daar allen evenveel recht op hebben (Gen. 10 en Deut. 32).
 - b. Ook door het vinden en naasten van iets dat geen eigenaar heeft. Bijvoorbeeld de vissen in de vrije wateren, de vogels in de vrije, lucht, enz. Die zijn voor degene, die ze vangt.
 - c. Deze naasting geschiedt ook door overwinning in een rechtvaardige oorlog. Jakob bezat een stuk land (Gen. 48:22), dat hij met zijn zwaard en boog uit de hand der Amorieten had verkregen.
 - d. Ook door een rechtvaardige en geoorloofde winst.
 - e. Door wettige verdiensten vanwege arbeid of prestatie, enz. Ef. 4:28: "Werkende met zijn handen." Aldus verkrijgt een gevallen mens (Gen. 3:19) eigendom en eet hij zijn eigen brood in het zweet zijns aanschijns.
 - f. Voorts geschiedt deze naasting ook door rechtmatige erfenissen, hetzij dan natuurlijk, ab intestato, ofwel bij testament (Hebr. 9:17): "Een testament is vast in de doden."
 - g. Ook door een vrijwillige gift of geschenk, welke de één aan de ander doet. Wij lezen van Jakob (Gen. 32:18), dat hij zijn broeder Ezau ontmoette en hem tegenkwam met geschenken. En van Izak (Gen. 24:53), die door Eleazar gouden oorsierselen, armringen enz. aan Rebekka liet geven.
 - h. Tenslotte ook door koping of verwisseling van het ene goed voor het ander. Dan lezen wij van Abraham (Gen. 23:9-20), die een akker kocht voor een stuk geld van Efron, om een begraafplaats te hebben. Dit is ook een wijze instelling van God, dat een ieder tot hetgeen hij behoeft kan komen door het slijk der aarde. Door een stukje blinkend slijk voor dit of dat ander slijk te ruilen. Dan is de naaste daartoe wel genegen en kan een ieder van zijn naaste wel bekomen hetgeen hij behoeft.

b. Dit burgerlijk recht bedoelt het achtste gebod wel voornamelijk. De Wetgever draagt daarin zorg voor de mens, die uit de aarde genomen is en van de aarde leven moet, en dus een deel van de aarde nodig heeft. En zulks opdat zijn bescheiden deel niet door onrecht verminderd of hem ontnomen zal worden. Het schepsel is toch zo boos en verdorven geworden, dat het tegen God opstaat, en niemand is er veilig voor. Daarom beschermt de Heere door dit gebod het tijdelijk bezit van de ellendige mens, als Hij zegt: *Gij zult niet stelen.*

B. Wij komen daarmee tot het tweede stuk, het verbod zelf, waarin de Heere zegt: *"Gij zult niet stelen."*

Welke zijn de voorwerpen van dit verbod?

De Heere wijst deze in het enkelvoud aan door het woordje "gij." En dit wil hier niet zeggen dat het alleen voor Israël geldt. Want deze wet is aan Israël niet gegeven als Israëlieten, maar als redelijke schepselen. De ceremoniële en de burgerlijke wetten waren hun als Israëlieten gegeven, maar deze wet niet.

Wij houden dit staande tegenover de goddeloze en zo veel verwarring teweegbrengende stellingen van de Antinomianen of wetsbestrijders. De wet der zeden is de wet der Tien Woorden, en de wet der Tien Woorden is de wet der zeden. Deze wet is ook de heidenen ingeschapen, en dus komt zij overeen met de wet der natuur (Rom. 1 en 2). Jezus en ook de apostelen halen deze wet in het Nieuwe Testament dikwijls aan. Jezus wilde niet dat iets daarvan zou worden ontbonden en de mens alzo geleerd (Matth. 5:18). Uit dit alles volgt dat wij allen de voorwerpen van dit verbod zijn, al de mensen van de gehele aardbodem, hoofd voor hoofd. Daarom staat hier in het enkelvoud "gij", en niet "gijlieden."

Dus komt hier tot deze voorwerpen het verbod Gods: *Gij zult niet stelen.*

Vraag. *Wat moeten wij verstaan door "stelen", hetwelk hier verboden wordt?*

De taalkenners zeggen dat dit woord in het Hebreeuws en in het Grieks beduidt: iets heimelijk wegnemen of ontdragen. Dit sluit dus ook het roven in, hetgeen mede een kwaadwillig bedrijf is. Het ziet dus op een bedekt en schandelijk bedrijf (2 Sam. 19:1-3). Ja, dat men dit wegnemen met bedrog doet, gelijk wij van Absalom lezen (2 Sam. 15:6). Wij kunnen dit stelen dus als volgt omschrijven.

Het is het ontnemen aan de naaste, zonder dat deze dit weet of wil, van zijn goed, waarop hij een burgerlijk recht heeft, of althans schijnt te hebben. Welk burgerlijk recht althans aan degene, die steelt, niet staat te onderzoeken.

Uit dit gebod blijkt ook dat het zich uitstrekt tot alle goederen, zonder enig onderscheid. Want de Wetgever wijst geen goederen aan, maar zegt hier alleen: *Gij zult niet stelen.*

- Daaruit volgt dan dat dit verbod zich uitstrekt tot alles wat onze naaste lief en dierbaar is.
- Het strekt zich uit tot zowel de grote als de kleine zaken, welke eigendom zijn van de naaste.
- En zowel tot de zaken, welke aan het rijk of aan de kerk behoren, als tot die, welke aan particulieren toebehoren.
- Het strekt zich zelfs uit tot mensen, die het beste goed zijn van hun nabestaanden. Deze kan men stelen door hun genegenheden ten aanzien van hun ouders weg te nemen, gelijk dat in verkeerde huwelijken wel geschiedt.
- Hier geldt dit verbod tot stelen evenzeer als ten aanzien van hun meerder of minder goed.

- Elke vorm van stelen wordt hier in dit verbod verboden. Of het dan in het openbaar geschiedt, als bij het roven, dan wel in het geheim. Al geschiedt het zelfs zó, dat geen aardse rechter er enige vat op hebben kan, dus onder een schijn van recht; dat men voor het oog der wereld nog wel kan bezitten.
- Uit dit alles blijkt dus dat ook zij stelen, die iets van hun naaste bezitten of verkrijgen, anders dan op grond van een zuiver burgerlijk recht.

Letten wij nu op:

- a. *de grootheid van het kwaad van deze zonde,*
- b. *alsook op de straffen, welke God over deze zonde heeft gedreigd en ook zeker zal brengen.*

a. Allereerst de grootheid van het kwaad van deze zonde.

1. Deze zonde komt voort uit een trots en onvergenoegd hart ten aanzien van het wijze beleid Gods. Dus uit een ontevredenheid ten aanzien van de stand, waarin de Heere de mens heeft gesteld. Het goddeloze hart tast met deze zonde de soevereiniteit van God aan. Dit is hetgeen waar Agur zo bevreesd voor was (Spr. 30:8-9). Daarom bad hij tot de Heere: "Armoede of rijkdom geef mij niet; voed mij met het brood mijns bescheiden deels. Opdat ik, verarmd zijnde, dan niet stele en de Naam mijns Gods aantaste." Paulus had van nature ook zulk een verkeerd hart. Daarom sprak hij in Filipp. 4:11, dat hij geleerd had vergenoegd te zijn in hetgeen hij was. Dit had hij geleerd door genade en door bovennatuurlijk onderwijs.
2. Deze zonde komt ook voort uit ongeloof en uit een heidens wantrouwen van de Heere en van Zijn voorzorgen voorzienigheid. Ziet eens wat dit wel is. De arme mens wil zichzelf verzorgen, uit vrees dat God hem niet genoeg zal geven. Ja, hoe oud hij ook wordt, dan gaat nog zijn bange zorg daarover, hoe hij toch door de wereld zal komen. En hoewel hij er tot hier toe doorgekomen is, waarbij zijn zorg beschaamd werd, evenwel blijft hij met deze zorg bezet. Hij heeft de handen vol met het werk voor het uiterlijke en het lichamelijke, en zijn arme ziel, die voor een eeuwigheid bestemd is, durft hij wel wagen. Maar Jezus spreekt toch duidelijk van een *eerst zoeken van het Koninkrijk Gods* (Matth. 6:25-34). Daarbij is de belofte dat dit toewerpsel wel volgen zal. De Heere zegt ook dat het leven meer is dan het voedsel, en het lichaam dan de kleding. Dus zal de Heere, Die het lichaam geschapen en het leven gegeven heeft, het voedsel en de kleding ook wel geven. Daarom zegt de Heere dan verder: "Zijt niet bezorgd, zeggende: Wat zullen wij eten? of wat zullen wij drinken? of waarmede zullen wij ons kleden? Want al deze dingen zoeken de heidenen; want uw hemelse Vader weet dat gij al deze dingen behoeft." Des Heeren volk zou dit eens bedaard moeten nalezen, naar boven opziende, tegen alle ongeloof in hun hart in.
3. Deze zonde komt ook voort uit lief de loosheid ten opzichte van de naaste. In plaats van de band der liefde tot zijn naaste nauwer toe te halen, verbreekt de mens deze en doet hij dus zijn naaste groot nadeel. Want daardoor snijdt hij de gelegenheid en de middelen af, waardoor zijn naaste in staat zou kunnen zijn om God te verheerlijken en Hem met zijn goederen te dienen. Alsook om daarmede het Koninkrijk van Jezus te kunnen uitbreiden en weldadigheid te kunnen oefenen ten aanzien van de ellendigen. Ja, daardoor zuigt zulk één het bloed van zijn naaste uit. Hij veroorzaakt daardoor wel een verdriet en vertering des geestes, waardoor de dood kan worden veroorzaakt. Dat is dan wel een bewijs hoe slecht het bij de bestolene vanbinnen gesteld is, maar toch blijft de dief daarvan de werkende

oorzaak. De Heere klaagt over de oversten van Israël (Micha 3:2-3): "Zij roven hun huid van hen af, en hun vlees van hun beenderen. Ja, zij zijn het, die het vlees Mijns volks eten en hun huid afstropen, en hun beenderen verbreken."

b. En welk een straffen heeft God over deze zonde bedreigd en zal Hij er ook zeker over brengen!

1. Die mens heeft hier in de tijd onrust in zijn bezit te wachten. En dit naar de wet der wedervergelding. Want hetzelfde recht, dat zulk een zich aanmatigt ten aanzien van het goed van een ander, moet hij ook een ander ten aanzien van zijn goed toekennen. Want de mensen zijn in dit opzicht toch aan elkander gelijk. Dus heeft hij onder de toelatende voorzienigheid van God te wachten dat dit ook aan hem zal geschieden.
2. Ja, die mens heeft de vloek te wachten, niet alleen in zijn gestolen en vals verkregen goed, maar zelfs in en over al zijn andere goederen. Zulk één haalt wat in zijn huis, dat hij hier en eeuwig zal beklagen. Een tegen elkander roepende steen en sprekende balk. Hoe menigmaal ziet men, wanneer men het oordeel Gods daarin eens kan navolgen (Psalm 94:15), dat zulk één hier al wegdruipt en versmelt als sneeuw op het veld. Het derde, ja zelfs het tweede lid ziet dat goed al niet meer. Er staat met nadruk geschreven (Zach. 5:4): "Ik breng deze vloek voort, spreekt de Heere der heirscharen, dat hij kome in het huis van de dief." En met niet minder nadruk (Jer. 17:11): "Gelijk een veldhoen eieren vergadert, maar broeit ze niet uit, also is hij, die rijkdom vergadert, doch niet met recht. In de helft zijner dagen zal hij die moeten verlaten, en in zijn laatste een dwaas zijn."
3. Ook heeft zulk één na de tijd te wachten dat hij het Koninkrijk Gods zal moeten derven (1 Kor. 6 :9-10). Daarom waarschuwt de apostel vervolgens: "Dwaalt niet, want zulken zullen het Koninkrijk Gods niet beërven." Terecht zegt Salomo daarom (Spr. 29:24): "Die met een dief deelt, haat zijn ziel."

Letten wij nu nog op de wijze van voorstelling door de Wetgever. Dit geschiedt op *een verbiedende wijze*.

1. God verbiedt dit stelen van binnen in het hart van elk mens. Ieder weet dus dat dit een verboden vrucht is, welke hij plukt. Dit zegt hem zijn veroordelende consciëntie, welke Gods stedehouderes is. Daaruit vloeien al die beschuldigende gedachten en benauwdheden over dit kwaad voort (Rom. 2).
2. De Heere heeft als Wetgever en Rechter dit gebod op een zeer plechtige wijze mondeling en schriftelijk van de hemel gegeven op Sinai's top. Daar kwam de Heere neder onder de allerverschrikkelijkste tekenen van Zijn heiligheid en rechtvaardigheid. Ja, uit de donkerheid en donderslagen, bliksemen en aardbevingen spreekt de grote God hier tot elk mens in het bijzonder: *Gij zult niet stelen*. En dreigt Hij het wee over een ieder, die het niet opmerkt.

Toepassing

Ziedaar enigermate het achtste gebod geopend. Om ons nu te bekorten, zullen wij hier niet meer aanwijzen hoe een ieder, niemand uitgezonderd, aan dit gebod schuldig staat. Ook niet hoe de grote Wetgever bij dit gebod vaneen ieder de volmaakte betrachting vordert, gelijk de onderwijzer dit alles in zijn uitbreiding over dit gebod ons leert. Ook niet de gepaste borgtocht van de Heere Jezus ten aanzien van dit deel van Gods wet, en wel voor allen die daardoor gewond zijn en Hem als de Medicijn-

meester gestaltelijk van node hebben. Wij zullen dit alles maar voor het vervolg bewaren.

A. Mochten wij er nu samen iets van leren het reeds verhandelde ons ten nutte te doen zijn.

Ja, mocht elk onzer nu eens ziende worden en tot zichzelf komen en dus eens nagaan hoe hij aan al zijn bezittingen gekomen is. O vrienden God spreekt hier uit het midden des vuurs, onder verschrikkelijke tekenen van Zijn heiligheid en rechtvaardigheid tot elke blinde, dove, ja dode zondaar: *Gij zult niet stelen*. Vrienden, wilt mij toelaten dat ik u eens iets vraag met betrekking tot uw bezit.

1. Hoe denkt u daarover wanneer u *het burgerlijk recht* van alles eens doorzoekt? Mag alles dan zo van rondom gezien worden, hoe men aan al zijn goed gekomen is? Of hoe ouders of voorouders er aan gekomen zijn? Men zou van harte bereidwillig moeten zijn om bij deze dingen te worden gebracht. Het is wel waar dat om der het is ook waar, dat de zonde wil op alles een vloek ligt. Maar Heere menigeeen in zijn handel en doen op een duidelijke wijze tegenkomt met Zijn wrekende gerechtigheid. En zulks dewijl er onrecht in de bezittingen is. En de mens is dan zo dwaas, dat hij dan over de plaag klaagt, en niet bij de zonden of het onrecht terecht wil komen.
2. En hoe bevindt u het alles wanneer u *het Goddelijk recht* eens doorzoekt ten aanzien van hetgeen u wettig bezit? Mensen, bent u niet reeds tevreden wanneer u maar enigermate opeen wettige wijze uw goed bezit? Bekommert gij u dan nog veel over de gunst van God? Of over het Goddelijke recht, hetwelk wij toch tot alles hebben verloren?
3. En verder, hebt u de Heere Jezus tot dat doel als die Erfgenaam steeds van node, Die u dagelijks in het recht tot uw bezitting zetten moet? En zulks opdat Hij de zegen in de zegen zal veroorzaken en opdat u met uw goed in de Heere zult eindigen? O, wat is het er ver vandaan! Wat leven duizenden burgerlijke en uitwendig godsdienstige mensen als beesten, die naar beneden alles maar plukken, zonder ooit naar boven te zien.

Vrienden, laat ik u nog eens iets mogen vragen met betrekking tot uw hart.

- (1) Is daar dan wel vergenoegdheid? Is daar de volle voldaanheid ten aanzien van de bedeling van de soevereine God, Die aan een ieder geeft naar Zijn welbehagen? Of is ervan binnen steeds een twisten en morren over Gods wegen? Zo worden de goddelozen beschreven (Judas:16), als klagers over hun staat. Is er niet dat gieren naar geld? En brengt bij menigeeen de winst alleen maar een zucht naar nogal meermede? Ja, verhaast u menigmaal niet de erfenissen? Salomo zegt, dat zulk één in zijn laatste niet zal gezegend worden (Spr. 20:21).
- (2) Weet u wat dat is, bij sommige gestalten hartelijk benauwd te zijn voor grote rijkdom en tijdelijke voorspoed? En dat uit vrees voor een ellendig hart? Dat u gevoelt dat u er kwaad mede zoudt doen en het u van de Heere zou afbrengen? Wat bad Agur tegen de rijkdom (Spr. 30:\$). Dit is genade, wanneer men daar waarlijk gevaar in ziet. Paulus had dit van nature niet, maar hij zegt (Filipp.4:11), dat het hem door bovennatuurlijk onderwijs geleerd was vergenoegd te zijn in hetgeen hij had. *En bevindt ge u bij dit alles nu geheel onschuldig?*

a. Sommigen spreken zo door algehele blindheid. Ja, zij menen integendeel zelfs iets te hebben dat op deugden lijkt. Dezulken hebben van node dat God hen wakker maakten hun ogen hier opent, opdat zij ze zelf niet zullen open doen in het verderf.

b. Anderen durven zich niet al te nauw te onderzoeken. Er zou zo veel aan het licht komen. Zij durven in deze van God geen licht te begeren om alles eens te mogen doorzien. Want het licht maakt openbaar en dus zou hun vrede van binnen worden verstoord. En waar komt dit anders vandaan dan daaruit, dat het hart niet oprecht is? Ja, dat het van binnen verrot en verraden is? Er is toch een stem van Gods wege in het hart, welke zegt (Spr., 3:27): "Onthoud het goed van zijn meesters niet." En ook, dat men het onrechtvaardig verkregen goed moet wedergeven (Lukas 19:8). Ja, dan is er bij sommigen wel de vrees, wanneer zij van al hun onrechtvaardig verkregen goed zouden scheiden, dat het er wanhopig voor hen zou uitzien.

Och mensen, probeert u hier deze overtuiging wat af te leiden en uit uw gedachten te zetten, opdat het zo langzamerhand wat slijten moge? Ja, bidt u op uw manier dagelijks om de vergeving van zonden, en zijt u in uw belijdenis zulk een sterk voorstander van de waarheid, dat de mens een zondaar is? En wanneer deze bijzondere zaken in uw gedachten komen, zult u het onrecht dan bij u en in uw huis houden? O, dan toont u daarmede dat u liever schipbreuk lijden wilt ten aanzien van uw eeuwig wel, dan dat u scheiden zoudt van de onrechtvaardige Mammon.

En verder, mensen, durft u dat nu zo te wagen? Durft u hier alles niet voor God geheel open te leggen, terwijl het nog de tijd der genade is, waarin u nog kunt vernederd worden en verzoening kunt vinden? Wat zal het toch eenmaal zijn wanneer hetgeen in het verborgen geschied is, zal worden geopenbaard. Wanneer u het dan eeuwig met wanhoop zult blijven zien, zonder dat er één druppel water zal zijn tot verkoeling van die innerlijke brand, welke dit alles zal veroorzaken.

c. Dan zijn er weer anderen, die wel een algemene indruk of besef hebben van hun schuld ten aanzien van al de geboden, en die daarbij in hun oordeel ook overreed zijn van hun onmacht. Het kan daarbij ook zijn dat zij niet in alle bijzonderheden weten dat zij iets op onrechtvaardige wijze bezitten. Maar die arme zielen zitten daarbij dan stil, werkeloos en geesteloos neder. Sommigen klagen daar dan wel eens enigszins over, waarbij de één ook nog wel verder kan komen dan de ander, zelfs in de achting voor en toegekeerdheid tot Gods zaak en volk. En toch ontbreekt daar in de grond van de zaak alle ware zaligmakende ontdekking door het licht en de werking van de Geest van Christus. Alleen daardoor zouden zij recht kunnen worden ontdekt en terecht gebracht. Wat is het toch smartelijk wanneer dezulken met open ogen verloren gaan.

d. Mocht een ieder dit alles nu eens zien en daaruit opmaken wat hij te wachten heeft, aldus in zijn blinde en dode natuurstaat blijvende. O, dan zal het er niet op aankomen of de één een groter zondaar is geweest dan de ander, wanneer zulk één van hart en staat veranderd en met zijn zonden tot Christus gekomen is. Maar die dit mist, al zou hij al zijn goed ook nog zo eerlijk bezitten, hij gaat verloren.

En doet daarbij dan deze vraag: *Wat is alles buiten God?* Het is alles zo ledig. Het voldoet het hart niet. Wanneer men maar oren heeft om te horen, zal men het alles horen toeroepen: Hetgeen u zoekt, is bij mij niet. Wij hebben begeerten in ons, die zich naar het oneindige uitstrekken, en wat men in het tijdelijke ook aan moge vatten, deze begeerten worden daarin niet vervuld. In de val zijn onze begeerten omgeslagen naar de verkeerde zijde. En de mens wordt eerst weer recht wijs wanneer hij tot zijn oorspronkelijke punt teruggebracht en bekeerd wordt. Het zal niet minder dan de Drie-

enige God kunnen zijn, Die ons hart zal voldoen, opdat wij met Asaf kunnen zeggen (Psalm 73:~5): "Wie heb ik nevens U in de hemel? Nevens U lust mij ook niets op de aarde."

B. Moge het volgende nog tot uw besturing dienen om tot deze keuze te komen.

- O mensen, die daar met half geopende ogen staat, klaagt uzelf veel bij de Heere aan vanwege uw blindheid, uw ongevoeligheid en uw onwilligheid. Dat is de rechte weg om licht te krijgen. Staat veel naar een volkomen hart om uw bezittingen te willen doorzien. Want dat gedurig zich open stellen voor licht en dat zuchten om alles maar te mogen zien, is een bewijs van oprechtheid. De Heere zeide (Jozua 7:12): "Ik zal voortaan niet meer met ulieden zijn, tenzij u de ban uit het midden van ulieden verdelgt."
- Zoekt ook bij de Heere te verkrijgen dat u waarlijk in uw gedachten overtuigd worden moogt nog in uw natuurstaat te zijn. Laat het gevoel, dat u nog zo aan het aardse vast zit, en de ontevredenheid met het uwe u nog zo zeer gebonden houdt, u daartoe ten bewijs strekken. Daar zou de Heere Zijn rechte ontdekking kunnen beginnen, gelijk Hij ook deed bij die vrouw (Joh. 4:29)..De Heere noemde haar één zonde, en daarop vertelde zij in de stad Samaria: "Ziet een Mens, Die mij gezegd heeft alles wat ik gedaan heb."
- En rust dan niet voordat u met uw schulden tot Christus gekomen zijt en de vrede met God hebt ontvangen door Zijn bloed. Staat dan toch veel naar licht, om hier op uw wijze te mogen waken tegen alle wettischheid, zorgeloosheid en valse vrede.

C. Maar u aangaande, volk des Heeren, moge het nu volgende tot uw besturing in deze dienen.

1. Het past u zo zeer de Heere Jezus en de gemeenschap met God in Hem als het allerhoogste te schatten; en daartegenover de wereld, met al wat zij belooft en geeft, als het allerlaagste. Daartoe zou uw hart eerst in de hemel moeten zijn om de wereld zo van omhoog in al haar laagheid en geringheid te zien. Er is toch geen naarder staat mogelijk dan dat des Heeren volk hier op de aarde blijft hangen en wroeten, en dus de aarden flessen gelijk is. Voor de kinderen van het Koninkrijk, welke de Heere van eeuwigheid tot heerlijkheid heeft afgezonderd, moest er geen vreemder werk zijn. Zou het mogelijk zijn dat er smart in de hemel kon zijn, dan zouden zij daarover treuren.
2. Waakt toch tegen alle onvergenoegdheid, tegen alle nijdigheid en misgunning wat betreft de rijkdom en de voorspoed van de goddelozen. Het is toch meestal alles wat zij hebben. Zij gaan dikwijls uit hun paleizen naar een duistere kerker en eeuwige gevangenis. Uit hun staat en rijkdom naar een plaats, waar zij de slaven en vazallen van de vorst der duisternis zijn. Hier zijn u menigmaal (Psalm 37:35,36 en 73:7-9): "als een groene inlandse boom. Hun kracht is fris, hun ogen puilen uit van vet. Zij hebben geen banden tot hun dood en zij worden met de andere mensen niet geplaagd." Maar dan volgt er terstond op: "Maar hij ging door, en zie, hij was er niet meer; en ik zocht hem, maar hij werd niet gevonden." O, zoekt toch met Asaf in Gods heiligdommen in te gaan en daar op het één en ander te lettén. Dan zult ge het hun wel kunnen gunnen. Zoekt toch steeds de plaag van uw hart te zien, alsook hoe zeer u de Heere Jezus daartoe steeds van node hebt. Hij lere u gebruik te maken van Zijn bloed en Geest tot verzoening en kracht.

Tot uw opwekking willen wij u zeggen:

- (1) Weet dat de Heere voor u zorgt. Hij weet dat u op de wereld bent en wat u nodig hebt. Er is alle reden om alles aan Hem toe te vertrouwen. Zou de Heere gezorgd hebben voor wat het grootste is tot in eeuwigheid, en zou Hij nu het minste u onthouden? Leest dan eens, daarbij tot Christus zuchtende om en uitziende naar geloof, Matth. 6:19-34.
- (2) U bent hier op aarde zeer beslist het rijkst. Wat kunt ge meer hebben dan de God van de gehele aarde, de Almachtige tot uw overvloedig goud en krachtig zilver (Job 22:25)? Wat meer dan hier reeds Koningskinderen te zijn; die een zeker recht op alles hebben, hoewel een kind in de wieg nog niet veel van zijn rijkdom af weet? Grote erfenissen hangen u boven het hoofd. Onuitsprekelijke sommen, die u niet kunnen ontgaan. Want de Testamentmaker is dood geweest (Hebr. 9:15).
- (3) Het is wel waar, hier is nog een gedurige worsteling in een weg van oorlog en strijd. Maar in die strijd zult u grote overwinningen behalen tegen de zonden, tegen de wereld en de duivel, ja tegen al die Enakskinderen van binnen. U kunt er zeker staat op maken dat u met eer van hen af zult komen. Want Christus, uw overste Leidsman, staat altijd aan de spits. Hij bedekt uw hoofd ten dage des strijds.
- (4) Weet ook, dat u het volle bezit van de aarde na dezen hebt te wachten. U toch alleen hebt er recht op, en waarom zou uw Vader u de bezitting dan onthouden? Hier onthoudt de Heere het u alleen om uw bestwil. Want hier is het als een mes in de hand van een kind. Maar na dezen moogt gij (2 Petrus 3:13) "naar Zijn beloften een nieuwe hemel en een nieuwe aarde verwachten, waarin gerechtigheid wonen zal." En ook het bezit daarvan, dan als zulks u geen kwaad meer zal kunnen doen ten aanzien van uw hart en gestalte. Want Jezus heeft ook de aarde door Zijn bloed voor Zijn volk verworven. Dus moeten zij daarvan zeker de bezitters zijn. Ja, op hun manier zucht het ganse schepsel als met opgestoken hoofde, verwachtende de openbaring van de kinderen Gods (Rom. 8:19).
- (5) En voegt hier dan nog bij, dat God hier zelfs van Zijn volk Zijn eer van Zijn heerlijke scheppingswerk niet krijgt. God kan toch zelfs door de val des mensen Zijn hoge doel, de verheerlijking van Zichzelf, niet missen. Dus moet die ganse schepping in wezen blijven tot dát zalige doel. *Verblijdt u daarom in die hoop.* Amen.

ZONDAG 42 (Tweede deel)
(Vraag 110-111)

HET ACHTSTE GEBOD
(Het stelen)

Vraag 110: *Wat verbiedt God in het achtste gebod?*

Antwoord: ***God verbiedt niet alleen dat stelen en roven, hetwelk de overheid straft, maar Hij noemt ook dieverij alle boze stukken en aanslagen, waarmede wij het goed van onze naaste denken aan ons te brengen, hetzij met geweld of schijn des rechts, als met onrecht gewicht, el, maat, waar, munt, woeker, of door enig middel, van God verboden; daartoe ook alle gierigheid, alle misbruik en verkwisting Zijner gaven.***

Vraag 111: *Maar wat gebiedt God in dit gebod?*

Antwoord: ***Dat ik mijns naasten nut, waar ik kan en mag, bevordere; met hem alsoo handele, als ik wilde dat men met mij handelde; daartoe ook, dat ik trouwelijk arbeide, opdat ik de nooddriftige helpen moge.***

II. Wij komen nu tot het tweede hoofddeel, de opening van de geestelijke zin van dit gebod, aan de hand van de uitbreiding van de onderwijzer in zondag 42.

Wij staan daarbij stil:

- A. bij de verboden zonden (vraag 110), en
- B. de geboden deugden (vraag 111).

A. De verboden zonden vinden wij aangewezen in vraag 110.

Eerst wordt dan genoemd *alle diefstal*, welke in het openbaar onder deze naam wordt gepleegd, en door de overheid aan den lijve wordt gestraft. De onderwijzer omschrijft deze als volgt: ***God verbiedt niet alleen dat stelen en roven, hetwelk de overheid straft.***

- Wat met dit *stelen* hier wordt bedoeld en hoe dit omschreven kan worden, alsook het kwaad van deze zonde, hebben wij in den brede gezien bij de verklaring van dit gebod in de vorige oefening.
- Dus ook *het roven*, dat in het openbaar, maar tegen de zin van de naaste gebeurt, en zo nog erger is dan het stelen. Daarom zullen wij hier nu de verschillende grove dieverijen bezien, welke in dit gebod verboden worden.

1. Wij noemen dan eerst alle diefstal van kerk en armen, ook wel genaamd sacrilegie of *beroving van het heiligdom*.

- (1) Deze zonde geschiedt wanneer men goederen, welke zijn bestemd voor of gegeven tot de dienst van God of tot onderhoud der armen, naar zich toe trekt, deze aan hun gebruik onttrekt of daarin tekort doet. De Heere klaagt hierover dat zij Hem beroofden (Mal. 3 8). Hier roepen de balken tegen de stenen, en de stenen tegen de balken in zulke huizen, die van onrechtvaardig verzwegen goed, en vooral van kerkroof gebouwd zijn. Wij kunnen het grote met nadruk lezen (Haggai 1:2-10), dat God deswege zware oordelen over de Joden bracht. Door Zijn voorzienige hand heeft de Heere gezorgd dat er voldoende goederen zijn opdat voldoende opzieners over de geestelijke stand van de mensen kunnen worden aangesteld. Maar wat is hier het geval? In het maatschappelijke is het zo dat over de gemeenschappen, zelfs reeds over een gering aantal gezinnen, politietoezicht en

een regering aangesteld worden. En dit behoort ook. Maar in het geestelijke is het toch van veel groter belang? Het gaat dan toch ten aanzien van de zielen, dus wat betreft de zeden en de wandel van de mensen. Doch dan is het menigmaal zo, dat één opziener alleen duizenden mensen onder zijn opzicht heeft. Maar wat kan dan één man uitwerken? Waar kan hij acht op geven? Bovendien heeft zulk één daarbij dan meestal zijn handen reeds vol met het openbare dienstwerk en de regering der kerk. Waarbij nog komt dat hij, die voor God getrouw zoekt te zijn, niet zelden zijn handen vol heeft in de strijd tegen de machten, tegen de geweldhebbers der wereld, tegen de duisternis dezer eeuw en tegen de geestelijke boosheden in de lucht (Ef. 6:12). En dan nog afgezien van de strijd tegen eigen vlees en bloed.

- (2) Deze zonde wordt ook bedreven wanneer men de kerk haar privileges ontnemt. Dus de voorrechten, welke de Heere onder het opperbestuur van haar enige Koning Jezus aan Zijn knechten heeft gegeven om de bediening waar te nemen, zoals de vrijheid van het kerkelijke beroepingswerk. Ook het gebruik van de sleutelen van het Koninkrijk der hemelen. Dan worden de handen van de dienaren van Christus gebonden. Wij lezen dat de koning Uzzia, die zich hieraan schuldig maakte, met melaatsheid werd gestraft en zo tot zijn dood toe bleef (2 Kron. 26:16-26). En anders staat er toch dat hij deed wat recht was in de ogen des Heeren. Het is een eeuwige waarheid (Psalm 2:6), Jezus is de enige Koning over Sion, de berg Zijner heiligheid, en Hij zal dit blijven tot in eeuwigheid.
- (3) Deze zonde van beroving van het heilige wordt ook begaan wanneer de opzieners niet van ganser harte waken over de rechten en privileges van de kerk. Wanneer zij dus niet als één enig man hun Koning Christus voorstaan, maar wanneer zij uit partijschap, of omdat zij hun zin niet kunnen krijgen, geweldige macht zoeken. O vrienden, die hier Gods huis niet bouwen of voorstaan, en geen tederheid des harten hebben ten aanzien van de rechten van Christus, zij mogen schijnen en vertonen wat zij willen, maar God zal dat zien en zoeken.
- (4) Deze zonde geschiedt ook wanneer opzieners door onbetamelijke giften, hetzij direct of indirect, tot de kerkelijke bediening komen. Of ook wanneer anderen daarvoor geld ontvangen. Dit noemt men *simonie*, naar de zonde van Simon de Tovenaar (Hand. 7:18-23), die geld bood voor de gaven des Geestes. Dit was ook de zonde van Gehazi (2 Kon. 5:20) Jezus zegt dat de zulken dieven en moordenaars zijn. Dit geschiedt door sommige huurlingen, die voor zulke lijfrenten wel duizenden geven. O, wat zal God ten einde van die maken (Jer. 5:31)? Dit is een kwaad, waartegen de christelijke overheid mede heeft te ijveren. Werd dit maar niet 'in de zomen van ons land' gevonden.
- (5) Zo ook wanneer de armenverzorgers de goederen der armen ontvreemden. Dit was de zonde van Judas (Joh. 12:4-6).
 - Hiertoe behoort het verkeerd besturen en uitdelen van die goederen, zodat men te karig is in het verzorgen der armen in hun nooddrift.
 - Of ook wanneer men de huisgenoten des geloofs, die er het meeste recht op hebben, niet het eerst en het meest verzorgt.
 - Ook behoort hiertoe het inhouden van zijn gaven, zodat men de armenverzorgers niet van het nodige voorziet. O vrienden, gij zult geen voordeel genieten van hetgeen gij de armen onthoudt. Het is hier zoals Salomo zegt (Spr. 11:24): "Die uitstrooit, wordt nog meer toegedaan."

De Heere verbiedt deze zonde van kerkdieverij zeer nadrukkelijk. Salomo zegt (Spr. 20:25): "Het is een strik des, mensen, dat hij het heilige verslindt." Hoe wonderlijk is het Woord des Heeren (Mal. 3:8-11), waar Hij vraagt: "Zal een mens. God beroven?"

Maar gij berooft Mij, en zegt: Waarin beroven wij U? In de tienden en het hefoffer. Met een vloek zijt gij vervloekt, omdat gij Mij berooft, zelfs het ganse volk." Ja, ziet eens wat de Heere verder zegt: "Brenge al de tienden in het schathuis, opdat er spijs zij in Mijn huis; en beproeft Mij nu daarin, zegt de Heere der heirscharen, of Ik u dan niet opendoen zal de vensteren des hemels, en u zegen afgieten, zodat er geen schuren genoeg wezen zullen. En Ik zal om uwentwil de opeter schelden, dat hij u de vrucht des lands niet verderve; en de wijnstok op het veld zal u geen misdacht voortbrengen, zegt de Heere der heirscharen." Achan nam van het verbannene, en het kostte hem zijn leven (Jozua 7). En Ananias en Saffira werden om deze zonde aanstonds door God met de dood gestraft (Hand. 5:3-10).

2. Voorts wordt hier verboden alle dieverij ten opzichte van het rijk.

a. Deze zonde kan geschieden door degenen, die in hoogheid zijn gezeten.

- Wanneer de overheden van het rijk zich op onbehoorlijke wijze indringen in de plaatselijke of gewestelijke regeringen.
- Ook wanneer de overheden onwettige oorlogen voeren en zo de landpalen uitzetten.
- Ook wanneer de hoge overheden de algemene middelen verspillen door onnodige uitgaven of ook zichzelf daarmee verrijken. Ja, wanneer de overheden hun onderdanen zonder noodzaak uitputten door hun schattingen op te leggen.
- Of ook wanneer zij de onderdanen niet begunstigen en hen dus niet in staat stellen om met hun geld het land te dienen.

God verbiedt deze zonde. De Heere klaagt (Jes. 1:23-26): "Uw vorsten zijn afvalligen en metgezellen der dieven, een ieder van hen heeft de geschenken lief en zij jagen de vergeldingen na. Daarom spreekt de Heere, Heere der heirscharen, de Machtige Israëls: O wee! Ik zal Mij troosten van Mijn wederpartijders, Ik zal Mij wreken van Mijn vijanden. En Ik zal Mijn hand tegen u keren. En. Ik zal u uw rechters wedergeven, als in het eerste, en uw raadslieden als in den beginne; daarna zult gij een stad der gerechtigheid, een getrouwe stad genoemd worden."

b. Maar deze zonde geschiedt ook door de ingezetenen.

- Het is dieverij ten aanzien van het land wanneer de ingezetenen weigeren tol te betalen aan wie zij tol, en schatting aan wie zij schatting schuldig zijn.
- Of ook wanneer zij deze op enigerlei manier ontduiken en dus fraude plegen ten aanzien van de inkomsten des lands. En wanneer zij in tijd van nood hun hulp ten beste aan het land onttrekken, of handelen tegen hun burgereed, waaronder elk burger staat.

Dit is verboden en het is een zware diefstal, tegen het bevel van Jezus (Matth. 22:21): "Geef de keizer dat des keizers is." En tegen Rom. 13:7: "Zo geeft dan een iegelijk wat gij schuldig zijt: schatting die gij schatting, tol die gij tol schuldig zijt." Hier wordt verboden. alle diefstal van mensen. De Heere zegt (Ex. 21:16): "Zo wie een mens steelt, hetzij dat hij die verkocht heeft, of dat hij in zijn hand gevonden wordt, die zal zekerlijk gedood worden."

3. Deze zonde geschiedt door mensendieverij.

(1) Dezulken, die kinderen stelen om daarmee te gaan bedelen.

(2) Of ook die ze aan hun ouders ontstelen en hen in kloosters werpen.

(3) Deze zonde geschiedt ook door die onbehoorlijke slavenhandel in vreemde landen.

Wanneer men daar mensen, die met ons van enen bloede zijn, ja onze naasten zijn

als beesten opdrijft, koopt en verkoopt. De ongunst van God daarover is wel zeer te vrezen.

- (4) Tot deze diefstal van mensen behoort ook wanneer men dochters verleidt of op een onbehoorlijke wijze hun genegenheden inwint, tegen de wil van hun ouders. Dat men dus de liefste panden aan de ouders onttrekt.
- (5) Alsook wanneer men zich weer onttrekt aan degene, waaraan men zich eerst nauw verbonden (of verloofd) had. Deze zaken liggen zo teer. Dezulken zuchten wel tot de Heere over deze trouweloosheid, en God hoort hun geroep. En wanneer men het oordeel van God kan navolgen (Psalm 94:15), dan kan men als regel wel zien dat de Heere de trouweloze tegenkomt. Het is voor een ander gevaarlijk om zich met zulk één te verbinden, want hij heeft geen zegen te wachten.
- (6) Hiertoe behoort ook wanneer men personeel, dat nog bij anderen in betrekking is, op een bedekte manier aanneemt. Of ook, door hun meer geld te beloven, bij hun huidige heren of vrouwen weglukt, dus onttrekt.
- (7) En dus aan de andere zijde ook wanneer zij, die in een dienstbetrekking zijn, een andere dienstbetrekking aannemen, eer zij op een behoorlijke wijze en met toestemming van hun heer of vrouw zijn losgemaakt. Dat is ook diefstal. Het zijn tederder zaken dan menigeen wel denkt. Wanneer heren bazen, mevrouwen en onderdanigen hier eens tot zichzelf inkeren, kon het wel eens zijn dat zij niet behoefden te vragen waarom zij zo tobden om aan personeel te komen, noch ook waarom sommigen zo moeten omzwerven om een betrekking te vinden.
- (8) Tot deze zonde van diefstal van mensen behoort ook hetgeen waarvan Petrus spreekt (2 Petrus 2:3). Namelijk het koopmanschap maken van zielen. Dat wil zeggen, als men door pluimstrijkende of bedekte woorden welke het oor strelen, de zielen der eenvoudigen van de waarheid aftrekt. Sommigen kunnen daarbij zo'n grote vriendelijkheid en ook wel een aangeboren hartelijkheid vertonen. Doch dat is geen heiligheid, maar sluwheid. Dan onttrekt men degenen aan de liefhebbers Gods, die een hart voor Gods waarheid hebben.

Of ook wanneer men het er op toelegt de mensen van hun geestelijke vaders af te trekken. Als van degenen, die God als een middel tot hun bekering gebruikte. Om ze aldus achter zich te krijgen. Dat is voor deze vaders zulk een hart doorgrievende smart. Zij moeten over deze handel wel tot de Heere zuchten. Men moest deze mensen er juist op wijzen, dat zij op dergelijke handeling geen zegen te wachten hebben. Het is maar een slecht bewijs voor de waarheid van het werk des harten in hem of haar, die zijn vader verlaat. Paulus zegt (1 Kor. 4:15): "Gij hebt wel vele leraars, maar niet vele vaders." Daarom zeg ik, dat zulke vaders zuchten onder deze mensendiefstal. En God hoort dat zuchten. Deze dieven zijn hieraan te kennen, dat het hun evenveel blijft door welke wegen en vleselijke middelen zij hun doel bereiken. Ze proberen maar te krijgen wat hun op deze wijze gelukt. Wel een bewijs dat het van binnen niet diep zit.

4. Ook alle veediefstal wordt hier vervolgens verboden (Ex. 22:1): "Wanneer iemand een os of klein vee steelt, en slacht het of verkoopt het, die zal vijf runderen voor een os weergeven, en vier schapen voor een stuk klein vee."

- (1) Deze zonde heeft plaats wanneer men uit de weiden of stallen, of hoe het verder ook geschieden moge, enig vee steelt. God heeft in Zijn wet bevolen dat deze zonde moet worden gestraft met het vijfvoudig doen weergeven voor een rund, en het viervoudig weergeven voor een stuk klein vee. Dus niet met de dood, zoals wij reeds zagen uit de genoemde plaats (Ex. 22:1). De reden daarvan is dat het

vee, dat in het veld liep, niet alleen gelaten kon worden. Dat was toen niet veilig. Er werd altijd de wacht over gehouden (Lukas 2:8). Toch blijkt dat deze veedieverij oudtijds ook wel met de dood gestraft werd, wanneer er veel verzwarende omstandigheden waren. Wij kunnen dit opmaken uit hetgeen David tot Nathan sprak (2 Sam. 12:5). In toorn ontstoken zei hij, dat degene, die aan een arme man zijn enig ooïlam ontstal, zelf overvloed hebbende, *een man des doods was*. Daaruit besluiten wij dus, dat er omstandigheden kunnen zijn, waardoor de straf verzwaaard moet worden. Dit geldt ook voor onze tijd, waar het vee in de weiden nu tot het veilige bezit gerekend wordt, waarover men niet meer de wacht behoeft te houden. In de Heilige Schrift zien wij ook, dat de Heere naar de mate van de zonde, of naar de hardnekkigheid van de zondaar, de straffen meermalen heeft verzwaaard.

Mogelijk vraagt iemand zich af, of dat wel naar verhouding is: *het leven van een beest en het leven van een mens*.

Doch op deze vraag gaan wij niet in. Een levenslange gevangenisstraf of verkocht te worden als slaaf (Ex. 22:3) was ook een zeer zware straf, hoewel voor diegene de genadetijd niet werd afgesneden.

- (2) Tot deze veedieverij behoort ook wanneer men ongerechtigd op jacht gaat, of verboden beesten strikt of schiet, dan wel op verboden tijden jaagt, tegen de verordeningen van de overheid. Dus ook wanneer aren in verboden wateren of met verboden netten vist. Wanneer men de duiven of andere vogels van de naaste lokt, of wel de bijenzwerm uit de korven van een ander voor zich schept.
- (3) Hierbij komt ook nog dat verboden wordt het vee van de naaste op enigerlei wijze te benadelen. Ja, dat men zelfs het vee van zijn vijand niet zou helpen wanneer het in gevaar verkeert (a. 23:4-5): "Wanneer gij uws vijands os of zijn dwalende ezel ontmoet, gij zult hem dezelve ganselijk wederbrengen. Wanneer gij uws haters ezel onder zijn last ziet liggen, zult gij dan nalatig zijn om het uwe te verlaten voor hem? Gij zult het in alle manier met hem verlaten."

4. Eveneens wordt hier verboden alle diefstal van goederen. En wel niets uitgezonderd, wat het ook zou mogen zijn (Lev. 19:11 en Ef. 4:28).

- (1) Deze zonde kan geschieden door inbraak. Wij lezen in Exodus 22:2-4, dat wanneer zo'n dief bij het inbreken vóór zonsopgang op heterdaad betrapt wordt, de huisgenoten hem mogen doden zonder dat dit hun tot bloedschuld gerekend wordt. Deze zonde geschiedt ook door het wegnemen van goederen langs de weg of ergens anders, waar dit ook moge zijn. Wij zullen dit in het vervolg nog wel nader zien (Lukas 3:14). Zulk één moest volgens de wet het gestolene wedergeven, wel twee-, vier-, vijf- of zevenvoud. En wanneer hij onmachtig was het wederom te geven, moest hij zelf verkocht worden (Spr. 4:31).
- (2) Deze zonde geschiedt ook door het kopen van gestolen goederen. Dit kan echter geen zonde worden genoemd wanneer men goederen koopt op de normale manier; als het verborgen is dat het van diefstal afkomstig is. David noemt deze zonde (Psalm 50:18): "een dief te zien en met hem te stelen." En Salomo (Spr. 29:24): "Die met een dief deelt, haat zijn ziel."
- (3) In dit gebod wordt ook het roven verboden. Dit wil zeggen een met geweld en in het openbaar stelen, terwijl de naaste er bij is (Lev. 19:13): "Gij zult uw naaste niet bedriegelijk onderdrukken, noch beroven."
- Deze zonde geschiedt te land, als de mogendheden onwettige oorlogen voeren. Dat men dan de mensen van hun goederen en bezittingen berooft.

- Of ook wel in een wettige oorlog, wanneer soldaten, met hun bezoldiging niet tevreden zijnde, zonder het speciaal bevel van hun oversten maar buit maken.
- Of ook wanneer men mensen berooft, die toch werkelijk geen moedwillige en wrevelige vijanden zijn (Num. 31:9-18 en Deut. 2:357).
- Deze zonde geschiedt ook door alle struikrovers.
- Verder geschiedt deze zonde ook te water. En wel door zeerovers wanneer er geen wettige oorlog gevoerd wordt. Zo zijn er ook wel particulieren, die daarvoor speciaal schepen uitrusten. Met geen ander doel dan om maar te kapen en te roven wat men vinden kan. Welk een goddeloos bedrijf is dit. Het komt niet anders voort dan uit een diefachtig hart. Wat hebben getrouwe overheden daartegen moeten waken, en wat hebben de getrouwe leraren daartegen ernstig gewaarschuwd! Een ieder, die eerlijk van hart is moet er welvoor schrikken. Ook daaruit kan men zien hoe de tijden steeds erger worden.

5. Maar nu staat ons nog te letten op die dieverij, *welke meer onder een schijn van eerlijkheid en rechtvaardigheid gepleegd wordt*, zo verborgen als het maar kan, en ook al wordt deze nooit achterhaald. De onderwijzer zegt in zijn uitbreiding, dat God ook dieverij noemt: ***Alle boze stukken en aanslagen, waarmede wij het goed van onze naaste denken aan ons te brengen, hetzij met geweld of schijn des rechts, als met onrecht gewicht, el, maat, waar, munt, woeker, of door enig middel, van God verboden.***

Vraag. *Wat bedoelt de Wetgever hier met het verbieden van alle in schijn eerlijke en alle in schijn rechtvaardige stukken, zowel in het gemeen als in het bijzonder?*

Het hier verbodene in schijn eerlijke en in schijn rechtvaardige omschrijft de onderwijzer met de woorden: *Alle boze stukken en aanslagen, waarmede wij het goed van onze naaste denken aan ons te brengen, hetzij met geweld of schijn des rechts.*

De vraag is dus: *Wat houden deze woorden in?*

- Door de boze stukken, waardoor men probeert het goed van zijn naaste aan zich te brengen, moeten wij die stukken verstaan, welke reeds gepleegd zijn.
- Door de boze aanslagen moeten wij verstaan de aanleg, het overleg en de voorbereiding met een boos doel.

Maar wat bedoelt de onderwijzer dan met *geweld of schijn van recht zulks te doen?*

Daarmede geeft de onderwijzer ons te verstaan wat er al omgaat in een diefachtig hart.

- Dit is maar bezig om te prakkiseren en te overleggen hoe en op welke wijze het goed van de naaste aan zich te brengen. Of hij het dan doen zal met geweld, of wel door een schijn van recht. Als het maar mogelijk is, zal hij het laatste eerst kiezen. Want dat schijnt hem het meest geschikt, het minst zorgelijk en ook het minst oneerlijk toe.
- Door de uitdrukking *met geweld of schijn des rechts* moeten wij ook verstaan, dat het voor God evenveel is, ja hetzelfde blijft, of de dieverij met openbaar of geheim geweld, dan wel onder een schijn van recht geschiedt. God toch kan niet bedrogen worden. Al lijkt de schijn des rechts dan wat eerlijker voor de mensen dan het geweld, en al kan zulk een dieverij niet bestraft worden zo lang men steelt onder een schijn des rechts; het is een eeuwige waarheid dat alle dingen voor God openbaar zijn. Alles geschiedt in het licht Zijns aanschijs en voor God is het dus precies hetzelfde. Dit zegt ook Paulus (1 Thess. 4:6): "Dat niemand zijn broeder vertrede, noch bedriege in zijn handeling; want de Heere is een Wreker over dit alles." Daar wordt het geweld en schijn van recht aangewezen, maar ook wat er op volgt.

a. Bezien wij nu verder wanneer deze zonde geschiedt met *geweld*.

- (1) Men brengt het goed van zijn naaste met geweld aan zich, wanneer men door zijn eigen macht of door machtige vrienden weet te veroorzaken dat onze naaste in het gericht overwonnen wordt. Dat hij het zijne dus niet krijgt, of wel het zijne kwijt raakt. Op deze wijze kwam koning Achab aan de wijngaard van Naboth (1 Kon. 21). Of ook dat men door het nemen van geschenken het recht buigt (Ex. 23:8). O, dan wankelen de fundamenteën der aarde (Psalm 82:5). Het tegendeel lezen wij van Job (Job 31:21).
- (2) Dit geschiedt ook wanneer men advocaten weet te gebruiken om mensen, ja nog al goddelozer, zelfs arme mensen af te matten door onrechtvaardige processen, of door het uitrekken van rechtvaardige processen, en als zij zich van de onmacht der mensen of van hun behoefte bedienen in de zaken van het gericht. In Psalm 10:10 staat, dat de armen in hun sterke poten vallen. En Jak. 2:6: "En overweldigen u niet de rijken, en trekken zij u niet tot de rechterstoelen?"
- (3) Dit geschiedt ook wanneer de grote handelsmensen door hun macht en geld de handel dwingen en daardoor de kleinere handelsmensen onderdrukken. Of dat men de prijzen der goederen zonder bijzondere oorzaken maar doet stijgen, of wel door er veel geld bij in te schieten ze voor half geld geeft, om daarmee de kleine kooplieden maar overboord te helpen. Wat is dat voor een liefde tot de naaste? Zo goed, en nog wel beter is men bij de heidenen en Turken ook. Het is iets verschrikkelijks, en hierdoor gaat menige weduwe en wees te gronde. De profeet Micha noemt dit (Micha 3:2) een afroven van hun huid en van het vlees van hun beenderen. De Heere zal dat zoeken, want er staat geschreven (Spr. 23:10-11): "Komt op de akkers der wezen niet; want hun Verlosser is sterk; Die zal hun twistzaak tegen u twisten." Daarom zegt Asaf (Psalm 82:3-4): "Doet recht de arme en de wees; rechtvaardigt de verdrukte en de arme. Verlost de arme en de behoefte, rukt hem uit der goddelozen hand."
- (4) Dit geschiedt ook wanneer men een onvermogen, van wie men nog geld tegoed heeft, al te fors aanvalt. Dan is men naar het zeggen van Salomo (Pred. 7:16): "al te rechtvaardig." Dat wil zeggen: Dan staat men al te zeer op zijn recht. Zeer duidelijk spreekt hier de gelijkenis van de Heere Jezus (Matth. 18:28-30).

b. Ook kan men het goed van de naaste aan zich brengen door *een schijn van recht*.

Dit geschiedt wanneer men wil doen alsof men zijn naaste recht doet, terwijl men het evenwel niet over het hart kan krijgen om hem metterdaad recht te doen. Er is een menigte mensen met lange vingers, die het tekort doen van hun naaste, in alles wat zij dagelijks kopen of verkopen, niet kunnen laten. En dan toch dit alles onder een schijn van recht. Niemand zou meer verbaasd zijn en vreemd opkijken dan zij, wanneer zij eens beschuldigd zouden worden. En toch weten zij van zichzelf heel goed wat zij doen. Maar wisten zij het maar eens recht en dat zij de vloek over zichzelf halen. In het vervolg wordt dit nog wel nader genoemd.

Daarom willen wij nu nog bezien wat hier in het bijzonder, hetzij in de voorbereiding of in de praktijk, als stelen onder de schijn van eerlijkheid en schijn van recht verboden wordt.

De onderwijzer verdeelt dit in zijn uitbreiding in twee hoofddelen.

- a. Namelijk tot de handel, of wel alle onderhandelingen met de naaste, en alle onderhandelingen met de naaste.
- b. vervolgens tot alle andere kwade middelen, welke maar in het hart opkomen.

a. De onderwijzer wijst hij op de zonden, welke betrekking hebben op *de hoeveelheid* van hetgeen men koopt of verkoopt. De onderwijzer noemt dat ***vals gewacht, el en maat***.

- (1) Hiermede wordt bedoeld dat het gewicht te zwaar, de el te lang en de maat te groot zijn, waarmede men inkoopt. En dat deze te licht, te kort en te klein zijn wanneer men verkoopt.
- (2) Hieronder vallen ook die veel geld verhandelen en tweeërlei goudgewicht hebben, waarmede zij ook op deze manier handelen.
- (3) Ja, hiertoe behoort ook dat men wel een recht gewicht, een rechte el en een rechte maat heeft, maar dat men toch niet kan laten, maar enigszins de kans ziende om dit op bedekte wijze te doen, het op de rekening te vergroten. Dus groter te maken dan het in werkelijkheid is, of ook van de rechte maat en het rechte gewicht toch iets af te nemen. Sommigen kunnen het niet over hun hart verkrijgen om dit niet te doen. En dat valse wegen en meten doen zij wel zó handig en vlug, dat er geen oog op te houden is. Vrienden, wat is dit anders dan een diefachtig hart te hebben en onder een schijn van recht te stelen?

God verbiedt deze zonde uitdrukkelijk (Lev. 19:35-36): "Gij zult geen onrecht doen in het gericht, met de el, met het gewicht en met de maat. Gij zult een rechte weegschaal hebben, rechte weegstenen, een rechte efa en een rechte hin." En in Deut. 25:13-16 zegt de Heere: "Gij zult geen tweeërlei weegstenen in uw zak hebben, een grote en een kleine. Gij zult in uw huis geen tweeërlei efa hebben, een grote en een kleine. Gij zult een volkomen en gerechte weegsteen hebben; gij zult een volkomen en gerechte efa hebben; opdat uw dagen verlengd worden in het land,, dat u de Heere, uw God, geven zal. Want al wie zulks doet, is de Heere, uw 'God, een gruwel; ja, al wie onrecht doet." Vanwege al dat verkleinen van de efa en vanwege het verkeerde handelen met bedrieglijke weegschalen zegt God (Amos 8:8): "Zou het land hierover niet beroerd worden, en al wie daarin woont treuren? Ja, het zal geheel oprijzen als een rivier, en het zal heen en weder gedreven en verdrongen worden als door de rivier van Egypte."

Letten wij vervolgens op die zonden, welke begaan worden ten aanzien van de *kwaliteit of de hoedanigheid* van hetgeen men koopt of verkoopt. De onderwijzer spreekt dan van ***onrechte (of valse) waar of munt***.

1. Hier verbiedt de Wetgever *alle onrecht (of valse) waren* in de gewone koophandel.
- (1) En hierdoor moet men dan niet alleen waren verstaan, die van zichzelf geheel vals en kwaad zijn. Maar ook die, waarin maar enige valsheid of bedrog is, en welke men dan toch voor geheel goed verkoopt. Of ook dat men andere waren geeft voor die, waarvan men weet dat de klanten zoeken. Of ook waren verkoopt, waarvan men voorgeeft dat ze in een bepaald land gemaakt zijn, terwijl ze van elders komen. Alsook dat men een hogere prijs voor de waren rekent en er voor vraagt dan dat men weet dat ze waard zijn. Dit is alles valsheid, bedrog en dieverij.
- (2) Hiertoe behoort ook het inhouden van koren in dure tijd. Dit is een bewijs dat de liefde tot de naaste in het hart wel zeer zoek is. Salomo zegt (Spr. 11:26): "Wie koren inhoudt, die vloekt het volk; maar zegening zal zijn over het hoofd des verkopers."
- (3) Hiertoe behoort ook alle innerlijk voorbehoud, dus alle leugenachtige bedoelingen in de woorden van de verkoper ten aanzien van de eenvoudige naaste. Waardoor de verkoper dus later tot hem kan zeggen: *Toen hebt u daarnaar met zoveel woorden niet gevraagd.*
- (4) Hier moet ook genoemd worden dat uitzuigend bedingen en tekort doen van de naaste. Of wel dat driemaal afdingen: eens als men koopt, en eens als men betaalt,

en ook weer wanneer men dan nog probeert winst te maken door kontante betaling. Elk is toch verplicht om met gereed geld ter markt te gaan, wanneer het maar in zijn vermogen is. Salomo zegt in deze (Spr. 3:27): "Onthoud het goed van zijn meesters niet." Dit geld behoort ons dan niet toe.

De Wetgever verbiedt deze zonden met nadruk (Amos 8:4-7): "Hoort dit, gij, die de nooddrufte opslokt, en dat om te vernielen de ellendigen des lands; zeggende: Wanneer zal de nieuwe maan overgaan, dat wij leeftocht mogen verkopen? En de sabbat, dat wij koren mogen openen? Verkleinende de efa, en de sikkil vergrotende, en verkeerdelijk handelende met bedrieglijke weegschalen. Dat wij de armen voor geld mogen kopen, en de nooddrufte om een paar schoenen; dan zullen wij het kaf van het koren verkopen." En dan volgt: "De Heere heeft gezworen bij Jakobs heerlijkheid: Zo Ik al hun werken in eeuwigheid zal vergeten!" Salomo wist wel hoe dat toeging (Spr. 20:14): "Het is kwaad, het is kwaad, zal de koper zeggen; maar als hij weggegaan is, dan zal hij zich beroemen."

2. De Wetgever verbiedt hier ook *alle onrechte (of valse) munt*, waarmede men handelt.

- (1) Hierdoor moeten wij niet alleen dat gemunte geld verstaan, dat geheel vals is, maar ook alle vervalst, te licht gemaakt of onwettig gemaakt geld. Ik zeg: *Onwettig gemaakt*. Want het uitgeven van de munt is een soeverein recht, en daaruit volgt dat wanneer een particulier de hand eraan slaat om dit ook te doen, hij zich dan schuldig maakt aan gekwetste majesteit. Want de welvaart van het land komt daardoor in het gedrang. Dit doet de Heere Jezus duidelijk zien (Matth. 22:20-21).
- (2) Hiertoe behoort ook dat men vals geld bewust voor goed uitgeeft. Ja, met de bedoeling dat niet ik, maar mijn naaste daardoor schade zal hebben.
- (3) Voorts moeten wij hierbij ook noemen de zonde met betrekking tot het nemen van een onmatige rente van zijn eigen geld. De onderwijzer noemt dit *onrechte (of onmatige) woeker*.

Hierdoor moet men niet dit verstaan, dat men een ander met zijn geld diensten verleent, en dat men daarvoor een behoorlijke interest of winst ontvangt, naardat billijk is en naar de gewone koerswaarde van het geld. Of ook wel naar het voordeel, dat onze naaste met ons geld weet te bereiken. Dat dit wel geoorloofd is, blijkt uit hetgeen de Heere Jezus zegt in de gelijkenis (Matth. 25:27): "Zo moest gij dan mijn geld de wisselaren gedaan hebben, en ik, komende, zou het mijne wedergenomen hebben met woeker." Dit blijkt ook daaruit, dat het eveneens billijk is wanneer men een huis of land tegen een behoorlijke winst te huur geeft om het te gebruiken. Doch dit alles moet dan toch geschieden naar de regel, welke de Heere Jezus geeft (Matth. 7:12): "Hetgeen gij wilt, dat de mensen u zouden doen, doe gij hun desgelijks."

Hier wordt alle onrechte woeker, alle onmatige woeker, ja alle bijtende woeker of overwinst bedoeld.

- Deze zonde geschiedt in het algemeen wanneer men onmatige winst neemt. Dat men daardoor dus zijn naaste drukt en uitput, tot eigen voordeel van zijn tegenwoordige tegenheden of armoede gebruik makende. Vooral als die mens niet gemakkelijk aan geld kan komen. Dit is wel allergoddeloost, en het is in strijd met het lenen zonder iets weder te hopen (Lukas 6 : 35).
- Dit geschiedt vooral door onrechte geldschietters en leenbanken. Dat er geordende leenbanken kunnen zijn, blijkt uit de aard der zaak. Zulke namelijk, waar men tegen een matige interest de naaste in de nood met geld

kan gerieven, tegen panden welke hij tot voeding en dekking niet direct van node heeft. Dit behoort tot de liefde tot de naaste. Maar de onrechte leenbanken zijn die, waar men geld voorschiet op panden, welke een arm mens om te kunnen leven niet kan missen. Wanneer men dus zijn laatste kleed neemt, of wel de werktuigen, welke hij nodig heeft om zijn brood te verdienen. En dan nog tegen dergelijke goddeloze winst, dat het gehele geleende bedrag in korte tijd door de interest is verdubbeld. O, zulken nemen het bloedige zweet, ja het zuchten der armen met volle bekers tot zich.

Vroeger waren deze leenbanken slechts oogluikend toegestaan. Zij zijn in strijd met de reeds genoemde vermaning van Jezus (Lukas 6:35): "Leent, zonder iets weder te hopen."

Ja, de papisten beschamen ons hier, want zij richten liefdehuizen op.

Deze zonde van de onrechte woeker is uitdrukkelijk verboden (Ex. 22:25-27): "Indien gij Mijn volk, dat bij u arm is, geld leent, zo zult gij tegen hetzelve niet zijn als een woekeraar; gij zult op hetzelve geen woeker leggen. Indien gij enigszins uws naasten kleed te pand neemt, zo zult gij het hem wedergeven eer de zon ondergaat. Want dat alleen is zijn deksel, het is zijn kleed over zijn huid; waarin zou hij liggen? Het zal dan geschieden, wanneer hij tot Mij roept, dat Ik het zal horen; want Ik ben genadig!" En Deut. 24:6: "Men zal beide de molenstenen, immers de bovenste molensteen, niet te pand nemen; want hij neemt de ziel te pand."

In Psalm 15:5 vinden wij ook grote beloften aan hen, die uit de rechte grond hun geld niet op woeker geven. En wel zeer nadrukkelijk is de bedreiging (Ezech. 18:13): "Die geeft op woekeren overwinst neemt, zou die leven? Hij zal niet leven; al die gruwelen heeft hij gedaan. Hij zal voorzeker gedood worden; zijn bloed zal op hem zijn." O, menigeen wordt nog wel schielijk verbroken, maar wij kunnen het oordeel Gods niet navolgen. Daarom vrienden, God is nu nog net zo heilig en rechtvaardig als de Heere toen was.

Toepassing

Ziedaar enige zonden opgelegd, waaraan een ieder van ons in meerder of minder trap schuldig staat. Maar de tijd ontbreekt ons nu, daarom zullen wij de verdere boze praktijken, alsook de wegen en middelen, waardoor een mens daartoe al wordt gebracht, overlaten voor een volgende oefening. Alsook de wortelzonden van dieverij, en ook de deugden, welke de grote Wetgever tot volmaakte betrachtning gebiedt. Alsmede in welke opzichten Jezus een gepaste Borg is voor een door de zeis van de wet neergeslagen zondaar. Dit alles voor de volgende oefening bewarende, willen wij er nu liever toe overgaan iets te zeggen tot nadere ontdekking, besturing en opwekking.

A. Mensen, die daar nog omzwerft in uw oude natuurstaat, kon ge het eens met uw hart verstaan wat de grote Wetgever, Die behouden en verderven kan, uit het midden des vuurs hier verbiedt!

Ik zal hier nu niet spreken van grote dieven, die het bij tijden van binnen wel gevoelen dat zij dieven zijn. Ik zal mij nu alleen bepalen tot datgene, waar menigeen aan schuldig staat. O mens, zie hier dan wie hier al schuldig staat.

1. Dat is hij, die uit blindheid meent nog nooit gestolen te hebben. Vrienden, dat is de natuurstaat. Zo blind is deze.

2. Dat zijn voorts zij, die in de koophandel of anderszins zichzelf laten betalen door woeker te nemen. Zij menen dat dit wel geoorloofd is, omdat degene, van wie zij het nemen, hen tevoren wel eens tekort heeft gedaan. En nu gij dan de gelegenheid hebt, zijt ge nu uw eigen rechter? En dat in plaats van kolen vuurs op zijn hoofd te hopen en hem dus te beschamen door uw weldoen en oprechtheid? U staat en werkt niet in Gods weg, daarom hebt gij uw loon weg.
3. Ook hij is hier schuldig, die niet goed van ogen is ten aanzien van de armen, (Spr. 22:22). Die meer inhoudt dan recht is, en dus de overvloed van het goed aan zijn meesters onthoudt. Ook zij, die zich maar wennen aan het bedelen en klagen om wat te hebben. Of het nu nood is of niet, men weet zich altijd te verontschuldigen. Zulken hebben hetzelfde begerige hart als de dieven.
4. Hier staat ook hij schuldig, die op een handige manier weet dieverij te plegen. Die dus alle diefstal geen zonde acht te zijn. Menigeen is er, die van het dirkte stelen dan wel een vijand schijnt te zijn, maar om op een handige wijze iets te ontduiken, bijv. in drank, in zegels enz., en dus het rijk tekort te doen, daar maakt hij geen zonde van. Menigeen ziet dat maar aan als een spelletje, als een kunststuk. Hij vermaakt zich er mede als hij maar uit de handen van de aardse rechters weet te blijven. Maar er is geen bekommering of tederheid des harten dat hij tegen God zondigt. Maar gij vermaakt u als boven het hol van een adder. Denkt niet dat zulks wel geoorloofd is omdat uw consciëntie in deze u niet veroordeelt. Die kan wel blijven slapen totdat gij uw ogen open doet in het verderf.
5. Voorts is ook hij hier schuldig, die zulk een onvergenoegd hart heeft over zijn tijdelijke stand. Ja, die met gierigheid en nijdigheid is vervuld over de voorspoed van anderen. Wat is dat anders dan een gedurige dieverij? Als u er de macht toe had, wat zou u dan wel doen?
6. En dan is er nog de doorbrenger, de wellustige en verkwister van de gaven Gods in pronk, pracht en overdaad. Hier beschuldigt de rijke de arme wel eens, en de arme de rijke. Elk meent zelf onschuldig te zijn en te mogen doen wat hij doet. En vrienden, beiden staan zij hier schuldig. God straft menigeen met armoede, omdat wanneer hij geld zou hebben, hij het daar en daar aan zou besteden. Mensen, gij moogt van deze en andere dingen denken wat gij denkt, maar de onderwijzer zegt naar de Heilige Schrift: *God houdt het voor dieverij.*

Denkt er eens over na, mensen, hoe zwaar deze zonden u zullen vallen en wat u zal treffen indien u sterft zonder Borg.

- De Heere spreekt zonder onderscheid het wee over dieven uit (Jes. 33:1): "Als gij het trouweloos handelen zult voleind hebben, zult gij verwoest worden en dan zal men trouweloos tegen u handelen." En Micha 2:3: "God denkt een kwaad over dit geslacht."
- Ja, over de onrechtvaardige handelsmensen dreigt de Heere (Spr. 22:8): "Die onrecht zaait, hij zal moeite maaien."
- De Heere spreekt er een vloek over uit en getuigt van het onrechtvaardig verkregen bezit (Jer. 17:11): "In de helft zijner dagen zal hij die moeten verlaten, en in zijn laatste een dwaas zijn."
- En ten aanzien van hen, die de armen beroven of hun het nodige onthouden zegt God (Spr. 22:23) dat Hij hun de ziel zal roven.
- Ook spreekt God een wee uit over de gierigaards en schrapers (Jes. 5:8): "Wee degenen, die huis aan huis trekken, akker aan akker brengen." De vloek zou in hun goed komen. En Hab. 2:9: "Wee die, die met kwade gierigheid giert voor zijn huis, opdat hij in de hoogte zijn nest stelle." O, hij zondigt tegen zijn ziel!

- En wat betreft alle doorbrengers en verkwisters van de gaven Gods, dezen worden met zware oordelen bedreigd, hier in de tijd en ook namaals (Spr. 23:21,29; Jes. 5:22, Openb. 21:15, enz.).

B. Moge het volgende ter besturing zijn van die hier zo met half geopende ogen staan en er dus enige indruk van hebben.

1. Klaagt toch veel voor de Heere over uw blindheid en de ongevoeligheid, en over uw staat en harde hart; dat gij het licht van de hemel hebt verbeurd. Klaagt dat gij zo onwillig en verkeerd zijt. Zo onvatbaar om zonden te zien, en dat u zulk een hater van het licht zijt. O, daar zou een rechte hopeloosheid aan uw zijde en een rechte vernedering uit kunnen voortkomen. De weg van vrije genade zou voor uw ziel recht dierbaar kunnen worden.
2. Hebt u iets ontvreemd, hetzij in uw kindsheid, jeugd of anderszins, of ook geld te veel ontvangen of te weinig betaald? Vrienden, zie toe, want dit ligt hier. De Heere zegt tot de Joden (Jes. 1:16-18): "Wast u, reinigt u, doet de boosheid uwer handelingen van voor Mijn ogen weg, laat af van kwaad te doen. Leert goed te doen, zoekt het recht, helpt de verdrukte, doet de wees recht, handelt de twistzaak der weduwe. Komt dan, en laat ons samen richten, zegt de Heere; al waren uw zonden als scharlaken, zij zullen wit worden als sneeuw, al waren zij rood als karmozijn, zij zullen worden als witte wol." Toen Zacheüs genade vond (Lukas 19:8), gaf hij vierdubbel weder wat hij had ontvreemd.

Vrienden, vindt u dan veel wat u weg zou moeten doen? Want er zijn er wel, als zij hiertoe kwamen, dat het hun halve of ook wel bijna hun gehele goed zou kosten. Evenwel, dit is naar het Woord de enige weg tot de zaligheid: het geroofde weder te geven en genade en vergeving te zoeken in het bloed van de Middelaar. Waar u enig licht over ontvangt en er met recht u benauwd over gevoelt, volgt het toch op. Waagt er uw eeuwige staat niet aan.

En hebt u het geroofde reeds wedergegeven? O mens, denk niet dat zulks u voor God rechtvaardigt. U bent dit verplicht, en evenwel staan uw schulden nog open in Gods boek. Menigeen denkt dat hij er een vijand van is om zijn gerechtigheid uit de wet te zoeken, en hij is er juist de grootste vriend van. Maar de wet is door het vlees krachteloos geworden (Rom. 8:3). "Daarom zal door de werken der wet geen vlees meer gerechtvaardigd worden voor God" (Rom. 3:20). Die deur is voor eeuwig toe, aangezien de wet toorn en vloek dreigt over allen, die het kwade werken, eerst de Jood en ook de Griek. Dit is een krachtig bewijs dat de wet der Tien Woorden de wet der zeden is, waarnaar de Griek en dus wij allen geoordeeld zullen worden. Ja, de wet eist alleen maar volmaakte gehoorzaamheid, en zij geeft niets. En evenwel moet de hemel door verdienste verkregen worden. Dus kunnen wij deze in der eeuwigheid niet meer bekomen. En daarom, o mens, o berooide mens, *naar het einde der wet, naar Christus heen!* Die maakt zalig door verdiensten en door kracht. Hij heeft betaald dat Hij niet geroofd had (Psalm 69:5). Hij heeft het recht der wet vervuld (Rom. 8:4) en op Zijn verdiensten de hemel vast ingenomen. O, rust dan toch niet voordat uw ziel waarlijk met Hem verenigd is.

C. Kinderen van God, moge het volgende nog tot uw besturing dienen.

1. Zoekt toch te waken tegen de onbedachtzaamheden en de onvoorzichtigheden van het hart in de handel en het verkeer met mensen. En dit door u dicht bij Jezus te houden. Zoekt toch zo te handelen in het ontvangen en in het uitgeven, dat er geen

achterdocht overblijft. Waakt toch tegen de begeerlijkheden der ogen. Agur was benauwd voor de rijkdom (Spr. 30:8).

2. Zoekt in het lijden en in de dood van Christus uw zonden toch meer te zien in hun ware aard, natuur en onbetamelijkheid. Mocht u het buiten Jezus niet kunnen stellen. Mocht u maar gedurig noodzaak vinden om Jezus aan te doen als een kleed, en om door het geloof in Zijn lijden en gehoorzaamheid een gedurige schuilplaats te vinden.
3. En wandelt toch in vreze. Het is God alleen, Die Zijn volk moet bewaren. Het boze deel zit in ons, en waar zou het wel toe komen indien de Heere Zijn hand losliet? Vrienden, dat is het beste bewaarmiddel, dat wij leven in een gedurig gezicht en gevoel van onze boze gesteldheid. Dat wij een hart hebben, dat nergens te goed voor is. Dat wij ook een gezicht hebben van onze diepe onmacht, en van het gedurig gevaar waarin wij verkeren door verzoeking van binnen en van buiten. Dit zal ons gedurig arm maken, ledig en naar de hemel roepende, en dus vatbaar voor het genieten van het onderwijs en de bewaring van Jezus.
4. Daarom, staat hier niet naar de hoge dingen van dit leven. Maar staat meer naar de betere en naar het duurzame goed (Spr. 8:18). Ja vergadert u zulke schatten, welke noch mot, noch roest verderven kunnen, en waar geen dieven kunnen doorgraven of stelen. En waar deze uw Schat is, o, laat daar ook uw hart zijn (Matth. 6:21).

En kinderen van God, om u op te wekken:

- Hebt gij lust om te stelen? Wel, ontsteelt dan Jezus Zijn hart. Zulks wil Hij wel hebben. Gelijk die vrouw deed, die van achter door de schare drong en Hem aanraakte. Hij vroeg terstond: "Wie heeft Mij daar aangeraakt?" En Hij vroeg dit met zulk een genoegen. Hij bekende terstond dat er kracht van Hem was uitgegaan (Lukas 8:44-48). En ziet hoe Hij deswege de bruid prijst (Hoogl. 4:9): "Gij hebt Mij het hart genomen, o Mijn zuster, o bruid! Gij hebt Mij het hart genomen met één van uw ogen, met een keten van uw hals." En ook prijst Hij de Kanaänese vrouw, voor wie het eindelijk te machtig werd. Dan zegt Hij (Matth. 15:28): "O vrouw, groot is uw geloof!"
- Nogmaals, hebt u lust om te stelen? O, ontsteelt dan de satan zijn eigen vaten, en berooft zó de hel. Deze dieverij draagt de Goddelijke goedkeuring. Deze veroorzaakt de opklaring van binnen en een ruimere voetstap op de weg naar de hemel. Ja, wel in het bijzonder in het stervensuur, wanneer het in de tijd gestolen goed bang valt en zo zeer het zweet der benauwdheid uitperst. Dan zult u samen eeuwig het hart van de Heere Jezus bezitten met hen, die u als middel hebt geroofd uit de hel. Dan zult u samen vreugde op vreugde genieten in de Heere. Amen.

ZONDAG 42 (derde deel)
(Vraag 110-111)

HET ACHTSTE GEBOD

(De verdere boze praktijken, wegen en middelen, alsook de wortelzonden van de dieverij aangewezen. Alsmede de deugden, welke in dit gebod liggen opgesloten. Ook de gepastheid van Jezus als Borg tegen dit verbod)

Vraag 111: *Maar wat gebiedt God in dit gebod?*

Antwoord: ***Dat ik mijns naasten nut, waar ik kan en mag, bevordere; met hem also handele, als ik wilde dat men met mij handelde; daartoe ook, dat ik trouwelijk arbeide, opdat ik de nooddrufte helpen moge.***

Wij zullen nu nog verder nagaan en bezien hetgeen de onderwijzer in zijn uitbreiding (vraag 110) nog toevoegt tot al de andere kwade middelen, *welke in het hart opkomen*. Al het schijn-eerlijk en schijn-rechtvaardig stelen wordt zonder meer verboden. De onderwijzer spreekt dan van het aan zich brengen van het goed van de naaste, door welk middel ook, dat God verboden heeft. O, wie zal hier de wel duizend verschillende praktijken nagaan, welke de ongerechtigheid uitdenkt om het goed van de naaste aan zich te brengen? De profeet zegt (Jer. 5:27): "Gelijk een kouw vol is van gevogelte, also zijn hun huizen vol van bedrog" (en dus ook derzelver harten). En wel om rijk en groot te worden.

Zie vrienden, hier worden ***alle andere kwade middelen, welke het hart bedenkt, en ook alle gelegenheden tot dieverij verboden.*** Antwoord op vraag 110 van de onderwijzer.

A. Hier zullen wij dan enige van de menigvuldige middelen noemen, welke het boze hart bedenkt en waardoor men aan het goed van zijn naaste komt, maar welke middelen God verbiedt.

1. Het eisen van te hoog loon door de ondergeschikten. En daarbij ook alle soorten van ontrouw in hun dienst, hoe geheim dit ook gebeurt, hetzij door slordigheid of door luiheid. Of ook dat zij door onbedachtzaamheid de goederen van hun werkgevers verderven of verkwisten (Lukas 16:1).
2. Ook het tekort doen, beknipten of inhouden van het loon der werkers. Dit is een zware zonde, gelijk wij zien in Lev. 19:3, Deut. 24:14-15 en Jak. 5:4. O, dan gaat hun zuchten en het geschrei van hun hart op in de oren van de Heere Sebaoth.
3. Hier voegen wij ook bij de zeer zware zonde van het tekort doen of benadelen van de arme weduwen en wezen. En wel vooral wanneer de voogden zelf zich met de sobere inkomsten van dezelve verrijken. O, zulken ruïneren hun eigen huis, en zulke goederen zijn als de veren van een arend. Waar deze komen, verjagen zij alles.
4. Dan noemen wij hier ook alle geldwinning op een ongeoorloofde wijze. Hetzij door zondige en onwettige beroepen, die niet Goddelijk zijn, als in niet noodzakelijke herbergen en kroegen, in komedies, loterijen, dansscholen, hoerenhuizen en speelhuizen. Of ook door het maken van werktuigen der goddeloosheid zoals speelkaarten enz., of men daar zijn geld wint, dan wel verteert.

5. Ook het uitoefenen van zulk een beroep of bedrijf, dat naar de wetten van het land niet geoorloofd is (1 Thess. 4:6).
6. En hiertoe behoort ook dat men een bedrijf sticht schier naast de naaste, welke ook zo'n bedrijf heeft en daarvan moet leven. Dan doet men zijn naaste afbreuk.
7. Ja, hier moeten wij ook noemen het weglokken en aftrekken van klanten bij degene waar zij gewend zijn te kopen. Hoe geheim dit dan ook geschieden moge. Dat men deze klanten naar zich toe zoekt te trekken. En dit is nog zoveel zwaarder zonde wanneer het geschiedt door het verachten van de waren of handwerken van de naaste. Hier geldt weer de regel van Jezus (Matth. 7:12): "Hetgeen gij wilt dat u de mensen zouden doen, doet gij ook hun alzo. Want dat is de wet en de profeten." Hierbij behoort werkelijk ook, dat klanten zonder enige reden maar weglopen bij die verkopers of handwerkers, die hun altijd hebben welgedaan. Want dan doen wij dezulken tegen ons zuchten.
8. Voorts wanneer wij het ons toevertrouwde, of hetgeen wij gevonden hebben, niet wedergeven, of er niet voor zorgen dat de eigenaar het terug krijgt. Hiertoe behoort ook dat men van zijn naaste geld leent, of meer leent dan men weet op tijd te kunnen terugbetalen. David zegt (Psalm 37 :21): "De goddeloze ontleent en geeft niet weder." Of ook kan men het niet over het hart krijgen dat men zijn naaste het zijne geeft. Wanneer men dan verblijd is zich op het één of ander ter verschoning te kunnen beroepen. Daaruit komen al die goddeloze faillissementen voort (Ex. 22:7 en Deut. 22:1).
9. Ook dat men maar steeds weer in het huis van de naaste komt, hetgeen deze heel niet zint. Of wel met een boze bedoeling: Dat men hem dus altijd maar op het dak zit om eigen uitwendig voordeel, of ook wel uit geveinsdheid. Dan zegt Jezus (Matth. 23:14), dat men de huizen der weduwen opeet onder een schijn van lang te bidden. Salomo zegt (Spr. 25:17): "Spaar uw voet van het huis uws naasten, opdat hij niet zat van u worde, en u hate."
10. Ja ook dat men hetgeen de arme naaste verdiende, betaalt met hetgeen men als vrije giften voor de arme ontving. Dat men hem dus betaalt met het geld der armen, of wel met iets van hetgeen van de armen is eigen voordeel zoekt. Dit is een kwaad, dat in de hel gesponnen is, en ter uitvoering gebruikt de duivel meestal de gierigaards.
11. Tenslotte noemen wij, als ook een door God verboden zaak, dat men aan het bedelen en klagen blijft, ook al heeft men het wat ruimer. O, dat klagen en kreunen, alleen omdat het op die manier zo gemakkelijk inkomt, is ook dieverij, ja armendieverij (Deut. 15:4 en 2 Thess. 3:10-12).

B. Letten wij vervolgens op de bijzondere gelegenheden tot dieverij, welke ook onder het hier verbodene vallen.

1. Wanneer de dingen van de wereld door ons te hoog geschat worden en een te voorname plaats in ons hart innemen. Dit is hetgeen waarop Paulus doelt (1 Tim. 6:9): "Doch die rijk willen worden - die daarop zo zeer gezet zijn - vallen in de verzoeking en in de strik, en in vele dwaze en schadelijke begeerlijkheden, welke de mensen doen verzinken in verderf en ondergang."
2. Bij dit alles wordt ook verboden een te grote bekommring over het tijdelijk bestaan. Want hieruit kan het stelen voortkomen. Daarom bad Agur zo tegen de armoede (Spr. 30:8).
3. Ook wordt hier verboden alle nijd in het hart, en alle ledigheid, uit luiheid voortkomende. Want ook hieruit kan veroorzaakt worden dat men metterdaad een dief wordt. Paulus zegt (2 Thess. 3:11): "Want wij horen, dat sommigen onder u

ongeregeld wandelen, niet werkende, maar ijdele dingen doende" Ja, hier wordt verboden alle losheid en ongebondenheid van het hart, en in de wandel en het gedrag. Want daaruit spruit de armoede voort, en dus ook de kwade praktijken ter verzorging van het vlees en de begeerlijkheden (Spr. 21:17 en 23:20-21, Lukas 15: 13-14 en Rom. 13:13). Maar hiervan moeten wij nog iets meer zeggen.

C. Daarom bezien wij nu nog hoe de Wetgever al de hier genoemde en ook de nog veel meer niet genoemde boze stukken en aanslagen, praktijken en gelegenheden tot deze zonden, terecht voor dieverij houdt. De onderwijzer zegt ***dat God zulks alles dieverij noemt***. Hiervoor zijn de volgende redenen.

1. De diefstal komt altijd eerst uit het eigen hart van de mens voort (Matth. 15:19): "Want uit het hart komen voort boze bedenkingen, dieverijen." In het hart zijn toch de zaden van alle boosheden, en dus ook van deze. Daarom zijn al de genoemde boze stukken, aanslagen, praktijken en gelegenheden tot deze zonde de zonde zelf. Want de naar buiten uitbrekende daden zijn niet anders dan de tolken van het hart.
2. Ook is het gebod zeer wijd (Psalm 119:96) en de Heere gebiedt daarin de onzondigheid van het hart. En waar deze er niet is, zijn al deze stukken, aanslagen en praktijken, dieverijen voor God. Vrienden, waarom zou het hier minder zijn dan wanneer wij lezen dat degene, die zijn broeder haat, een doodslager is? (1 Joh. 3:15). En wij lezen in Matth. 5:28, dat hij, die alleen door aanzien een vrouw begeert, in zijn hart reeds overspel met haar heeft gedaan.
3. Ja, er is tenslotte niets wezenlijks in een natuurlijk mens, dat hem van deze zonde, ja zelfs van alle grove dieverij weerhoudt. Neemt van de diefstal de schande voor de wereld maar eens weg. Ook de schade als het zou uitkomen. Voorts de ongerustheid van een natuurlijke consciëntie en het bouwen van de zaligheid op het niet stelen. Want daarop en op tegenovergestelde gewaande deugden zet men wel zijn staat vast.
4. En voegt bij de diefstal eens de machten de gelegenheid tot het stelen. Alsook een in de grond onverzadigbaar hart, hetwelk elk mens, hoofd voor hoofd, toch heeft. Dan vraag ik: wat zal een natuurlijk, mens dan tegen stelen hebben? Vrienden, genade, een nieuw schepsel, dat heeft hij niet.

D. Nog steeds van de in dit gebod verboden zonden sprekende, willen -wij nu nog in het kort letten op de wortelzonde, dus op de oorspronkelijke zonde van de dieverij, waaruit wel het merendeel van deze zonden voortkomt. De onderwijzer wijst ons deze aan als hij verklaart dat de Wetgever verbiedt: ***daartoe ook alle gierigheid, alle misbruik en verkwisting zijner gaven***. De onderwijzer noemt hier twee zaken op, welke wel de diepste gronden zijn waaruit de dieverij metterdaad voortkomt. En wel:

1. Alle onbehoorlijk bezitten en
2. Alle onbehoorlijk besteden van de eigen goederen.

1. Eerst dus het onbehoorlijk bezitten van de eigen goederen, als een wortelzonde van de directe diefstal. Deze wordt door de onderwijzer aangeduid met het woord gierigheid: *Daartoe ook alle gierigheid*.

Vraag. *Wat is gierigheid en hoe behoort zij tot de dieverij? En ook, hoe voert zij tot deze zonde?*

De gierigheid is een onmatige begeerte en brand in het hart naar aardse goederen, welke door geen tijdelijke rijkdommen kan worden verzadigd of uitgeblust. Ook beweegt de gierigheid de mens om de tijdelijke rijkdommen op onrechtvaardige wijze te verkrijgen, ofwel deze op onrechtvaardige wijze te behouden.

En hoe deze gierigheid dan tot de dieverij behoort en tot deze zonde voert?

- (1) Paulus zegt terecht (1 Tim. 6:10): "De geldgierigheid is een wortel van alle kwaad." Daarom lezen wij van de gierigaard (Jes. 32:7): "En eens gierigaards ganse gereedschap is kwaad." Want de gierigheid berooft en onttelt de Heere de verering met het goed en met de eerstelingen van de inkomsten. Dit tegen de vermaning van Salomo (Spr. 3:9).
- (2) Ja, de gierigheid berooft de naaste van de bewijzen van vriendschap en liefde, welke wij hem schuldig zijn. Zelfs al zou er de directe diefstal nog niet uit voortspruiten. Want zij sluit de hand tegen de ellendige, en doet zich verbergen tegen zijn eigen vlees (Jes. 58:7).
- (3) Ook ontnemt de gierigheid aan de mens zelf de nodige verkwikking, welke hij anders uit zijn goederen zou kunnen genieten. Salomo zegt (Spr. 15:27): "Die gierigheid pleegt, beroert - of benadeelt - zijn huis." En wel zeer nadrukkelijk (Pred. 6:1-2): "Er is een kwaad, dat ik gezien heb onder de zon, en het is veel onder de mensen: Een man, dewelke God gegeven heeft rijkdom, en goederen en eer; en hij heeft voor zijn eigen ziel aan geen ding gebrek van alles wat hij begeert. En God geeft hem de macht niet om daarvan te eten, maar dat een vreemde man dat opeet: Dit is ook ijdelheid en een kwade smart." En dan volgt in vers 3: "Ik zeg, dat een misdacht beter is dan hij."

Dus is de gierigheid dieverij en voert tot deze dadelijke zonde. Want zij bestaat uit een onverzadigbare begeerte naar geld. Men zegt wel dat het *een hondshonger* is als iemand al maar eet en toch niet verzadigd wordt. Maar hier verwekt iedere stuiver een zucht naar nog meer. Hoe meer een gierigaard heeft, hoe meer hij hebben wil. Wij lezen (Spr. 27:20): "De hel en het verderf worden niet verzadigd; also worden de ogen des mensen niet verzadigd." En dit veroorzaakt gedachten, overleggingen en praktijken ten kwade. Men wordt verblind in de zonde en dat heimelijk overal tekort doen vloeit daar uit voort. En onder de Goddelijke toelating breekt dit, dan bij deze of gene wel uit tot die dadelijke dieverij, welke de overheid straft.

God verbiedt deze zonde, onder bedreiging met zeer zware straffen. Jezus zegt (Lukas 12:15): "Giet toe, en wacht u vuur de geldgierigheid." En Paulus zegt (Hebr. 13:5): "Uw wandel zij zonder geldgierigheid." Ja (Ef. 5:5 en 1 Kor. 6:13), het Koninkrijk der hemelen wordt voor de gierigaards toegesloten.

2. Voorts zagen wij, als tweede diepste grond, waaruit de directe dieverij voortkomt, *alle onbehoorlijk besteden van de eigen goederen*. De onderwijzer zegt: ***Daartoe ook alle misbruik en. verkwisting zijner gaven.***

Vraag. *Welke is de zonde van het misbruik zijner gaven, welke hier verboden wordt?*

Deze zonde is het gebruiken van de gaven Gods tot een ander doel dan waartoe de Heere ze gegeven heeft. God is toch de Eigenaar en Hij wil de gaven besteed hebben naai Zijn wil, Woord en wet. En wanneer dit niet geschiedt, dan onttrekt men aan zijn naaste wat hem naar Goddelijk recht toekomt.

Ook deze zonde heeft God onder bedreiging van zeer zware straffen verboden. Wij vinden dit in al de bevelen van God, welke juist het tegenovergestelde aanwijzen. Hoe men de overvloed van de gaven Gods en dus ook van zijn geld wel besteden moet. Salomo zegt (Spr. 5:16): "Laat uw fontein zich buiten verspreiden, en de waterbeken op de straten." En Deut. 15:11: "Want de arme zal niet ophouden uit het midden des lands; daarom gebied ik u, zeggende: Gij zult uw hand mildelijk open doen aan uw

broeder, aan uw bedrukten en aan uw armen in uw land." En de Heere zegt (Jes. 58:7): "Is het niet dat Ik verkies, dat gij de hongerige uw brood mededeelt, en de armen en verdrevenen in huis brengt? Als gij een naakte ziet, dat gij hem dekt, en dat gij u voor uw vlees niet verbergt?"

Nu, wanneer dit niet geschiedt, misbruikt men zijn goed en de gaven Gods, en hierop volgt de eeuwige dood. Jezus zal in het oordeel zeggen (Matth. 25:42-46): "Want Ik ben hongerig geweest, en gij hebt Mij niet te eten gegeven; Ik ben dorstig geweest, en gij hebt Mij niet te drinken gegeven. Ik was een vreemdeling, en gij hebt Mij niet geherbergd; naakt, en gij hebt Mij niet gekleed; krank en in de gevangenis, en gij hebt Mij niet bezocht. Dan zullen ook dezen Hem antwoorden, zeggende: Heere, wanneer hebben wij U hongerig gezien, of dorstig, of een vreemdeling, of naakt, of krank, of in de gevangenis, en hebben U niet gediend? Dan zal Hij hun antwoorden: Voorwaar zeg Ik u: Voor zo veel gij dit één van deze minsten niet gedaan hebt, zo hebt gij het Mij ook niet gedaan." En dan volgt: "En dezen zullen gaan in de eeuwige pijn."

Deze zonde van het verkwisten zijner gaven is mede een wortelzonde en leidt ook tot dieverij, welke hier verboden wordt. Dit verkwisten van zijn gaven is een doorbrengen van de gaven Gods, op welke onbehoorlijke wijze dit dan ook geschiedt.

- Hetzij door luiheid, door achteloosheid of door verwaarlozing, ofwel door een overdadig leven en door verzorging van het vlees en de begeerlijkheden.
- Hierbij noemen wij ook het maar lichtvaardig als borg optreden, waarmede men zichzelf benadeelt. Dit alles is dieverij. Want het kapitaal, hetwelk men bezit, is van de Heere. Het komt als eigenaar aan niemand anders dan aan de Heere toe. Daarom moeten wij het voor anderen na ons bewaren, die ook weer van de vruchten ervan moeten leven. Anders bestellen wij onze nakomelingen. Wij zijn toch slechts rentmeesters. Daarom hebben wij maar toe te zien hoe wij rentmeesters zijn.
- En aan menige gebrek lijdende komt de overvloed toe, welke een doorbrenger verkwist. Deze wordt beroofd van wat, naar Goddelijk recht, het zijne is.

Onder welk een bedreiging met zeer zware straffen wordt ook deze zonde door God verboden. Spreuken 23:20-21 en 24:33-34: "Een weinig slapens, een weinig sluimerens, een weinig handvouwens, al nederliggende; zo zal uw armoede u overkomen als een wandelaar, en uw velerlei gebrek als een gewapend man." Spreuken 20:13: "Heb de slaap niet lief, opdat gij niet arm wordt." (Zie ook 2 Thess. 3:11-12 en 1 Tim. 5:8) En wat betreft het verboden lichtvaardig borg zijn, zie Spreuken 11:15.

B. Wij komen nu tot het tweede stuk, de geboden deugden. Deze noemt de onderwijzer in vraag 111.

Hier wordt geboden de deugd der rechtvaardigheid ten opzichte van onze naaste, naar de regel van Gods Woord. Bezien wij deze deugd van rechtvaardigheid:

- a. eerst op zichzelf, en
- b. vervolgens hoe de onderwijzer de betrachting van deze deugd der rechtvaardigheid naar de regel van Gods Woord voorstelt. De hier geboden deugd der rechtvaardigheid op zichzelf wijst de onderwijzer ons als volgt aan: ***Dat ik mijns naasten nut, waar ik kan en mag, bevordere.***

Wij kunnen deze deugd der rechtvaardigheid als volgt omschrijven: *Het is een volstandige wil om elk het zijne te geven, te doen behouden of te bezorgen.*

En zo omschreven, strekt deze deugd zich uit tot al hetgeen van de naaste is. Dan zal men niet alleen hetgeen van zichzelf is en eigen voordeel zoeken, maar ook hetgeen van de naaste is, zelfs wanneer daartoe geen particuliere overeenkomst bestaat. Want de liefde zoekt zichzelf niet (1 Kor. 13:5). En men moet ook zien op hetgeen des anderen is (Filipp. 2:4).

Deze deugd van rechtvaardigheid ten opzichte van al hetgeen van de naaste is, wordt door de Wetgever uitdrukkelijk bevolen. Daartoe noemen wij hier slechts Deut. 22:1-4: "Gij zult uws broeders os of klein vee niet zien afgedreven, en u van die verbergen; gij zult ze uw broeder ganselijk weder toesturen. En indien uw broeder niet nabij u is, of gij hem niet kent, zo zult gij ze binnen in uw huis vergaderen, dat zij bij u zijn totdat uw broeder die zoekt, en gij ze hem wedergeeft. Alzo zult gij ook doen aan zijn ezel, en alzo zult gij ook doen aan zijn kleding, ja, alzo zult gij doen aan al het verlorene uws broeders, dat van hem verloren zal zijn en dat gij zult hebben gevonden; gij zult u niet mogen verbergen. Gij zult uws broeders ezel of zijn os niet zien, vallende op de weg, en u van die verbergen; gij zult ze met hem ganselijk oprichten." Dus leert ons de zaligmakende genade rechtvaardig met onze naaste te leven in deze tegenwoordige wereld (Titus 2:11-12).

b. Laten wij vervolgens op de regel, waarnaar deze plicht moet worden betracht. De onderwijzer zegt dit naar de Heilige Schrift als volgt: ***Dat ik met mijn naaste alzo handele, als ik wilde dat men met mij handelde.***

De hier genoemde regel is geheel ontleend aan de raad en het vermanende woord van de Heere Jezus (Matth. 7:12): "Alle dingen dan, die gij wilt dat u de mensen zouden doen, doet gij hun ook alzo; want dat is de wet en de profeten." Zo ook Lukas 6:31: "En gelijk gij wilt dat u de mensen doen zullen, doet gij hun ook desgelijks." Deze regel geeft niet te kennen dat ik met mijn naaste moet handelen als hij met mij gehandeld heeft of nog handelt. Want dat zou inhouden dat ik het doen van mijn naaste tot een wet maak, ofwel een wreken van mijzelf. En dit is tegen Rom. 12:19. Maar het wil wel dit zeggen, dat ik in alle handelingen met mijn naaste tot mijzelf moet inkeren. Ik moet dus in kopen en verkopen, in ontvangen en betalen, in het arbeiden en in het verlangen van arbeid of geld, ja in alle omgang en handelingen niet anders met mijn naaste handelen, dan ik, tot mijzelf inkerende, zou willen dat mij geschieden zou wanneer ik in zijn plaats stond.

Welke een hoge noodzakelijkheid is het, dat deze regels in het hart van een ieder zijn ingeschreven. O vrienden, met welk een nadruk gebiedt Jezus dit in de reeds genoemde plaatsen (Matth. 7:12 en Lukas 6:31). Niets minder dan de vinger Gods moet het inschrijven in ons hart. Het is een eeuwige waarheid: wanneer iemand door de genade een hebbelijkheid en een vaste geest zou ontvangen hebben, zou hij in al zijn handelingen met zijn naaste eenvoudig tot zichzelf inkeren. Dan zou hij zich afvragen: Hoe zou ik nu willen, wanneer ik in zo'n geval verkeren zou, dat men met mij handelde? En vrienden, wanneer de mens hier aan zijn geringe licht getrouw zou zijn, dan zouden al de reeds genoemde boze stukken en aanslagen, om door geweld of onder een schijn van recht het goed van de naaste aan zich te brengen, wel achterwege blijven. Ja dan zouden al die boze en ook wel verfijnde praktijken niet gevonden worden. Dan zou er niet zo veel onoprechtheid plaats kunnen hebben in het gewicht, in de el en in de maat. Ook niet in de waren en munten; niet in de woeker of in enige zaak. Integendeel. Dan zou er gerechtigheid heersen. O, mocht elk onzer dit zien en in het hart bewaren, opdat niemand dit vergete.

Bezien wij nu ook wat tot deze deugd behoort en hier dus geboden wordt.

1. Wanneer men iets ontvreemd heeft, dan wordt hier geboden dat men het gestolene met vernedering des harten voor God en mensen zal wedergeven, indien het maar mogelijk is. Dit naar het voorbeeld van Zacheüs (Lukas 19:8-9). Wat hij door bedrog ontvreemd had, gaf hij aanstonds vierdubbel weder. Dit strekte hem mede tot een bewijs dat aan zijn huis zaligheid geschied was en dat hij een zoon van Abraham was. Hier geldt ook met nadruk Ezech. 33:14-15.

- Dit wedergeven kan somtijds aan de zijde van de bestolene onmogelijk zijn. Want deze kan dood zijn, zonder dat men zijn erfgenaam of erfgenamen weet. Of ook kan hij in een vreemd en onbekend land zijn. Maar in zulk een geval is men ten uiterste verplicht het aan de armen of tot een godsdienstig gebruik te besteden.
- Dan zou men het in handen kunnen geven van een Godzalig leraar, onder belijdenis van schuld, opdat deze naar het bevel des Heeren daarmee zou handelen. Ja, opdat de rechtvaardige Rechter het in de ure des doods toch niet zal vinden onder de nalatenschap.
- Maar zo kan het ook gebeuren, al is dan de bestolene bekend en wel te vinden, dat het evenwel niet raadzaam is in eigen persoon het aan hem weder te geven. Want er zou in hem zulk een boosheid en vijandschap des harten tegen het werk Gods kunnen zijn, dat hij meer nadeel zou doen aan de zaak in het algemeen en aan het volk Gods. Bij zulk een gelegenheid is het het veiligste, op welke bedekte manier het dan ook gebeure, er voor te zorgen dat die mens rijkelijk aan het zijne komt, en zich verder deswege voor God te vernederen.
- Dan is het ook nog mogelijk, dat dit wedergeven onmogelijk is aan de zijde desgenen, die gestolen heeft. Van alle mogelijkheden in deze noemen we alleen maar deze: men kan tot armoede vervallen zijn en dus absoluut niet in staat om het weder te geven. Ik denk dat zulk één, met vernedering des harten voor God, over zijn schuld verzoening heeft te zoeken in het bloed van Jezus. En dit gepaard gaande met de gewilligheid, ja met een volkomenheid des harten voor God om te allen tijde het geroofde weder te geven, wanneer men er ooit wel toe in staat mocht zijn. Dan denk ik dat het hem inwendig niet verder zal krenken of nadeel toebrengen.
- Voorts wordt hier geboden dat men lijdzaam zal zijn en ten aanzien van de naaste gevoeglijk zal handelen, wanneer er licht een geschil zou kunnen rijzen. Hiertoe vermaant Salomo als hij zegt (Pred. 7:16): "Wees niet al te rechtvaardig." Dat wil hier zeggen: Sta niet al te zeer op uw recht; sta er eens wat van af. Zo handelde Abraham met Lot (Gen. 13:9). Hij zeide: "Is niet het ganse land voor uw aangezicht? Scheid u toch van mij. Zo gij de linkerhand kiest, zo zal ik ter rechterhand gaan; en zo gij de rechterhand, zo zal ik ter linkerhand gaan." Hierdoor voorkwam Abraham zware twisten. Wat verschilt dit veel van zulk een harige natuur en zulk een wreed en trots hart, waarbij men altijd het uiterste wil hebben en de naaste immer maar moeite aandoet.

2. Dan wordt hier ook milddadigheid en mededeelzaamheid ten aanzien van de arme naasten geboden. En wel bijzonder ten aanzien van de huisgenoten des geloofs (Gal. 6:10). Dit is naar het voorbeeld van Dorkas (Hand. 9:39). Deze maakte rokken en klederen voor de arme weduwen. Wij lezen ook (Rom. 12:13): "Deelt mede tot de behoeften der heiligen. Tracht naar herbergzaamheid." Met grote nadruk is hier het bevel van God (Deut. 15:9-10): "Wacht u, dat in uw hart geen Belialswoord zij, om te zeggen: Het zevende jaar, het jaar der vrijlating naakt; dat uw oog boos zij tegen uw broeder, die arm is, en dat gij hem niet geeft; en hij over u roepe tot de Heere, en

zonde in u zij. Gij zult hem mildelijk geven, en uw hart zal niet boos zijn als gij hem geeft. Want om dezer zaak wil zal u de Heere, uw God, zegenen in al uw werk, en in alles waaraan gij uw hand slaat."

O vrienden, dan maakt men zich, naar het bevel van Jezus (Lukas 16:9), vrienden uit de onrechtvaardige Mammon. Het is toch menigmaal op zulk een onrechtvaardige wijze verkregen. Indien al niet door ons, dan toch reeds in vorige tijden. Dus dat er toch een vloek op rust. Afgezien nog daarvan dat wereldse goederen menigmaal banden zijn, die iemand van God afhouden en vasthouden, zodat hij een onrechtvaardige blijft. Dus zeg ik: daaruit nu maakt zulk één de huisgenoten Gods tot zijn vrienden. En wat zal naar Jezus' woord het gevolg daarvan zijn? Dat men in het sterven de tijdelijke goederen niet meer nodig zal hebben. En wanneer die dan ontbreken - of als gij er niet meer zijt - dat dan zij, die gij hier tot uw vrienden gemaakt hebt, u in de hemel, in de eeuwige tabernakelen mogen ontvangen. Dat wil zeggen: die armen, aan welke gij weldeed, zonden zuchtingen naar Boven op om uw bekering. En sommigen van die hebben de vruchten van hun gebeden hier in de tijd nooit zien uitspruiten. Welnu, het gelovig gebed zal eens moeten uitspruiten en moeten verwisseld worden in lof- en dankzeggingen. Dan zal het niet anders kunnen of zij, die gelovig voor u gezucht en gebeden hebben, zullen inde hemel de vrucht genieten, wanneer zij u, als een vrucht van hun gebeden, in die eeuwige tabernakelen zullen ontvangen. En wel om samen God vanwege deze hoge wegen eeuwig te loven en te prijzen. Ja vrienden, Jezus zegt (Matth. 25:40), dat hetgeen hier aan de minste van Zijn broederen is gedaan in geloof en uit liefde tot Christus, Hij dat zal rekenen als aan Hem Zelf gedaan.

3. Voorts wordt hier ook geboden de deugd der rechtvaardigheid ten opzichte van het verkrijgen, het bezit en het besteden van onze eigen goederen. De onderwijzer omschrijft dit als volgt: ***Daartoe ook dat ik getrouwelijk arbeide, opdat ik de nood-druftige helpen mag.***

Bezien wij eerst de hierin opgesloten deugden op zichzelf.

- (1) Want hier wordt geboden het najagen van rechtvaardigheid (Deut. 16:20): "Gerechtigheid zult gij najagen, opdat gij leeft."
- (2) En hier wordt ook geboden de vergenoeging des harten in de tegenwoordige stand des levens van de mens. En wel omdat zijn wil aan de wil van God verkleefd is (1 Tim. 6:6). De natuur van Paulus verzette zich daar zo zeer tegen, en daarom zegt hij (Filipp. 4:11) dat hij het geleerd had. Hij had het geleerd door genade, dus door onderwijs dat de natuur te boven gaat, vergenoegd te zijn in hetgeen hij was.
- (3) Voorts wordt hier geboden een recht gebruik van zijn goederen. Dus ook een betamelijke zuinigheid en spaarzaamheid, naar het bevel van Jezus (Joh. 6:12): "En als zij verzadigd waren, zeide Jezus tot Zijn discipelen: Vergadert de overgeschoten brokken, opdat niets verloren ga." Men behoeft het de naam van gierigheid niet te geven wanneer men ziet dat een ander niet zo overdadig is. Maar dat hij integendeel in zijn behoeften en in zijn gedrag doet zien dat hij spaarzaam is. Dit mag men niet gierig noemen. Het staat van Israël als een zegen aangetekend, dat hun schoenen niet verouderd waren toen zij in Kanaän kwamen.
- (4) Ook wordt hier naarstigheid in het wettig of Goddelijk beroep geboden. Dus daar waar God de mens in heeft gesteld. Gen. 3:19: "In het zweet uws aanschijns zult gij -uw brood eten." Zie ook 1 Thess. 4:11. Hierin getrouw te zijn, dat moet in de zes werkdagen voorgaan. Ja, dit getrouw arbeiden in enig beroep of anderszins is de plicht van een ieder. Ook al zou hij genoeg hebben om van te leven. Althans wanneer hij de gezondheid en de krachten heeft. Want de ledigheid is zo

schadelijk voor de geest. Dan krijgen de zondige gedachten van de mens de gelegenheid en is hij dus meer in de hand van de vijand. De naarstigheid in het waarnemen van het tijdelijk beroep zou hem hier veelszins bewaren. Maar dit niet alleen. Het getrouw arbeiden is ook noodzakelijk om de ellendigen te kunnen mededelen. Om dus de nooddrufte meer te kunnen helpen (Ef. 4:28): "Die gestolen heeft, stele niet meer, maar arbeide liever; werkende dat goed is met de handen, opdat hij hebbe mede te delen degene, die nood heeft."

Welke zijn de plichten of gestalten, welke dienstbaar kunnen zijn tot een rechte betrachting van deze deugd, en hier dus geboden worden?

Hier wordt aan een ieder geboden dat men de wereld en de aardse dingen in hun aard en natuur recht zal zien. Wanneer men wil zien hoe een stad gelegen is en wat daarin al omgaat van de grootsheid des levens. Ja, wanneer men wil zien hoe daar de mensen als wormen dooreen wriemelen en al hun pracht enkel ijdelheid is, dan moet men op een toren gaan staan. Zo is het ook hier. Men moet eerst het hart naar boven verheffen en bij de Heere zijn, en dan van boven hier beneden de aardse schatten en rijkdommen beschouwen.

Vrienden, dan zult gij bevinden dat zij ijdelheid zijn. Dat zij geen onrustig gemoed ooit kunnen stillen. Ja, dat zij zelfs geen kwaal ooit kunnen verlichten.

Dan zult gij bevinden dat zij enkel leugen en ongestadigheid zijn. Dat het goed ontvalt als men meent er op te leunen. Wanneer men het vast in handen meent te hebben, dan maakt het zich vleugelen (Spr. 23:5). Menigeen grijpt al zijn dagen naar staat, eer en rijkdom. En heeft hij het al eens vast, dan is het als een hand vol vliegen.

Dan zult gij ook bevinden dat de aardse schatten en rijkdommen enkelledigheid zijn, vooral in het uur van de dood. O, dan benauwen en beklemmen zij te meer en roepen tot de ziel: Het is bij mij niet. Dan heeft menigeen een harde dood, omdat hij er zo vast aan zit, en hij moet het evenwel loslaten. Dan wordt het scheuren. De Godvruchtige aartsvaderen hadden het heel wat gemakkelijker. Die maakten hun gebouwen niet zo groot en vast. Die konden van hun tenten heel wat gemakkelijker scheiden. Wij lezen het met nadruk (Spr. 9 :4): "Goed doet geen nut ten dage der verbolgenheid." O, dan laat het ledig. En de ziel laat het hier en gaat ook ledig heen. "Maar de gerechtigheid redt van de dood."

Daarom wordt hier geboden dat men veel indruk zal hebben in het hart van de korthed van de tijd en van de kostelijkheid der ziel, welke voor een eeuwigheid is geschapen. Wanneer dat recht weegt, dan zal men het niet zo maar wagen. De apostel zegt: (Jak. 4:14): "Hoedanig is uw leven? Want het is een damp, die voor een weinig tijds gezien wordt en daarna verdwijnt." Daarom vrienden, staat naar betere schatten. Staat naar goederen, die de oneindige begeerten uwer ziel kunnen vervullen en vergenoegen. En die tevens ook bij u blijven als gij de grote stap doet uit de tijd naar de eeuwigheid. Wij lezen (Lukas 10:46) dat Maria het goede of beste deel had uitgekozen, *hetwelk van haar niet zou worden weggenomen*. De Heere schenke die zalige keuze in het hart van een ieder onzer!

Toepassing

Ziedaar vrienden, u wederom enige zonden voorgehouden, alsook de deugden, welke in dit gebod liggen opgesloten. Mocht elk onzer zijn gedaante daarbij nu hebben gezien en het naar Christus heen wenden, om Zijn gepastheid als Borg ook tegenover dit verbod te zien. Om ons te bekorten zullen wij nu alleen nog maar doen zien de

gepastheid van Christus in Zijn dadelijke gehoorzaamheid tegenover dit gebod, wel in het bijzonder voor Gods volk.

De Heere Jezus heeft als Borg Zijn naasten altijd welgedaan. Hij ging door het gehele land, altijd goed doende. Ook heeft Hij het met nadruk bevolen (Matth. 7:12), dat men zo met de naaste zou handelen, als men zou willen dat hij met ons handelde.

1. De Heere Jezus is als Borg rechtvaardig geweest. Hij was de rechtvaardige Knecht des Heeren (Jes. 42:1) en heeft overal met woord en daad de rechtvaardigheid voorgestaan. Hij heeft ook Zijn schatting aan de keizer betaald en zulks aan anderen bevolen (Matth. 22:21). Hij heeft de tol voor Zichzelf en voor Petrus betaald (Matth. 17:27). Al werd Hij dan voor een dief gescholden, en voor een vriend van tollenaars en zondaren, dit was alleen omdat Hij uw Borg was en omdat gij die man of die vrouw waart. Dus gaf Hij weder wat Hij niet geroofd had (Psalm 69:5).
2. De Heere Jezus is als Borg altijd volmaakt naarstig en vlijtig geweest in Zijn beroep. Ja ook volmaakt vergenoegd in Zijn tijdelijke stand, zelfs in het verrichten van het timmerwerk met Jozef, Zijn vader naar de wet. En dan was Hij des nachts veel in het gebed aan de voet van de Olijfberg, alwaar dikwijls Zijn bidplaats was. Hoe gering dit Zijn ambacht ook was, Hij was daarmee evenwel zo voldaan en vergenoegd. En dit is te meer groot dewijl Hij toch naar het vlees uit het koninklijke huis van David was. Maar dit was zo zeer vervallen, dat het nog maar als een klein scheutje was uit een afgehouden tronk. En waarom toch dit alles? Wel vrienden, opdat Zijn volk bij Hem verberging zou vinden met al hun trotsheid, hoogmoed en onvergenoegdheid. Zij hebben zulke onvergenoegde harten in hun stand. Zij zagen hun eergierigheid nog wel voor een deugd aan, als Gods weg met hen eens zo was dat zij in het tijdelijke wat verminderden. Maar al die gierigheid naar eer was niet anders dan trotsheid.
3. De Heere Jezus heeft als Borg Zich vele vrienden gemaakt uit de onrechtvaardige Mammon. Wij lezen in Joh. 6 en ook op andere plaatsen dat velen Hem volgden vanwege Zijn weldadigheid en om den brode. Hij is dus volmaakt milddadig geweest voor allerlei ellendigen, gelijk de barmhartige Samaritaan. O, Hij zorgde altijd voor de armen. Daarom lezen wij dat Judas de beurs droeg (Joh. 15), opdat Jezus deze bij de hand zou hebben.
4. De Heere Jezus is als Borg ook los van de wereld en van het aardse geweest. Er was in Hem geen gierigheid. Hij kon over de wereldse dingen tegen Zijn moeder zelfs zeggen (Lukas 2:49): "Vrouw, wat heb Ik met u te doen?" En: "Wist gij niet, dat Ik moest zijn in de dingen Mijns Vaders?" Ja, de duivel verzocht Hem met het aanbod van al de koninkrijken der aarde (Matth. 4), maar hij had op Hem geen vat. Dit beval de Heere ook aan de jongeling (Matth. 19): "Verkoop al wat gij hebt en geef het de armen." En wel om hem aan zichzelf bekend te maken, hoe vast hij aan de wereld zat en hoe hij behoorde te zijn. En hoe waarschuwde Jezus die twee broeders, die de erfenis zouden delen (Lukas 12 :15): "Wacht u voor de geldgierigheid." Om deze reden zond de Heere ook Zijn discipelen uit zonder buidel, zonder maal, zonder twee rokken, enz. En wel om hun te leren dat zij los van de aarde zouden zijn; en ook om aan anderen milddadigheid, te leren. En waarom dit alles? Wel vrienden, opdat Zijn volk et hun gierige en aardsgezinde harten niet verloren zou gaan, maar in Hem behouden, ja volmaakt gerekend zou worden.
5. De Heere Jezus is als Borg volmaakt matig geweest. Nooit heeft Hij enige gaven Gods verkwist. Nooit is Hij overdadig geweest in spijsze of drank, hoewel Hij

gescholden werd *voor een vraat en een wijnzuiper* (Matth. 11:19). O, zulken waart gij, kinderen van God! En dit alles geschiedde alleen opdat u in Zijn bloed gewassen, door Zijn Geest geheiligd en in Hem volmaakt gerekend worden zou.

6. Ja, de Heere Jezus is als Borg ook nooit ongelovig geweest ten aanzien van Zijn tijdelijke stand. Hij vertrouwde alles op een volmaakte wijze aan Zijn Vader toe. Hij was heilig zorgeloos, al had Hij dan ook geen steen in de wereld om er Zijn hoofd op neer te leggen. Nooit was er enige ongelovige bekommring bij Hem. En waarom dit alles? Hij was Borg in uw plaats, opdat u met al de schulden van uw ongeloof in tijdelijke omstandigheden in Hem zou schuilen. En ook opdat u van Hem zou leren van de hemel te leven en met het tegenwoordige vergenoegd te zijn. Ja, dat u niet bezorgd zou zijn voor de dag van morgen, aangezien Hij alles voor u verworven heeft en Hij voor u zorgt. Zo heeft de Vader (Jes. 53:5, 9) al uw ongerechtigheden op Hem doen aanlopen. De straf, die u de vrede aanbrengt, was op Hem. En door Zijn striemen - die Hij ontving als ware Hij een dief, (welke gij waart) - is u de genezing geworden.

O vrienden, dan moet ik u en mijzelf nog de raad geven: Staat toch niet naar hoge dingen. Maar staat naar die betere schatten, naar dat duurzame goed (Spr. 8:18). Ja, vergadert u zulke schatten in de hemel, welke geen mat of roest verderft, en waar de dieven niet doorgraven of stelen (Matth. 6:20). Laat dan daar uw hart zijn, waar uw schat is (vers 21). Och, dat wij veel verwaardigd werden met de gestalte, waarvan de zalige Lodensteijn zingt in zijn lied (Uitspanningen, 2e deel, bladzij 183):

*Hoger heil ik niet en kenne,
dan te dienen deze Heer'.
Als ik mij aan Hem gewenne,
dat is mijn Schat, mijn Lust, mijn Eer.*

Amen.

ZONDAG 43 (eerste deel)
(Vraag 112)

HET NEGENDE GEBOD

(De verklaring van het gebod)

Nog steeds is de stof onzer verhandeling de drie bijzondere geboden van de Wetgever omtrent de allervoornaamste dingen, welke het leven van de naaste onveilig maken, ontstellen en verontrusten. In de voorgaande oefeningen hebben wij daarbij behandeld het verbod vaneen onkuis leven (het zevende gebod), en het verbod om de naaste op enigerlei wijze in zijn tijdelijke goederen te benadelen of hem daarvan te beroven (het achtste gebod).

Ons rest thans nog met de onderwijzer te behandelen de bijzondere zorg van God over de eer en de goede naam van de mens, waarvan Salomo zegt *dat deze in het tijdelijke leven beter is dan een goede olie* (het negende gebod). Hiervan handelt de onderwijzer in zondag 43, welke nu aan de orde is.

Wederom zullen wij daarbij de twee hoofddelen behandelen:

- I. De verklaring van het gebod, zoals wij dit vinden in Exodus 20:16.
- II. De opening van de geestelijke zin van het gebod, aan de hand van de uitbreiding van de onderwijzer.

I. Wat het gebod zelf betreft, dit wordt wederom op verbiedende wijze voorgesteld. Wij letten daarbij:

- A. Op het onderwerp van dit verbod: *het spreken van een vals getuigenis tegen de naaste*; en
- B. Op het verbod zelf: *gij zult dat niet doen. "Gij zult geen vals getuigenis spreken tegen uw naasten."***

A. Als wij van dit verbod spreken, willen wij eerst de voorwerpen bezien, welke hier worden genoemd en tegen wie deze zonde wordt begaan. Dit zijn dan *de naasten*. En wel: uw naasten. Het is wel opmerkelijk, dat hier van *naasten* gesproken wordt, en niet van "elk zijn broeder." Hier worden wij direct opgeleid tot de wijde uitgestrektheid van dit gebod. Ook dat het niet tot Israël mag beperkt worden, maar uitgebreid moet worden tot alle mensen, zelfs tot de heidenen. Want die zijn toch de naasten van de mens.

Wat moeten wij dus door onze naasten verstaan?

a. In het *algemeen* moeten wij daardoor alle mensen verstaan. Want dezen zijn uit enen bloede gemaakt (Hand. 17:26). En daarbij dan niemand uitgezonderd, ook onszelf niet, want elk is de naaste van zichzelf. Zelfs onze vijanden zijn onze naasten (Matth. 5:43-44). Daar spreekt de Heere Jezus de inzettingen der ouden tegen. Die hadden gezegd: "Gij zult uw naaste liefhebben, en uw vijand zult gij haten." Doch dan zegt Jezus: "Maar Ik zeg u: Hebt uw vijanden lief; zegent ze, die u vervloeken; doet wel degenen, die u haten; en bidt voor degenen, die u geweld doen en die u vervolgen." Een wetgeleerde vroeg aan Jezus: "Wie is mijn naaste?" (Lukas 10:29-37). En dan overtuigt de Heere Jezus hem daarvan door de gelijkenis van de

barmhartige Samaritaan. Een Jood, van Jeruzalem komende, is in handen van moordenaars gevallen. Priester en leviet, dus zijn eigen volk, gaan hem voorbij zonder hem te helpen. Tenslotte wordt hij dan door een vreemde, de Samaritaan, geholpen met innerlijke ontferming.

b. Voorts moeten wij door onze naasten in *het bijzonder* hen verstaan, die door natuurlijke bloedverwantschap met ons verbonden zijn, of met wie wij als belijders van één religie tot één kerk behoren. Maar allermeeest wel hen, met wie wij leden zijn van één en hetzelfde verborgen lichaam van Christus. En naarmate de betrekking nauwer is, is ook de zonde zwaarder.

Welke is dan de hier verboden zonde ten aanzien van of tegen de naasten?

Deze is *het spreken van een vals getuigenis tegen de naasten*.

En wat is een vals getuigenis?

Om het valse getuigenis van het ware des te beter te doen onderscheiden, zullen wij eerst bezien wat een oprecht of waarachtig getuigenis is. Dit is niet anders dan een getuigenis, dat in alle opzichten overeenstemt met de zaken, die het inhoudt, en ook met de overtuiging van het eigen gemoed.

Maar een vals getuigenis - het woord zegt het reeds - is een getuigenis, dat niet naar waarheid is. Het is dus leugenachtig of ijdel. In de Septuagint is zowel in Exodus 20 als in Deut. 5 het woord "vals" door "ijdel" of "lichtvaardig" vertaald. Taalkundigen wijzen er op, dat het hetzelfde woord is, hier door "vals" vertaald, dat in het derde gebod door "ijdel" of "lichtvaardig" vertaald is. Hier is dus sprake niet alleen van een vals, maar ook van een ijdel of lichtvaardig aantasten van de naam van de naaste.

Wij moeten hier dus nagaan *wat zoal tot een vals getuigenis behoort*. En wel aan de hand van de beschrijving, welke wij van het waarachtig en oprecht getuigenis gegeven hebben.

Dan kunnen wij het valse getuigenis gevoegelijk in drie soorten onderscheiden.

1. Er is een getuigenis, dat met de ware overtuiging van het eigen gemoed volkomen overeenstemt, maar niet met de zaken, welke het inhoudt, of wel met de waarheid van de zaak, waaromtrent het getuigenis gaat. Dit was het getuigenis, dat Jakob gaf omtrent zijn zoon Jozef, toen hij zeide (Gen. 42:38): "Mijn zoon Jozef is dood." Dit was niet waar, maar het was ook niet vals, want hij sprak naar de ware overtuiging van zijn gemoed.
2. Er is ook een getuigenis, dat met de zaken, welke het inhoudt, of met de waarheid der zaak volkomen in overeenstemming is, maar niet met de ware overtuiging van het eigen gemoed. Zo was het getuigenis, dat de Farizeeën aangaande de Heere Jezus gaven, toen zij zeiden (Matth. 12:16): "Meester, wij weten dat Gij waarachtig zijt en de weg Gods in der waarheid leert." En gelijk Kájafas getuigde (Joh. 11:50): "dat het ons nut is, dat één mens sterve voor het volk, en het gehele volk niet verloren ga." Dit was een waarachtig getuigenis ten opzichte van de waarheid der zaak. Maar in hetgeen zij bedoelden, was het vals. Hiertoe behoren ook al die besliste getuigenissen, die evenwel toch slechts op gissingen berusten.
3. En tenslotte is er nog het allerslechtste valse getuigenis, hetwelk nóch met de inhoud of waarheid der zaak, nóch met de overtuiging van het eigen gemoed overeenstemt. Zoals de Farizeeën ten aanzien van de Heere Jezus gaven toen zij zeiden dat Jezus de duivelen uitwierp door Beëlzebul, de overste der duivelen (Matth. 12:24). Ook toen zij zeiden dat Jezus een vraat en een wijnzuiper was, een vriend van tollenaars en zondaren (Matth. 11:19), enz. Dit is van alle zijden vals.

En wat wil hier *het spreken* van zulk een vals getuigenis tegen de naasten zeggen?

Letten wij hier eerst op de bedoeling van het woord "spreken." Het in de grondtekst gebruikte woord, door "spreken" vertaald, wil eigenlijk zeggen antwoorden, en gaat dus uit van een er aan voorafgaande vraag. Vergeleken met Deut. 5 wil het zo veel zeggen als: Gij zult niet antwoorden als een vals (of gelijk er eigenlijk staat: als een ijdel) getuige. Hierbij denken wij direct aan de aardse rechtbanken.

De woorden "tegen uw naasten" willen zo veel zeggen als *tot, met, voor en omtrent* de naasten, alsook wel *direct tegen* hen. Hier worden wij weder onmiddellijk bepaald bij de zeer wijde uitgestrektheid van het verbod. Gelijk in al de andere geboden worden slechts de hoofdzonden genoemd, waartoe dan alle bijzondere vormen en aanleidende oorzaken ook behoren.

Ook wordt hier niet slechts het spreken van een vals getuigenis in het gericht bedoeld. Dat men daar tegen de naaste vals zou antwoorden. *Maar zonder enige uitzondering alle gevallen ook buiten het gericht, dus tot, met, voor en ten aanzien van de naasten.* Uit dit alles volgt dus dat de grote Wetgever hier de tong des mensen wil bedwingen en in alle opzichten voor de naam van de mens wil zorgen.

Bezien wij vervolgens de zaken, welke bedoeld worden door de woorden in dit gebod, in het bijzonder ten opzichte van de aardse rechtbanken.

Dan kunnen wij het vals (of ijdel) getuigenis spreken (of antwoorden) tegen de naaste als volgt omschrijven: *Het is een geroepen of ongeroepen, in of buiten de aardse rechtbank, vals of lichtvaardig met woorden bezwaren van de naaste. Dat men dus door zijn spreken de goede naam en de eer van de naaste aantast en kwetst.*

Ook wijzen wij er dan op dat deze zonde vooral voor de aardse rechtbanken plaats heeft, hetgeen wij in deze oefening nu zullen behandelen. Hetgeen verder te zeggen valt van deze zonde ten aanzien van de naaste en van onszelf in alle andere gevallen, zullen wij nu laten rusten en daarvan wel verder spreken aan de hand van de uitbreiding van de onderwijzer.

Deze zonde geschiedt dan in de aardse rechtbanken door degenen, die in het gericht verschijnen, en ook wel door *de rechter* zelf. Wij lezen (Pred. 3:16): "Ter plaatse des gericht, aldaar was goddeloosheid; en ter plaatse der gerechtigheid, aldaar was goddeloosheid." Deze zonde geschiedt door degenen, die voor de aardse rechtbanken verschijnen.

1. Deze zonde geschiedt door *de aanklager of beschuldiger* van een onschuldige. En wel wanneer die mens zijn naaste op een lichtvaardige wijze bij de rechter beschuldigt vaneen gepleegd kwaad. Het kan dan voortkomen uit een ongegrond en onzeker vermoeden, waardoor men meent genoodzaakt te zijn, of ook wel zonder dat. Dat men dus uitsluitend door wrevel, haat, nijd en wraakzucht gedreven wordt om de naaste maar te plagen, zijn naam maar te bekladden en hem als onnut voor de menselijke samenleving te verklaren. Zulk een bedoeling maakt de beschuldiging geheel kwaad, al zou de zaak in haar wezen waar zijn. Zo goddeloos handelde Doëg de Edomiet (1 Sam. 22:9), toen hij de priester Achimélech bij Saul aanklaagde. Hij beschuldigde hem dat hij David geholpen had. De zaak was waar, maar zij was niet kwaad. De beschuldiging vloeyde alleen maar voort uit het feit dat deze priester aan Doëg in de weg stond.
2. Dit geschiedt vooral wanneer die mens zijn naaste voor de rechter *vals beschuldigt* van enig bedreven kwaad, hetwelk niet waar is, of waarvan de beschuldiger althans niet zeker is. Hierdoor worden soms voor altijd de goede naam, de gezondheid, de goederen, zijn gehele welvaren en het leven van de naaste in gevaar

gebracht. Zo handelde de Joodse raad (Lukas 23:2) toen deze Jezus bij Pilatus aanklaagde als één, die het volk verkeerde en het verbod om aan de keizer schatting te geven. Zo handelden de Joden ook tegen de Godzalige Stéfanus (Hand. 6:13-14): "En stelden valse getuigen, die zeiden: Deze mens houdt niet op lasterlijke woorden te spreken tegen deze heilige plaats en de wet. Want wij hebben hem horen zeggen, dat deze Jezus, de Nazarener, deze plaats zal verbreken, en dat Hij de zeden veranderen zal, die ons Mozes overgeleverd heeft."

3. Deze zonde van het vals getuigenis spreken geschiedt ook door *de getuigen*, die zulk een aanklager meebrengt, of welke de kwade rechters wel opzoeken. Wanneer dezen namelijk op een valse wijze, tegen de waarheid en tegen hun eigen gemoed, in, in ieder geval niet voldoende overtuigd, tegen hun naasten getuigen.

- Dit kan geschieden wanneer men wordt geroepen om te getuigen, of wel door zich vrijwillig aan te bieden, soms zelfs met geld of op andere wijze omgekocht zijnde. Ook uitsluitend uit boosheid, uit verbittering en om de naaste, tegen wie men een wrok heeft, maar in het verderf te storten. Of ook uit mensenvrees, om dus een ander maar te vergenoegen, of uit vrees voor schade te zullen lijden wanneer men de waarheid zou spreken.
- Dit betreft ook het ten voordele getuigen van die naaste, waarvan men weet dat hij wel schuldig is. Want dit is hetzelfde kwaad. Wij lezen in 1 Kon. 21:9-13, dat er twee Belials mannen tegenover Naboth werden gezet, die hem valselijk beschuldigden dat hij God en de koning had gezegend. En op deze beschuldiging kwam hij aan zulk een lezen wij in Matth. 26:59-61, dat de gehele grote raad valse getuigen tegen Jezus zocht, opdat zij Hem doden mochten. En zij vonden er wel velen, maar die konden hen toch niet helpen. Tenslotte kwamen er twee, die de woorden van de Heere Jezus, welke Hij gesproken had betreffende de tempel Zijns lichaams, geheel verdraaiden en toepasten op het tempelgebouw te Jeruzalem.

Dit is een verschrikkelijke zonde, en deze wordt dan dikwijls nog door valse eden verzwaaard. En waar dit gebeurt, wordt de hittige toorn van God over een geheel land of volk veroorzaakt. En dan is het geven vaneen vals getuigenis ten aanzien van de schuldige naaste, om hem te bewaren en te dekken, voor God even schrikkelijk als het vals getuigen tegen de onschuldige naaste. Want Salomo zegt (Spr. 17:15): "Wie de goddeloze rechtvaardigt, is de Heere een gruwel." En de Heere zegt (Ex. 23:1): "Gij zult geen vals gerucht opnemen, om een getuige tot geweld te zijn." Daarom staat er met nadruk geschreven (peut. 19:16-19): "Wanneer een wrevelige getuige tegen iemand zal opstaan, om een afwijking tegen hem te betuigen; zo zullen die twee mannen, welke de twist hebben, staan voor het aangezicht des Heeren, voor het aangezicht der priesters en der rechters, die in diezelfde dagen zullen zijn. En de rechters zullen wel onderzoeken; en ziet, de getuige is een vals getuige, hij heeft valsheid betuigd tegen zijn broeder; zo zult gijlieden hem doen gelijk als hij zijn broeder dacht te doen. Alzo zult gij het boze uit het midden van u wegdoen." Want een valse getuige, die leugen blaast en die tussen broeders gekrakeel inwerpt, behoort onder de zes dingen, welke God haat en die in Zijn ogen een gruwel zijn (Spr. 6:19). Dus zal een vals getuige niet onschuldig zijn, hij zal niet ontkomen, maar hij zal vergaan (Spr. 19:5, 9).

4. Deze zonde van het vals getuigenis spreken kan ook geschieden door de *pleitbezorgers of woordvoerders*, hetzij vóór of tegen hun aangeklaagde en beschuldigde naasten. Wanneer zij namelijk de rechters in verwarring weten te brengen, hun ogen weten te verblinden en dus oorzaak te geven dat het recht

gebogen wordt. Of zij dit dan doen door een gladde tong of pen, of door het bijbrengen van valse stukken en bewijzen. Of wel door op een handige manier valse instrumenten te gebruiken. Of ook door een schijn van waarheid tegen beter weten in, of door vijandigheid ten aanzien van hun ellendige naaste of diens verdediger; dan wel uit eerezucht, geldzucht, uit liefde tot geschenken. Ja, dat men, uit welke oorzaak het ook moge zijn, de overwinning maar wil behalen. Zulk een advocaat was Tertullus (Hand. 24:1-9), die vóór de Joden en tegen Paulus pleitte. Deze mensen halen op deze wijze een zwaar oordeel van God over zich. Zij behoorden toch dienstbaar te zijn tot bevordering van recht en gerechtigheid en tot hulp van de rechter, opdat deze een recht inzicht in de zaken zou mogen verkrijgen. En aldus behoorden zij tot hulp van hun bedrukte naasten te zijn. Maar deze mensen bouwen integendeel de hel. Zij verdedigen de zaken van de duivel, die wrede leugenaar en onderdrukker van den beginne. En daarmee halen zij weeën over zichzelf en de hunnen (Jes. 5:20): "Wee degenen, die het kwade goed heten, en het goede kwaad." En vers 23: "Wee degenen, die de goddeloze rechtvaardigen om een geschenk, en de gerechtigheid der rechtvaardigen van dezelve afwenden." Ja, God zegt het met nadruk (Ex. 23:7): "Zijt verre van valse zaken." Dat dit toch mocht worden opgemerkt.

5. Deze zonde geschiedt ook wanneer de voor het gericht *gedaagde* een vals getuigenis spreekt. Dus wanneer deze ontkent hetgeen waaraan hij wel degelijk schuldig is. Dit was de zonde van Kaïn (Gen. 4:9), en van Achan (Jozua 7:19-21). Ook van Saul (1 Sam. 15:20).

Deze zonde heeft ook een grote nasleep, waardoor zij nog wordt verzwaaard. Allereerst staat zulk één daar voor het oog van de overalteenwoordige en alwetende God, Die een God der waarheid is, en daar doet hij de waarheid tekort en toont hij dat hij niet oprecht is (Spr. 14:9).

Maar daarnaast benadeelt die mens ook zeer de door God op aarde ingestelde rechter. Want hij verhindert deze rechter om Gods plaats op aarde te bekleden en een rechtmatig vonnis te wijzen.

Ja, hij benadeelt vooral ook de beschuldigers en de rechte getuigen, welke hij probeert als onoprecht, vals en verdacht voor te stellen. Vrienden, wij moeten hier niet oordelen naar het geringe gewicht, dat zulke zaken in ons hart hebben. Maar wij moeten dit beoordelen naar zoals deze zonde in Gods ogen is en zoals God deze eenmaal oordelen zal.

6. Voorts geschiedt deze zonde van het vals getuigenis spreken tegen de naaste in de aardse rechtbanken ook door *de rechters* zelf.

Dan wanneer zij lichtvaardig, of zonder genoegzaam onderzoek en overtuiging bij zichzelf de vonnissen vellen. Wanneer zij ook niet bereid zijn het vóór zowel als het tegen, en het tegen zowel als het vóór te horen. Want deze regel, audi et alteram partem, had Salomo reeds voor ogen (Spr. 18:13): "Die antwoord geeft eer hij zal gehoord hebben, dat is hem dwaasheid en schande."

Wij lezen ook dat Nicodémus, de toen nog bedekte discipel des Heeren, in de raad opstond en zei (Joh. 7:51): "Oordeelt ook onze wet de mens, tenzij dat zij eerst van hem gehoord heeft, en verstaat wat hij doet?" Daarom wordt de gerechtigheid terecht afgebeeld door een weegschaal, die niet overslaat, en door een rechter met geblinddoekte ogen.

- (1) Dit geschiedt ook vooral dan wanneer een rechter tegen de waarheid en het recht in valselyk en onrechtvaardig oordeelt en vonnist. Of hij het dan al doet

uit onbekwaamheid, onwetendheid en onverstand, of uit genegenheid voor een persoon.

- (2) Dan ook wel uit vrees voor deze of gene, of voor schade, of uit liefde tot eigen voordeel of tot geschenken. Dus ook wanneer de rechter zich de rechtzaken der rechtvaardigen niet aantrekt, of wel zich er aan onttrekt. Want het woord geldt hier ook (Jak. 4:17): "Wie dan weet goed te doen, en niet doet, die is het zonde." Aldus handelden de rechters in Juda (Jes. 1:23). Zij waren metgezellen der dieven, een ieder van hen had de geschenken lief en jaagde de vergeldingen na.

Dit is ook een zeer zware zonde. Want afgezien nog daarvan dat zulk een rechter de plaats van God op aarde op valse wijze bekleedt, lezen wij (Spr. 17:15): "Wie de goddeloze rechtvaardigt, en de rechtvaardige verdoemt, zijn de Heere een gruwel, ja die beiden." Ja, er wordt ook een wee uitgesproken over een land, waar onwetende, onbekwame en onverstandige rechters zijn (Pred. 10:16): "Wee u, land, welks koning een kind is, en welks vorsten in de morgenstond eten." En God dreigt (Jes. 3:4): "En Ik zal jongelingen stellen tot hun vorsten, en kinderen zullen over hen heersen." En vers 12: "De drijvers Mijns volks zijn kinderen, en vrouwen heersen over hetzelfde. O Mijn volk, die u leiden, verleiden u, en den weg uwer paden slokken zij in." God zegt het met nadruk (Lev. 19:15): "Gij zult geen onrecht doen in het gericht; gij zult het aangezicht des geringen niet aannemen, noch het aangezicht des groten voortrekken; in gerechtigheid zult gij uw naaste richten." En Deut. 16:19: "Gij zult het gericht niet buigen; gij zult het aangezicht niet kennen; ook zult gij geen geschenk nemen; want het geschenk verblindt de ogen der wijzen en het verkeert de woorden der rechtvaardigen." Daarom lezen wij dat de koning Jósafat deze les aan de rechters gaf (2 Kron. 19:6-7): "Ziet wat gij doet, want gij houdt het gericht niet de mens, maar de Heere; en Hij is bij u in de zaak van het gericht. Nu dan, de verschrikking des Heeren zij op ulieden; neemt waar en doet het; want bij de Heere, onze God, is geen onrecht, noch aanneming van personen, noch ontvanging van geschenken." Ja, God Zelf spreekt de goddeloze rechter op verschrikkelijke wijze aan (Jes. 1:24): "Daarom spreekt de Heere, Heere der heirscharen, de Machtige Israëls: O wee! Ik zal Mij troosten van Mijn wederpartijders, Ik zal Mij wreken van Mijn vijanden."

B. Wij komen nu tot het verbod zelf. De Wetgever zegt: Gij zult dat niet doen. *Gij zult geen vals getuigenis spreken tegen uw naaste.*

Bezien wij eerst de voorwerpen van dit verbod. Deze worden aangewezen door het woordje "gij", in het enkelvoud.

Door dit "gij" moeten wij geheel Israël verstaan, en wel in hun kwaliteit als redelijke mensen. Dus niet zo zeer omdat zij Israëlieten waren. Want deze wet stemt overeen met de wet der natuur (Rom. 1 en 2). Dit vergeleken met het eigen woord van Jezus in Matthéüs 5. Dus worden de honderdduizenden aangesproken in het enkelvoud door "gij", en niet met het meervoudig "gijlieden." En dit geschiedt om daardoor te benadrukken dat een ieder voor zich hier nauwkeurig te luisteren heeft naar hetgeen God tot hem in het bijzonder spreekt. En dat hij dus niet moet zien naar hetgeen anderen hem voordoen, of zich ook daarnaar te gedragen. Want elk mens in het bijzonder heeft met God alleen te doen. En hij zal ook alleen met God te doen hebben in het grote gericht, wanneer deze Wetgever de Rechter zal zijn.

Bezien wij dan nu het verbod Gods ten aanzien van deze voorwerpen. Dan luidt het: Gij zult geen vals getuigenis spreken tegen uw naaste. Wij hebben er reeds bij

stilgestaan wit wij moeten verstaan door de inhoud van dit gebod, dus wat het spreken van een vals getuigenis tegen de naaste inhoudt. Daarom staan wij nu slechts stil bij:

1. De onbegrensdsheid en de grondslag van dit verbod.
2. Alsook bij de grootheid van deze zonde en de schrikkelijkheid van de straffen, welke God zal brengen over de overtreders.

1. Eerst de onbegrensdsheid van dit verbod.

De Wetgever geeft dit verbod, gelijk ook al de andere verboden, zonder enige beperking. Het is zonder meer: Gij zult geen vals getuigenis spreken tegen *uw naaste*. Daardoor worden wij direct bepaald bij de wijduitgestrektheid van dit verbod. Het strekt zich niet alleen uit tot de aardse rechtbanken en vierscharen, waarvan wij reeds handelden. Maar het gaat hier ook over al de zonden van deze zelfde natuur, welke geschieden buiten de aardse rechtbanken.

1. Dus wordt hier verboden het leren of belijden van ketterijen (Deut. 13:3, Jer. 23:16-17, Matth. 7:15, Ef. 5:6 en 2 Tim. 2:16-17).
2. Ook het aanzien van personen in de oefening van de kerkelijke censuur of tucht. Het verkleinen van de zonden van groten, en het verzwaren van de zonden van geringen.
3. Alsook het zich onttrekken aan het geven van getuigenis aan de waarheid (Matth. 18:16).
4. Of ook het verbergen van ergernissen tot een wee voor die, die het weten en niet helpen weren of aangeven (Matth. 18:7).
5. Hier wordt verboden de mensen niet te waarschuwen tegen zichzelf en tegen het algemeen verderf. Dan geneest men de breuk op het lichtst, en roept vrede, terwijl er geen vrede is (Jer. 6:14). Zie ook Ezech. 3:18 en 13:9-10, enz.
6. Ja, uit dit alles volgt dat zonder enige beperking al de zonden van de tong hier verboden worden. Wij zullen daarvan nog nader spreken bij het behandelen van de uitbreiding hierover door de onderwijzer.

Deze onbegrensdsheid van dit verbod leidt ons ook op tot *het doel van de grote Wetgever*.

Het doel van de Wetgever is alleen een breidel in de mond van de mens te leggen. Om dus de tong van de mens, dat vuur, die wereld van ongerechtigheid, dat onbedwingelijk kwaad, toch vooral te bedwingen. Daarom geeft de Wetgever twee geboden om de tong in toom te houden. Namelijk het derde gebod tegen het aantasten van Gods Naam, en dit negende gebod tegen het aantasten van de goede naam van de naaste. En behalve dit heeft de Heere als het ware in de natuur nog twee wachten of deuren voor de tong gezet,, namelijk de tanden en de lippen (Psalm 141:3). En dit alles opdat dat gevaarlijke lid, de tong, niet te haastig zal kunnen doen wat het zou willen.

De grondslag voor dit gebod is te vinden:

- a. In de heilige natuur van God. God is toch de God Amen, Die niet liegen kan (Hebr. 6:18). Hij heeft lust tot waarheid in het binnenste (Psalm 51:8). En uit deze Zijn heilige natuur zoekt de Heere allerlei recht en billijkheid onder de mensen. Ja, daaruit zoekt de Heere de zondige mens te beschermen tegen de duivel, die in de waarheid niet is staande gebleven en die de leugen uit zichzelf spreekt (Joh. 8:44). Ja, uit deze grondslag is het dat God in dit gebod de valsheid des duivels verbiedt en Zijn Eigen waarheid gebiedt. En zo is dit gebod ook een middel tot een geruste samenleving onder de mensen (Jak. 3).

- b. De grondslag voor dit gebod is ook gelegen in de heilige wil van God. Naar Zijn wil heeft God overheden en rechters op de aarde besteld om het recht te doen. En daaruit volgt dat zij door de getuigenissen der waarheid van anderen onderricht en voorgelicht moeten worden. God wil niet dat zij misleid zouden worden.
- c. Tenslotte is de grondslag of noodzakelijkheid van dit verbod ook gelegen in de gesteldheid van het hart des mensen na de zondeval. O, er is een oorsprong dier zonden van binnen. Elk heeft toch een hart, dat zulke boze bedenkingen opgeeft. Elk heeft zulk een verdorven wil, een bron van kwade bedenkingen en kwade achterdocht, waaruit deze dadelijke zonden voortkomen. Wij lezen in Markus 7:15-23, dat hetgeen van de mens uitgaat, hem verontreinigt. Want van binnen uit het hart komen al die boosheden voort. Het is noodzakelijk dat deze gesteldheid van het hart des mensen bedwongen wordt tegen de doodslag, omdat daar in het hart nijd, haat, toorn en wraakzucht is. En hier is hetzelfde het geval.

2. Hoe groot is deze zonde, en hoe schrikkelijk zijn de straffen, welke God over de overtreders zal brengen! Ja, de overtreding van dit gebod is een zeer grote zonde, want die mens zondigt direct tegen de Heere.

- (1) Hij tast de deugden en de volmaaktheden van God aan. De *overalteenwoordigheid* van God, de *alwetendheid* en de *waarheid* van God.
- (2) Ook wordt daar gevonden een dadelijk aftrekken van het vertrouwen van de mens op God, ja dat men het vertrouwen zet op valsheid. Dus tast de mens de eer van God aan, want dat is het doel van al zijn werken, en hij doet ook anderen op de leugen vertrouwen. Hoe nadrukkelijk is hier Zef. 3:12-13.
- (3) Ja, die mens stoot de reeds verbroken vriendschap met God nog al verder als met de voeten weg.
- (4) Hij versmaadt het beeld van God, dat in waarheid bestaat (Jes. 65:16).
- (5) Hij druist tegen het doel en oogmerk van God in. Want de Heere heeft door een goede naam als het ware een glans op het schepsel willen leggen, en hem willen nuttig maken onder zijn medemensen. Maar de trotse mens daarentegen wil de naam van zijn naaste bekladden, hem in minachting brengen en hem daardoor onnut en onbruikbaar maken.
- (6) Ja, die mens verkiest ook metterdaad de gelijkvormigheid aan het beeld van de duivel, hetwelk beschreven staat in Joh. 8:44, boven de gelijkvormigheid aan het beeld van God.
- (7) Die mens zondigt ook zwaar tegen zichzelf. Want hij stelt zijn eigen naam in gevaar en verwaarloost deze op een verschrikkelijke manier. Want volgens de wet van de wedervergelding heeft hij naar het zeggen van Jezus te wachten dat hem zal geschieden gelijk hij zijn naaste gedaan heeft (Matth. 7:12).
- (8) Die mens zondigt ook schrikkelijk tegen zijn naasten. Hij betoont uitsluitend liefdeloosheid, in plaats van de band der liefde nauwer toe te halen. En wat brengt hij een nadeel aan. Wat veroorzaakt hij een leed en droefheid des geestes in het hart van zijn naasten (Micha 3:31: "Zij zijn het, die het vlees mijns volks eten en hun huid afstropen, en hun beenderen verbreken." Een heiden placht te zeggen: *Indien gij alles mocht verliezen, draagt toch bijzonder zorg voor uw goede naam. Want deze eenmaal verloren zijnde, zijt gij niet met al.*

En welke *verschrikkelijke straffen* zal God over de overtreders brengen. Vrienden, wij noemen daartoe alleen Psalm 15:1: Zij zullen in Gods tent niet verkeren, noch wonen op de berg van Gods heiligheid. Het Koninkrijk van God wordt voor dezulken

gesloten en hun deel wordt gezet in de poel, die daar brandt van vuur en sulfer, hetwelk is de tweede dood (Openb. 21:8).

Tenslotte moeten wij nog met een enkel woord aandacht schenken aan *de wijze van voorstelling door de Wetgever*. Dit geschiedt in de eerste persoon en wel op verbiedende wijze; *Gij zult het niet doen*.

Er is van binnen in het hart van elk mens iets dat deze zonde verbiedt. De consciëntie is daar van binnen de stedehouderes van God, en deze beschuldigt en benauwt de mens vanwege dit kwaad. Deze zegt hem: Doe dit toch niet. En hierdoor weet ook een ieder dat dit zonde is (Rom. 1 en 2). Waar zouden anders die sterke verontschuldigen, welke menigeen aanvoert, vandaan komen? Is het niet daar vandaan, dat men weet te zondigen indien men het doet?

Ja, God verbiedt deze zonde duidelijk in Zijn Woord en laat ze ook door Zijn knechten verbieden, welke Hij daartoe op de aarde zendt. God laat waarschuwen en oordelen er tegen aankondigen, opdat de mens geen lust zou hebben tot zulk een kwaad.

En naast deze consciëntie van binnen en de bediening van het Woord, welke Israël ook had, publiceerte God dit verbod tegen deze zonde op een zeer plechtige wijze door woord en geschrift. En wel op verschrikkelijke wijze toen zij aan de berg Sinaï kwamen, van de top van deze berg als de Wetgever en Rechter. En vrienden, dit heeft God ook voor ons laten beschrijven, omdat wij onder de daar staanden gerekend zouden worden. Dus opdat een ieder onzer zou weten met welk een Rechter ieder hoofd voor hoofd te doen zal hebben in de dag van de toorn des Heeren.

Toepassing

Ziedaar, vrienden, enige verklaring over het negende gebod. Vanwege het gevorderd uur zullen wij de verklaring van de geestelijke zin van het gebod aan de hand van de uitbreiding van de onderwijzer maar tot een volgende oefening uitstellen, zo de Heere het wil. Mochten wij een ieder daarbij staande gehouden worden en tot onszelf gebracht worden, ja tot de verborgenheid der ongerechtigheid van ons hart. Ja, mocht de Heere Jezus in Zijn lijdelijke en dadelijke gehoorzaamheid daartegen voor onze zielen recht dierbaar worden. Daarom zullen wij er nu, maar toe overgaan om nog enige zaken te noemen ter nadere ontdekking, besturing en opwekking.

A. O geruste mens in de staat der natuur, hoorde u door dit gebod de stem des Heeren wel eens aan uw hart? Dan zou het u niet zo gerust en uw huis niet zo in vrede laten. Dan zou u eerst recht een schuldenaar worden en kwijtschelding en pardon te wachten hebben. Vrienden, denkt u onschuldig aan dit verbod te zijn? Weet u niet dat het de tong raakt? Hoe kunt u dan onschuldig zijn? Laat mij u de volgende vragen eens stellen.

1. Hebt u ooit de last of het gewicht daarvan op uw hart gevoeld, dat God u zulk een heerlijk lid, uw tong gegeven heeft om Hem te loven (Jak. 3:9)? En dat er nu geen lid is, dat vare nature meer verdorven is dan dat lid, zodat het uw ziel menigmaal verwoest heeft? Vrienden, kent u dat niet? Kan er dan wel groter bewijs zijn voor uw dood zijn in zonden en misdaden? Want Jakobus beschuldigt u en zegt (Jak. 3:6, 8): "De tong is ook een vuur, een wereld der ongerechtigheid, welke het gehele lichaam besmet, en ontsteekt het rad onzer geboorte, en wordt ontstoken in de hel. De tong kan geen mens temmen; zij is een onbedwingelijk kwaad, vol van dodelijk venijn." En Paulus beschuldigt u en zegt (Rom. 3:13-14) dat elk mens van nature zo bestaat, dat zijn keel is als een geopend graf, dat hij met zijn tong bedrog

pleegt, dat slangenvenijn onder zijn lippen is, ja, dat zijn mond vol is van vervloeking en bitterheid. En weet u daar dan niets van? Ja, gevoelt u daarvan niets in uw hart? Hebt u daar geen werkzaamheden mede aan de voeten van de Heere Jezus? O, dan mag u van uzelf denken wat u denken wilt, het is evenwel zo, dat u nog in uw schulden steekt. En wanneer u zo blijft, dan zal het er donker voor u uitzien.

2. Vrienden, kunt u dat betuigen, dat uw naasten - dus uw vrienden, waarmede u in de geest ten nauwste verenigd zijt - het in de wereld zo verachte volk zijn, hetwelk met Jezus verenigd is en dus waarheid in hun binnenste heeft? En is er zulk een band tussen hen en u, dat het uw ziel raakt? Dat het u smart als zij veracht en gesmaad worden en hun goede naam wordt aangetast? Roept uw hart daarover tot de Heere?
3. Ja, kunt u het betuigen, dat uw ziel een innige afkeer heeft van alle zonden der tong als zonden? En zulks dan uit liefde tot de God Amen, de God der waarheid en uit een aanvankelijke gelijkvormigheid aan het beeld van de Zoon van God? Mensen, kent u dat niet en blijft u evenwel gerust? En maakt u daaruit dan nog niet op dat u nog gebonden zit in de nare en onveilige staat van nature?
4. Vrienden, nog een vraag. Wanneer u de dag ten einde hebt gebracht en ge u des avonds in het verborgene voor de Heere neerlegt, hoe stelt u het dan? Wanneer dat lid, uw tong, de gehele dag op wel honderd manieren zijn gang gegaan is, hoe stelt u het dan? O, weet u dan wat het is, voor God op uw aangezicht te vallen in schaamte, in droefheid? Deswege als een tollenaar van verre te staan en de toegang te missen? Ja, weet u wat het dan is, Jezus van node te hebben om de toegang tot de Vader te openen? Om met Hem voorde troon der genade te komen en te pleiten? Ja, met uw bezoedelde ziel de verzoening te zoeken in Zijn volmaakte gerechtigheid? En kunt u er dan hartelijk en sterk om roepen, dat het uw begeerte is dat de Heere Jezus Zelf uw zonden in de wortel zal aanraken, opdat Hij door Zijn Geest de kracht daarvan zou verbreken? Vrienden, daarom zeg ik: Bezie deze dingen eens. Wanneer deze u vreemd zijn en blijven, dan zult u zekerlijk omkomen.
O, mocht u het geluk eens hebben, dat gij uzelf verloren zag en gevoelde. Hoe verschrikkelijk het er ook met u bij zou mogen staan, dan was er toch verwachting. God is een groot God, en daarom doet Hij ook grote dingen. Hij zegt (Gen. 18:14): "Zou iets voor de Heere te wonderlijk zijn?"

B. En is er nog iemand, die enige wonden mocht hebben ontvangen door de zeis van dit gebod? Wel, dan raad ik u:

1. Ga de minste overtuiging of ontdekking toch niet tegen. Zoek geen verlichting of verpozing daarvan buiten de waarachtige vereniging met de Heere Jezus. Sta er veel liever naar om het weinige licht te voeden en aan te kweken. Ja, om de Heere veel te zoeken dat u eens recht ontdekt en ziende mocht worden bij het licht van de door Jezus verworven Geest. Vrienden, de ware ontdekking van zonden is van die aard, dat zulk één steeds meer begeert te zien. En dat hij hoe langer hoe meer bekommerd wordt om waarheid in het binnenste. En in deze weg van klagen over zijn blind, hard, ongevoelig en afkerig hart wordt dat licht meestal ook verkregen en vermeerderd.
2. Wil die gedachte toch in uw hart niet voeden, alsof het met u niet zo erg zou zijn als met anderen, die steeds in de zonden der tong leven. En wel omdat u schijnbaar zulke valse tongen verfoeit. Och, denk daarom niet dat u dat kwaad niet hebt, of dat u tegen dat kwaad de rechte strijd voert. Vrienden, het kwaad zit in het hart

van elk onzer, en elke strijd tegen de zonde is nog niet de rechte strijd. Ook zonden strijden tegen zonden. Een verlicht en onderwezen verstand strijdt ook wel tegen de zonde. Ook het licht der consciëntie doet tegen de zonde strijden. Ja, de verbeelding van de mens dat hij in een goede staat is, doet hem ook wel tegen de zonde strijden, en daarop verheft zich dan zijn hart. Maar integendeel daarvan wordt de rechte strijd geoefend in de gestaltelijke vereniging met Christus. En dan strijdt het nieuwe schepsel, dan strijdt het leven der genade niet alleen tegen die, maar tegen alle zonden. Zelfs tegen de liefste zonden als zonden. En dat maakt de ziel zo zeer ootmoedig, ingezonken, klein en nederig, en het doet in vreze wandelen.

3. Denkt niet te schielijk: Ik zal die zonden laten. O, zulk een schielijk voornemen kan het pak van de schuld geheel wegnemen, en dan bent u alles kwijt. En arme mens, waar is dan uw kracht? Ja vrienden, nu eens aangenomen dat u het kwaad inderdaad naliet. Maar waar zoudt u dan blijven met uw oude schulden? Wanneer men in het tijdelijke leven dan al geen schulden meer maakt, blijft men toch evenwel aansprakelijk voor de oude. Weet dan dat de wet toorn werkt. De wet besluit u onder de zonde en onder de toorn, en dus stopt zij u de mond (Rom. 3:19). Och, dat uw mond maar recht gestopt mocht worden en dat ge u maar recht verdoemelijk voor God zien mocht. Vrienden, door doen en plichten, als werken der wet, zal geen vlees voor God gerechtvaardigd worden (vers 20). De wet is door het vlees krachteloos geworden. Die deur is voor eeuwig dicht. Daarom heeft God Zijn Zoon gezonden in de gelijkheid des zondigen vleses, en dat voor de zonde. En dus heeft Hij de zonde veroordeeld in het vlees, opdat het recht der wet zou worden vervuld (Rom. 8:3-1).
4. Mocht u daarom eens naar Jezus worden uitgedreven. Hij is het einde der wet, en tot Hem zal een ieder moeten komen zoals hij is, zal hij ooit zalig worden. O, bidt dan veel dat de Heere u uw ogen opene, opdat u met Hagar de fontein moogt zien. Jezus roept het ook u toe (Jes. 45:22): "Wendt u naar Mij toe, wordt behouden, alle u einden der aarde." En Matth. 11:28: "Komt herwaarts tot Mij, allen die vermoeid en belast zijt; en Ik zal u rust geven voor uw zielen." Och, gelooft toch die eeuwige waarheid, dat Jezus een Medicijnmeester is voor allen, die wonden hebben en die gedrukt worden door de schuld hunner zonden.

C. Kinderen van God, wanneer dan deze zonde in iemands hart zulk een lelijk kwaad is, is zij dat zeker wel in haar volle kracht bij u. Vlekken staan nergens lelijker op dan op wit. En behalve al dat toegeven in de zonden der tong en in het aanhoren er van, o vrienden, wat zijn er een wortelzonden. En daaruit vloeit al dat benadelen van de naasten voort.

1. Wat is er een geesteloosheid en een werkeloosheid van het hart. Waar het hart ledig wordt van de indrukken van God, en ledig van de heerlijkheden der dingen, die het Koninkrijk Gods aangaan, en van de liefde tot de Heere Jezus, daar moet het door wat anders worden vervuld. En dan spreekt de tong ook anders. Want de mond spreekt uit de overvloed van het hart (Matth. 12:34). Daarom vermaant Paulus (Filipp. 4:8): "Voorts broeders, al wat waarachtig is, al wat eerlijk is, al wat rechtvaardig is, al wat rein is, al wat liefelijk is, al wat wel luidt, zo er enige deugd is en zo er enige lof is, bedenkt datzelve." Wat is er in het hart toch een hoogmoed en een onvergenoegdheid tegen de naasten. En hierdoor wordt men zo lichtelijk aangezet om het kwade van zijn naaste te spreken of gaarne aan te horen. En wat kan dit dan zelfs geschieden onder een schijn alsof men daarover innerlijk smart heeft. Salomo zegt (Spr. 14:3): "In de mond der dwazen is een roede des hoog-

moeds; maar de lippen der wijzen bewaren hen." O, wat is hij gelukkig, die het kwaad van binnen recht ziet.

2. Ja, wat is er van binnen een kracht van onbedachtzaamheid. O, waar dat heerst, zulk een ziel ligt gestadig open voor de praatlust. Dan raakt de wacht van de mond en van het hart, waar David om bad (Psalm 141:3): "Heere, zet een wacht voor mijn mond; behoedt de deur mijner lippen." Salomo zegt (Spr. 10:19): "In de veelheid der woorden ontbreekt de overtreding niet." En (Spr. 18:21): "Dood en leven zijn in het geweld der tong." O, waar bigt een vrome al niet voor open wanneer de vreze Gods geen wacht houdt over zijn hart. Zelfs voor zot geklap, gekkernij enz. Daarom maant Paulus de vromen daarvan af.

Moge het volgende nog tot uw besturing dienen:

- Wandelt toch in vreze. Het verraad is er van binnen, en alleen God kan u er voor bewaren.
- Dat ook de ware wijsheid en het geestelijk verstand voor uw ziel dierbaar zij en blijve. Daar zal veel uit voortvloeien en u zult dan ook veel zwijgen. Salomo zegt (Spr. 17:28): "Een dwaas zelfs, die zwijgt, zal wijs geacht worden; en die zijn lippen toesluit, verstandig." En dan nog zeer nadrukkelijk (Spr. 2:10-12): "Als de wijsheid in uw hart zal gekomen zijn, en de wetenschap voor uw ziel zal liefelijk zijn, zo zal de bedachtzaamheid over u de wacht houden, de verstandigheid zal u behoeden. Om u te redden van de kwade weg."
- Zoekt door genade een hebbelijkheid en een vaste geest te krijgen om met twee ogen tegelijk te zien. Met het ene oog steeds naar binnen op de plaag uws harten, en tevens met het andere oog op Christus, uw Sterkte. Om gedurig kracht uit Hem te zuigen door de gelovige gebruikmaking van Zijn gerechtigheid en gehoorzaamheid. Ja, ook hoe langer hoe meer bekeerd te worden tot de voorzichtigheid der rechtvaardigen. Ik eindig met de vermaning van Paulus (Kol. 4:6): "Uw woord zij te allen tijde in aangenaamheid, met zout besprengd, opdat u moogt weten hoe u een iegelijk moet antwoorden." Amen.

ZONDAG 43 (tweede deel)

(Vraag 112)

HET NEGENDE GEBOD
(Het spreken van een vals getuigenis)

Vraag 112: *Wat wil het negende gebod?*

Antwoord: *Dat ik tegen niemand valse getuigenis geve, niemand zijn woorden verkere, geen achterklapper of lasteraar zij; niemand lichtelijk en onverhoord oordele of helpe verdoemen; maar allerlei liegen en bedriegen, als eigen werken des duivels, vermijde, tenzij dat ik de zware toorn Gods op mij laden wil. Insgelijks, dat ik in het gericht en alle andere handelingen de waarheid liefhebbe, oprechtelijk spreke en bekenne; ook mijns naasten eer en goed gerucht naar mijn vermogen voorsta en bevordere.*

II. Wij komen tot het tweede hoofddeel in de behandeling van het negende gebod: de geestelijke zin van dit gebod aan de hand van de uitbreiding van de onderwijzer.

Bezien wij daarbij weder:

- A. de verboden zonden, en
- B. de geboden plichten of deugden.

A. Welke zijn de zonden, die hier verboden worden?

De zonde van het vals getuigenis geven, vooral in het gericht, zullen wij thans voorbijgaan. Want in de verklaring van het negende gebod in de vorige oefening hebben wij daarvan reeds gesproken.

Bepalen wij ons nu tot al de andere hier verboden zonden der tong, vooral juist buiten het gericht, dus in alle andere handelingen met de naaste, zoals de onderwijzer deze aanwijst in vraag 112.

1. Eerst is er dan de zonde van het verkeren of verdraaien van de woorden van de naaste, gelijk de onderwijzer dit zegt: ***Dat ik niemand zijn woorden verkere.***

Welke is deze zonde?

Het wil zeggen *dat men de woorden van de naaste verdraait in een andere zin dan hij bedoelde. Of dat men deze woorden niet te goeder trouw verhaalt, of ook aan zijn werken een boze verklaring geeft.*

- (1) Dit was de zonde der Joden (Matth. 26:60-61). Jezus had gezegd (Joh. 2:19, 21): "Breekt deze tempel, en in drie dagen zal Ik dezelve oprichten." Maar zij zeiden dat Jezus lasterlijke woorden had gesproken. Aldus verkeerde Doëg ook David (1 Sam. 22:9). Zo verklaarden de vorsten, die Hanun raad gaven, de raad van David opeen verkeerde wijze (2 Sam. 10:3).
- (2) Hiertoe behoort ook het geven van een verkeerde uitleg aan de bedoelingen van de naaste, gelijk wij lezen in Neh. 6:6-8, in de brief van Sanballat. Ja, dat men maar kwaad denkt of kwaad vermoedt van de woorden en daden van de naaste. De priester Eli was zo ver afgezak, dat toen de Godzalige Hanna in stilheid des geestes tot de Heere bad, hij vermoedde dat zij dronken was (1 Sam. 1:13-15). Paulus zegt (1 Kor. 13:5): "De liefde denkt geen kwaad." O, hij is er het beste aan

toe, die het beste van zijn naaste denkt. Want zoals gij van uw naaste denkt, komt het ook bij u thuis. Dit is een verborgen hand en oordeel.

- (3) Hier moeten wij ook nog noemen degenen, die de naaste vleien en zichzelf ijdel en vermetel bij hem beroemen (Psalm 12:3-4): "Zij spreken valsheid, een ieder met zijn naaste, met vleierende lippen; zij spreken met een dubbel hart. De Heere snijde af alle vleierende lippen, de grootsprekende tong." Zie ook 2 Tim. 3:2, waar dezulken liefhebbers van zichzelf en laatdunkenden genoemd worden.

Wij zien ook dat deze zonden op zeer vele plaatsen in Gods Woord verboden worden. Om hier maar één plaats te noemen (Spr. 4:24): "Doe de verkeerdheid des monds van u weg, en doe de verdraaidheid der lippen verre van u."

2. Vervolgens moeten wij de zonde van het achterklappen of lasteren bezien, wanneer de onderwijzer zegt: ***Dat ik geen achterklapper of lasteraar zij.***

Dan willen wij eerst aanwijzen wat deze zonde niet is.

- Het is geen achterklap of laster wanneer men tegen iemands dwaalleringen opkomt. Wanneer men deze misvattingen noemt en de pen daartegen opneemt. En ook niet wanneer men de zonden van klein en groot met vrijmoedigheid bestraft. Dit deden de profeten, en God heeft het aan Zijn knechten bevolen.
- Het is ook geen achterklap of laster wanneer men iemands zonden, wanneer men vruchteloos daarover onder vier ogen gesproken heeft, aan de gemeente of de opzieners der kerk bekend maakt. Want dit gebiedt God (Lev. 5:1). En Jezus beveelt dit in Matth. 18:16-17.
- En ook niet wanneer men enig verraad tegen zijn overheid ontdekt. Het christendom verplicht daartoe een ieder. En ook de burgereed, waaronder ieder staat, verbindt de mens daartoe.
- En het is ook geen achterklap of laster wanneer men iemand waarschuwt tegen een ontrouw en bedriegelijk mens. Bijvoorbeeld wanneer informaties worden ingewonnen omtrent iemand, die solliciteerde naar enige betrekking. Dan zal men naar waarheid getuigenis moeten geven.
- Alsook wanneer men iemand afraadt om ergens te gaan wonen, vooral wanneer zijn ziel daarbij schade zou lijden. Dan is een ieder vanwege de liefde tot de naaste verplicht dit te doen. Het was Davids voornemen (Psalm 101:5-7) alle achterklappers, ontrouwen en plegers van bedrog, allen die leugens spraken, niet binnen zijn huis te houden. Maar die oprecht waren, zouden hem dienen.
- En het is ook geen achterklap of laster, wanneer men bij voorkomende gelegenheid over iemands staat eens met een wijzer iemand spreekt, en hem raadpleegt hoe met zulk één te handelen. Dus wanneer men daarmede een goede bedoeling tot het voordeel van de naaste heeft.

Maar bezien wij vervolgens welke deze beide zonden dan wel zijn. Dus zoals deze van elkaar zijn onderscheiden en al wat er toe behoort.

- (1) De zonde van achterklap is deze, dat men in het heimelijke, dus achter zijn rug om, van de naaste kwaad spreekt. En wel om hem daardoor te benadelen en zonder een wettige noodzaak om het aan een ander te openbaren. Salomo zegt (Spr. 11:13): "Die als een achterklapper wandelt, openbaart het heimelijke." Dit was de zonde van Ziba (2 Sam. 16:3). Hij was bij David een leugenachtige achterklapper ten aanzien van zijn meester Mefiboseth. De Joden waren gewoon een achterklapper te omschrijven als iemand, die met een derde tong spreekt. Daarom hebben sommigen de schriftplaatsen Psalm 101:5 en Psalm 140:12 zo vertaald:

"Een man, die met een derde tong van zijn naaste spreekt." En de Joden zeiden dit, omdat een achterklapper drie mensen tegelijk benadeelt. Namelijk van wie hij spreekt, tot wie hij spreekt, en ook zichzelf. Ook omdat de tong tussen twee personen als een derde tussenbeide komt, en wel om kwaad te stoken. Of ook wel omdat die mens drie tongen tegelijk in één kwaad betreft. Namelijk één, die dit of dat zou gezegd of gedaan hebben. Dan zijn eigen tong, die dit reeds openbaart. En dan nog de tong van zijn naaste, tot wie hij het zegt en die nu voor het gevaar open ligt om het weer verder te vertellen.

- (2) De zonde van het lasteren is deze, dat men zijn naaste allerlei kwaad op smadelijke en bittere wijze in het aangezicht werpt. (Psalm 50:20): "Gij zit en gij spreekt tegen uw broeder; tegen de zoon uwer moeder geeft gij lastering uit." Dit was de zonde van Simeï tegen David (2 Sam. 16:7): "Ga uit, ga uit, gij man des bloeds, gij Belials man." En van Achab tegen de profeet Elia (1 Kon. 18 :17), als hij hem een beroerder Israëls noemt. Ook van de twee-en-veertig kinderen tegen de profeet Eliza, (2 Kon. 2:23): "Kaalkop, ga op! Kaalkop, ga op!" En wat behoort voorts tot dit achterklappen en lasteren?
- (3) Hiertoe behoort wanneer men de waarheid omtrent de naaste spreekt, maar niet tot Gods eer en ten beste van de naaste. Of, wat nog veel erger is, wanneer men kwaad van hem openbaart, dat niet openbaar bekend was en waarvan hij zich bekeerd heeft. Wanneer men dat aan anderen ontdekt, of uit bitterheid het hem zelf in het aangezicht werpt.
- (4) Tot deze zonden behoort zowel het aanhoren van de achterklap en lastertaal, als deze zelf te doen. De één dient hier de duivel met zijn tong, en de ander met zijn oren. Waren er geen oren om naar het kwaad te horen, de lastertong zou ras worden beschaamd. Salomo zegt (Spr. 25:23): "De noordenwind verdrijft de regen, en een vergramd aangezicht de verborgen tong."
- (5) Ja, hiertoe behoort ook dat men allerlei boze praktijken te werk stelt tot nadeel en oneer van de naaste. Dus dat men allerlei geschriften en pamfletten verspreidt om de naaste maar te doen minachten. Of dat men ook door allerlei gebaren het verachten van zijn naaste openbaart. Wanneer hem eer toekomt, men hem deze niet geeft maar hem op vuile en lage wijze behandelt of begroet. Of hem weer meer eer geeft dan hem toekomt en men aldus zich spottender wijze aan hem onderwerpt. Dat men hem soms bespot door hem na te wijzen met de vinger of de tong uit te steken (Jes. 58:9). Ja, ook door het schudden met het hoofd, gelijk de Joden tegen Jezus deden.
- (6) Hiertoe behoort ook zelfs dat men van de naaste toch wel wat goeds wil vertellen, alleen om de eigen consciëntie gerust te stellen. Maar dat men het dan niet over het hart kan krijgen om het daarbij te laten. Dan moet men toch een "maar" er achter voegen. En wel alsof men daar zo'n smart over heeft, het zo jammer en bedroevend vindt. Na het goede gezegd te hebben, wekt men dan heimelijk het vermoeden dat er nog iets is, dat men zogenaamd uit liefde tot de naaste eigenlijk niet durft te zeggen. Dit zijn allemaal dezelfde helse streken.

Deze zonden worden in de Schrift verboden.

- Een uitdrukkelijk verbod tot achterklappen vinden wij in Lev. 19:16: "Gij zult niet wandelen als een achterklapper onder uw volken." En Spr. 25:9: "Openbaar het heimelijke van een ander niet." David was er zulk een groot vijand van, dat hij ze wel wilde verdelgen, die van hun naaste in het heimelijke achterklapten (Psalm 101:5).

- En ook het lasteren wordt streng verboden (Ps. 15:3). Ook het opnemen van smaadredenen tegen de naaste. Ef. 4:31: "Alle bitterheid en toornigheid, en gramschap, en geroep en lastering zij van u geweerd, met alle boosheid." En Kol. 3:8: "Legt ook gij af alle lastering en vuil spreken uit uw mond."

3. Vervolgens moeten wij nog bezien hetgeen de onderwijzer zegt: ***dat ik niemand lichtelijk en onverhoord oordele of helpe verdoemen***. Hoe deze zonde door deze en gene in de aardse rechtbanken begaan wordt, hebben wij bij de behandeling van het gebod in de vorige oefening reeds gezien.

Hier over deze zonden buiten het gericht sprekende, willen wij eerst aanwijzen wat deze zonde niet is.

- Het is geen lichtelijk en onverhoord oordelen of verdoemen, wanneer men iemand, die men niet kent en die geen blijken geeft van de gemeenschap aan Christus, houdt voor een mens zonder God. Vrienden, de gehele wereld is van nature zo.

Daarom is hier de vraag: Wanneer ik iemand niet ken, en wanneer zulk één geen bewijs van zijn vereniging met Christus geeft, welk oordeel over hem is dan het meest Bijbels? Dat die mens met de gehele wereld tot de grote hoop behoort? Of dat hij behoort tot het klein kuddeke (Lukas 12:32), waaraan de Vader naar Zijn welbehagen het Koninkrijk geeft?

Ik denk dat hij tegen. de Bijbel in handelt, die zegt: Ik moet zo lang het goede van de staat mijns naasten denken, tot het tegendeel mij openbaar komt. Hij oordeelt veiliger en meer naar de Bijbel, die, vervuld met innig medelijden en liefde tot het behoud van zijn naaste, zó lang het ongeluk van zijn naaste vreest tot het werk Gods in hem openbaar komt. Hierin openbaart zich liefde tot de ziel van de naaste, want zonder enige grond maar het beste te denken en te spreken, is niet anders dan een vermoorden van de ziel. Paulus zegt ons (Rom. 3:19 en Ef. 2:3), dat wij allen van nature kinderen des toorns zijn, en dat de ganse wereld voor God verdoemelijk ligt.

- Ook is deze zonde niet dat men een vijand van God en van Zijn volk aanzegt dat zijn weg ten verderve voert. Dus dat hij, zo blijvende, zekerlijk zal omkomen. Dit beveelt God (Judas vers 22-23): "En ontfermt u wel eniger, onderscheid makende; maar behoudt anderen door vreze, en grijpt ze uit het vuur." En vrienden, wanneer men dat zal doen, dan zal men toch eerst moeten kunnen oordelen of die mens in het vuur ligt.
- Ja, het is ook deze zonde niet, wanneer men in het behandelen van zoekende of begerige zielen de Heilige Geest niet wil vooruit werken. Wanneer men hun dus niet haastelijk de handen oplegt. Wanneer de Heilige Geest het nog voor hen verbergt wat hun werk is, dan moeten wij dezulken maar aanraden dat zij veel naar licht zullen staan. En dat zij daartoe de middelen maar zullen gebruiken om naar de Schrift het ware werk van het valse te onderscheiden. En wel opdat het de Heere in die weg behagen mocht dezulken licht daarover te geven, of hun werk wel waarheid is. Daarom lezen wij met nadruk (1 Tim. 5:22): "Legt niemand haastelijk de handen op."

Maar zien wij nu wat deze zonde van het lichtelijk en onverhoord oordelen en helpen verdoemen van de naaste wèl is.

- (1) Deze zonde is, wanneer wij ons ten opzichte van onze naaste lichtvaardig als het ware plaatsen op de rechterstoel des Heeren. Dus niet naar het Woord oordelende, maar alleen op ongegronde beschuldigingen of verdenkingen, uit kwade achterdocht van het eigen hart. Ofwel uit blindheid, onge oefendheid, hoogmoed of

liefdeloosheid. Dit was de zonde van Eliab tegen zijn broeder David. David was innerlijk zo geheel vervuld om in de Naam des Heeren de grote Goliath te bestrijden. Maar Eliab zeide (1 Sam. 17:28): "Ik ken uw vermetelheid en de boosheid uws harten wel; want gij zijt afgekomen opdat gij de strijd zaagt." Het was ook de zonde van de discipelen van Jezus tegen de blindgeborene (Joh. 9:1), tegen degenen, welker bloed Pilatus met hun offeranden had gemengd, en tegen degenen, op wie de toren van Siloam viel (Lukas 13:1, 4). Want zij oordeelden dezen grotere zondaars te zijn dan de anderen.

- (2) Voorts behoort tot deze zonde het uitstrooien van valse geruchten omtrent de naaste, ofwel die aan te nemen. En ook het toestoppen van de oren voor rechtvaardige verdedigingen. Dit is wreedheid, ja een helpen verdoemen (Ex. 23:1, Spr. 29:12 en Hand. 7:56-57).
- (3) Tot deze zonde behoort ook het achterdochtig worden over iemands genadestaat, alleen op grond van zware tegenheden, welke zulk één van des Heeren hand drukken in het geestelijke en in het tijdelijke. Dit was de zonde van de vrienden van Job (Job 4). Zij deden smarten tot zijn smarten toe, toen zij oordeelden dat Job een huichelaar was.
- (4) Ook dat men van zijn naaste gelooft dat hij een bij uitstek grove huichelaar is, omdat Gods hand een bijzonder kwaad over hem beschikt. Dat was de zonde van degenen, die door Jezus werden bestraft (Lukas 13:1-5), en van de barbaren ten aanzien van Paulus, toen een adder aan zijn hand bleef hangen (Hand. 28:2-4). Zij oordeelden, dat hij gewis een doodslager was.
- (5) Het is ook deze zonde, wanneer men mensen, die burgerlijk beschaafd en eerlijk in handel en wandel zijn, ja uitwendig godsdienstig, voor oprecht voor God en voor verenigd met Christus houdt. En dit alleen omdat zij veel bevattingen hebben van de woorden der waarheid, ja zelfs enig werk van consciëntieovertuiging, of uit vrees voor straf. O, dit is een lichtvaardig oordeel vellen, ja het is een helpen verdoemen. Of het dan geschiedt uit eigenliefde, omdat die mensen zulk één aankleven, óf uit blindheid in het ware genadeleven, óf wel uit vijandschap tegen het ware werk en volk van God. Dit is een allerwreedste handeling ten aanzien van de arme naaste. Want al de genoemde zaken kunnen heidenen in hun wijze van godsdienst hebben. En het zijn op zichzelf wel goede dingen, maar zij zijn Christus niet, noch ook de vereniging met Zijn Persoon. Ezechiël noemt dit een jagen van de zielen naar de bloemhoven, ja naar de afgrond (Ezech. 13:20). Salomo zegt: "Wee die, die de goddeloze rechtvaardigt."
- (6) Hiertoe behoort ook het veroordelen en hard behandelen van iemand, die niet lichtelijk het goede van zichzelf oordeelt. En wel omdat die mens niet van zichzelf durft te getuigen dat hij aller zonden vijand is, hetwelk voortspruit uit een Goddelijk licht ten opzichte van de kracht der verdorvenheid zijns harten. Ofwel dat het ook wederom geschiedt uit een vleselijke en zondige eigenliefde, omdat deze naar de gedachte van zulk één hem niet genoeg aankleeft, en anderen niet genoeg veracht en verwerpt. O, het hart des mensen is toch als een samenknoping van ongerechtigheid. Dat boze zoeken van zichzelf en die zondige eigenliefde zit zo diep en is zulk een ongekend kwaad. Maar het kan ook geschieden uit blindheid in het werk Gods. De Heere spreekt echter zowel een wee uit over die de rechtvaardige verdoemt (Spr. 17:15), als over degene, die de goddeloze rechtvaardigt. En vrienden, meestal gaat dit samen. Die weinig licht hebben in het werk Gods, slaan veel de duistere vromen, en zij pleisteren met loze kalk die ongelukkige mensen, die hun zijn toegedaan en zo wakker leren praten. Maar het is integendeel een bewijs van graven en verdiepen, van diepen naar binnen

werken, van zelfkennis en het leggen van de vinger op de wonde, ja van kennis van de plaag des harten, wanneer iemand niet zo ruim van zijn vijandschap tegen de zonde spreekt. Wanneer zulk één meer begeert dat zijn oog tot God druipt vanwege zijn liefde tot het kwaad, dat hij in zich gevoelt. O, die mens is dichter bij de Verlossing dan al die grootsprekers, die weinig of helemaal niet naar binnen zien als zij wat zeggen.

- (7) Tot deze zonde behoort ook, dat men iemands staat, uit oorzaak van een bijzondere zonde of zondeval, voor genadeloos houdt. En dit terwijl men er tevoren gronden van hoop voor heeft gehad. Of ook dat men iemand, waar anders toch grond voor hoop voor is, verdenkt vanwege een bijzondere humeur- natuur of karakterzonde, als bijvoorbeeld soms ijdel te zijn enz. Dit is meestal de zonde van de vijanden van Gods zaak en volk. Het smart hen niet, maar zij zijn blijde als zij uitbrekende zonden in de vromen zien. En zij zijn zich innerlijk ook wel bewust, dat hier een wortel der bitterheid is. Vrienden, gaat het in de Bijbel maar na en ziet daar de voorbeelden van dezulken, en ook hun diepe vernedering en bekering. O, mocht gij hen, die menigmaal zo ijdel van hart zijn, en zo onbedachtzaam in hun spreken en doen, eens in het verborgene horen. Dan, als zij het hun voorrecht schatten, dat zij in schaamte voor God op hun aangezicht mogen vallen. Als zij zichzelf verfoeien en veroordelen mogen. Als zij verzoening, licht en kracht bij Jezus zoeken mogen. Maar mensen, dat werk zou u dan ook al veroordelen en er een andere naam aan geven. O, de Heere Jezus Zelf moet u de ogen openen, en u bekeren van de macht des satans tot God.

- (8) Ja, ook behoort tot deze zonde het misduiden van het gedrag der vromen. Dat men voor geveinsden houdt diegenen, die nauw voor God zoeken te leven. Dit is vooral het werk van de werkelijk geveinsden. Zulken roepen en schreeuwen het meest van het veroordelen van anderen, terwijl die anderen juist schrikken voor dat lichtvaardig oordelen. Dus zij doen het zelf.

O, gij kunt dezulken kennen aan hun blindheid omtrent zichzelf. Want zij zijn verknocht aan hetgeen waarvan zij Gods volk beschuldigen. En zij zijn zó blind, dat zij niet zien wat zij doen. Ik zeg: kent ze dan aan hun geestelijke dood, welke hun uit de ogen ziet. Vrienden, is dat geen geveinsdheid? Ter kerk gaan, ten Avondmaal gaan, kerkelijke ambten en voorrechten te zoeken, ja Jezus te belijden alsof men tot Gods volk behoort; en zulks alles maar om een naam te maken, om geëerd te worden? En dit terwijl men Gods volk haat en vervolgt als men maar kan. Is dat niet de grootste geveinsdheid? Ja, dat men zelfs zelf wel weet dat men in zijn taal een goddeloze, een oneerlijke vuilspreker is, en dat men in het particulier niet van het werk Gods wil horen spreken. Maar dat men als het ware een ander kleed aantrekt wanneer men bij een ander soort van mensen is. Is dat geen geveinsdheid?

O, als de Heere Jezus nu eens op de aarde was, hoe zouden zulken met Hem handelen? Och vrienden, net als er met Hem gehandeld werd toen Hij er was. Toen Johannes de Doper, de voorloper van Jezus, op de aarde kwam, noch etende, noch drinkende, zeiden zij: "Hij heeft de duivel." En als Jezus komt, etende en drinkende, dan zeggen zij: "Ziedaar een vraat en een wijnzuiper" (Matth. 11:18-19). Ja, als Jezus zó bezig is in de dingen Zijns Vaders, dat' Hij er de tijd niet afneemt om te eten, zeggen zij: "Hij is buiten Zijn zinnen" (Markus 3:20-21). Dan houden zij Hem vast als een zinneloze. En wat is dat anders dan hetgeen de goddelozen nog doen wanneer iemand eens niet eten of slapen kan vanwege de drukkende schulden en de gevaren, die hij gevoelt en ziet? Dan zeggen zij nu ook:

Hij zal wel gek worden. Ja, nog wel gruwelijker taal. Zo heeft men ook gehandeld nadat Christus verheerlijkt was. Ziet Hand. 2:13.

- (9) Tot deze zonde van het lichtelijk en onverhoord oordelen of het helpen verdoemen behoort ook het niet naar de Bijbel oordelen van zichzelf en van de eigen staat. En dus niet alleen het toepassen van zaken, welke men mist, of het toe-eigenen van Gods beloften, of zichzelf de hemel te beloven, zonder dat men persoonlijk met Christus verenigd en bekeerd is geworden. Maar ook het loochenen of positief ontkennen van zaken, welke de Heere mocht hebben geschonken.

O vrienden, men moet teder zijn ten aanzien van het werk Gods. Het is zulk een hoog werk. Het is het werk van God, en niet het werk van ons. En daarom is het beter, wanneer men geen licht heeft daarin, het te laten liggen en naar licht te staan, dan dat men maar loochent of miskent. Want dit laatste behoort ook tot het geven van een vals getuigenis.

Deze zonde wordt in Gods Woord verboden (Lukas 6:37): "Oordeelt niet, en gij zult niet geoordeeld worden; verdoemt niet, en gij zult niet verdoemd worden." En dan wordt daarmee bedoeld het lichtvaardig of tegen de Bijbel in verdoemen of oordelen. Want anders lezen wij (Psalm 94:15) dat de oprechten van hart de oordelen Gods zullen navolgen. Wij blijven weliswaar altijd feilbare mensen, maar als men naar de Bijbel van elkanders staat niet zou kunnen oordelen, dan zou er geen gemeenschap der heiligen kunnen plaatshebben. Van dit verbod lezen wij ook in Matth. 7:1-2 en 1 Kor. 4:4-5: "Oordeelt niet vóór de tijd, totdat de Heere zal gekomen zijn." En dan gaat het weer over zaken, waaromtrent men in twijfel is. Dan mag men maar niet meesterachtig gaan slaan. Hierop wees de Heere Jezus in de gelijkenis (Matth. 13:29-30). Men zou het onkruid niet uit de akker trekken, maar het laten staan tot de tijd van de oogst. En wel opdat men zich niet zou vergissen en mogelijk het goede mede zou uittrekken of benadelen. O, wanneer men er zo meesterachtig maar op slaat, dan krenkt dit menigmaal de voor zichzelf zo duistere vromen, welke God evenwel niet bedroefd wil hebben.

4. Vervolgens spreekt de onderwijzer van *allerlei liegen en bedriegen*. Bezien wij eerst weer welke deze zonden niet zijn.

- Het is nog geen liegen en bedriegen, wanneer men alle waarheid, welke men weet, niet zegt. Want dit is voorzichtigheid en behoort tot de wijsheid der heiligen. Salomo zegt (Spr. 29:11): "Een zot laat zijn ganse geest uit", maar alle dingen hebben hun tijd. Maar hetgeen men spreekt, dat moet de waarheid zijn.
- Het is ook deze zonde niet wanneer men zaken opheldert met gelijkenissen, welke nooit gebeurd zijn. Gelijk Jotham bijbracht tegen de burgers van Sichem (Richt. 9:8-15). Hij sprak van de bomen, die een koning over zich wilden zalven en zulks vroegen aan de olijfboom, aan de vijgenboom, aan de wijnstok en tenslotte aan de doornbos, enz. Zo sprak Nathan tot David van een rijke man, die het enige ooïlam van een arme man aan zich zocht te trekken (2 Sam. 12:1-4). Want deze zaken geschieden om iemand des te helderder in te leiden in de aard van enige zaak, tot bevestiging waarvan de gelijkenis dient. De Heere Jezus heeft dit zelfs zeer veel gedaan.
- Het is ook geen leugen en bedrog wanneer men er niet op vooruitloopt om aan de naaste de genegenheid van het hart tot hem te openbaren. Maar dat men dus tevoren ter bevestiging de voorzienigheid Gods nog wil beproeven. Daartoe noemen wij hier slechts het ene voorbeeld van de Heere Jezus Zelf toen Hij met de Emmaüsgangers over de weg ging (Lukas 24:28-31). Zij hadden het zo goed onder

Zijn spreken, maar dan staat er, als zij nabij het vlek kwamen waar hun woonplaats was, dat Jezus Zich hield alsof Hij verder gaan zou. De Heere leert ons daarmede dat ook wij op de voorzienigheid zullen zien om het woord van onze tong te besturen. Want dan staat er: "Zij dwongen Hem en zeiden: Blijf bij ons, want het is aan de avond, en de dag is gedaald." En daarop volgt dan dat Jezus met hen inging en dat zij het zo wonder goed hadden toen Jezus bij hen was. Onder de breking des broods opende Jezus hun ogen, zodat zij Hem kenden, enz.

- Het is ook geen leugen en bedrog wanneer men in een wettige oorlog kriegslisten gebruikt, waardoor men aan zijn vijandige naasten afbreuk doet. Of dat men hun naam of krediet benadeelt. De Heere Zelf heeft aan Israël kriegslisten geleerd, ofwel het gebruiken van kriegsbedrog (Jozua 8:2).
- En het is ook deze zonde niet wanneer men in het geestelijke listen en bedrog pleegt om daardoor de naaste in het net des Evangelies te vangen en tot de gemeenschap van God te brengen. Zo listig was Paulus (2 Kor. 12:16).

Maar bezien wij nu welke deze twee zonden wel zijn en wat daartoe behoort.

De zonde van het liegen is deze, dat men anders spreekt dan met de waarheid der zaak of met de eigen gedachten en ware mening overeenstemt. Deze zonde geschiedt op verschillende manieren.

- (1) Zij geschiedt wanneer men anders spreekt dan naar de waarheid der zaak. Zelfs al spreekt men naar beste weten.
- (2) Ook wanneer men anders spreekt dan de eigen gedachte en de ware mening is. Zelfs al zou men onwetende de waarheid spreken.
- (3) En tenslotte geschiedt deze zonde ook wanneer men niet naar waarheid, en ook niet naar de mening van het eigen gemoed spreekt. Dit laatste is wel de meest verschrikkelijke leugen. Dus zijn er verschillende soorten van leugens.

Er zijn leugens uit haat, nijd en wraakzucht. Die er dus alleen op gericht zijn om de naaste te benadelen.

- Er zijn ook leugens uit vrees. Dus om zich uit het één of ander ongeval te redden.
- Er zijn voorts gediensstige leugens, waarmede men de naaste voordeel wil toebrengen.
- En dan zijn er ook nog leugens, uitsluitend vanwege zogenaamd plezier, vermaak, tijdverdrijf, beleefdheid, enz.

Daarom moeten wij ook de zogenaamde gediensstige leugen, ofwel de leugen om bestwil, naar Gods Woord tegenspreken. En dit tot schande van hen, die van deze leugen voorstanders zijn. Tot de voorstanders van deze leugen behoorden de socinianen, de remonstranten, ja ook enige rechtsgeleerden, als Crellius, Wolzogen, Limborg, Grotius, Puffendorf, enz., hoewel zij niet allen van één gevoelen zijn. Zij stellen echter allen, dat in sommige gevallen leugens geoorloofd zijn.

Maar het is wel het allermeeft naar en schandelijk, dat er thans zelfs in de boezem van de gereformeerde kerken, in het midden van het licht der waarheid, voorstanders en voorsprekers van deze leugen zijn. Och vrienden, of deze dingen nu door een predikant of door een bedelaar worden voorgestaan, dat is precies hetzelfde. Gods Woord is toch een rotssteen, ja een klip. Die zich daartegen zet en verzetten wil, hij zal er zich aan te barsten stoten. Het eeuwige Woord zal het wel uithouden.

* De voorstanders van deze goddeloosheid voeren, om ruimte aan deze zonde te geven, dan het getuigenis van Abraham in Egypte en van Izak in Gerar aan,

hetwelk zij gaven omtrent hun vrouwen. *Zij zeiden toch: "Zij is mijn zuster"* (Gen. 20:2 en 26:7).

Maar dan antwoorden wij daarop, dat het spreken van deze mannen voor ons geen wet is. Ook hun zondige daden staan aangetekend. Zij waren van nature ook gevallen mensen en toen nog onvolmaakt.

En daarbij komt nog dat hun huisvrouwen inderdaad hun zusters konden genoemd worden vanwege hun bloedverwantschap vóór hun huwelijken.

* Dan voeren de voorstanders van deze leugen weer aan hetgeen Abraham sprak tot zijn knechten (Gen. 22:5). *Zij zouden daar aan de voet van de berg moeten blijven totdat hij met Izak zou wederkomen. Maar Abraham had toch het voornemen in zijn hart om zijn zoon te slachten.*

Hierop antwoorden wij allereerst, dat naar de mening van Augustinus Abraham hier door de ingeving van de Heilige Geest als een profeet gesproken heeft.

Maar het is ook duidelijk, dat Abraham zich gelovig verliet op de macht van God, Welke hem zijn zoon kon wedergeven uit de dood. En dit geloof was gegrond op deze belofte, dat het zaad in Izak zou worden gerekend.

* *Ook voeren zij de leugens der Egyptische vroedvrouwen aan*, welke dezen deden voor Farao ten voordele van de Hebreeïnnen en hun kinderen. En dat de Heere hen deswege zegende en goed deed (Ex. 1:19-20). Als ook die van Rachab, welke werd beloond omdat zij de verspieders door leugen gered had (Jozua 2:5-6 en 6:22).

Dan antwoorden wij hierop allereerst weer, dat er sommigen zijn, die ontkennen dat de vroedvrouwen gelogen hebben (zie Van Staveren over Exodus 1, enz.).

Maar nu dan genomen dat zij inderdaad gelogen hebben, dan beloonde de Heere hun leugens niet, en ook de leugen van Rachab niet. Maar God beloonde hun liefde tot Zijn volk, en de Heere vergaf hun genadig hun leugens.

* *Ja, zij voeren nog aan dat wanneer de Heere Jezus bij Emmaüs kwam, Hij Zich voor de twee discipelen hield alsof Hij verder zou gaan* (Lukas 24:28). Hier zou de Heere Jezus Zich anders hebben voorgegeven dan Hij werkelijk meende.

Wij antwoorden hierop, dat het grondwoord, hier vertaald door "Hij hield Zich", niet alleen veinzen of voorgeven betekent, maar ook wel "te kennen geven."

Hieruit volgt dan dat Jezus hun te kennen gaf dat Hij werkelijk verder zou gaan. Zo heeft de. Heere Jezus ook tot Maria Magdalena gezegd, dat Hij naar Galiléa zou gaan. Dit was het voornemen des Heeren. Maar op hun sterke begeerten dat Hij bij hen blijven zou, veranderde de Heere Jezus Zijn voornemen, om Zijn reis niet zo schielijk voort te zetten. Dit wordt duidelijk uit de vergelijking van Lukas 24:28 met Matth. 8:7, 13 en Markus 6:48, enz.

* Dan voeren deze mensen ook nog aan, als bewijs voor hun zeggen, wat wij van Paulus lezen (Hand. 23:6): Tegen degene, die beval hem te slaan, had gij gezegd: "Gij gewitte wand." En toen men hem daarop vroeg: "Scheldt gij de hogepriester Gods?" *antwoordde hij als met een leugen: "Broeders, ik wist niet dat het de hogepriester was."*

Hierop antwoorden wij:

- eerst, dat dit hier zoveel wil zeggen als: "Ik dacht er niet aan", of: "Ik sloeg er in der haast geen acht op."

- Ten tweede zou het ook kunnen, dat Paulus de hogepriester niet heeft gekend. Want in de grote raad was de hogepriester noch door zijn zitplaats, noch door zijn kleding van de andere leden te onderscheiden.
- In de derde plaats zou het ook nog wel kunnen zijn dat Paulus niet geweten heeft dat de hogepriester bevel gaf om hem te slaan, dewijl hij wel de stem hoorde, maar niet direct de persoon zag. Dus kon hij hem dan ook als zodanig niet herkennen.
- En dan zijn er nog weer anderen, die van mening zijn dat Paulus door dit zeggen de hogepriester wilde ontdekken. Dus dat hij zou hebben bedoeld: Wie zou nu weten dat dit een voorbeeld van Christus is? De hogepriester, die zulk een ambt bedient, kan zo toch niet handelen? enz. Maar wij achten de drie door ons genoemde zaken reeds genoeg.

Nu nog wat betreft *de zonde van het bedriegen*.

Dit is weer van het liegen onderscheiden in dier voege, dat het liegen met woorden geschiedt, en het bedriegen met daden. Het wil dan zeggen, dat men zijn naaste door geveinsde daden en gebaren iets anders doet gevoelen dan de zaak in werkelijkheid is. En vooral wanneer zulks dan geschiedt ten nadele en tot schade van de naaste.

Bezien wij nu wat er tot deze zonden van liegen en bedriegen zoal behoort.

- (1) Hiertoe behoort alle valsheid des harten, waaruit de zonden der tong en allerlei geveinsde daden voortkomen (1 Petrus 2:1). Bijvoorbeeld dat men klederen draagt van een stof, welke ons niet past, of die niet overeenkomen met de stand, waarin God ons in de wereld stelde. Dan geeft men door zijn daden naar buiten aan anderen de indruk dat men een rijk en gegoed iemand is, of wel een groot man, terwijl de werkelijkheid niet zelden geheel anders is. Menigeen bezit maar een stuiver, maar hij doet zich voor alsof hij een dubbeltje heeft. Hier zijn groot en klein aan dit bedrog schuldig. Menigeen meent alles maar te mogen kopen wat hij maar betalen kan, en hij koopt zonde en schande voor zijn geld. Ja, menigeen legt al wat hij maar grijpen kan ten koste aan zijn lichaam. En dan zou men wel zeggen, die mens ziende: Nu, dat komt uit een ruime en brede beurs! Of: die en die zijn zeker van zeer goede afkomst!

Maar vrienden, dan is het niet anders dan leugen. Het is bedrog en geveinsdheid, ja het is een vals getuigenis geven van zichzelf door zijn daden. En wanneer men wat koopt, dan zoekt men naar datgene, waarmede men een ander kan bedriegen. Men wil, en dat zit in het bedrieglijke hart, dat katoen op zijde gelijkt. En dat laken, zijde enz. een gloed zal vertonen alsof het fluweel is. Men wil dat tin op zilver, en dat koper op goud gelijkt. En waarvan is dit anders een bewijs dan dat wij een bedrieglijk en een vals hart omdragen, en dat wij als het ware van bedrog aan elkaar hangen? Vrienden, dit zijn zware zonden voor God, al telt men ze hier niet. Ja, dit zijn schier nationale zonden geworden, waardoor de toorn van God ontstoken is en de oordelen naderen.

- (2) Tot deze zonden van leugen en bedrog behoren ook alle pluimstrijkerijen en vleierijen, om de mensen maar te behagen, of wel om de mensen listig te vangen en hun nadeel toe te brengen (Hand. 12:22 en Psalm 12:3).
- (3) Hiertoe behoren ook al die zogenaamde complimenten, waarbij men uitwendig eerbied en vriendelijkheid vertoont, zonder dat men er met het hart iets van meent. Ja, terwijl het hart wel anders weet! Salomo zegt (Spr. 27:6): "De kussingen des haters zijn af te bidden." Dit was de zonde van Joab tegen Abner (2 Sam. 3:27), en tegen Amasia (2 Sam. 20:9). Aan beiden kostte dit het leven. Dit was ook de zonde van de zonen van Jakob tegen de burgers van Sichem (Gen. 34). Ook van de

verrader Judas tegen Jezus (Matth. 26:48-49). Die zei ook: "Wees gegroet!" en hij kuste Jezus en noemde Hem Rabbi. En hoe was het van binnen gesteld? Ziet daarom eens wat deze complimenten zijn, welke men niet meent. Dan vertoont men niet anders dan de trekken van Judas. En deze leugenaars, bedriegers, geveinsden en valse mensen durven Gods volk dan geveinsden noemen. Zo zwelgen zij de kemel in.

- (4) Tot deze zonden behoort voorts alle ontrouw, verbreking van vriendschap, van beloften en van verbonden (Gen. 40:23). Salomo zegt (Spr. 25:19): "Het vertrouwen op een trouweloze, ten dage der benauwdheid, is als een gebroken tand en verstuikte voet."
- (5) Tot deze zonden van leugen en bedrog behoren tenslotte ook alle misleidende dubbelzinnigheden of gelijke gezegden, alsook alle leugenachtige achterhouden of innerlijke voorbehoud in hetgeen men zegt. Dit is bijzonder de Jezuiten eigen, en ook wel aan sommige mennonieten. Daarom spreekt men wel van *Jezuiten- of Mennistenstreken*.

Om een voorbeeld te noemen: Men zegt iets met zulke woorden, waaraan men ook een andere betekenis kan geven. En men zegt dit met het doel dat het spreken van de waarheid verkeerd zal worden begrepen. Als bij het kopen van één of andere stof. De koper vindt er een weeffout in. Daarnaar gevraagd zijnde, strijkt de verkoper er eens met de hand over en zegt dan: Dat schaadt er niets aan, enz. Maar dan moet de koper aan de stof denken, en de verkoper denkt aan zijn hand. Dit is dat leugenachtige achterhouden, en zo zijn er wel duizend te noemen. David noemt dit (Psalm 12:3) een spreken van valsheid met vleierende lippen, en een spreken met een dubbel hart. Maar dit is tegen de regel, waarnaar men spreken en doen moet (Psalm 15:2). Ook deze zonden worden in de Schrift verboden. Lev. 19:11: "Gij zult niet liegen, noch valselijk handelen, een iegelijk tegen zijn naaste." Rom. 3:13: "Hun keel is een geopend graf; met hun tongen plegen zij bedrog; slangenvenijn is onder hun lippen." Kol.3 :9: "Liegt niet tegen elkander." En 1 Petrus 2:1: "Zo legt dan af alle kwaadheid, en alle bedrog en geveinsdheid en nijdigheid, en alle achterklappingen."

Toepassing

Vrienden, het is zeer nodig, dat wij de nu genoemde zonden in hun schandelijke afkomst en in hun schadelijke vruchten en gevolgen, als eigen werken des duivels, wat nader aan u voorstellen. Maar de tijd verloopt. Daarom zullen wij dit voor een volgende oefening bewaren. Wij zullen dan tevens de volmaakte eis van de Wetgever naspeuren, alsook het oneindige voorrecht, dat er een Jezus is, Die Zichzelf aanbiedt om een dekkleed te zijn voor allen, die bij de Wet hun naaktheid zien. Ja, Hij biedt Zich aan om een volmaakt sierkleed te zijn voor allen, die uit de diepte hunner ongedode zonden zuchten. Die dus van binnen iets hebben, dat zich uitstrekt naar het volmaakte. Maar dit alles zullen wij vanwege het gevorderd uur overlaten tot de volgende oefening.

A. Nu zullen wij er dan toe overgaan om de voorgestelde spiegel wat dichter onder ons oog te brengen. Of wij onszelf eens zien en van onszelf eens schrikken mochten. Vrienden, ik zeg dat dit gebod niet minder tot de spiegel van Gods wet behoort, welke de grote Wetgever van de berg Sinaï ook aan elk onzer heeft gegeven. En niemand onzer, al heeft hij slechts enig algemeen licht, zal zich daarin zuiver zien.

Wij hebben aan de hand van de uitbreiding van de onderwijzer en naar het Woord des Heeren u vier spiegels vertoond. Om de gelegenheid te geven dat elk onzer iets mocht zien. In de vorige oefening, in de verklaring van het gebod hebben wij de valsheid in woorden en daden in het gericht behandeld. In deze oefening hebben wij getoond het verkeren van de woorden van de naaste, het achterklappen of lasteren, het lichtelijk of onverhoord oordelen of helpen veroordelen van de naaste, en tenslotte het liegen en bedriegen. Ja, wij hebben daarbij gezien welk een menigte van zonden onder elke genoemde zonde behoort. Daarom kan het niet zijn dat iemand onzer hier voor God onschuldig en vlekkeloos is. En vrienden, wat zijn er toch duizendmaal meer zonden onder begrepen, welke wij vanwege onze blindheid niet zien, en nog veel minder noemen kunnen. Het ganse hoofd is hier krank, het ganse hart is mat. Van de hoofdschedel af tot aan de voetzool toe is er niets geheels aan ons. En och, mocht elk onzer de stank rieken en het voor hem ondragelijk worden, want wij zijn vol striemen en stinkende etterbuilen, die niet uitgedrukt zijn; en geen derzelve is met olie verzacht. Deze namelijk, welke met geen walging worden gekend en betreurd, en waarop de olie des Geestes, genomen uit de verdiensten van Jezus, geen genezing heeft veroorzaakt.

En vrienden, laten wij dan daarbij onszelf eens bezien. Hoe monsterachtig wij ook zijn, wij hebben het geluk dat wij nog in de tijd der genade zijn en leven. Het heil van een elk onzer zal daar toch moeten beginnen, dat wij tot onszelf komen en onszelf zien. Althans in zijn verstand zal een ieder uwer toch wel moeten toestemmen dat het oneindig beter is dat men hier leert zien wie men eigenlijk in de grond is. Eens zal men zichzelf toch zo moeten zien, en nu is het nog de tijd der genade en om te kunnen veranderd worden. Hierna, als het genadegordijn zal zijn toegeschoven, zal men zichzelf moeten zien in een eeuwige wanhoop. En dit laatste zal verschrikkelijk zijn. Afgezien dan nog daarvan, dat het rechte zien van zichzelf hier van die aard is, dat zulk één, die dit ontvangt, begerig is zijn monsterachtigheid hoe langer hoe meer te zien. Want dan wordt Jezus hem het meest dierbaar. Ja, in alles wat hij in de tijd ooit bedenken kon, heeft hij nooit die volle, verzadigende vergenoeging in zijn hart gevonden, als in dit zien van zijn allergruwelijkst gestel met een van liefde druipend oog tot God. Ja met een half dood en gebroken oog op Christus ziende, om Hem te vinden, en door Hem genade te vinden in de ogen Gods en tot de Vader gebracht te worden. Zo lagen daar in oude tijden die gebetenen door de vurige slagen half dood neer, en dan zagen zij op de verhoogde slang (Num. 21:9). O, de kracht van *het zien* op Jezus of van het geloof doet het niet zo zeer. Veel meer *Hij*, op Wie het geloof zich richt.

B. En daarom vrienden, de zaak is het wel waard, want elk onzer gaat toch zeker naar zijn eeuwig huis. En daarom raad ik u:

1. Neemt dit gebod met al hetgeen wij u zeiden eens mede in uw binnenkamer, om het daar te overwegen. Neemt eens zo veel tijd van uw drukke tijd af, als gij er wel af zoudt nemen wanneer gij u zoudt zoeken te redden uit een kleine tijdelijke ongelegenheid. En buigt daarom eerst uw knieën eens voor die God, Die u gemaakt heeft, in Wiens hand uw adem is en bij Wie al uw paden zijn. O vrienden, doet dat zo goed als u kunt. Al zou u alleen maar zeggen: *Heere, hier ben ik, Uw maaksel, geschapen voor een eeuwigheid. Ik hoor dat ik zo ellendig ben en onder Uw toorn lig, en dat wanneer ik zo blijf, ik dan voor eeuwig mijn ziel zal verliezen. Ik hoor dat niemand zalig wordt, dan die Uw Zoon heeft en met Hem op een*

bovennatuurlijke wijze verenigd is. En ik ben zo blind, zo onverschillig, zo gerust onder dat alles. En vraagt dan aan de Heere om een klein straaltje licht in uw ziel. O vrienden, wanneer gij aldus eens aan het werk kwam en aan het klagen raakte, er zou wel wat op volgen.

2. Overweegt dan eens uw gedrag aan de hand van dit gebod, of aan de hand van hetgeen wij u naar het Woord nu gezegd hebben. Vrienden, hebt u nooit de woorden van uw naaste veranderd? Hebt u nooit zijn bedoelingen misduid? Hebt gij deze nooit verkeerd opgevat? Hebt u hem ook nooit geveid, terwijl uw hart het niet meende? Of hebt u altijd het beste gedacht over het doen en spreken van uw naaste, en altijd te goeder trouw zijn zaken naverteld? Bent u dus altijd overgeslagen naar de goede kant?
3. Ja, hebt gij nog nooit uw naaste benadeeld met achterklappen of lasteren? Hetzij dan wel van hem, hetzij dan van een ander tegen hem? Ofwel dat gij genoeg had dat een ander het deed? Of dat u inwendig verblijd waart over het verlies van iemands goede naam? Of hebt u van dat kwaad altijd een afkeer gehad, dewijl de Heere het haat? En zijt ge altijd degenen, die dit deden, met ontroering van uw hart vanwege hun zonden tegen God tegengegaan? Hebt ge hen gestuit, hen gewaarschuwd en hen bestraft?
4. Hebt u nooit uw naaste onverhoord veroordeeld en dus helpen verdoemen? Hebt u nooit enig vals gerucht uitgestrooid of naverteld, of met genoeg van anderen gehoord? En bent u er nooit doof voor geweest om het goede van hem te horen? Ja, hebt u nooit op valse wijze over zijn inwendige staat gedacht? Hebt u dus nog nooit Gods ware volk voor huichelaars en geveinsden, die uitwendig godsdienstige mensen, die vijanden van het werk van God in het hart en van het volk van God, voor vromen gehouden? En hebt u altijd, zonder daarin ooit te missen, van uw eigen staat voor God datgene gedacht, wat God van u denkt in Zijn Woord? Hebt u dus altijd naar de Bijbel een oordeel naar waarheid geveld?
5. En hebt gij u nooit aan leugen en bedrog schuldig gemaakt? Om dan nog maar niet te spreken van opzettelijke leugens, vrienden, was uw hart altijd oprecht in uw complimenten en uitwendige eerbewijzingen aan uw naasten? Ja, dat zal nog wel bij u zijn. En wat is dat anders dan het woord en de kus van Judas? Die zei ook: "Rabbi", en hij verkocht de Heere Jezus als een slaaf. Hebt u nooit dubbelzinnig gesproken en met een streek uw naaste misleid, enz.? Of is uw staat, uw weg, uw werk altijd en volmaakt waarheid geweest? En hebt u altijd lust in waarheid gehad, omdat u God liefhebt, Die alleen waarheid is?
6. Vrienden, ik zeg u, bezie deze zaken eens alle. En laat het dan met u maar zo berooid uitkomen als het wil, houdt dan toch alleen het oog daarop gericht, dat er een grote God is in de hemel, Die hier op aarde wonderen doet, al ziet het er ook aan uw zijde nog zo donker uit.
7. Daarom vrienden, ik raad u: legt toch uzelf met deze berooide boedel, ja met uw blind en verhard hart onder dit alles voor de grote God neer. En klaagt u daar maar zo eenvoudig als ge kunt voor de Heere aan. Klaagt dan dat u de Heere zo lang aan uw hart hebt laten kloppen en gij Hem niet hebt willen open doen. Verzoekt Hem om licht, om te mogen zien dat het aan uw wil mankeert en dat dit de grond van uw onmacht is. Dus dat het niet aan de Heere mankeert.
8. Mocht gij daar eens toe komen, tot dit zalige loslaten voor de Heere in deze dierbare handel. Mocht u dan eens zeggen: *Zie hier Heere, hier ben ik, zo goddeloos en zo blind. Wilt Gij mij voor eeuwig verdoemen, ik ben het waardig en Gij zijt rechtvaardig. Er is bij U van eeuwigheid een weg in Uw Zoon, maar U bent niet gehouden om Hem aan mijn ziel te openbaren of om mij tot Hem te*

brengen. Het is dus waar, dat U zult verheerlijkt worden in mijn dood, wanneer ik ter hel zal nederdalen. Maar het is ook waar, dat Gij op het hoogste verheerlijkt kunt worden in mij licht te geven. Dus in mijn bekering. Ja, hier ben ik dan. Ik heb niet één zaak, waar ik iets op kan eisen. Maar Gij merkt toch ook niets in het schepsel aan als Gij het doet. Wel Heere, mocht ik dan van Uw kant eens vrijheid krijgen en geleerd worden hoe ik mij voor U gedragen moet?

O vrienden, het los worden zal de grote zaak moeten worden. Namelijk dit: Ziedaar Heere, met mijn ganse hart geef ik mij aan U over. Ik werp mij in de handen van mijn Rechter. Kom ik om, zo kom ik om. Ja, zie mij dan hier, met een oog van verre op een eeuwige weg bij U in Uw Zoon, over eeuwige afgronden van ontfermende ingewanden tot Uw eigen heerlijkheid heen, zeg ik met mijn gehele hart: Heere, doe met mij zoals het goed is in Uw ogen!

C. Maar volk van God, ook nog een woord voor u.

Staat toch veel naar licht, om de gruwel dezer zonden als een eigen werk des duivels te mogen zien. En hoe zeer gij dus van deze zonden behoort te gruwen. O, mocht u eens aan het treuren raken, totdat Jezus deze zonde in uw hart verbrak en u in de kracht van de Heere Jezus hartelijk en oprecht de strijd aanbinden mocht. De weg weet u, althans in uw verstand. Hoe met een berooide boedel moet worden gehandeld. O, zucht dan om nieuw onderwijs en leiding des Geestes in dezelve.

De tijd zal haast komen dat de zonde u in haar strik niet meer zal houden. Dan zult u ook met deze zonde geen aanstoot of struikelblok meer voor anderen zijn, die nu over u zelf ten verderve vallen, hoewel naar de eeuwige en wijze raad van God. Maar dit lichaam der zonde afgelegd hebbende, zult u door de Heere Jezus Zelf, Die uw Bloedbruidegom is, en Die voor u betaald heeft hetgeen gij geroofd hebt, voor Zijn en uw Vader worden gesteld als een gemeente, zonder ook maar de minste vlek of rimpel of iets dergelijks (Openb. 7: 13-17). Daar wordt in de hemel door één der ouderlingen gevraagd: "Wie zijn toch dezen?" Zulke slechten, zulke onwaardigen in zichzelf. "En vanwaar zijn zij gekomen?" En het antwoord in de hemel was: "Heere, Gij weet het." Toen sprak God: "Dezen zijn het, die uit de grote verdrukking komen; en zij hebben hun lange klederen gewassen, en hebben hun lange klederen wit, gemaakt in het bloed des Lams. Daarom zijn zij voor de troon van God, en dienen Hem dag en nacht in Zijn tempel; en Die op de troon zit, zal hen overschaduwen. Zij zullen niet meer hongeren en zullen niet meer dorsten, en de zon zal op hen niet vallen, noch enige hitte. Want het Lam, Dat in het midden des troons is, zal hen weiden, en zal hun een Leidsman zijn tot levende fonteinen der wateren; en God zal alle tranen van hun ogen afwissen." Amen.

ZONDAG 43 (derde deel)
(Vraag 112)

HET NEGENDE GEBOD

(Het schandelijke en schadelijke van het vals getuigenis geven, alsmede de geboden deugden. Ook de gepastheid van de Heere Jezus in Zijn dadelijke gehoorzaamheid tegen de overtreding van dit gebod)

In de verklaring van de geestelijke zin van dit gebod aan de hand van de uitbreiding door de onderwijzer, hebben wij in de vorige oefening gezien welke zonden hier verboden worden. Nu moeten wij nog stilstaan bij:

- I. De schandelijke afkomst,
- II. Alsook bij de schadelijke vruchten of gevolgen van deze zonden.

I. Eerst dus de schandelijke afkomst van deze zonde, waaruit haar aard en natuur rechtte kennen is. Dan zegt de onderwijzer, ***dat deze zonden eigen werken, des duivels zijn.***

De naam van de duivel is in het Grieks diabolos, lasteraar. Hij heeft ook de eerste valsheid, leugen, laster en bedrog gesmeed. Wij zien dit in Genesis 3 in zijn eerste verleiding van de recht gemaakte mens. Jezus Zelf zegt (Joh. 8:44): "Hij is in de waarheid niet staande gebleven, want geen waarheid is in hem. Wanneer hij de leugen spreekt, zo spreekt hij uit zijn eigen; want hij is een leugenaar, en de vader derzelve leugen."

Dus zijn dan ook al deze zonden niet anders dan eigen werken des duivels. Want toen de mens zijn oorspronkelijke gerechtigheid verloor, heeft de duivel hem daarvoor zijn trekken in de plaats gegeven, en deze worden voornamelijk kenbaar in deze zonde. Hij blaast en port de mens steeds tot dit kwaad aan, zich altijd in zijn eigen werken vermakende. En als nu een mens deze zonde doet en dus deze trek des duivels naar buiten vertoont dan zegt Jezus, dat hij zich daarmee openlijk verklaart uit de vader de duivel. , (Joh. 8:44): "Gij wilt de begeerte uws vaders doen." Jakobus zegt daarom, dat een boze en valse tong door de hel ontstoken wordt (Jak. 3:6).

II. Maar dan moeten wij vervolgens ook nog de schadelijke vruchten en gevolgen van deze zonde bezien, waaruit haar schrikkelijkheid is te kennen. De onderwijzer zegt, sprekende van deze zonde: ***Tenzij dat ik de zware toorn Gods op mij laden wil.*** Met het doen van deze zonde haalt men dus de zware toorn van God over zich.

De reden hiervan is, dat God Zelf enkel waarheid is (Jer. 10:10): "Maar de Heere God is de Waarheid; Hij is de levende God en een eeuwig Koning." Hij is een God, Die niet liegen kan (Titus 1:2), een God der waarheid (Jes. 65:16), Die de mens naar Zijn beeld heeft gemaakt (Ef. 4:24). En Die dus lust heeft aan waarheid in het binnenste (Psalm 51 : 8). Dit is dus de staat, waarnaar elk mens moet worden hersteld.

En hieruit vloeit nu voort, dat God uit liefde tot Zichzelf en tot Zijn eigen deugden alle werkers der ongerechtigheid haat. Hij heeft er een gruwel van (Psalm 5:6-7). Daarom zegt de profeet (Hab. 1:13): "Heere, Gij zijt te rein van ogen, dan dat Gij het kwade zoudt zien, en de kwelling kunt Gij niet aanschouwen." En als in Spr. 6 :16-19 de zes en zeven kwaden genoemd worden, waaraan de ziel des Heeren een gruwel heeft, dan lezen wij daar: "Een valse tong; een hart, dat ondeugdzame gedachten smeedt; een valse getuige, die leugenen blaast; en die tussen zijn broederen krakelen inwerpt." O,

als de Heere iemand licht geeft, dan ontvangt, hij ook iets van die oprechte haat tegen dat kwaad, gelijk wij dit bij David lezen (Psalm 101:7): "Wie bedrog pleegt, zal binnen mijn huis niet blijven. Die leugenen spreekt, zalvoor mijnogen niet bevestigd worden." En Psalm 119:104: "Uit Uw bevelen krijg ik verstand, daarom haat ik alle leugenpaden."

Daarom kan het niet anders zijn of de bedrijver van deze zonden haalt de zware toorn van God over zichzelf.

- Hij doet dat hier in het tijdelijke. Want God beveelt aan de aardse rechters (Deut. 19:16-21) dat zij hier in de tijd dezulken zullen straffen en alzo de boze uit hun midden zullen wegdoen. En wel, opdat anderen het zouden horen en vrezen, en niet meer zouden voortvaren om zulks te doen. Ja, hier mocht het oog des rechters niet verschonen. Hier moesten zij recht doen, ziel om ziel, oog om oog, tand om tand, hand om hand, voet om voet. Dus moesten zij aan een valse getuige doen gelijk hij aan zijn broeder dacht te doen. Salomo zegt (Spr. 19:5, 9), dat zulk één niet onschuldig zal zijn en dat hij niet ontkomen zal. Ja, om deze reden dreigt God (Psalm 50: 22) dat Hij dezulken zal verscheuren, zonder dat iemand hen zal kunnen redden. Dit blijkt uit de samenhang daar.
- En ook haalt die mens het eeuwig oordeel over zijn ziel (Psalm 5:7): "Gij zult de leugensprekers verdoen." En Openb. 21:8: "En al de leugenaars is hun deel in de poel, die daar brandt van vuur en sulfer; hetwelk is de tweede dood." Wij lezen dat zij zullen vergaan (Spr. 19:9). O, wanneer de Heere de schrikkelijkste gevolgen van een zonde noemt, dan zegt de Heere dit zo, dat derzulken deel zal zijn bij de geveinsden. Want valse mensen hebben het zwaarste oordeel te wachten, ja het onderste van de hel. Openb. 22:15: "Maar buiten zullen zijn de honden, en een iegelijk, die de leugen liefheeft en doet", enz.

Bezien wij nu hoe gruwelijk de gesteldheid des harten van een zondaar is, die door het plegen van deze zonden als met sprekende daden zegt, *dat hij de zware toorn van God op zich laden wil*, naar het woord van de onderwijzer. Vrienden, hieruit blijkt de moedwilligheid en gruwel van deze zonde, zoals deze is een opstand tegen God. O, wanneer men dit niet ziet, het getuigt van enkel blindheid. En de arme blinde mens is zo diep gezonken, dat hij wel meent dat hij het leven boven de dood kiest. Maar Salomo zegt dat hij de dood liefheeft (Spr. 8:36). God vraagt in ontferming aan de mens (Ezech. 18:31): "Waarom wilt gij sterven, o huis Israëls?"

En daarom zegt de onderwijzer, dat God in dit negende gebod wil dat al de hier genoemde en hiertoe behorende zonden moeten vermeden worden. Er bijvoegende: *Tenzij dat ik de zware toorn van God op mij laden wil*. Het is hier dus of de onderwijzer dood en leven .voorstelt, opdat een ieder kiezen mocht (Psalm 34:13-14): "Wie is de man, die lust heeft ten leven, die dagen liefheeft om het goede te zien? Bewaar uw tong van het kwaad, en uw lippen van bedrog te spreken."

B. Gaan wij er dan met de onderwijzer toe over de deugden of volmaakte eisen te bezien, welke in dit gebod begrepen zijn. De hier geboden deugden of plichten vinden wij in het laatste lid van vraag 12.

Dan zien wij hier allereerst de voornaamste gronddeugd, waar alle andere deugden uit voortvloeien. De onderwijzer omschrijft deze aldus: ***Insgelijks, dat ik de waarheid liefhebbe.***

God gebiedt hier aan de gevallen mens de herstelling van Zijn verloren beeld, hetwelk in waarheid bestaat. De mens is toch met de duivel niet in de waarheid staande gebleven, maar ligt gevallen in de leugens. En wanneer de mens hieruit wordt

opgericht, of (Kol. 3 :10) "vernieuwd wordt naar het evenbeeld Desgenen, Die hem geschapen heeft", dan ontvangt hij wederom liefde tot dat beeld, om dat ook naar buiten te vertonen.

De Heere gebiedt hier ook tot dit zalig doel Christus lief te hebben, zoals Hij de Waarheid, de zelfstandige Waarheid is. Namelijk de allernauwste vereniging met Hem, zoals Hij is de verdienende oorzaak van de herstelling van het beeld der waarheid. Ja, zoals Hij is het Voorbeeld der waarheid, om dus het beeld van Gods Zoon gelijkvormig te worden (Rom. 8 i 29). God gebiedt hier ook dat de inwoning van de Geest der waarheid in het hart zal vloeien uit de gemeenschap met Christus, zoals Jezus Zijn Geest heeft beloofd (Joh. 14:16-17): "En Ik zal de Vader bidden, en Hij zal u een andere Trooster geven, opdat Hij bij u blijve in der eeuwigheid; namelijk de Geest der waarheid, Welke de wereld niet kan ontvangen; want zij ziet Hem niet en kent Hem niet; maar gij kent Hem; want Hij blijft bij ulieden en zal in u zijn."

Uit dit alles volgt dat de grote Wetgever hier gebiedt:

1. *De Drie-enige God, het Goddelijke Wezen als enkel waarheid lief te hebben.* Dus verenigd te zijn met en gemeenschap te oefenen met de Vader, in de Zoon, door de Heilige Geest, als de Waarheid en als de levende God (Jer. 10:10).
2. Ook gebiedt de Heere hier het Woord der waarheid, omdat het Gods Woord is, lief te hebben. En daarbij tevens de Goddelijke zin in dat Woord. God gebiedt hier door het Woord der waarheid wedergeboren te zijn (Jak. 1:18), en door de Geest der waarheid in alle waarheid geleid te zijn (Joh. 16:13). Dat wil zeggen, geleid te zijn in de Goddelijke zin en in de uitleg van het Woord. Want vrienden, wanneer wij onze zin in de Bijbel willen inbrengen, dan kan van ons niet worden gezegd dat wij de waarheid liefhebben. Men mag toch geen vrede maken ten koste van de waarheid, want het is de waarheid Gods.
3. En tot dit alles gebiedt de Heere hieraan elk mens de verandering van hart en staat. En wel dat hij waarheid zal hebben in zijn binnenste, want daarin heeft God lust (Psalm 51:8). Waarheid in het overgeven van zijn hart aan de Heere, ongedeeld en volkomen (Jes. 61:8). Dat wij de roef in ons brandoffer zullen haten, gelijk God het recht liefheeft en zulks haat. En wanneer men dan klaagt dat men hiertoe geen kracht heeft, o, dan staat er als in één adem een grote belofte bij. God zegt: "Ik zal geven dat hun werk in der waarheid zal zijn." Dus wordt hier dan wel in het bijzonder geëist God te zoeken om Hem te vinden, en om dit alles te verkrijgen. Want vrienden, zonder de hier genoemde zaken, welke toch behoren tot deze gronddeugd van de waarheid lief te hebben en daarmede verenigd te zijn, kan er niet één andere deugd plaats hebben of worden beoefend.

Maar bezien wij vervolgens nog al de andere deugden, welke uit deze gronddeugd voortvloeien en hier geboden worden. Doen wij dit aan de hand van de deugden en plichten, welke de onderwijzer opnoemt. ***Dat ik in het gericht ... oprechtelijk spreke en bekenne***

Eerst dan de eisen, plichten of deugden, welke geboden worden in de aardse rechtbanken.

- (1) Hier wordt aan de *aardse rechters* geboden in het gericht volmaakt waarachtig te zijn. Dus dat zij zullen zijn en handelen als (Ex. 18:21) "waarachtige mannen, God vrezen, de gierigheid hatende." Zij zouden het gericht Gode houden, en niet de mensen. Zie ook Deut. 1:16-17 en 16:18-20.
- (2) Hier wordt aan de *getuigen in het gericht* geboden waarachtig te zijn. Zij zullen oprecht zijn, daar waarlijk een taak moeten hebben en dan ook zonder omzien naar

- de linker- of rechterzijde zuiver de waarheid spreken. Salomo zegt (Spr. 14:25): "Een waarachtig getuige redt de zielen; maar die leugens blaast, is een bedrieger."
- (3) Hier wordt ook aan de *verdedigers of woordvoerders in het gericht* geboden waarachtig te zijn. Dus dat zij naar waarheid zullen handelen en alles in het werk zullen stellen opdat aan hun naaste recht geschiedt. Dat zij daartoe dus alles zullen bijbrengen wat maar enigszins kan dienstbaar zijn tot opening van de ogen van de rechter, opdat deze naar waarheid kan vonnissen. Alle oprechte advocaten zullen dus het goede goed, en het kwade kwaad moeten noemen. Ja, duisternis als duisternis, licht als licht, bitter als bitter, en zoet als zoet moeten stellen. Een wee wordt uitgesproken tegen degenen, die het anders doen (Jes. 5:20).
- (4) En tenslotte wordt ook aan de gedaagden in het gericht geboden waarachtig te zijn. Dus dat zij de waarheid zullen spreken en bekennen. Salomo zegt (Spr. 28:13): "Die zijn overtredingen bedekt, zal niet voorspoedig zijn; maar die ze bekent en laat, zal barmhartigheid geschieden." Aldus deed de Heere Jezus Zelf in het gericht (Matth. 26:63-64). Toen Kájafas Hem bezwoer, beledde de Heere dat Hij Die was, Welke hij gezegd had, namelijk de Christus, de Zoon van God.

Maar letten wij vervolgens ook op de eisen, plichten of deugden, welke buiten de aardse rechtbanken worden geboden. Dus in alle andere handelingen ten aanzien van de naaste. Hier wordt volmaakt geëist of geboden dat wij altijd van rondsom zuiver vierkant zijn. De onderwijzer zegt: ***Dat ik in alle andere handelingen de waarheid oprechtelijk spreke en bekenne.***

Dus dat men met zijn hart, in liefde der waarheid, bedachtzaam en zo duidelijk als men maar kan, en ook tot een heilig doel, altijd voor, tegen of ten aanzien van de naaste waarheid spreekt. Het ja moet dus altijd en eeuwig ja, en het neen altijd en eeuwig neen zijn. God belooft (Psalm 15:1-2): "Die met zijn hart de waarheid spreekt, die zal verkeren in Gods tent, en wonen op de berg Zijner heiligheid." En gebiedt God (Zach. 8:16): "Spreekt de waarheid, een iegelijk met zijn naaste; oordeelt de waarheid en een oordeel des vredes in uw poorten." En Ef. 4:25: "Legt af de leugen en spreekt de waarheid, een iegelijk met zijn naaste; want wij zijn elkanders leden."

Hier wordt ook volmaakt geëist of geboden een teder hart ten aanzien van de naaste om te dragen en dit ook naar buiten te vertonen. Daarvan zegt de onderwijzer: ***dat ik ook mijns naasten eer en goed gerucht naar mijn vermogen voorsta en bevordere.*** Dus dat wij zo van onze naaste spreken en zijn deugden zo bekend maken, dat zijn goed gerucht tegen alle kwade verdachtmakingen en valse beschuldigingen in wordt verdedigd en bevorderd. En wel met het ganse hart, uit liefde tot de eer van de naaste, tot zijn glans en luister, welke God wil dat op hem zal liggen. Zo handelde één van Sauls knechten ten aanzien van David (1 Sam. 16:18). Deze roemde zo van Davids deugden bij Saul, dat Saul David zeer beminde en hem tot zijn wapendrager aanstelde. Aldus handelde ook Jonathan ten aanzien van David (1 Sam. 19:4-7). Deze verdedigde de zaak van David zodanig bij Saul, dat David weer voor het aangezicht van Saul was als gisteren en eergisteren.

Ja, God gebiedt dit met nadruk (Spr. 31:8): "Open uw mond voor de stomme, voor de rechten van allen, die omkomen zouden." Want (Spr. 22:1): "De naam is uitgelezer dan grote rijkdom, de goede gunst dan zilver en goud." En dit is niet alleen waar ten aanzien van onszelf, maar ook ten aanzien van onze naaste, die wij moeten liefhebben als onszelf.

Ons staat ook nog te letten op die deugden en plichten, welke behoren onder die, welke de onderwijzer aanwees, en welke ook geboden worden ter volmaakte betrachting.

- (1) Hier wordt geboden *de eigen goede naam voor te staan en te verdedigen*. Men zal dit altijd doen met zijn wandel, welke wel het meest overtuigend is, en wanneer het nodig is ook met woorden. En zulks niet alleen omdat (Spr. 22:1 en Pred. 7:1) de naam beter is dan grote rijkdom, ja dan zilver en goud en dan goede olie, maar ook uit oorzaak van het algemeen belang. Want iemand die zijn naam verliest, wordt onnuttig en onbruikbaar ten goede in de menselijke samenleving. Daarom beveelt Petrus ten aanzien van de verantwoording door de wandel (1 Petrus 3:16): "En hebt een goed geweten, opdat in hetgeen zij kwalijk van u spreken, als van kwaaddoeners, zij beschaamd mogen worden, die uw goede wandel in Christus lasteren." En wat betreft de verantwoording met woorden, om zijn eer voor te staan, Jezus sprak eens tot de Joden, die Hem lasterden en tot Hem zeiden: "Gij hebt de duivel" (Joh. 8:49): "Ik heb de duivel niet, maar Ik eer Mijn Vader, en gij onteert Mij."
- (2) Hier wordt ook geboden, dat men, daarnaar gevraagd zijnde, *altijd bereid zal zijn een oprecht en hartelijk getuigenis te geven* van de Goddelijke waarheid, van Zijn Woord en van het werk Gods in eigen hart en in dat van anderen.
 - God gebiedt dit ten aanzien van de waarheid Gods en van Zijn Woord. Wij lezen het getuigenis van Paulus (Rom. 1:15-16): "Alzo hetgeen in mij is, dat is volwaardig om u ook, die te Rome zijt, het Evangelie te verkondigen. Want ik schaam mij des Evangelies van Christus niet."
 - God gebiedt dit ook ten aanzien van het werk Gods en van Zijn Geest in het eigen hart. Dan beveelt Petrus (1 Petrus 3:15): "Maar heiligt God de Heere in uw harten; en zijt altijd bereid tot verantwoording aan een iegelijk, die u rekenschap afeist, van de hoop, die in u is, met zachtmoedigheid en vreze."
 - En ook ten aanzien van het werk Gods in de harten van anderen, of ten aanzien van de vromen. Dan beveelt Paulus (2 Tim. 1:8-9): "Schaam u dan niet voor het getuigenis des Heeren, noch mijns, die Zijn gevangene ben; maar lijd verdrukking met het Evangelie, naar de kracht Gods, Die ons heeft zalig gemaakt en geroepen met een heilige roeping." En dan vervolgt de apostel in vers 12: "Om welke oorzaak ik ook deze dingen lijd, maar word niet beschaamd. Want ik weet Wie ik geloofd heb, en ik ben verzekerd dat Hij machtig is mijn pand, bij Hem weggelegd, te bewaren tot die dag."
- (3) Onder het hier gebodene behoort ook dat men zichzelf in zijn geestelijke stand zal houden voor diegene, waarvoor God de mens in, Zijn Woord houdt. Dus dat men niet te hoge, en ook niet te lage gedachten van zichzelf zal hebben, maar naar waarheid. O vrienden, het zichzelf zaken aanmatigen, welke men mist, is niet alleen een grote zonde, maar om deze oorzaak verliest menigeen zijn ziel. En zo is het ook aan de andere zijde een grote zonde, ja nog groter zonde, wanneer men aan het werk Gods uit ongeloof en moedeloosheid een andere naam geeft, alsof een ander het gewerkt had. O, klaagt vrij over uw duisterheid, oprechten, maar houdt uw handen van het werk Gods af. Paulus zegt (Rom. 6:11): "Broeders, houdt het daarvoor, dat gij wel der zonde dood zijt, maar dat gij Gode levende zijt in Christus Jezus, onze Heere."

- (4) Voorts wordt hier geboden, wanneer men bij de mensen is, dat men dan in het hart meer met de Heere zal spreken dan met de mensen. Want dat is het zoetste en meest verkwikkende voor de ziel, en daaruit vloeit ook die bedachtzaamheid des harten voort, de spaarzaamheid der woorden en het voorzichtige zwijgen wanneer men met zijn spreken geen vrucht kan doen. Dit deed ook het grote Voorbeeld de Heere Jezus (Matth. 26:63 en 27:12; 14). Maar als het op de eer van Zijn Vader aankwam, dan sprak Hij zeer vrijmoedig (Matth. 26:64). Hiertoe 'beveelt ook Jakobus (Jak. 1:19): "Zijt ras om te horen en traag om te spreken." Dit sluit het dierbare ingekeerde leven in zich, en het hebben van de vreze Gods als een wacht over het hart.
- (5) Onder het hier gebodene behoort voorts ook getrouwheid in het zwijgen over zaken, welke ons zijn toevertrouwd. Dat men die zelfs aan een vertrouwde vriend niet zal oververtellen. Want daaruit komen vele zonden voort. Salomo zegt (Spr. 11:13): "Die getrouw is van geest, bedekt de zaak." Namelijk die zaak, welke hem is toevertrouwd. Hieronder behoort ook het houden van alle mogelijke beloften, verbonden of contracten, wanneer deze althans niet in strijd zijn met Gods Woord. Ja, al zou het dan tot onze schade zijn (Psalm 15:4).
- (6) Hiertoe behoort ook dat men gaarne en met liefde zal aannemen het goede gerucht van de naaste. Ja, dat men ook het kwade omtrent hem niet zo maar in het hart aanvaardt, maar de aanbrengers van dat kwade tegengaat, hen beschaamt, bestraft en de moed om verder kwaad te spreken beneemt. Salomo zegt (Spr. 25 :23): "Een vergramd aangezicht verdrijft de verborgen tong." O vrienden, wanneer wij de valse tongen stuitten en daar geen oren voor hadden, zij zouden wel spoedig beschaamd worden. Het is zo goed, en die mens is er zo goed mee, die niet lichtvaardig en gaarne, maar niet anders dan na duidelijke overtuiging, en zelfs dan nog met innige smart het kwade ten aanzien van de naaste wil aanvaarden.
- (7) En tot al hetgeen hier is gezegd, zal het mede noodzakelijk zijn dat men een drukkend gevoel van zijn diepe onmacht in deze zal hebben. Ja, dat men veel zal bidden om een wacht over zijn hart, mond, tong en lippen, naar het voorbeeld van David (Psalm 141 :3): "Heere, zet een wacht voor mijn mond, behoed de deuren mijner lippen." Daaruit zou voortvloeien dat men zijn tong heilig zou besturen, en het wel overwegen en beproeven van zijn woorden onder het oog des Heeren, vóór men ze uitspreekt. Hoort David eens (Psalm 39:2): "Ik zeide: Ik zal mijn wegen bewaren, dat ik niet zondige met mijn tong." Daarom zegt ook Jakobus (Jak. 3:2): "Indien iemand in woorden niet struikelt, die is een volmaakt man, machtig om ook het gehele lichaam in de toom te houden." Ja hieruit zou ook voortvloeien een meer zuchten tegen de valse tongen van anderen, die ons benadelen, dan dat zelf er maar ijdellijk tegen te woelen. Zo keerde David onder al die dingen maar gaarne naar binnen. Aldus ingekeerd levende, als Simeï hem vloekt, ziet hij daarin direct de hand Gods (2 Sam. 16:5, 10), en dan zegt hij: "De Heere heeft gezegd: vloek David." En ook zegt hij (Psalm 141:8-10): "Doch op U zijn mijn ogen, Heere, Heere! Op U betrouw ik, ontbloot mijn ziel niet. Bewaar mij voor het geweld des striks, die zij mij gelegd hebben, en voor de valstrikken van de werkers der ongerechtigheid. Dat de goddelozen. elk in zijn garen vallen, tezamen, totdat ik zal zijn voorbijgegaan." En ook bidt hij (Psalm 19:15): "Laat de redenen mijns monds en de overdenking mijns harten welbehagelijk zijn voor Uw aangezicht, o Heere, mijn Rotssteen en mijn Verlosser!"

Toepassing

Ziedaar vrienden, u nog weer verder voorgehouden de schandelijkheid en de schadelijkheid van de zonde tegen dit verbod. Alsmede de tegenovergestelde deugden. Wij zullen daaromtrent nu niets meer zeggen, omdat wij in de laatste twee toepassingen uitvoeriger zijn geweest. Daarom zullen wij hier nu alleen nog aantonen de gepastheid van Christus in Zijn lijdelijke en dadelijke gehoorzaamheid als Borg tegen dit verbod. Mocht ieder onzer zich er bij kunnen neerleggen.

En mocht de Heere Jezus zo nog dierbaar en noodzakelijk worden, wel in het bijzonder voor het volk des Heeren.

1. De onschuldige Jezus, Die de Waarheid Zelf is, is door vele valse getuigen in het gericht valselijk beschuldigd. En tenslotte door twee, die zeiden dat Hij God gelasterd had, zodat men zeide (Matth. 26:65): "Hij heeft God gelasterd: wat hebben wij nog getuigen van node?" En vrienden, waarom anders dan dat u die man of vrouw was, die God en Zijn volk gelasterd had, en die leefde in de verheffing van uw hart? En wel opdat u in het gericht Gods vrijgesproken zou worden. Ja, zo heeft Hij voor Zijn volk verworven dat er voor hen op aarde in de aardse rechtbanken recht is.
2. De Heere Jezus, als de zelfstandige Waarheid, heeft in en buiten het gericht. altijd aan alle waarheid getuigenis gegeven. En gevraagd zijnde, heeft Hij nooit teveel of te weinig geantwoord. Als Hem (Joh. 18:33) werd gevraagd of Hij de Christus, de Zoon van God was, dan was Zijn antwoord (vers 37): "Hiertoe ben Ik geboren, en hiertoe ben Ik inde wereld gekomen, opdat Ik der waarheid getuigenis geven zou. Een iegelijk, die uit de waarheid is, hoort Mijn stem." En vrienden, waarom anders dan om de valse streken van Gods volk in deze te boeten? Omdat gij, volk van God, u zo menigmaal had onttrokken van het naar waarheid getuigenis der waarheid te geven en dus voor Gods zaak uit te komen.
3. De Heere Jezus had geen driftige of heftige gemoedsbewegingen en Hij gaf geen harde antwoorden als Hij gelasterd werd en Zijn woorden verkeerd werden (Matth. 26:61 en Lukas 23:9). Daar zeiden twee valse getuigen, dat Hij van Jeruzalems tempel gezegd had, *dat Hij die kon afbreken en in drie dagen weder opbouwen*. Maar Jezus antwoordde daarop niets. Hij zweeg stil. En vrienden, waarom anders dan omdat u, als uw woorden verkeerd werden en u ongelijk moest lijden, dan een lange en driftige tong had? Dus omdat Hij een dekkleed voor zulk een monster wilde worden.
4. Ja, wat is de Heere Jezus ook menigmaal vals beschuldigd. Dan eens, dat Hij verbood de keizer schatting te geven (Lukas 23:2). Dan eens dat Hij een vraat en een wijnzuiper was, een vriend van tollenaars en zondaren (Joh. 5:18). Dan weer dat Hij de sabbat brak, welke Hij integendeel juist vervulde. En vrienden, waarom anders dan omdat u een achterklapper was en een valse tong had? Daarom roept Christus uit (Psalm 69:13): "Die in de poort zitten, klappen van Mij; en Ik ben een snarenspeel dergenen, die sterke drank drinken. En vers 8: "Om Uwentwil draag Ik versmaadheid; schande heeft Mijn aangezicht bedekt." En Psalm 22:7: "Ik ben een worm, en geen man; een smaad van mensen en veracht van het volk." Ja, wat is Jezus bespot en verguisd. Wat is in alle opzichten Zijn Naam aangetast! En wat hebben de Joden wel gezocht om Hem vruchteloos te maken onder het volk (Lukas 23:11). Zij deden Hem een blinkend kleed aan, en leidden Hem zo van Pilatus naar Herodes. En in Matth. 26:28-31 lezen wij, dat zij Hem een purperen mantel omdeden, en een van doornen gevlochten kroon op Zijn hoofd zetten. Ook staken

zij een rietstok in Zijn rechterhand, alsof dat een scepter was. Ja, dan vallen zij voor Hem op de knieën en spotten zo met de grote Heiland.

Vrienden, dit waren uw daden, vooral vóór uw bekering. O hoe menigmaal hebt u met de zaak en met het volk van God de spot gedreven. Indien de Heere de ongerechtigheid in u had gezocht, u zou verstomd hebben moeten zijn. En hier deed de Heere Jezus Zijn mond niet open (Jes. 53:7). Als uw ongerechtigheid geëist werd, werd Hij verdrukt.

Wij eindigen met de woorden van Petrus (1 Petrus 3:10, genomen uit Psalm 34:13): *"Wie het leven wil liefhebben, en goede dagen zien, die stille zijn tong van het kwaad, en zijn lippen, dat zij geen bedrog spreken."* Amen.

ZONDAG 44
(Vraag 113)

HET TIENDE GEBOD

(De verklaring van het gebod)

In de vorige oefening beëindigden wij de nadere uitbreiding van de Wetgever door 'het verbieden van bijzonderheden, welke nadelig zijn voor de volmaakte liefde ten aanzien van de naaste, en welke deze verhinderen. Daarin werden die zonden naar buiten ten aanzien van de naaste verboden, welke zich vertonen als takken van een verdorven wortel (het zesde, zevende, achtste en negende gebod).

Nu gaan wij er met de onderwijzer toe over het grote verbod ten aanzien van die verdorven bron en wortel te behandelen. De Wetgever doet ons deze in het tiende gebod in zijn ware aard zien, als waaruit al die takken voortkomen. En dus spreekt ook de onderwijzer daarvan in zondag 44, vraag 113. Daarbij zullen wij wederom bij twee hoofdzaken stilstaan:

- I. De verklaring van het gebod, zoals wij dit vinden in Exodus 20:17.
- II. De opening van de geestelijke zin van het gebod aan de hand van de uitbreiding van de onderwijzer.

I. Dit gebod wordt ons wederom op verbiedende wijze voorgesteld. Letten wij:

- A. op het onderwerp of de inhoud van het verbod; en
- B. op het verbod zelf.

A. Het onderwerp of de inhoud van het verbod wordt door de Wetgever *begeren* genoemd: ***Gij zult niet begeren uws naasten huis; gij zult niet begeren uws naasten vrouw, noch zijn dienstknecht, noch zijn dienstmaagd, noch zijn os, noch zijn ezel, noch iets dat uws naasten is.***

Hier worden de voorwerpen genoemd, ten aanzien waarvan deze kwade werkzaamheid bezig is: uws naasten huis, vrouw, dienstknecht, dienstmaagd, os, ezel, en iets dat uws naasten is. Wie onze naasten zijn, is ons uit het voorgaande gebleken in de verklaring van het vijfde en ook van het negende gebod. Nu moeten wij dus alleen de hier onderscheiden genoemde voorwerpen, welke van de naaste zijn, nader bezien.

Vraag. *Wat wil de Wetgever door het noemen van deze voorwerpen te kennen geven?*

Hierdoor wordt te verstaan gegeven al wat de naaste toebehoort, zonder enige uitzondering. Hetgeen hier dus gespecificeerd wordt ziet op:

- de goederen van de naaste, hypotheek, huizen, landen, enz.
- Voorts op de mensen van de naaste, waarop hij recht of eigendom heeft: zijn vrouw, zijn dienstknecht, zijn dienstmaagd, enz.
- Alsook het vee van de naaste: zijn os, zijn ezel, enz.
- En dan wordt tenslotte nog onbepaald aangewezen dat niets van hetgeen de naaste bezit hier wordt uitgezonderd. En wel opdat de mens, die zo genegen is tot zelfbedrog, geen schuilhoeken zou overhouden om zich te verbergen. Dit

wordt bedoeld door het "noch iets", dat maar van de naaste zou zijn, zonder enige beperking. Of het dan groot of klein is, of de naaste er een wettig recht van eigendom op heeft of niet, daar behoeft men niet naar te vragen. Want in dit verbod wordt zonder meer de kwade werkzaamheid ten aanzien van dit alles verboden.

Dan valt ons nog op dat wij enige verandering vinden in de opsomming van deze voorwerpen in Deut. 5 :21, vergeleken met Exodus 20:17.

- Wij lezen in Exodus 20:17 tweemaal: "Gij zult niet begeren." En in Deut. 5:21: "Gij zult niet begeren, en zult u niet laten gelusten." Dit zou kunnen zijn om daardoor aan te wijzen dat allerlei soorten kwade begeerten ten aanzien van alle voorwerpen verboden worden. Maar ook om aan te tonen dat de allereerst in het hart opkomende begeerlijkheid reeds verboden wordt, nog voordat deze zelfs zich tot de voorwerpen richt. Dit wordt aangewezen door de woorden: "u niet laten gelusten" (Deut. 5:21). Daaraan schijnt de onderwijzer zijn uitdrukking in zijn antwoord te ontleen: *de minste lust of gedachte*.
- Ook wordt in Exodus 20:17 eerst het huis van de naaste genoemd en dan zijn vrouw, en in Deut. 5:21 eerst zijn vrouw en dan zijn huis. Dit zou er op kunnen wijzen, dat dit gebod niet al te zeer doelt op bepaalde voorwerpen, maar veel meer op de kwade werkzaamheid ten aanzien daarvan in het hart. Dus dat het hier steeds weer gaat om dezelfde daad: het begeren. En dat dit ten aanzien van alle voorwerpen verboden wordt. Maar het zou ook kunnen zijn dat hieruit achteraf de zorg van God wordt aangetoond ten aanzien van Zijn Tien Geboden, opdat die alle zouden blijven bewaard. De papisten of anderen mogen nu een gebod uit de wet verwijderen, maar dan kunnen zij het tiental niet meer vol krijgen, want het is nu niet en nooit mogelijk dit tiende gebod te splitsen. Want in geval men dit wel zou doen, zou men altijd in het onzekere blijven wat het negende en wat het tiende gebod zou zijn.
- Ook lezen wij in Deut. 5:21 van "uws naasten akker", welke woorden in Ex. 20:17 niet worden genoemd. Dit zou kunnen duiden opeen nadere verklaring bij het herhalen van de wet in Deut. 5. Dat dus de akker van de naaste ook behoort tot het "iets", dat van de naaste is, hetwelk op de Sinaï (Ex. 20:17) werd aangewezen.

Maar ook en vooral wordt hierdoor te kennen gegeven dat de wet van God altijd dezelfde blijft. Ja dat zelfs voorwerpen worden bedoeld, al is het dan dat zij er bij het geven van de wet nog niet waren, maar die er later wel zouden zijn. Of ook wel andersom. die er in het begin waren, maar later er niet meer zouden zijn.

Om een voorbeeld te noemen: Adam in de staat der rechtheid had het gebod om in de Middelaar Christus te geloven niet. Hij had het ook niet nodig. Maar zulks kan geen reden zijn dat een natuurlijk mens, al ligt hij dan in onmacht gevallen, niet verplicht zou zijn in Christus te geloven, waar zijn leven van afhangt. Want hij is het afhankelijke maaksel Gods, en hij is alle gehoorzaamheid verschuldigd, welke God als zijn Soeverein van hem eist. En dit nog te meer omdat Adam de krachten had om alles te volbrengen wat God eiste. Dit strootje, om het zo maar te noemen, lag daar toen niet. Maar al zou het er gelegen hebben, hij, die over bergen kon, zou er wel overheen gekomen zijn.

Zo was Israël ook ten eerste gehouden het vierde gebod te onderhouden, vanwege de uitvoering uit Egypte en het genot van het heerlijk Kanaän, gelijk wij zien uit de herhaling van dat gebod in Deut. 5. En dus zijn ook wij grotelijks aan dit gebod verbonden door al de weldaden, die wij steeds van de Heere ontvangen,

al zijn deze weldaden dan het eigenlijke Kanaan niet. In het vijfde gebod vinden wij de aandrang door de belofte van een lang leven in Kanaan. En Paulus brengt dit zelfs voor ons over tot "een lang leven op de aarde" (Ef. 6:3).

Zó is het ook hier. Bij de wetgeving op de Sinai had Israël nog geen akkers. Maar bij de herhaling van de wet in Deut. 5, veertig jaren na de eerste wetgeving, hadden twee en een halve stam reeds een erfdeel aan gene zijde van de Jordaan (Deut. 3:12-13). En al de overige stammen stonden toen op het punt om Kanaan als hun erfdeel in bezit te nemen. De Wetgever maakt in dit gebod duidelijk, dat de akkers, die er daarna bij kwamen, mede behoorden tot het in Exodus 20:17 onbeperkt genoemde "iets, dat uws naasten is."

Dit gebod dan verbiedt de zonde van het hart, dus de wortel van het kwaad, ja de gehele natuurstaat.

Maar welke zijn de redenen, waarom de grote Wetgever in dit gebod zo veel bijzondere voorwerpen afzonderlijk noemt?

- De reden hiervan kan niet zijn dat de Wetgever zou willen dat van dit ene gebod meer dan één gebod zou worden gemaakt, gelijk de papisten onbeschaamd willen doen nadat zij een geheel gebod uit de wet hebben verwijderd. Zulks is niet mogelijk. En wel allereerst omdat de voorwerpen in de ene tekst in een andere volgorde worden genoemd als in de andere, gelijk wij reeds zagen.
- Maar dit kan ook niet zijn, omdat er dan zo veel geboden van gemaakt zouden moeten worden als er voorwerpen in te vinden zijn. En dat is ontelbaar. Ge ziet hier dan de boze toeleg van de papisten. Zij maken hier van het tiende gebod twee geboden, en niet meer, omdat zij er niet meer van node hebben. Want zouden zij nog meer geboden uit de wet hebben verwijderd, bijvoorbeeld ook het vierde gebod, dan zouden zij mogelijk van dit gebod er nog wel meer gemaakt hebben, om toch het in de Heilige Schrift genoemde tiental maar vol te maken. Want zij hebben blijkbaar nog wel zo veel ontzag voor de Bijbel, welke uitdrukkelijk van *Tien Woorden* of geboden spreekt, dat zij niet durven zeggen: Wat geeft het eigenlijk of wij maar negen geboden hebben? Zij splitsen dus het tiende gebod om toch de naam te hebben dat zij naar het Woord Gods het tiental geboden bewaren.
- De Wetgever kan niet gewild hebben dat dit gebod gesplitst wordt, want uit de vergelijking van Ex. 20:17 met Deut. 5:21 blijkt dat dit slechts één gebod is. En ook Paulus bevestigt ons dit (Rom. 7:7). Want al hetgeen in dit gebod wordt begrepen brengt hij samen tot het ene onbeperkte gebod: "Gij zult niet begeren."
- Ja, het kan ook niet zijn, aangezien over degenen, die van de wet afdoen, of die tot de wet toedoen, - die dus met de wet spelen - zware oordelen worden bedreigd (Deut. 4:2, 12:32, vergeleken met Openb. 22:18-20).

Als redenen, waarom de Heere zo veel bijzondere voorwerpen in dit gebod specificeert, zouden wij het volgende kunnen noemen.

1. Wij kunnen geen zonde of begeerlijkheid of uitwerking van de natuurstaat noemen, of deze wijst direct op de voorwerpen, waaruit de daden van het hart naar buiten dan voortkomen. Nu zou geen mens ooit zijn zonden kunnen leren kennen, indien hij bij het ontdekkende licht des Geestes zijn zondige gesteldheid ten aanzien van de voorwerpen niet zag. Hieruit volgt dus dat het zeer nodig is dat verschillende voorwerpen worden genoemd.
2. Ook zijn al de hier opgenoemde voorwerpen zulke gewone zaken, welke dagelijks als tegenover het verdorven hart van ieder staan, opdat de mens bij de stukken zal worden overtuigd. Want het is zeer nodig tot dagelijkse, ja gedurende ontdekking

van zonden, dat er zo veel voorwerpen worden genoemd. Vrienden,, elk mens moet de verdorvenheid van zijn grond en wortel, van zijn hart en staat, dagelijks leren kennen tegenover de voorwerpen.

Letten wij in de verklaring van het gebod nu vervolgens op de kwade werkzaamheid ten aanzien van de genoemde voorwerpen. De Wetgever wijst deze aan door het woord "begeren." Bezien wij daarbij eerst de betekenis van het woord, en vervolgens de beschrijving van de zaak.

Wat de betekenis van het woord betreft, de Griekse overzetters vertalen het woord, hetwelk wij vinden in Ex. 20:17, door "het gemoed ergens naar uit te strekken." Of ook wel door "het gemoed ergens naar te doen uitgaan." En ook door "een wel-gevallen in iets hebben." Maar ditzelfde woord vertalen zij in Deut. 5:21 door "naar iets verlangen." Zie ook Micha 7:1. En ook wel door het woord "verkiezen" of "willen."

Wij kunnen, dus van deze zaak in het algemeen de volgende omschrijving geven: *Begeren is een hebbelijke werkzaamheid van de wil des mensen tot iets, waarvan de genieting hem goed, nuttig of aangenaam voorkomt, en waaruit een dadelijke werkzaamheid voortvloeit.*

Ook moeten wij er daarbij op letten:

- a. welk begeerte of begeerlijkheid hier niet,
- b. en welke hier wel bedoeld wordt.

a. Eerst dus de begeerte, die hier niet bedoeld wordt.

1. Hier wordt niet een goede en heilige begeerte bedoeld. Er kan een begeerte zijn naar de Heere en Zijn gemeenschap, naar zijn genieting, naar Zijn Geest, naar de inschrijving van Gods wet in het hart, en naar de zaligheid. Dit schreeuwt David uit (Psalm 42:1-2): "Gelijk een hert schreeuwt naar de waterstromen, also schreeuwt mijn ziel tot U, o God! Mijn ziel dorst naar God, naar de levende God; wanneer zal ik ingaan en voor Gods aangezicht verschijnen?" Psalm 51:12: "Schepp mij een rein hart, o God! en vernieuw in het binnenste van mij een vaste geest." En vers 14: "Geef mij weder de vreugde Uws heils; en de vrijmoedige geest ondersteune mij." En Psalm 119:174: "O Heere, ik verlang naar Uw heil, en Uw wet is al mijn vermakings."
 2. En is er ook een begeerte en verlangen naar de middelen der genade, en naar de stem van God daarin tot het hart. Ja, naar vermeerdering van licht, geloof, liefde en heiligheid, en naar het inwendig onderwijs van de Heilige Geest. Dan zegt David wederom (Psalm 84:2-3): "Hoe liefelijk zijn Uw woningen, o Heere der heerscharen! Mijn ziel is begerig en bezwijkt ook van verlangen naar de voorhoven des Heeren; mijn hart en mijn vlees roepen uit tot de levende God." En Psalm 27:4: "Eén ding heb ik van de Heere begeerd, dat zal ik zoeken: dat ik al de dagen mijns levens mocht wonen in het huis des Heeren, om de liefelijkheid des Heeren te aanschouwen en te onderzoeken in Zijn tempel." En Psalm 85:9: "Ik zal horen wat God de Heere spreken zal; want Hij zal tot Zijn volken tot Zijn gunstgenoten van vrede spreken; maar dat zij niet weder tot dwaasheid keren." En wij lezen in Markus 9:24 dat de vader van het kind met tranen en sterke begeerten riep: "Ik geloof, Heere, kom mijn ongelovigheid te hulp." De discipelen begeerden (Lukas 17:5): "Heere, vermeerder ons het geloof." En David bidt in Psalm 25:4-5: "Heere, maak mij Uw wegen bekend, leer mij Uw paden. Leid mij in Uw waarheid en leer mij, want Gij zijt de God mijns heils; U verwacht ik de ganse dag."

3. Ook een begeerte om in de hand des Heeren ten nutte van anderen te worden gebruikt, naar de uitbreiding van het Koninkrijk Gods en naar de gemeenschapsoefening met Gods volk. De Heere heeft de belofte gedaan (Hoogl. 4:2), dat geen der schapen, welke uit de wastede opkwamen, jongeloos zou verschijnen, maar dat zij allen tweelingen zouden voortbrengen. Daarom bidt David (Psalm 51 :14-15) om de genade en de geest der vrijmoedigheid, zeggende: "Dan zal ik de overtreders Uw wegen leren, en de zondaars zullen zich tot u bekeren." Want de lust van David was in de heiligen en de heerlijken op de aarde (Psalm 16:3).
 4. Ook kan er een begeerte naar de hemel zijn, om daar onmiddellijk God te genieten. Paulus wijst deze met zijn medegenoten aan (2 Kor. 5:2): "Want ook in deze zuchten wij, verlangende met onze woonstede, die uit de hemel is, overkleed te worden."
 Het is niet mogelijk, dat deze begeerten hier worden bedoeld. Want dit woord begeren of lust hebben wordt aan de Heere Zelf toegeschreven (Psalm 68:17, 132:13). Alsook aan de Heere Jezus (Psalm 45) en aan Gods kinderen (Hoogl. 2:3, 5:16, Jes. 26:8, Lukas 10:24, 1 Tim. 3:1, enz.).
 5. Vervolgens wordt hier ook niet een natuurlijke begeerte bedoeld. Er is .toch een begeerte van man en vrouw ten aanzien van elkander. Daarom wordt de vrouw de lust van de ogen des mans genoemd (Ezech. 26:16). Dit zou zelfs in de staat der rechtheid gebleven zijn.
 6. En is er ook een begeerte naar spijs, naar drank en naar rust. Deze begeerte werd zelfs in de Heere Jezus gevonden en, bestond ook in de staat der rechtheid (Gen. 2:9). God had allerlei geboomte geschapen, begeerlijk tot spijs.
 7. En dan is er ook een begeerte naar het nodige onderhoud, gezondheid, wijsheid enz. Dit bad Agur (Spr. 20:7-9): "Twee dingen heb ik van U begeerd, onthoud ze mij niet eer ik sterf: IJdelheid en leugentaal doe verre van mij; armoede of rijkdom geef mij niet; voed mij met het brood mijns bescheiden deels. Opdat ik, zat zijnde, U dan niet verloochene, en zegge: Wie is de Heere? Of dat ik, verarmd zijnde, dan niet stele en de Naam mijns Gods aantaste." Ja, de Heere Jezus Zelf leert te bidden (Matth. 6:11): "Geef ons heden ons dagelijks brood." En ook Jakobus vermaant (Jak. 1:5): "Indien iemand wijsheid ontbreekt, dat hij ze van God begere."
- b. Maar bezien wij nu vervolgens de begeerte, welke hier wel bedoeld wordt. Namelijk een kwade of zondige begeerte. Dit blijkt uit de tevoren reeds genoemde voorwerpen, ten aanzien van welke deze begeerte werkzaam is. Want deze is ten eerste in strijd met de liefde, welke wij aan onze naasten schuldig zijn. Eerst dan waarin deze begeerlijkheid bestaat.
1. Deze begeerlijkheid bestaat niet alleen in bijzondere kwade daden welke uit het hart naar buiten openbaar komen. Maar vooral in een boze hebbelijkheid der ziel. Of wel in een na de val natuurlijke geneigdheid tot het kwade, hetwelk al de begeerten, welke er zijn in de ziel des mensen, kwaad maakt. En uit deze vloeien alle verdere daden in hun trappen, ofwel van trap tot trap, voort. Dit wordt ons duidelijk en onderscheiden aangewezen (Jak. 1:14-15): "Een iegelijk wordt verzocht als hij van zijn eigen begeerlijkheid afgetrokken en verleid wordt. Daarna de begeerlijkheid ontvangen hebbende, baart zonde; en de zonde voleindigd zijnde, baart de dood."
 2. Hier zullen wij ook bewijzen dat deze hebbelijkheid, deze oorspronkelijke begeerlijkheid, waarlijk zondig en kwaad is. En dit tegen de hele en halve

pelagianen en tegen de papisten, welke willen dat deze hebbelijkheid geen zonde zou zijn.

Ja, de eersten willen zelfs beweren *dat Adam en Eva vóór de val hieraan onderworpen waren.*

Maar daarop antwoorden wij dat de kwade hebbelijkheid in strijd is met de wet. Er is dus iets onwettigs in, ja in strijd met de zuiverheid en de volmaaktheid van het beeld Gods. Wie durft dit ontkennen? Maar dan is het ook zonde.

De Heilige Schrift noemt deze kwade hebbelijkheid of oorspronkelijke begeerlijkheid een boom, een fontein, een bronader, die verdorven is (Matth. 7:16, 17). En waar de vruchten boos en de stromen vergiftigd zijn, daar kunnen de boom, de bron en de fontein niet goed zijn. En dus: waar de zondige daden uit voortkomen, dat moet zelf zonde zijn. Ja, wanneer deze hebbelijkheid geen zonde zou zijn, dan zou men ook de erfzonde moeten loochenen. En Jezus zegt uitdrukkelijk (Joh. 3:6): "Hetgeen uit het vlees geboren is, dat is vlees." En in Job 14:4 wordt het genoemd iets onreins uit de onreine, En dus is ook alles zonde, dat men moet bestrijden. Nu zegt Paulus (Gal. 5:24): "Maar die van Christus zijn, hebben het vlees gekruist met de bewegingen en begeerlijkheden." Hij vermaant de eerste begeerlijkheid af te leggen en niet te gehoorzamen, maar deze te doden (Rom. 6:12): "Dat dan de zonde niet heerse in uw sterfelijk lichaam, om haar te gehoorzamen in de begeerlijkheden deszelfen lichaams." En Kol. 3:5): "Doodt dan uw leden, die op de aarde zijn, namelijk de kwade begeerlijkheid." En dus is het zonde.

En hoe is het nu in deze met elk mens, hoofd voor hoofd, ja vroom en onvroom, gesteld?

Of ieder onzer toch zichzelf zag. Want ieder mens, niemand uitgezonderd, komt nu ter wereld met een gedichtsel, of met een hebbelijkheid der gedachten, hetwelk te allen dage alleenlijk boos is (Gen. 6:5). O, hij komt in de wereld met een onordelijk en van al Gods geboden afwijkend hart. Met de heerschappij over zichzelf als het ware in eigen hand, aan God ontworpen. En dus als een overgegeven slaaf van de zonde, ja van de duivel. Ja, zo dodelijk blind, dat hij meent dat zijn vrijheid gelegen is in zijn dienstbaar zondigen en in zijn moeten zondigen. En dus woont er in het geheel geen goed in hem.

Dit zondig beginsel wordt in Gods Woord *begeerlijkheid* genoemd, en wel in een kwade zin (Rom. 7:7-8, Jak. 1:14-15, 2 Petrus 1:4, Judas:16, enz.). Dan eens begeerlijkheden huns harten (Rom. 1:24), begeerlijkheden des lichaams (Rom. 6:12), begeerlijkheid des vleses (Gal. 5:16, 24), kwade begeerlijkheid (1 Thess. 4:5), wereldse begeerlijkheden (Titus 2:12) en begeerlijkheden van de mensen (1 Petrus 4:2). Ook de wereld met haar begeerlijkheid, hetwelk alles dan tot drie soorten wordt gebracht (1 Joh. 2:16): "De begeerlijkheid der ogen, de begeerlijkheid des vleses, en de grootsheid des levens." En ook wel de inwonende zonde, de wet der zonde, het vlees (Rom. 7:17, 18, 23 en 26).

En ten laatste vrienden, ieder bekeerd en wedergeboren mens behoudt tot aan zijn dood toe deze zelfde wet der zonde in zich. Het is wel waar dat de volle heerschappijvoerende en verdoemende kracht van die wet gebroken is.. Maar toch ligt hij dikwijls als een slaaf onder die wet, gebonden onder die kwade begeerlijkheid. O, hij is verkocht, en zo verschilt hij van een natuurlijk mens, die vrijwillig zichzelf verkocht heeft en verkoopt. De christen doet wat hij niet wil, en de natuurlijke mens doet wat hij doen wil. De christen zucht onder en uit zijn banden, en een natuurlijk

mens is vrolijk en weltevreden. Zulk één kwinkleert in zijn banden en gevangenis, en hij spot wel met die anderen.

De zonde woont dus in de gelovigen en omringt hen lichtelijk (Hebr. 12:1). Wij lezen het met nadruk (Gal. 5:17): "Het vlees begeert tegen de Geest, en de Geest tegen het vlees; en deze staan tegen elkander, alsoo dat gij niet doet hetgeen gij wilde." Dit alles is de inhoud van dit verbod van de grote Wetgever.

Toepassing

Ziet vrienden, hier iets gezegd van de plaag des harten, waar elk onzer en alle mensen, hoofd voor hoofd, mede behebt zijn. Hetzij men het weet en gevoelt, of niet weet en riet gevoelt. Maar daar het uur reeds weder gevorderd is, zullen wij het tweede deel van de verklaring van het gebod, alsook de geestelijke zin ervan aan de hand van de uitbreiding van de onderwijzer, voor de volgende oefening bewaren.

Nu zullen wij er toe overgaan in het kort nog iets te noemeter nadere ontdekking, besturing en opwekking.

A. O mens, die in uw blindheid leeft, bent u aan de hand van dit gebod ook al onschuldig?

1. Ik vraag niet hoe u in deze oordeelt. Want onze belijdenis brengt mede dat wij ons hier en overal schuldig noemen. Maar voelt u schuld? Voelt u iets van datgene, wat u gevoelen zoudt in uw hart indien u vol tijdelijke schulden zoudt zijn en dus ten aanzien van het tijdelijke zo onveilig. Ja gevoelt ge u dan in een gedurig gevaar elk ogenblik uit uw doen te geraken? Vrienden, hoe veel zwaarder zijn deze schulden. Maar is het dan niet waar, dat u bij uzelf en in uw gestalte onschuldig voelt?
2. Hebt u dan de wortelzonde van deze en alle zonden niet? Namelijk het gemis van God, en het derven van God en Zijn heerlijkheid (Rom. 3:23). De vervreemding van God en het leven Gods (Ef. 4:18). Vrienden, dit is de oorzaak van uw blindheid en ongevoeligheid, en dat de zonde bij u vrij in- en uitgaat. Er is geen omtuining, er is geen beschutting rondom u. En dit maakt uw staat en toestand zeer onveilig. Want waar geen leven is, daar is geen gevoel.
3. En vrienden, kunt u dan aan de vruchten, die u draagt, uw boom niet leren kennen? Het is toch waar: Of u doet zonden, óf u zondigt nooit. Dit laatste zult u niet durven zeggen, want dat zou tegen onze belijdenis zijn. Maar ik durf wel zeggen dat u geen zonde ziet. Want indien u één zondige daad recht zoudt zien, u zou aanstonds afdalen tot de wortel van binnen, en u zoudt daarmede gevoel en werk voor de Heere krijgen. Evengoed als wanneer iemand u zou wijsmaken dat een boom goed is tot spijs, en u zoudt ontdekken dat de vruchten galnoten of sodomsappelen waren. Dan zoudt u zeggen: Die boom deugt niet. En vrienden, waarom dan zo in het geestelijke niet geoordeeld? O, dit doet de mens de dood aan, dat hij in het geestelijke zo blind is.

Let nog eens op de volgende zaken.

- (1) Gevoelt u nooit de trek naar het verbodene? Als de kerkklok luidt, hebt ge dan nooit lust gekregen om thuis te blijven? Ja, wat anders te gaan doen? En wel hetgeen u op die dag, of hetgeen u nooit doen moogt? En heeft die boze lust bij u het nooit gewonnen?
- (2) En wanneer u in de kerk was, hebt u daar nooit onordelijke bewegingen, nooit zondige en aftrekkende gedachten gehad? Wel zo, dat u niet eens hoorde wat er gepredikt werd? Of hebt u er altijd voedsel voor uw ziel opgedaan. Kon u

daar in de werkdagen altijd nog met smaak aan denken, en verveelde het u wanneer andere mensen onnodige dingen naar voren brachten?

- (3) Bent u nooit onvergenoegd geweest wanneer God u eens op de proef stelde? Wanneer het scheen dat de Heere u voor het tijdelijke arm zou maken, of dat Hij u zeer zou tegenkomen en u verminderen? Was u het dan maar direct met de Heere eens? Of wilde het hart dan niet bukken? Zie maar eens naar binnen. Een ieder weet dat van zichzelf het beste.
- (4) En wanneer u al alles had in de wereld, en alles u maar toevloede, ontbrak het u dan nooit aan een hart dat God de eer gaf en in Hem eindigde? Mankeerde daar dan nooit meer iets aan? Kwam dan nooit die gedachte in uw hart op: Had ik nu maar een kind, een erfgenaam? Of had ik zulk een huis, zulk personeel, zulke beesten, die akker bij dat, enz.? Ik vraag u: Kwam nooit iets daarvan in uw hart op?

Och mens, zucht toch nog opdat God u verlichte, eer u zo verschrikkelijk met open ogen in het verderf stort. Hoe zeer u ook meent dat uw hart goed is, weet en laat het u gezegd zijn, dat het gedichtsel der gedachten van uw hart te allen dage alleenlijk boos is. Dit zegt de Heere (Gen. 6:5). Weet dan dat er in u niets goeds. woont, hoe veel ge u ook moogt verbeelden en menen beter te zijn dan een ander. Want gelijk een bornput zijn water opgeeft, also geef uw hart zijn boosheid op (Jer. 6:7). En dan durft de blinde aardworm, de misser van God en de verenigde met de zonde nog zeggen: *gedachten zijn tolvrij*. O, die zo voortgaat, die wordt een zeer geschikte os voor de bijl. u zijt blind in uw hart en in de Bijbel. Gods volk heeft wel eens medelijden met u, maar zij moeten u daar laten, want het is niet in hun hand. Door uw verkeerdheid en tegenspreken van hetgeen u niet kent, ontwingt u uzelf wel eens uit hun hart en gebed. Maar natuurlijke mensen, het is ook waar, wanneer u weer eens iets ziet en daarover benauwd wordt en aan het roepen raakt, dan roepen zij weer met u mede.

B. Maar vrienden, is hier iemand die nog iets meer ziet en gevoelt van zijn boze wortel dan alleen maar in algemene zin?

1. Dan moet ik tot ontdekking en bekendmaking aan uzelf nog zeggen, indien het waar is dat u enige ontdekking aan dit gebod ontvangen hebt door de door Christus verworven Geest, dat het volgende hiervan het bewijs en gevolg in u zal moeten zijn. Dan zullen de plagen van uw hart u het zwaarste moeten wegen. Dan zal het u wel eens een zieke nacht gekost hebben. Men spot menigmaal met het treuren over zonden, en men noemt zulks wel het hoofd te laten hangen als een bies. En ik prijs die dingen niet, welke aanwensels kunnen zijn van - wat hun grondslag betreft - goede mensen. Maar welke de natuurlijke mensen doen spotten en deze mensen van de weg Gods afschrikken. Maar aan de andere zijde zeg ik u: indien u vanwege uw hart nog nooit het hoofd hebt doen hangen, dan ziet het er waarlijk donker uit.
2. Want van de ontdekking door de door Christus verworven Geest zal het gevolg zijn, dat de bornput van het kwaad, uw aangeboren verdorvenheid; uw neiging tot het kwade en uw afkering van het goede iets is, dat u altijd min of meer bezet. In meer of minder trap en met meer of minder werk voor de Heere zult u daar altijd iets van gevoelen. Iemand die recht ontdekt is, zit met zulk een hart, die gaat er mede naar bed en die staat er mede op. Die gaat er mee bidden, die gaat er mee ten Avondmaal, die zucht er onder. Ja, onder elke predikatie en onder elk middel wacht hij met dat hart op licht, om toch iets te krijgen om dat hart aan het kruis van Jezus te brengen, om sterkte en kracht. Om dus de Heere Jezus op Zijn

aanbieding met het hart aan te raken. Wanneer die mens in het goede bezig is, of onder enig middel verkeert, dan gevoelt hij zijn hart het meest en heeft hij er ook de meeste hinder van. Daar zit deze dan te zuchten en zijn ellendige gedaante te vertonen. Zulk één is geen vijand van het treuren over de zonden meer. Ziet hij een ander treuren, hij gaat er niet tegenin. Hij verlangt daarnaar en zegt dan: Was ik ook zo gelukkig. Het leven van zulk één is dat hij mag treuren en op de rechte wijze naar God bedroefd zijn vanwege zijn diepe verdorvenheid. Dat hij recht mag zien wie God is in Zijn goedheid, liefde en genade in Christus, en welk een monster hij zelf vanbinnen is. Het is zijn leven wanneer zijn hart daarbij los en week mag worden.

3. Die mens ziet zichzelf als de grootste der zondaren, ook al heeft hij tevoren nog zo zedig, burgerlijk, uitwendig godsdienstig en eerlijk geleefd. En waarom toch? O vrienden, hij kent zichzelf van binnen als een godloochenaar, en het gruwelijke hart van zijn medemens ziet of gevoelt hij niet. En daarom, wat zijn naaste dan ook van zijn gruwelijk hart moge zeggen, hij denkt evenwel dat het bij niemand van binnen erger is dan bij hem. Zulk één wordt ook op de rechte wijze aan zijn onmacht ontdekt. Hij kan geen voldoening of rustbij doen en plichten meer vinden. Zijn gerechtigheid en kracht ontvallen hem. De boedel wordt van binnen hoe langer hoe meer berooid. Hij ondervindt dat in hem geen goed woont, ja niet één zucht ten goede. En dat hij dus van alle kanten, ja van rondom een verdorven vat is.
4. Dan ziet de ziel aan de hand van dit gebod haar monsterachtige gesteldheid in het licht van de heiligheid en de rechtvaardigheid Gods, en dus haar eigen vloekwaardigheid. En voor zulk één wordt Jezus op de door de Heere bestemde tijd recht dierbaar als Priester tegen zijn zonde. Ja vrienden, al zou die mens daar staan tot aan het uur van zijn dood, buiten Jezus wil hij en kan hij niet rusten, noch tot zichzelf van vrede spreken. En dat werk zal goed uitkomen.

Het volgende moet ik nog tot uw besturing zeggen.

- (1) O vrienden, zoekt toch laag te werken, en recht te geloven dat u schuldig staat voor een vlekkeloos heilig God, Die uw Wetgever en Rechter is, en dit ook zal zijn in het grote oordeel. Mocht u toch uw vloekwaardigheid en het recht van God zien. O, wat zou dan de grote Borgvoor u noodzakelijk en dierbaar worden.
- (2) En gelooft daarbij, en zucht ook dat God het u recht moge doen zien, dat de wet van u in eigen persoon volmaaktheid eist, en dat deze volbracht moet worden. Ook dat u zijt doodgefallen en dus onmachtig. En wel zo, dat al zoudt ge de straffen van het eeuwige vuur dragen, u deze evenwel nooit zult doordragen, nooit zult voldragen. Ja, u zult deze in eeuwigheid niet te boven komen.
- (3) Vrienden, wat u ook doen moogt, rust toch niet buiten Christus. Rust toch nooit op enige vermindering van de zonden of van de heerschappij derzelve. Ook niet op enige verpozing van uw overtuigingen, of op de gerustheid van uw gemoed. Ook niet op enige letter, ook al weet u de Evangelieweg met uw verstand nog zo goed. Vrienden, u bent voor God niet meer dan ge op uw best in het eenzame voor God zijt. En u weet zelf het beste of u in uw eenzaamheid tot Christus kunt komen en een recht op Zijn Persoon vindt. Och, bedriegt u toch niet. Gaven en algemene werkingen van de Heilige Geest hebben van hun leven reeds hun tienduizenden verslagen.

C. Nog een woord tot u, kinderen van God, in wier hart dit kwade niet weinig woont.

1. Gebeurt het slechts zelden, dat onvergenoegdheid uw hart bezet in hetgeen u geniet en bezit? En dat u met meer genoegen ziet naar hetgeen uw naaste heeft, ook al eigent ge u daarvan niets op onrechtvaardige wijze toe? Wat is dat dan toch een onbetamelijkheid vanbinnen! En wat is het anders dan onheiligheid en ander willen dan God het wil en dan Zijn goede hand bestiert? Wij willen alle andere zaken maar liever overlaten aan de inleiding des Heiligen Geestes Zelf in die verdorven bron. Doch vrienden, wordt die onheiligheid niet reeds grotelijks bewezen door wat zich soms zo schielijk in het hart kan opdoen? Dan is het: Had ik dat land maar, die tuin, dat huis, die knecht, dat dienstmeisje, welke deze vriend of die buurman heeft. Had ik dat beest maar, of die akker, enz. Ja dat schielijke zin krijgen, met verrukking en opwekking van de begeerlijkheid ook Al heeft men in het hart niet het plan om het de naaste afhandig te maken.
2. Vrienden, dit is hetgeen hier verboden wordt, en nog wel duizend andere dingen meer, die daar zo maar van binnen in het hart opkomen. Ja, al die toorn, die wraakzucht, die onreinheid des harten en der gedachten, al die afzwervingen in de dingen buiten God en die van geen nut zijn, bewijzen deze niet de onheiligheid des harten? Al dat hoogschatten van aardse goederen en grootheden, dat deze het hart zo zeer innemen en zulke een brede plaats daar beslaan, wat is het anders dan de hier verboden zonde der begeerlijkheid? En vrienden, zijt ge daar nu geheel vrij van in uw beste plichten, in uw dienst van God, ja zelfs in de kerk? O, wat kan een kind van God toch onroepbaar ver van zichzelf en van de Heere afraken, en wat verstikken al die dingen dan het goede (Matth. 13:7, 22).
3. Dat dit u mocht opwekken om toch veel te staan naar toeneming in licht, om uw verdorvenheid in de grond meer te leren kennen, alsook de gruwel daarvan. En opdat u daaruit meer werk mocht vinden voor de Heere Jezus. Het is wel waar: u zijt aanvankelijk wedergeboren. u zijt de vernieuwing in alle delen door de Geest deelachtig geworden. Maar dit alles is voor u duidelijk bewijs dat u niet geheel vernieuwd zijt. En nu heeft het de Heere behaagd dit zondige deel in u te doen overblijven, opdat u daardoor naar Christus zoudt gedreven en meer geoefend worden.
4. Mocht zo de geestelijke armoede recht dierbaar worden voor uw hart. Het blijven liggen en treuren met dat gehele lichaam der zonden aan de voeten van de Heere Jezus. Het daar blijven wachten op het inwendig onderwijs des Geestes, hoe u gebruik kunt maken van Zijn bloed. Vrienden, men kan het wel zo heel vlug zeggen, met de zonden tot Christus te komen en in Zijn bloed in vrijheid gesteld te worden, en zulks in de weg van inzien in de volmaakte wet, die der vrijheid is (Jak. 1:25). Maar dan is het werkelijk meer in het begrip en verstand, dan in de praktijk. Want als een mens werkelijk met zijn zonden tot Christus komt en Hem aanraakt, dan gaat er immers kracht van Hem uit.
5. Eindelijk en ten laatste, kinderen van God, indien het iemand past, dan past het wel u, dat de zonde, ja de wortelzonde u recht de dood wordt. Want het eeuwig oog van genade is in het bijzonder op u gevallen. Jezus heeft Zijn bloed voor u gestort en dit ook bij aanvang toegepast aan uw zielen. Hij heeft daarmee reeds de hemel voor u ingenomen en er plaats voor u bereid. Ja, Jezus zal daar niet rusten voordat Hij uw zonde volkomen zal hebben ten onder gebracht en Hij u aan Zijn Vader zal hebben voorgesteld zonder enige vlek of rimpel. Daarom zeg ik, dat het u daarom past het er mede op toe te leggen dat dit doel wordt bereikt.
6. Mocht toch uw haat tegen alle zonden als zonde hoe langer hoe groter, ja hoe langer hoe onverzoenlijker worden. En mocht u ook hoe langer hoe meer in oprechtheid toenemen, en ook in de trappen, om de liefde tot God en tot de naaste

te oefenen. En mocht uw liefde tot en uw pogen naar de volmaaktheid in trappen meer en meer toenemen, en ook voor uzelf en voor anderen openbaar worden. U hebt hier veel te staan naar oprechtheid in de strijd. Want zonder strijd is er toch geen kroon. Om dus de zonde afbreuk te doen door haar alle voedsel te onttrekken. Ja, in de vereniging met Christus en in Zijn kracht, door de hulp van Zijn Geest maar gedurig, ja tot aan uw dood toe, af te leggen de oude mens, die verdorven wordt door de begeerlijkheden der verleiding (Ef. 4:22-24): "En dat gij zoudt vernieuwd worden in de geest uws gemoeds; en de nieuwe mens aandoen, die naar God geschapen is in ware rechtvaardigheid en heiligheid."

Wij eindigen met de krachtige aandrang tot heiligmaking van Petrus (1 Petrus 1:14-16): "Als gehoorzame kinderen, wordt niet gelijkvormig aan de begeerlijkheden, die tevoren in uw onwetendheid waren. Maar gelijk Hij, Die u geroepen heeft, heilig is, zo wordt ook gij zelf heilig in al uw wandel. Daarom dat er geschreven is: Zijt heilig, want Ik ben heilig." En ziet dan eens wat u hier toe dringen moet (vers 18-19): *"Wetende dat gij niet door vergankelijke dingen, zilver of goud, verlost zijt uit uw ijdele wandeling, die u van de vaderen overgeleverd is; maar door het dierbaar bloed van Christus, als van een onbestraffelijk en onbevlekt Lam."* Amen.

ZONDAG 44 (tweede deel)
(Vraag 113)

HET TIENDE GEBOD

(De verdere verklaring van het gebod, alsmede de geestelijke zin, naar de uitbreiding van de onderwijzer)

Vraag 113: *Wat eist van ons het tiende gebod?*

Antwoord: *Dat ook de minste lust of gedachte tegen enig gebod Gods in ons hart nimmermeer kome, maar dat wij te allen tijde van ganser harte aller zonden vijand zijn en lust tot alle gerechtigheid hebben.*

- I. Nu staat ons het verbod zelf te bezien. De Wetgever zegt: *Gij zult niet begeren uws naasten huis; gij zult niet begeren uws naasten vrouw, noch zijn dienstknecht, noch zijn dienstmaagd, noch zijn os, noch zijn ezel, noch iets dat uws naasten is.*
- II. De geestelijke zin volgens de uitbreiding van de onderwijzer.

Het voorwerp van dit verbod wordt aangewezen door het woord "gij" in het enkelvoud. En door dit "gij" moeten wij verstaan de vele honderdduizenden Israëlieten, die bij de wetgeving stonden voor de berg Sinaï. Dezen ontvingen dit verbod niet als Israëlieten, want als zodanig raakten hen alleen de burgerlijke wetten en de wetten betreffende de kerkelijke plechtigheden. Maar zij ontvingen dit verbod als redelijke schepselen. Want deze wet stemt toch met de natuurwet overeen, en in de harten der heidenen worden daarvan enige overblijfselen gevonden (Rom. 1 en 2). Daarom hebben de Heere Jezus Zelf en Paulus meermalen mensen van zonden overtuigd met deze zelfde wet van Tien Woorden (Matth. 5 en 19, Rom. 3, enz.). Dezen allen spreekt de Wetgever in het enkelvoud aan. Om een ieder tot zichzelf te brengen en naar binnen te doen keren. En niemand zo zeer op een ander, dan wel op zichzelf zou zien. Ja, opdat een ieder zou mogen weten dat hij in het bijzonder met de grote God en Wetgever te doen heeft en te doen zal hebben, ook dan als Hij de Rechter der ganse aarde zijn zal in de dag van het algemene oordeel.

Nu sprekende van het verbod zelf, letten wij nog op:

- a. hetgeen hier eigenlijk verboden wordt,
 - b. alsook op de hoge noodzakelijkheid van dit verbod, en vervolgens de wijze plaatsing er van aan het einde van de wet.
- a. *Wat wordt hier eigenlijk verboden?*
 - Hier wordt niet alleen de voleindigde begeerlijkheid verboden, waar de dood op volgt. Want dit is bij de stukken in de wet overal verboden.
 - Ook wordt hier niet slechts verboden de zondebarende begeerlijkheid. Ik bedoel die kitteling en dat vermaak, zonder dat de wil volkomen overslaat tot de uitvoering er van. Dit is mede verboden onder de geestelijke zin van elk verbod.
 - Ook wordt hier niet slechts verboden het oprijzen van de begeerlijkheid in het hart, zonder de toestemming van de wil. Ofwel het afgetrokken worden door de eigen

begeerlijkheid. Want dan is het kwaad er reeds en is dit mede verboden in de vorige verboden.

Maar hier wordt ook en vooral het kwaad zelf verboden, veroordeeld, gedoemd en zondig verklaard. Dus de oorsprong er van, de kwade hebbelijkheid, de verdorven boom en wortel, ja de gehele natuurstaat. Namelijk hetgeen Jakobus noemt (Jak. 1:14-15) de eigen begeerlijkheid, eer deze nog verzoekt en aftrekt en de zonde en de dood baart. Hier wordt dus de begeerlijkheid zelf verboden, de onordentelijke staat, de van Gods wet afwijkende hebbelijkheid. En deze is er eer wij haar gevoelen en eer de wil deze toestemt.

Dit bewijzen wij met hetgeen Paulus zegt (Rom. 7:7-8): "Ook had ik de begeerlijkheid -dus dat boze beginsel - niet geweten zonde te zijn, indien de wet niet zeide: Gij zult niet begeren. Maar de zonde, oorzaak genomen hebbende door het gebod, heeft in mij alle begeerlijkheid gewrocht." En door dit laatste moet de nadere uitwerking van deze begeerlijkheid worden verstaan. Paulus spreekt *van die begeerlijkheid, waarvan hij in zijn natuurstaat niet wist dat deze zonde was*. Maar hij was een verstandig man en wist wel dat de daadwerkelijke begeerlijkheid zonde was. Maar toen God hem licht gaf, zag hij dat de wet hem dit leerde. Daarom gaat hij ook verder (Rom. 7:14) om hieruit te bewijzen dat de wet geestelijk is. Ja, deze kwade hebbelijkheid is zonde en wordt hier verboden, omdat God de mens, aan wie Hij eerst dit gebod gaf, recht heeft gemaakt. Dus toen had hij deze kwade hebbelijkheid niet. Nu lezen wij (1 Tim. 1:5): "Het einde des gebods is liefde uit een rein hart." En wij lezen ook (Jer. 6:7), dat gelijk een bornput zijn water opgeeft, alsoo ook het hart na de val zijn boosheid opgeeft. En Matth. 15:19: "Want uit het hart komen voort boze bedenkingen, doodslagen, overspelen, hoererijen, dieverijen, valse getuigenissen, lasteringen."

Zie dan het onderscheid tussen deze zonde en de dadelijke zonde, waartoe wij de volgende voorbeelden noemen.

- Adam en Eva zagen eerst dat de vrucht goed was (Gen. 3:6), daarna kregen zij er begeerte toe. En die begeerte ging van trap tot trap zo ver, dat zij er van aten.
- Achan zag het opperkleed (Jozua 7:21), en daarna nam hij het.
- En hoe nadrukkelijk wordt het één en het ander als zondig beschreven in Jesaja 59:13: "Het overtreden en het liegen tegen de Heere, en het achterwaarts wijken van onze God; het spreken van onderdrukking en afval, het ontvangen en het dichten van valse woorden uit het hart." En dit laatste wijst het onderscheid aan.

b. Voorts zeiden wij nog te zullen beschouwen *de hoge noodzakelijkheid van dit verbod*. En wel tegen allen, die hier de wijsheid Gods durven aantasten en zeggen dat dit gebod eigenlijk overbodig is.. Maar dit gebod is ten hoogste noodzakelijk, want in het bijzonder dit gebod stopt de mens de mond en maakt hem voor God verdoemelijk. Dus is dit gebod als een net, dat een elk moet vangen wanneer de Geest er onder en in mee komt. Hier geldt geen verontschuldiging. O, dit zag Paulus duidelijk toen God hem licht gaf (Rom. 7:7).

Ook is er zulk een duidelijk onderscheid tussen dit verbod en de vorige verboden. De geestelijke zin van de vorige verboden is ook wel, dat men met het hart niet mag begeren, namelijk het leven, de eer, het goed en de naam van de naaste, ja zelfs dat men op een onwettige wijze iets zou willen van hetgeen de naaste toebehoort. Maar dit verbod strekt zich nog verder uit. Want het verbiedt hetgeen nergens anders wordt genoemd, namelijk de kwade staat, de veranderlijkheid, de onvergenoegdheid des harten in hetgeen men is, zo, dat daaruit de begeerten voortvloeien om zelfs op een wettige wijze te bekomen hetgeen van de naaste. is. Ja, daaruit vloeit al de wanorde in

hart en gedachten voort, hetzij wakende, hetzij slapende of dromende (Pred. 5:2, 6). Dit verbod verbiedt dus de begeerlijkheid op zichzelf, zonder daarbij een bepaald voorwerp te beogen.

Maar wij kunnen deze nooit zonder de voorwerpen ontdekken in ons hart. Daarom noemt de Heere zo veel voorwerpen in dit verbod, waar de begeerlijkheid zich op richt. En wij kunnen bij vergelijking nog meer voorwerpen noemen, welke dit verbod verbiedt. Wanneer dus in het hart rijst: had ik zulk een vrouw, zonder nog de minste onkuise begeerlijkheid. Of: had ik dat huis, die knecht, die dienstmaagd, die akker, dat beest, die naam, die achting, dat iets, enz. En zonder dat men dit alles zijn naaste ook maar in het minst misgunt, nog veel minder hem afhandig zoekt te maken.

Eindelijk beschouwen wij *de wijze plaatsing van dit verbod hier aan het einde van de Goddelijke wet.*

1. Hoe zeer is deze gepast achter de tweede tafel van de wet! Want het behoort toch vooral tot deze tafel. Want het verbiedt toch in het bijzonder alle begeerlijkheid, welke strijdt tegen de liefde, die wij aan onze naasten schuldig zijn. Daarom wordt ook in dit verbod bij al de voorwerpen het woord "naaste" dikwijls genoemd.
2. Ook is dit gebod zeer voegzaam aan het einde van de gehele wet geplaatst. Want het behoort mede tot de onordentelijke beweging tegen al de geboden Gods, en daartegen richt het zich ook. De onderwijzer wijst dit zeer terecht aan wanneer hij spreekt van de *minste lust of gedachte tegen enig gebod Gods*. En hieruit moet wel volgen: Wanneer iets zonde is, hetwelk strijdt tegen de liefde tot de naaste, hoe veel meer is dan zonde hetgeen strijdt tegen de liefde tot God. De begeerte staat hier regelrecht en onbegrensd tegenover de liefde. En de liefde tot God en tot de naaste is de vervulling van de wet (1 Joh. 2:15-16). Maar aangezien nu de liefde tot de naaste niet kan bestaan zonder de liefde tot God, is de begeerlijkheid wel ten uiterste tegen de geboden van de eerste tafel, namelijk tegen de liefde, welke wij aan God schuldig zijn.
3. Welk een wijze orde is het bij de Wetgever om dit verbod aan het einde te plaatsen. Het is toch de gewone weg van de Heilige Geest de zondaar daaraan te ontdekken, dat hij God niet heeft gediend, Die het zo waardig is gediend te worden. Dat hij Gods Naam heeft onteerd, Zijn dag heeft ontheiligd, en op wel duizenderlei wijze tegen zijn naaste heeft gezondigd. Nu zal zulk één aan het verbeteren kunnen gaan, hetwelk de mens toch doorgaans eigen is. Maar in dit verbod snijdt God alle verwachtingen van de mens af. Daar toont de Heere hem dat hij volmaakt moet zijn. Dan wordt het van binnen een berooide boedel. Dit doet die mens het opgeven, en hem als een goddeloze; vloekwaardige en onmachtige aan de voeten van Jezus neervallen.
4. En tenslotte zal ook Gods volk hun gehele leven lang hun handen vol hebben en nooit uitgeleerd raken. Vergevorderde christenen zouden mogen denken .dat zij al heel wat waren wanneer zij aan de hand van de wet deze en die dingen in de praktijk mochten brengen. Maar als zij aan het tiende gebod komen, dan zullen zij blijven staan. Dus leert dit gebod aan Gods volk om maar een laag zeil te voeren. Te sterven aan eigen gerechtigheid en kracht, en hun heil buiten zichzelf alleen in Christus te zoeken.

Ook dit gebod wordt door de Wetgever op verbiedende wijze voorgesteld. En wel in de imperatief, in de eerste persoon: *Gij zult niet begeren*. Dat wil zeggen: *Gij zult geen kwade hebbelijkheid hebben*. Er zal geen scheiding zijn tussen God en uw ziel. Gij zult niet zonder genade blijven, daar dan de vlammen van de toorn Gods tegen u

zullen ontbranden. De grote God verbiedt aan ieder, dat deze kwade hebbelijkheid zal zijn in het hart. Elk heeft van binnen iets, dat in hem spreekt en dicteert. Het zegt: *het is niet zoals het behoort*. Hieruit vloeit al de slaafse vrees en de verschrikking voort. Het is wel waar, dat zelfs de verstgevorderde heidenen van de geestelijkheid van de wet, en vooral van dit gebod zijn afgebleven. Toch vinden wij in deze nog wel iets opmerkelijks. Er was een heiden, die zeide: Qui cogitat, crimen habet. Dat is: *die denkt naar hetgeen van een ander is, doet zonde*.

Keizer Antonius zegt, dat zijn moeder hem niet alleen had geleerd zich te onthouden van het kwade te doen, maar ook van het kwade te denken. En Juvenalis zegt in één van zijn verzen (Sat. 13):

Zo wordt de wil tot de zonde zelfs gestraft.

En dan verder:

*Iemand, die maar één zonde bedenkt in zijn gemoed,
bezondigt zich evenzeer als die dezelve doet.*

Dit verbiedt de Heere God in Zijn beschreven Woord en in de bediening daarvan op de aarde. O, zo menigmaal als de wet gelezen wordt, wordt dit verbod vernieuwd. Ja, Gods knechten roepen steeds weer in de Naam des Heeren het een, ieder toe (Ez. 18:31): "Maakt u een nieuw hart." Jer. 7:3: "Maakt uw wegen en uw handelingen goed." Rom. 12:2: "Wordt veranderd in de vernieuwing uwe gemoeds." En Spr. 9:6: "Verlaat de slechtigheden en leeft, en treedt in de weg des verstande."

Ja, de grote Wetgever en Richter der ganse aarde verbiedt hier op de allerplechtigste wijze, uit de donkerheid en het onweder, onder de allervervaarlijkste en allerverschrikkelijkste tekenen van vuur, donder en aardbevingen, van de top van Sinaï. En dit opdat elk mens zich haasten zou om de toekomstige toorn te ontvlieden.

II.

Wij komen nu tot het tweede hoofddeel, ***de geestelijke zin van het tiende gebod, aan de hand van de uitbreiding van de onderwijzer*** (vraag 113).

Staan wij nog in het kort stil bij:

- A. de verboden zonden, en
- B. de geboden plichten of deugden.

A. Van het eerste sprekende, hier wordt elke, ja zelfs de allermiste afwijking van de Goddelijke wet te allen tijde verboden. Gelijk de onderwijzer dit zegt: ***Dat ook de minste lust of gedachte tegen enig gebod Gods in ons hart nimmermeer kome***. Dus niet alleen die begeerlijkheden, welke wij in de vorige geboden vermeld vinden, welke de rede en de wil van de mens hebben overwonnen. Maar vooral alle kwade neigingen, alle niet geheel overeenkomen met alle geboden.

1. Hiertoe behoort dat de boze natuur zelf verboden wordt, als de brandstof, waar het vuur vat op heeft (Rom. 7:7).
2. Onder het hier verbodene behoren ook alle kwade en onordentelijke innerlijke bewegingen. Alle inwendige kitteling en vermaak daarin, of dat heimelijk een behagen hebben (Rom. 1:32). Want dat is toch een bewijs dat de grond of de wortel niet deugt. Hiertoe behoort ook dat verboden worden alle inkomende boze gedachten en zondige dromen zelfs. Dit worden de boze bedenkingen in het hart genoemd (Matth. 15:15), zoals wij lezen van de dwaas (Psalm 14: 1). O vrienden, die zo gering denken over de zonden der gedachten, of denken en durven zeggen dat de gedachten tolvrij zijn, geven daarmede het bewijs in zichzelf dat zij

gebonden liggen onder de overheersende kracht der zonden tegen dit gebod. Want zij spreken alsof God een mens is. O, de zondige gedachten zijn de Heere een gruwel en God straft ze (Spr. 6:18, 15:26, Jer. 4:14 en Matth. 9:4). Al de overleggingen en afdwalingen van het hart zuilen zowel in Gods oordeel komen als de zondige woorden en daden.

Het is wel waar dat er ook inwerpingen van de boze zijn. En wanneer een ziel daaronder zucht, er bedroefd over is en er tegen roept en strijdt, zijn dat haar zonden niet. Het zijn wel zware verzoeken en kwellingen, welke van buitenaf worden ingeworpen. Maar de eigen zonden van de mens zijn de opwellingen of opklimmingen van binnen in het hart. Zoals Jezus eens aan de discipelen vroeg (Lukas 24:38): "Waarom klimmen zulke gedachten en overleggingen in ulieder hart op?"

3. Onder het hier verbodene behoort ook alle blindheid ten aanzien van onze natuurlijke verdorvenheid, onze erfzonde en onze onmacht. Ja daarvoor, dat wij geheel ondeugende zijn en er in ons hart geen goed woont. En dus ook alle onvernederdheid des harten deswege.
4. En tot het hier verbodene behoort ook het geen indrukken nebben van het gevaar, waarin wij zelf van nature en waarin ook onze naasten zijn. O, wanneer men de zonde tegen dit gebod zou zien, men zou zichzelf zien en met de verloren zoon tot zichzelf komen. Dan zou men met grote ontferming over anderen bewogen worden. Men zou niet meer zo vermetel tegen dit gebod ingaan of het verkleinen.
5. Voorts wordt hier ook verboden alle onvolmaaktheid in het goede. Dit is het, wat Gods kinderen zien en wat hen zo ootmoedig voor God maakt. Hieronder wordt verboden:
 - (1) Alle niet strijden tegen de zonde en tegen de bewegingen van het kwaad. Ook alle onkunde, blindheid en verkeerdheid ten aanzien van het doden der zonde door de kracht en de Geest van Christus. Ook het niet ingekeerd leven en werkzaam zijn met de Middelaar, om in en door Hem alles te verrichten. Om door dicht bij Hem te blijven bewaard te worden en tegen alles met genade te worden gesterkt.
 - (2) Hier wordt ook verboden alle verwaarlozen of niet aankweken van de goede bewegingen van de Heilige Geest. Dat men daar niet zorgvuldig in is, niet in vreze wandelt. Dat men ook, wanneer het inwendig wel gaat, dan niet waakt. Want dit behoort tot het bedroeven van de Geest, en dus tot de zonden tegen dit gebod (Ef. 4:30).
 - (3) Ja, hier wordt verboden alle blindheid ten aanzien van ook maar de minste krenking van de wet. Ook alle ontbreken van heilige plannen en voornemens in de sterkte van Jezus. Dat men niet met David zou zeggen (Psalm 119:106): "Ik heb gezworen en zal het bevestigen, dat ik onderhouden zal de rechten Uwer gerechtigheid." Barnabas vermaande die van Antiochië, dat zij met een voornemen des harten bij de Heere zouden blijven (Hand. 11:23).

B. Nu wat het tweede betreft, de hier geboden plichten of deugden.

Hier wordt alle onzondigheid geboden. Alle liefde tot God en tot de naasten met geheel het hart, met geheel de ziel, met geheel het verstand en met alle krachten. Gelijk de onderwijzer zegt: ***Maar dat wij te allen tijde van ganser harte aller zonden vijand zijn en lust tot alle gerechtigheid hebben.*** Psalm 119:104: "Ik haat alle leugenpaden." En vers 128: "Daarom heb ik al Uw bevelen voor recht gehouden, maar alle valse pad heb ik gehaat."

1. Tot het hier gebodene behoort de algehele herstelling uit de gevallen natuurstaat. De onvatbaarheid voor enig kwaad.
2. Onder het hier gebodene behoort alle weerzin tegen en afkeer van het boze. Ja alle scheiding tussen de ziel en tussen de zonde. Dus dat men niet boos in het hart zal zijn, maar haten zal hetgeen God haat. Wij lezen het met nadruk (Amos 5:15): "Haat het boze en hebt lief het goede, en bestelt het recht in de poort. Misschien zal de Heere, de God der heirscharen, aan Jozefs overblijfsel genadig zijn." Zie ook Psalm 119:63.
3. Tot het hier gebodene behoort ook het kruisigen van alle bewegingen en begeerlijkheden van alle hoogmoed. Dat men daarmee in de geest tot het kruis van Christus zal komen. Dus het doden van de leden, die op de aarde zijn (Gal. 5:24 en Kol. 3:5).
4. Ja, hier wordt ook geboden de volkomen vergenoeging. Dus dat men met zijn lot in het geestelijke en in het tijdelijke in alle opzichten tevreden is (1 Tim. 6:6 en Hebr. 13:5).
5. Vervolgens wordt hier ook de, alleruiterste volmaaktheid geboden (Matth. 5:48): "Weest dan gijlieden volmaakt, gelijk uw Vader, Die in de hemelen is, volmaakt is."
6. En hiertoe behoort de oprechtheid in de strijd tegen alle zonden als zonde. Dat men het volkomen met de Heere meent en het houdt aan de zijde Gods, het valle dan zoals het valt.
7. Hiertoe behoort ook de volkomen verloochening van zichzelf en van alles buiten de Heere. Dus geestelijkheid van het hart, aangezien de wet geestelijk is, (Rom. 7:4). Door alles nader tot God opgeleid en gebracht te worden en met het hart te zeggen (Psalm 73:25): "Wie heb ik nevens U in de hemel? Nevens U lust mij ook mets op de aarde."
8. Hier wordt ook geboden een vermaak te hebben in de wet van God naar de inwendige mens (Rom. 7 :22). Vervuld te worden met vruchten der gerechtigheid, welke zijn tot heerlijkheid, prijs en roem van God.
9. En tenslotte wordt hiermede ook geboden het volmaakte, ongekrenkte en ongestoorde bezit van het heilig beeld van God. Ja, te verlangen naar de hemel, om daar de Heere volmaakt en zonder zonden te dienen, en om daar eeuwig met Zijn beeld te worden verzadigd.

Toepassing

Ziedaar, vrienden, de wet van God thans tot een einde gebracht. Ik mag hier nu wel zeggen wat Jezus eens in een andere zin zeide (Joh. 8:7): "Die van ulieden zonder zonde is, werpe eerst de steen op haar." Dus op hetgeen naar Gods Woord is gezegd. Wie onzer kan hier zeggen: "Ik heb mijn hart gezuiverd, en ik ben rein van mijn zonde" (Spr. 20:9)? Laat elk onzer toch naar binnen keren met de verzuchting dat God hem mocht doen zien hoe het er bij staat.

A. Want menigeen meent in zijn verblinding dat hij een onderhouder van de geboden is, zoals de jongeling deed (Matth. 19:20). En wel omdat hij naar de letter van de wet vrij meent te zijn van grove zonden. Maar als de mens aan dit tiende gebod komt en de Heere maar enig licht geeft, dan zal hij daar moeten blijven staan. En o vrienden, hoe gelukkig is hij, die maar de zonden gevoelt en recht gestuit wordt. En hoe ongelukkig is hij, die hier blind blijft, en die met zijn zondige bornput van binnen niet het meeste werk vindt voor de Heere.

Och mens, mocht God u uw ellendestaat eens doen vaststellen en ter harte nemen. U gaat toch zeker naar de eeuwigheid, en wordt u hier zo weggenomen, dan zult u het eeuwig moeten beklagen, en ge zult het in eeuwigheid niet kunnen overdoen.

B. Maar vrienden, is hier iemand die aan de hand van dit gebod door de Geest van Jezus enige ontdekking ontvangen heeft? En die met zichzelf ten einde raad geraakt?

Dan moet ik u zeggen:

Het is wel waar dat de wet volmaakte gehoorzaamheid van elk mens in eigen persoon eist, zonder ook maar de minste krenking. Maar het is ook een eeuwige waarheid, dat de wet geen voldoening door Die weigert, Welke het Evangelie aanwijst. En dit dient tot moedgeving in het zoeken. Het Evangelie wijst op Christus. O vrienden, de Heere Jezus heeft als Borg lijdelijk en dadelijk het recht der wet vervuld. En dat voor de allerellendigste, die maar belang in Hem rekent. Die maar tot Hem komt, zo goddeloos als hij is. Die maar met Hem als Borg handelt over zijn eeuwige staat en zaligheid. En die het van de Vader geleerd heeft Hem aan te nemen voor zijn Borg.

En, daarom moet ik ook, vrienden, tot uw opwekking en besturing nog het volgende zeggen.

1. Er is voor alle door de wet gewonde zielen, ja voor alle door de vorst der duisternis gejaagde zielen ontkoming op de berg Sion en te Jeruzalem. En daarmede bedoel ik bij Jezus, de Koning van Sion. O, wat het ongeloof ook zeggen moge, Hij is een machtig Koning. Daarbij is Hij een Leraar met macht, Die de ogen der blinden openen wil. Die hun als Profeet wil leren hoe zij met hun zonden, banden, vijanden, ja met het ganse verraad van binnen tot Hem als Priester moeten komen. Waar Jezus Zijn hand aan legt, daar is niemand te ellendig, en daar is niets tegen bestand. O, Hij weet wel raad om een hart, dat is als een woning der draken, te maken tot een vruchtbaar veld.
2. Daarom vrienden, mocht dit u ernstig maken in het aanhouden. Roept toch sterk en als een onwaardige om de Geest van Jezus. Hij wil de Geest geven aan degenen, die er Hem om bidden. Hij heeft de Geest beloofd (Joh. 16: 7-8) om de wereld te overtuigen van zonde, van gerechtigheid en van oordeel. Want die Geest moet toch uw ogen recht openen, opdat u nog vuiler wordt (Openb. 22:11).
3. Zoekt daarbij ook laag te werken. Bedenkt toch dat u niets te eisen hebt en dat de Heere vrij is. Kunt u de Heere met uw ganse hart vrij verklaren? Wat zou er dan spoedig verandering komen. Het nederigste zoeken wil meer zeggen klagen en loslaten dan maar sterk te eisen.
4. En twijfelt daarbij niet aan de gewilligheid des Heeren om het u te geven. O, zoekt het toch hartelijk te geloven dat het alleen aan uw zijde mankeert. Belijdt dat voor de Heere en geeft u veel in de hand van uw Rechter over. Laat het daar eens los. Geeft toch dat einde, dat u tot hiertoe in uw hand gehouden hebt, eens over in de hand van uw Rechter. O, wie weet hoe spoedig u dan los gelaten zou worden. Vrienden, het is van ouds niet gehoord, wat God doen wil aan een ziel, die daar staat en wacht (Jes. 64:4).

C. Volk des Heeren, gij, die met uw hart hebt moeten toestemmen de kracht van de in het hart wonende zonde, en dan wel in het bijzonder tegen dit gebod. En die daar ook in meer of minder mate gevoel van hebt. Ja vrienden, het is zo. En wel het grote bewijs daarvan is dat u uw ongevoeligheid, uw geesteloosheid, uw harde hart, uw onverschilligheid en uw uitgestrekt zijn naar datgene, wat geen God is, gevoelt. Ja, dat

ge uw onvernederd-zijn u bewust bent, er onder zucht, er *ach en wee* over uitroept voor God.

1. U weet de enige weg om recht evangelisch gevoel en indruk van zonden te krijgen: dat de ziel zoals zij is, met dat onvernederde en afkerige hart het naar Jezus wendt. Daartoe is Hij gekomen, om het recht tegengif tegen de inwonende zonde te zijn. En wel voor allen die belang in Hem rekenen en die Zijn bloed van node hebben. Ziedaar een fontein geopend tegen de zonde (Zach. 13:1).
2. Ja vrienden, u hebt het wel ondervonden dat het gebruik maken van het bloed van de Heere Jezus de enige en de geschiktste weg is om tot rechte vernedering, tot recht gevoel en tot rechte liefdesmart in het hart over de zonden naar God te komen. Om vergeving van en kracht tegen de zonden te verkrijgen. O vrienden, het liefdelijden van Jezus kan en moet ook alleen de rechte zwaarte, het rechte gewicht aan de zonde geven!
3. Zoekt dan tot uw opwekking en volmaking door het geloof in de heiligheid van Christus te schuilen. O, Hij is een mantel voor uw naaktheid. En Hij wil zo gaarne dat Zijn volk gebruik van Hem maakt. Ziet dan ter uitlokking eens hoe gepast Hij is. De heilige Jezus, dat Heilige Gods, dat Heilige, Dat uit Maria geboren is, ja het heilig Kind Jezus is vrij van al deze besmettingen des vleses en des geestes. Want Hij is niet geboren uit de huwelijkswet: "Weest vruchtbaar en vermenigvuldigt"; en dus is Hij niet onder het verbroken werkverbond. Hij is een Vrucht van het Genadeverbond en daarom heeft Hij geen erfzonde. En vrienden, waarom toch? Wel, om met Zijn volmaakte heiligheid en onzondigheid een dekkleed te kunnen zijn voor zondaren, die zichzelf naakt zien.
4. Als Borg was de Heere Jezus hier op aarde in de staat van Zijn vernedering, onnozel, onbesmet, afgescheiden van de zonden en van de zondaren. Hij had dus nooit enige onordentelijke beweging in Zijn gemoed. Ziet dat eens in Zijn opgaan naar Jeruzalem. Als Hij bij de stad kwam, op het veulen van een ezelin de Olijfberg afreed, gelijk dit was voorzegd. De scharen riepen "*Hosanna!*" en richtten allerlei vreugdetekenen aan (Lukas 19). Maar onder al dit aards gewoel verloor Jezus Zijn hart en gestalte niet. Hij werd innerlijk niet vervoerd door al de heerlijke gebouwen, die in Jeruzalem waren en welke Hij naderde. O nee, dan staat er in het genoemde hoofdstuk, dat als Jezus nabij de stad kwam en deze zag, over haar weende en onder dat alles uitriep: "Och, dat gij bekendet, ook nog in dezen uwen dag, wat tot uw vrede dient." Ja toen riep Hij met een stem, welke van zulk een diep ontfermen getuigde: "Maar het is verborgen voor uw ogen." Nooit was er enige ritseling der zonde in Zijn hart. En vrienden, waarom anders dan omdat u die man of vrouw was, die duizenden malen door de aarde, door het aardse en door tijdelijke vreugden uw gestalte verloren had, en vervoerd geworden was vanwege de inwonende zonde? Zulke in de ogen van een heilig God afschuwelijke en walgelijke zondaren ontvangen nu door genade alleen een recht op Zijn Persoon, en wel door wederzijdse vereniging. En zulks opdat zij met al hun zondige gesteldheden in Hem zouden schuilen en in Hem volmaakt zouden gerekend worden.
5. De heilige Jezus had geen brandstof van binnen, waarop het zondige vuur vat kon hebben. Ziet dit eens in Matth. 4 en Lukas 4, als Hij het doelwit was van de vorst der duisternis. Als deze Hem steeds weer met zonden bestormde en deze in Zijn hart zocht te werpen. Dan eens probeerde de duivel Hem op de tinnen des tempels zin te doen krijgen in de aardse heerlijkheden en koninkrijken. Dan weer probeerde hij of er begeerlijkheden in Zijn hart zouden mogen oprijzen en de hoogmoed daar komen mocht. En dan eens verzocht de duivel Hem tot afwijking

van de wet en tot een verzoeken van Zijn Vader door Zich van de tinnen des tempels af te werpen, daartoe de Schrift verdraaiende. Ja, wie zal zeggen wat er wel tussen de duivel en de heilige Jezus daar in de woestijn is omgegaan? Want de duivel was op Jezus losgelaten en hij had lust om zijn pijlen op Hem af te schieten. Ja, Hij werd zelfs door de Geest in de woestijn geleid om verzocht te worden van de duivel. Nog eens, wie zal zeggen welke soorten van inwerpingen Jezus daar heeft ondervonden tegen Zijn lijden en tegen Zijn geloof aan en in Zijn Vader. Wij lezen althans met nadruk (Lukas 4:13): "Als de duivel alle verzoeking voleindigd had, week hij van Hem." Maar slechts voor een tijd. O vrienden, de overste dezer wereld was wel losgelaten en hij kwam wel, maar hij had aan Jezus niets. En waarom toch? Wel daarom, omdat de brandstof voor de zonden en voor de inwerpingen des duivels in uw hart was. En omdat u duizendmaal duizenden malen met de, duivel hebt meegedaan. O, Hij wilde u, zo goddeloos als u was, in Hem in Zijn volmaaktheid rekenen, en u volmaakt heiligen. Hij wilde niet dat de schuld, die u gemaakt had, en de straf, die u verdiend had, op u zouden aanlopen. Ziet dan tot uw uitlokking uit dit alles de onbegrijpelijke liefde van Jezus, om dichtbij Jezus te komen en bewaard te worden.

6. Volk van God, ziet dan uit dit alles, ter bevestiging in de weg der waarheid, dat wet en Evangelie, en ook het rechte gebruik van die beide, niet strijdig zijn. Maar dat zij in de hand des Geestes juist bijzonder goed bij elkaar passen. Want waar de wet het laat liggen, daar begint het Evangelie zijn werk. Dat is immers uw leven, en dat zal het blijven tot aan uw dood toe. O, zoekt toch op die oude paden te blijven, want daar is blijvende vrede. Laat u door een schijn van Evangelielicht, dat evenwel voor degenen, die ogen hebben, louter een werk der wet is, niet aftrekken van hetgeen u hebt geleerd en waarvan u verzekering is gedaan. Want u weet van Wie u het geleerd hebt (2 Tim. 3:14).

Wij beëindigen de behandeling van de wet dan met de woorden van Paulus (Gal. 3:21-2y): "Is dan de wet tegen de beloftenissen Gods? Dat zij verre; want indien er een wet gegeven ware, die machtig was levend te maken, zo zou waarlijk de rechtvaardigheid uit de wet zijn. Maar de Schrift heeft het alles onder de zonde besloten, opdat de belofte uit het geloof van Jezus Christus aan de gelovigen zou gegeven worden. Doch eer het geloof kwam, waren wij onder de wet in bewaring gesteld, en zijn besloten geweest tot op het geloof, dat geopenbaard zou worden. Zo dan, de wet is onze tuchtmeester geweest tot Christus, opdat wij uit het geloof zouden gerechtvaardigd worden. Maar als het geloof gekomen is, zo zijn wij niet meer onder de tuchtmeester. Want gij zijt allen kinderen Gods door het geloof in Jezus Christus. Want zovelen als gij in Christus gedoopt zijt, hebt gij Christus aangedaan. Daarin is noch Jood, noch Griek; daarin is noch dienstbare, noch vrije; daarin is geen man en vrouw; want gij allen zijt één in Christus Jezus. *En indien gij van Christus zijt, zo zijt gij dan Abrahams zaad, en naar de belofte erfgenamen.*" Amen.

ZONDAG 44 (derde deel)
(Vraag 114)

**DE NOODZAKELIJKHEID VAN DE PREDIKING DER WET,
NIETTEGENSTAANDE DE ONVOLMAAKTHEID DER HEILIGEN OP
AARDE**

Vraag 114: *Maar kunnen degenen, die tot God bekeerd zijn, deze geboden volkomenlijk houden?*

Antwoord: *Nee zij; maar ook de allerheiligsten, zolang als zij in dit leven zijn, hebben maar een klein beginsel van deze gehoorzaamheid; doch, alzo, dat zij met een ernstig voornemen niet alleen naar sommige, maar naar alle geboden Gods beginnen te leven.*

Nog steeds zijn wij bezig met de leervan de dankbaarheid van de mens aan God. Wij hebben de noodzakelijkheid en oprechtheid daarvan, ofwel waaruit en waarlangs de werken moeten geschieden om de naam van goede werken te verdienen, nu afgehandeld (zondag 32 tot en met zondag 44, vraag 113). Nu zullen wij dan met de onderwijzer spreken van de onvolkomenheid van deze ware dankbaarheid in dit leven. Dus van de leer van de onvolmaaktheid der heiligen op aarde (vraag 114 en 115). Dit zijn de vragen, welke ons nog resten van zondag 44, onze stof voor dit ogenblik. En ziet hier dan uit hoe de onvolmaaktheid en het gebrek in dankbaarheid in de ziel van een christen wederom ellende wordt. O, de door Christus verlostte verheft zijn ziel naar boven om te loven en te verhogten, en dan zucht hij weer onder zijn gebrek. In deze stof zullen wij de twee voorname hoofddelen behandelen:

- I. De leer van de onvolmaaktheid der heiligen op aarde, of de onvolkomenheid der ware dankbaarheid aan God in dit leven (vraag 114).
- II. De oplossing van een tegenwerping. Wanneer het dan met de heiligen, ja met de allerheiligsten zelfs, in dit leven zo gesteld is, welk doel en welke reden heeft God dan? Waarom is dan de scherpe prediking der wet zo zeer noodzakelijk? (vraag 115)

I. Van het eerste sprekende, letten wij

- A. op de vraag van de onderwijzer, alsook op het doel van deze vraag; en
- B. op het voldoening gevend antwoord.

A. Bezien wij dan de vraag, zoals deze hier voorkomt. Want hetgeen hier gevraagd wordt, is wel onderscheiden van hetgeen in vraag 5 gevraagd werd. Hier wordt gevraagd: ***Maar kunnen degenen, die tot God bekeerd zijn, deze geboden volkomenlijk houden?*** En vraag 5 luidde: *Kunt gij dit al volkomenlijk houden?* Vraag 114 is beperkt tot degenen, die tot God bekeerd zijn, maar vraag 5 richt zich tot alle natuurlijke mensen.

En waarom is er dan dit onderscheid?

In het begin van de Catechismus wordt de wet voorgesteld *als een spiegel*, en tevens om voor een onbekeerde zondaar door de medewerking des Geestes tot een

tuchtmeester tot Christus te zijn. Dus opdat hij door deze vraag: *Kunt gij dit al volkomenlijk houden?* zeer in de engte en in het nauw mocht komen. Want die mens zit in zijn eigen gerechtigheid, in zijn doen en plichten, en hij kent geen andere kracht dan die van zichzelf.

Maar hier in vraag 114 wordt de wet in de leer der dankbaarheid voorgesteld tot een *regel en volmaakt patroon van de dankbaarheid en heiligheid voor een bekeerde en door Christus verlore zondaar*. En wel opdat deze door zulk een vraag niet zijn aangeboren aangezicht zou vergeten. Ja, niet zou vergeten de gruwelijkheid van zijn zonden boven anderen, dewijl deze geschieden tegen meer licht en tegen ontvangen genade. En ook niet de onvolmaaktheid en bezoedeling van al zijn beste plichten. En dit alles opdat hij steeds een voorbeeld van volmaakte wandel en gedrag voor zijn ogen zou hebben, om dus te streven en te jagen naar de volmaaktheid.

En wat betreft het doel van de onderwijzer met deze vraag, willen wij:

a. Eerst wijzen op hetgeen in het voorstellen van deze vraag niet *het doel van de onderwijzer* is.

- De onderwijzer bedoelt niet te ontkennen dat degenen, die tot God bekeerd zijn, Gods geboden houden. Want dan zou het antwoord moeten zijn: Ja, gewisselijk. Want dit maakt toch het grote onderscheid uit tussen een christen en een natuurlijk mens. In het hart van de één is Gods wet overgedrukt, en in het hart van de ander niet. De één bemint Gods wet, de ander haat deze. Wij zien dit in Zacharias en Elisabeth (Lukas 1:6): "Zij waren beiden rechtvaardig voor God, wandelende in al de geboden en rechten des Heeren, onberispelijk." En in David (Psalm 119:97): "Hoe lief heb ik Uw wet; zij is mijn betrachting de ganse dag." En in Paulus (Rom. 7:22): "Ik heb een vermaak in de wet Gods naar de inwendige mens."
- De onderwijzer bedoelt ook niet alle volmaaktheid der heiligen op aarde te ontkennen. Want God leert ons dat er hier op aarde wel een volmaaktheid bij de gelovigen gevonden wordt, voor zo ver zij eens en ten volle gerechtvaardigd zijn. Dit is een volkomen werk.
- Ten opzichte van hun personen zijn zij ten volle vrij van de verdoemende kracht der zonden (Rom. 8:8).
- Ook leert de Bijbel dat er bij de gelovigen hier op aarde een volmaaktheid door toerekening gevonden wordt. Voor zover zij in Christus gerekend en met Hem gedekt, volmaakt zijn (Kol. 2:10): "Gij zijt in Hem volmaakt."
- Voorts leert het heilig Woord ons ook, dat er bij de gelovigen hier op de aarde een volmaaktheid der delen gevonden wordt. Of anders genaamd: *een evangelische rechtvaardigheid*. En wel voor zover de genadige vernieuwing en wedergeboorte zich uitstrekt over al de delen en vermogens van ziel en lichaam. Aldus sprak Hizkia tegen de Heere (Jes. 38:3): "Och Heere, gedenk toch dat ik voor Uw aangezicht in waarheid en met een volkomen hart gewandeld, en wat goed in Uw ogen is gedaan heb." Van deze volmaaktheid of oprechtheid spreekt Jakobus (Jak. 1:4): "Doch de lijdzaamheid hebbe een volmaakt werk, opdat gij moogt volmaakt zijn en geheel oprecht, in geen ding gebrekkelijk."
- En de Schrift leert ons ook dat de ene gelovige boven de andere volmaakt wordt genoemd, vanwege de meerdere vordering in geestelijke kennis en genade. De Heilige Schrift spreekt van kinderen, jongelingen, mannen en vaders in Christussen Paulus sprak van (1 Kor. 2:6): "wijsheid onder de volmaakten." En Paulus vermaant ook aan de volmaakten hetzelfde te gevoelen (Filipp. 3:15). Ook de staat derzulken beschrijft hij duidelijk (Hebr. 5:14): "Maar der volmaakten is

de vaste spijs, die door de gewoone de zinnen geoeffend hebben, tot onderscheiding beide des goeds en des kwaads."

- Ook is het niet de bedoeling van de onderwijzer met dit vragen de gelovigen van het grijpen en jagen naar de volmaaktheid at te trekken. Dus alsof dit toch maar vergeefs werk zou zijn en alsof zij maar tevreden zouden moeten zijn onder de zonde en onder de onvolmaaktheid. O nee, ganselijk niet. Het tegendeel blijkt duidelijk uit het antwoord. Want dat is eigen aan het nieuwe schepsel, waar het woont, daar zucht het om aan de kerker der zonden te ontluchten (Rom. 7:24). Paulus zegt (Filipp. 3:12): "Niet dat ik het alrede gekregen heb, of alrede volmaakt ben; maar ik jaag er naar, of ik het ook grijpen mocht, waartoe ik van Christus Jezus ook gegrepen ben." En vers 14: "Jaag ik naar het wit, tot de prijs der roeping Gods, die van boven is in Christus Jezus." En dit noemt Paulus zelfs volmaaktheid (Filipp. 3:15-17).

b. Maar bezien wij dan vervolgens wat het doel van de onderwijzer met het voorstellen van deze vraag wèl is.

1. Het is het oogmerk van de onderwijzer te spreken naar het hart der gelovigen. En wel om dezulken, die wat te hard van stapel lopen en grote stappen doen, en dus in gevaar zijn hoog van hart te worden, een wat lager zeil te doen voeren. Want zo zouden ze soms laag neerzien op sukkelaars en zich gaan verbeelden alsof zij in dit leven de volmaaktheid wel bereiken. Dit gevaar hier vindt niet zijn oorzaak in de genade. Want genade maakt nederig. Maar in het hart, alwaar de genade valt, woont ook die verdorvenheid. Het is dus tot hun bestwil als de onderwijzer hen wat terug roept. O, wat zal menig kind des Heeren achteraf God danken, dat de Heere hem onder zulke en zulke zonden, bestrijdingen en donkere wegen heeft doen blijven. Wanneer hij maar ziet dat dit de weg geweest is om hem klein te maken en klein te houden. Om hem dus maar veel de knieën te doen buigen, hem te oefenen in de wegen Gods, om hem medelijden te doen hebben met anderen enz. Om hem dus naar buiten nuttig te doen zijn. Die mens moet dan wel eens zeggen: Had ik dat niet gehad, waar zou dan mijn hart wel heengevlogen zijn? Waar zou ik dan wel toe gekomen zijn?
2. Maar het doel van de onderwijzer is ook diegenen van Gods volk, die aan vele moedbenemingen zijn onderworpen vanwege de kracht der nog inwonende zonden, wat op te beuren. En wel door hun te doen zien hoe het hierop aarde met zulke Koningskinderen is gesteld; hoe hier genade en grote verdorvenheden in één hart wonen. En dan tegelijk, hoe zij het merkteken der genade niet moeten zoeken in de gehele vrijmaking van de zonde. Maar wel in hun gesteldheid onder de zonden en ten aanzien van de zonden, en ook ten aanzien van de Heere, gelijk de onderwijzer dit in zijn antwoord overtuigend aantoonst. Aldus legt de onderwijzer de weg des Heeren door dit te vragen aan dezulken bescheidenlijker uit.
3. Maar het is ook het doel van de onderwijzer om met deze vraag de pelagianen op grond van Gods Woord te wederleggen. En ook al hun navolgers, als papisten, socinianen, wederdopers, remonstranten en vele verdorven geestdrijvers, welke ook wel perfectionisten of volmaakteidrijvers worden genoemd, terwijl zij in werkelijkheid drijvers van eigengerechtigheid zijn.

Maar dan vragen wij eerst: Wat verstaat de onderwijzer hier dan eigenlijk door *volmaaktheid*, als hij spreekt van *de geboden Gods volkomenlijk te houden*? Want dit rechte verstaan zal nodig zijn om hier recht achter de staat van het geschil te komen.

(1) De onderwijzer bedoelt hier in zijn vraag: *Kan een tot God bekeerde, dus een gelovige, in dit leven de wet van God in alle opzichten zo onderhouden, dat hij daaraan ten volle kan voldoen?* Dus dat hij met die werken in het gericht van God kan bestaan en hij van geen ongerechtigheid of onwettigheid meer kan worden beschuldigd.

- De onderwijzer bedoelt dus de volmaaktheid ten opzichte van al de delen der wet. En deze bestaat in de onderhouding van al de geboden, ook niet één uitgezonderd (Deut. 4:2 en Jak. 2:10).
- Alsook een volmaaktheid der trappen. En deze bestaat in de volmaakte onderhouding der geboden, zo geestelijk als deze zijn, zonder ook maar het minste gebrek. En deze volmaaktheid is oneindig, aangezien de wet een volmaaktheid eist, welke Gode gelijk is (Matth. 5:48).
- En ook een volmaaktheid der tijden. En dit wil hier zeggen dat men nóóit zondigt (Psalm 119 :44).
- Ja, de onderwijzer bedoelt hier ook een volmaaktheid ten opzichte van de gesteldheid van de onderhouder, dat deze onberispelijk is. En dit wil hier zeggen een onderhouding van al de geboden, zo geestelijk als deze zijn, te allen tijde, met het gehele hart, met de gehele ziel en met alle krachten, met inspanning dus van alle vermogens (Matth. 22:37, Psalm 119:34 en 1 Tim. 1:5).

(2) *Maar wat stellen de dwaalgeesten, welke wij tevoren reeds noemden, hier dan tegenover, en welke redenen voeren zij voor hun beweringen aan?*

De tegenstanders stellen en drijven dat deze genoemde volmaaktheid hier op de aarde plaats heeft en hebben kan bij de gelovigen. Want zij loochenen óf alle hebbelijkheid der zonde, óf daarbij alle tweede oorzaken, en dus alle ware daden van de mens. Ofwel zij schrijven alles of te veel aan de natuur toe. Ja, zo vermetel zijn de papisten in deze, dat zij in het concilie van Trente zelfs een vloek uitspreken over degene, welke dit tegenspreekt (Sessie 6, Can. 18): *Indien iemand zegt, dat het onmogelijk is Gods geboden volkomenlijk te gehoorzamen, ook zelfs voor een mens, die gerechtvaardigd en in de genade is, die zij vervloekt.*

Zij voeren daartoe bij deze stelling nog een tegenwerping aan, welke wij nu ook zullen beantwoorden.

a. Zij zeggen dan: *dat er vele schriftplaatsen zijn, welke aan alle, of althans aan vele gelovigen de volmaaktheid toekennen.* Van elk der aangevoerde soorten teksten zullen wij er maar één noemen. 'Hoogl. 4:7: "Geheel zijt gij schoon, Mijn vriendin, en er is geen gebrek aan u", enz.

Hierop antwoorden wij: dat deze en dergelijke teksten zien op de volmaaktheid der delen, dus de evangelische volmaaktheid. 1 Kor. 2:6: "Wij spreken wijsheid onder de volmaakten" enz. Dit ziet toch duidelijk op de meerdere gevorderdheid van de één boven de ander. Kol. 2:10: "Gij zijt in Hem volmaakt" enz. Maar dit ziet toch duidelijk op de volmaaktheid in Christus door toerekening. En ook Ef. 5:27: "Opdat Hij haar Zichzelf heerlijk zou voorstellen, een gemeente, die geen vlek of rimpel heeft, of iets dergelijks" enz. Maar het is toch duidelijk dat dit eerst zijn vervulling zal krijgen in de heerlijkheid. Dit kan toch niemand tegenspreken.

b. Maar dan zeggen de tegenpartijders vervolgens nog, dat God op vele plaatsen de volmaaktheid aan de gelovigen op aarde gebiedt. Onder andere (Matth. 5:48): "Weest dan gijlieden volmaakt, gelijk uw Vader, Die in de hemelen is, volmaakt is." Jezus leert ook Zijn volk de onvolmaaktheid af te bidden, in het volmaakte voorschrift

(Matth. 6:9-13). En Paulus bidt de gelovigen de volmaaktheid toe (1 Thess. 5:23): "De God des vredes Zelf heilige u geheel en al; en uw geheel oprechte geest, en ziel en lichaam worde onberispelijk bewaard in de toekomst van onze Heere Jezus Christus." Wij antwoorden hierop, dat in deze teksten vooral wordt bedoeld op de volmaaktheid der delen, of op de oprechtheid, ofwel de evangelische volmaaktheid. Want dit blijkt uit de samenhang. Maar ook geeft Gods bevel en ook de uitgestrekte begeerte naar volmaaktheid bij de gelovigen niet te kennen dat deze op aarde te verkrijgen is. O nee, daardoor wordt alleen maar aangewezen dat het daarnaar staan een kenteken van genade en van de nieuwe natuur is. Want deze natuur is nooit tevreden, en mag dit ook niet zijn, tenzij zij deze volmaaktheid bereikt, al zal zij het dan aan deze zijde van de eeuwigheid niet grijpen. En daarbij komt dat uit het bevel van God en uit de naar de volmaaktheid uitgestrekte begeerte der gelovigen duidelijk blijkt, dat de gelovigen hier op aarde niet volmaakt zijn.

c. Dan zeggen de tegenstanders weer, dat er evenwel zo veel voorbeelden van volmaakte heiligen op de aarde zijn. Als Noach (Gen. 6:8), Job (Job 1:1), David (Psalm 119:10), Asa (1 Kon. 15:14), Josia (1 Kon. 23:25), Hizkia (Jes. 38:3), Zacharias en Elisabeth (Lukas 1:6), Paulus (Filipp. 4:13). En zelfs alle gelovigen, want van hen wordt gezegd (Rom. 6:11) dat zij der zonde dood zijn, en (1 Joh. 3:9) dat zij de zonde niet doen, enz.

Hierop antwoorden wij, dat dit alles alleen maar ziet op de volkomenheid van het hart in die heiligen, ofwel op hun oprechtheid of de volmaaktheid der delen. En dit is toch duidelijk, omdat elders hun zware zonden en vallen ook aangetekend staan.

En wat betreft de uitdrukkingen "der zonde dood te zijn" en "niet meer te zondigen", deze moeten worden gebracht tot het verbreken van de heerschappij der zonden en tot de wijze van hun zondigen. Want hun zondigen is niet gelijk aan het zondigen van de natuurlijke mensen.

d. Ook zeggen de tegenstanders, dat het niet onmogelijk is om volmaakt te zijn. Want Jezus zegt (Matth. 11:30): "Mijn juk is zacht en Mijn last is licht." En Johannes zegt (1 Joh. 5:3): "Zijn geboden zijn niet zwaar."

Hierop antwoorden wij, dat dit alleen ziet op het verkwikkelijke, het heerlijke en het hart innemende, dat er in de onderhouding der geboden ligt voor een ziel, welke daar de smaak van heeft. Daarin was het vermaak van David (Psalm 119:174), en ook van Paulus (Rom. 7:22), al moest hij dan in vers 19 zeggen, dat hij het goede, dat hij wilde, niet deed. Maar het kwade, dat hij niet wilde, deed hij.

e. Verder zeggen die dwaalgeesten dan nog dat de heiligmaking in dit leven volmaakt moet zijn. Want deze is toch een werk Gods, dat volmaakt zijn moet. En de Heere heeft een welbehagen in Zijn volk, hetwelk toch niet wezen kan als zij niet volmaakt zouden zijn. Ja, er komt toch ook niemand in de hemel, die niet volmaakt heilig is.

Hierop antwoorden wij dat Gods werken niet altijd volmaakt zijn van het allereerste ogenblik af. Wij zien dit in de eerste schepping. Deze geschiedde om daarna te worden vervolmaakt. Ook heeft de Heere geen welbehagen in Zijn volk, dan alleen in Christus, de Zoon van Zijn welbehagen. Om in de hemel te komen zal het voldoende zijn dat Gods volk in hun sterven het lichaam der zonden aflegt.

f. Dan durven de tegenstanders nog vermetel te stellen dat een gelovige hier op aarde zelfs meer kan betrachten dan hij behoeft te doen. Dus dat hij overtollige werken voor anderen kan doen. Daartoe verdraaien zij op valse wijze de woorden van de

barmhartige Samaritaan, welke deze tot de waard sprak (Lukas 10:35): "En zo wat gij meer aan hem te koste zult leggen, dat zal ik u wedergeven als ik wederkom." En ook de woorden van Paulus (Kol. 1:24), welke spreekt van een vervullen van de overblijfselen van het lijden van Christus in zijn vlees, voor Zijn lichaam, hetwelk is de gemeente.

Hierop antwoorden wij, dat dit behoort tot de verdraaiing van de Schrift, wanneer men zulke zaken legt in de woorden van de Samaritaan. Elk, die het leest, kan het zien.

En wat de woorden van Paulus betreft, deze spreekt van het voordeel, dat zijn lijden zowel als zijn dienst zou doen voor de gemeente van Christus. En daarom ziet dat niet op, hetgeen ontbroken zou hebben aan het lijden van Christus. Maar het ziet op zijn lijden om Christus' wil, dat reeds veel was geweest, terwijl er nog meer aanstaande was, hetwelk bij zou ondergaan. In die zin spreekt Paulus ook van de doding van de Heere Jezus (2 Kor. 4:10) en van de versmaadheden van Christus (Hebr. 11:26).

g. En dan zeggen de tegenstanders nog, dat de verscheidene herhaalde voorstellingen van de volmaakte wet van God geheel vruchteloos, ijdel, ja zelfs vergeefs zouden zijn wanneer de volmaaktheid in dit leven niet zou zijn te bekomen.

Wij antwoorden hierop nu alleen, dat aan de hand van de volgende vraag zal blijken dat het scherpe voorstellen van de wet vele andere nuttigheden heeft dan deze, dat zij de gelovigen hier op aarde tot de volmaaktheid zou leiden.

B. Wij komen tot het antwoord van de onderwijzer op zijn vraag: *Maar kunnen degenen, die tot God bekeerd zijn, deze geboden volkomenlijk houden?*

Dat antwoord van de onderwijzer is dan in algemene zin ontkennend. Hij antwoordt met een volkomen **neen**.

Daarom moeten wij nu de bewijzen uit Gods Woord bezien, welke de volmaaktheid der trappen in de heiligen op de aarde volkomen loochenen.

- (1) Wij lezen (1 Kon. 8:46 en Pred. 7:20): "Er is geen mens rechtvaardig op aarde, die goed doet en niet zondigt." Spr. 20:9: "Wie kan zeggen: Ik heb mijn hart gezuiverd?" En 1 Joh. 1:8: "Indien wij zeggen, dat wij geen zonde hebben, zo verleiden wij onszelf en de waarheid is in ons niet." Daarom zegt Jakobus (Jak. 3:2): "Want wij struikelen allen in vele." En voegt hier dan nog bij dat Jezus Zijn volk leert bidden, zo lang zij dagelijks brood nodig hebben, ook om de dagelijkse vergeving van de zonden en de verlossing van de boze (Matth. 6:12-13).
- (2) Ook moeten wij de getuigenissen van de voornaamste heiligen in het Woord bezien, die hun onvolmaaktheid, ja hun zondigheid belijden.
 - David riep uit (Psalm 35:11): "Om Uws Naams wil, o Heere, vergeef mijn ongerechtigheid, want die is groot." Psalm 32:5: "Mijn zonde maakte ik U bekend, en mijn ongerechtigheid bedekte ik niet. Ik zeide: Ik zal belijdenis van mijn overtredingen doen voor de Heere; en Gij vergaaf de ongerechtigheid mijner zonde. Sela." En Psalm 19:13: "Wie zou de afdwalingen verstaan? Reinig mij van de verborgen afdwalingen."
 - Job zegt (Job 9:2-3): "Ik weet dat het zo is; want hoe zou de mens rechtvaardig zijn voor God? Zo Hij lust heeft om met hem te twisten, niet één uit duizend zal hij Hem antwoorden."
 - En Jesaja getuigt (Jes. 64:6): "Doch wij allen zijn als een onreine, en al onze gerechtigheden zijn als een wegwerpelijk kleed; en wij allen vallen af als een blad, en onze misdaden voeren ons henen weg als een wind." Jeremia zegt (Jer. 19:20): "Heere, wij kennen onze goddeloosheid en onzer vaders ongerechtigheid; want wij hebben tegen U gezondigd."

- En verder kan men dit ook zien in de getuigenissen van Daniël (Dan. 9:5), van de discipelen van Jezus (Matth. 6:30), van Jozef en Nicodemus (Joh. 19:38-39), en van Paulus (Rom. 7:21) enz.
- (3) Bezien wij vervolgens de voorbeelden van die gelovigen, die in zware zonden gevallen zijn.
 - Zoals Noach, die in dronkenschap valt (Gen. 9:21).
 - Lot drinkt zich dronken en valt in bloedschande (Gen. 19:33).
 - Abraham handelt geveinsd met Farao en Abimélech vanwege zijn huisvrouw Sara (Gen. 12:13). Ook ligt hij bij zijn dienstmaagd (Gen. 16:9).
 - Mozes twijfelt of er wel water uit de rotssteen zal komen (Num. 20:10).
 - Job vervloekt de dag van zijn geboorte (Job 3).
 - David valt in doodslag en echtbreuk (2 Sam. 11).
 - Ook Jeremia vervloekt de dag van zijn geboorte (Jer.20: 14).
 - Ziet voorts Jona vluchten en murmureren (Jona 1:3 en 4:1).
 - Zacharias gelooft de woorden van God niet (Lukas 1:20).
 - Jakobus en Johannes zijn wraakgierig (Lukas 9:54).
 - De apostelen twisten wie de meeste wel zal zijn (Lukas 22:24).
 - Petrus verloochent zijn lieve Meester en vervloekt zichzelf (Matth. 26:56-70).
 - Paulus en Barnabas werden op de weg tegen elkander verbitterd, zodat zij vaneen moesten scheiden (Hand. 15:39). Ziet dan eens hoe dit alles op volmaaktheid en onzondigheid gelijk.
- (4) Maar wij moeten hier tenslotte ook onszelf bezien. O vrienden, wie hier maar enig licht heeft, zal wel moeten schrikken om zulks te stellen. Want die zal van binnen wel zo veel vinden, dat hij van buiten geen bewijs van node heeft om deze eeuwige waarheid met zijn hart te bevestigen, dat er op aarde geen volmaaktheid der trappen in de heiligen gevonden wordt. Integendeel, die zal er over moeten klagen, dat hij er zo onroepbaar ver vandaan is. Ja, dat hij met Paulus onder de zonden zucht. En vrienden, is het dan het licht, dat dit openbaar maakt? Dan moet het stellen van de volmaaktheid op aarde wel een dodelijke blindheid zijn.

De onderwijzer geeft in zijn antwoord ook voldoende redenen, waarmede hij zijn ontkennen staft.

1. De eerste reden neemt hij uit de kleine maat der genade, welke zelfs de grootste heiligen op de aarde slechts bezitten. Welke personen bedoelt de onderwijzer als hij van *de allerheiligsten* spreekt?

Daardoor moeten wij verstaan de mannen en vaders in Christus. Mensen, die het meest gevorderd zijn in geestelijke kennis, in genade, in de oefening van het verborgen leven met God, en in de zelfverloochening boven vele anderen, die toch ook mede ware gelovigen zijn. Zoals vóór dezen de verschillende Godzalige patriarchen waren, profeten, koningen en apostelen. En zoals er nu nog verscheiden voortreffelijke leraren en gelovigen zijn, die in het bijzonder door vele oefeningen en kruiswegen nederige mensen zijn, ja groot zijn geworden in tederheid voor God, in geestelijk licht en kennis, en in de praktijk van het christendom. Dezen zijn groot in vergelijking met de kleingelovigen, ja volmaakt in vergelijking met de mingevorderden. Maar in vergelijking met de volmaakte eis van Gods wet, dan hebben zij niet meer dan een klein beginsel.

Want wat zegt de onderwijzer in zijn antwoord aangaande *deze allerheiligsten*? Wel, *zo lang zij in dit leven zijn, hebben zij maar een klein beginsel van deze gehoorzaamheid.*

Dus dit klein beginsel in de gelovigen is een goed, maar evenwel een onvolkomen werk. Om dit beter te verstaan zullen wij dit eens met een vergelijking ophelderen.

Iemand breekt een huis af en hij legt een nieuw fundament, om daarop een volkomen nieuw huis te bouwen. Dit werk is in beginsel goed, maar het is nog niet direct volmaakt. Hierop schijnt Paulus het oog te hebben (Filipp. 1:6): *"Vertrouwende ditzelve, dat Hij, Die in u een goed werk begonnen heeft, dat voleindigen zal tot op de dag van Jezus Christus."*

Daarvan willen wij iets nader zeggen.

Want zo is het hier ook met de begonnen heiligheid, met de waarheid in het binnenste bij Gods beste volk. De grote God heeft Zijn hand aan zulk een mensen aan zulk een hart gelegd, maar het is nog niet voltooid. Dus willen wij iets dieper ingaan op het aangehaalde schriftwoord (Filipp. 1:6).

(1) Het is een goed werk, dat de Heere in de gelovigen begonnen heeft. Ja, het is een werk, dat goed is, want het is een werk van de grote God en van Zijn Geest. Het heeft dus zijn oorsprong van de Vader der lichten en van alle genade. Het is een werk dat uit eeuwige ingewanden der liefde voortkomt. Een werk, waarvan de Meester een Rotssteen is, Wiens werken alle volkomen zijn. Daarom zal ook dit werk op des Heeren tijd zeker zijn volkomenheid krijgen. Dit werk nu heeft God begonnen, want Hij werkt het willen en werken in het hart Zijns volks (Filipp. 2:12-13).

En als tweede oorzaken werkt Gods volk dit werk vrijwillig mede. Maar daarmee gaat het dan juist zoals het gaat wanneer men een goed gebouw gaat maken. Dan zet men zich eerst neder en men overrekenet de kosten. En dit komt hier vandaan, dat wat er ook gebeuren moge, dit werk zal moeten doorgaan. Want zulke ogen zien niet meer terug (Jes. 32:3). Zulk één verschilt zo veel van een dubbelhartig man, die ongestadig is in al zijn wegen (Jak. 1:8). Daarbij wordt dan het oude gebouw afgebroken, want anders kan men geen goed werk maken. Jezus zegt (Matth. 7:16): "Men zet geen nieuwe lap op een oud kleed." Paulus spreekt van eerst sterven en dan leven (Rom. 7). Eigen wil, gerechtigheid en kracht moeten eerst nedergeworpen worden. De bouwers weten dat men eerst opruimen moet.

Ja, de Heere Jezus leert ons (Lukas 6), dat men tot het maken van een goed werk in de grond begint. Men graaft en verdiept, en dan komen het vuil en de modder wel boven. Maar daarna blijkt dat dit het beste werk was. O, het is niet genoeg dat men de besmetting der wereld ontvliedt. Gods Woord is een tweesnijdend scherp zwaard, en dat snijdt alles af waar zulk een ziel aan vast zit. Vrienden, het is niet veel als een werk zo *schielijk omhoog* gaat. Het rechte werk *begint in de laagte* en is aan veel strijd onderworpen.

(2) Zulk een goed werk begint God eerst recht als Hij een nieuw en een goed fundament legt en geeft te leggen, waarop alles wordt neergezet (Matth. 7:24). Een voorzichtig man bouwt zijn huis op een steenrots. Zulk een ziel heeft Jezus leren kennen door openbaring des Geestes door Zijn Woord, en dan wordt er wat anders in de weg der verlossing gezien. O, dit krijgen zulken van de hemel, dat zij zich daarop nederzetten en verlaten. Zij geven zich onbeperkt weg en over, voor de tijd en voor de eeuwigheid.

- Een goed begonnen werk komt voorts overeen met het gemaakte bestek. Zo komt dit werk altijd met de Heilige Schrift overeen, of het deugt niet. Dat is de regel, de toetssteen, daarin zijn de tekeningen en lijnen, waarbij wij ons werk steeds hebben te vergelijken.
- Zulk een begonnen goed werk wil ook wel van nabij gezien zijn. Het is van binnen zo goed als van buiten. Aldus is het ook bij de ziel. Daar worden rechte beginselen

en bedoelingen gevonden, zelfs onder de kracht der verdorvenheden; dat komt later wel openbaar. O, waar God een goed werk begonnen heeft, daar zal het meer of min worden gezien als een stad op een berg. Het is wel waar dat het lang onder de aarde kán liggen als een goed zaad, maar daarna komt het toch op.

- Het is ook een vast werk. Het heeft een grondsteen, een hoeksteen, ook een kapiteel of siersteen. O, daarin is het samengevoegd door al de samenvoegselen der toebrengring (Ef. 4:16). Ja, hun onderlinge gemeenschap met Christus en met elkander is zeer vast door al die samenbindingen van de liefde Gods in het hart, en de liefde tot God en tot elkander (Kol. 2:19).
- En tenslotte is een goed begonnen werk ook zeer duurzaam. Dan mogen de lasregens vallen (Matth. 7:25). De waterstromen mogen omen, de winden mogen waaien en er tegen aan slaan. Het blijft evenwel staan, want het fundament is goed. O, vallen dan dezen en genen af als bladeren in de herfst, waar de Heere een goed werk begonnen heeft, dat zal blijven. Dies zegt ook Paulus ons in de genoemde tekst (Filipp. 1:6): "dat God het voleindigen zal tot op de dag van Jezus Christus." En dit levert weer het bewijs voor het onvolkomene van dit begonnen goede werk in dit leven. *De Heere zal het voleinden.*

Ik heb hier iets van het beginsel willen zeggen, opdat een ieder zijn werk daarbij eens zou bezien. En opdat Gods volk mocht geloven dat God het zal volmaken, en dat daarom al die vrezen van nog eens te zullen omkomen maar voorbijgaande verschrikkingen zijn. O kinderen van God, wanneer u maar meer aan uw weg zou vasthouden, dan zoudt gij meer in sterkte toenemen (Job 17:9). Het is welwaar, als het nacht is, of als het winter is, als het zwaar onweder is en als het stormt, kan men zo geen vordering met zijn werk maken. Maar vrienden, het is in Gods hand. De Heere, Die het begonnen heeft, zal het voleindigen tot op de dag van Jezus Christus.

Wij zullen hier ook in het kort de bewijzen nog aantonen van *de onvolmaaktheid van dit begin, ofwel van het begonnen goede werk in de gelovigen, zo lang zij in dit leven zijn.*

- (1) De gelovigen hebben hier steeds hun handen vol met te strijden tegen de zonde en de inwonende begeerlijkheden, met het doden van de werkingen des vleses. Met bidden en waken, om niet in de verzoeking en in de strik te vallen. Ja, met lopen, om naar het doelwit te grijpen. En daaruit volgt dus dat hun werk nog onvolmaakt is.
- (2) De onvolmaaktheid van de heiligmaking hier in dit leven leert Paulus ons ook duidelijk als hij spreekt van een voortgaan in de heiligmaking en van een voleindigen van de heiligmaking (2 Kor. 7:1), en van de eerstelingen des Geestes (Rom. 8:23). En ook spreekt van *een hier maar ten dele kennen en ten dele profeteren* (1 Kor. 13:2), dan verder sprekende en onderscheidende: Maar als het volmaakte zal gekomen zijn, dan zal het anders zijn. Dan zal hetgeen hier ten dele is, teniet gedaan worden. En dat volmaakte wordt voor de hemel bewaard (Hebr. 12:23).
- (3) Tenslotte bewijzen wij de onvolmaaktheid ook uit de onmacht van de allerheiligsten om Gods wet te onderhouden. Hun klachten gaan steeds over blindheid, verkeerdheid en averechtsheid. O, hoe groter heilige, hoe meer zelfkennis hij in deze heeft, ja hoe meer hij zich voor God als een groot beest ziet. Zo deed Asaf in Psalm 73:22.

2. Staan wij dan nu stil bij de tweede reden, waarmede de onderwijzer zijn ontkennen van een volmaaktheid der trappen in de gelovigen op aarde staft. En deze leidt hij af van de hebbelijke heiligheid, welke in de harten der allerheiligsten is overgedrukt. En wel hoe ver deze gaat. En aldus leidt hij deze reden ook af van hun daaruit voortvloeiende werkzaamheden, als bewijsstukken dat zij de volmaaktheid der trappen op aarde missen. De onderwijzer zegt, van dat slechts kleine beginsel sprekende: ***Doch alzo, dat zij met een ernstig voornemen niet alleen naar sommige, maar naar alle geboden Gods beginnen te leven.***

Wij leggen hier dus eerst een grond. En wel dit, dat in het hart van elke gelovige de heiligheid aanvankelijk wordt ingestort. En dit komt openbaar en wordt gezien door zijn beginnen te leven naar al de geboden Gods, zoals de onderwijzer dit noemt. Dus het wordt gezien uit zijn vruchten en werkzaamheden.

a. Want de benaming van *heiligheid*, of de grondslag van het *beginnen te leven naar al de geboden Gods* - gelijk dit in de Hebreeënbrief gevonden wordt - wijst ons in het bijzonder op een omwending van het hart.

- Dus op een betamelijke afzondering van de wereld (Gal. 1:4).
- Op een reiniging van de zondige onreinheden (Rom. 12:2).
- En op een vereniging met Gods wil, of een bereiding om de Heere naar Zijn wil en voorschrift te dienen.
- Aldus sluit het in een hebbelijke afkeer van alle kwaad, en een hebbelijke neiging en lust tot alle goed.
- Dit is inwendig en uitwendig het kostelijk sieraad van een gelovige, waarvan wij lezen (Psalm 45:14): "Des konings dochter is geheel verheerlijkt inwendig, haar kleding is van gouden borduursel." En Psalm 93:5: "De heiligheid is uwen huize sierlijk, Heere, tot lange dagen." En daarom worden de gelovigen *heiligen* genoemd (Psalm 16:3, Job 5:1, Rom. 1:7, enz.).

b. En ook vertoont dit werk Gods, of deze hebbelijke heiligheid, zich in zijn vruchten en werkzaamheden naar buiten. En wel in een beginnen te leven naar al Gods geboden. Dit is een dadelijke heiligheid des levens, waarvan gesproken wordt (Lukas 1:74-75): "Dat wij, verlost zijnde uit de hand onzer vijanden, Hem dienen zouden zonder vrees, in heiligheid en gerechtigheid voor Hem, al de dagen onzes levens." En 1 Petrus 1:15: "Gelijk Hij, Die u geroepen heeft, heilig is, zo wordt ook gij zelf heilig in al uw wandel." De Godgeleerden noemen dit gewoonlijk de goede werken of de *vruchten van de heiligmaking*. In de Heilige Schrift worden het *vruchten* genoemd, vruchten des Geestes, vruchten der gerechtigheid, vruchten der bekering, en wapenen des lichts. In het algemeen verstaan wij er dus door *alle daden, die geestelijk goed zijn naar de strekking van het Evangelie, en welke de wet eist*.

Zulke werken kunnen wij dan als volgt omschrijven. *Het zijn daden van gelovige of aanvankelijk geheiligde mensen, welke verricht worden door de genade en de hulp van de Geest van Christus, naar de geopenbaarde wil van God, uit het geloof en tot eer van God.*

Hetgeen wij hier gezegd hebben tot een grond gelegd zijnde, willen wij nu nog in het kort bezien wat de gelovigen hierdoor nu hebben, en ook wat zij missen zo lang zij in dit leven zijn. Hiertoe geeft de onderwijzing aanleiding, als hij zegt ***dat de gelovigen een ernstig voornemen hebben*** - maar ook niet meer - waardoor zij niet alleen naar sommige, maar naar al de geboden Gods beginnen te leven.

1. Er is dus bij de gelovigen op de bodem van hun hart oprechtheid in hun beste werken. Ja in de grond is hun hart volkomen met God. Zij hebben (Hand. 11:23)

- een voornemen om bij de Heere te blijven, om voor God te leven, om Hem te zoeken, te dienen en te gehoorzamen. Ja, wanneer het niet ten onder gehouden wordt, is het dienen van de Heere bij hen met een volkomen hart en met een gewillige ziel (1 Kor. 28:9). David zegt (Psalm 119:60): "Ik heb gehaast en niet vertraagd Uw geboden te onderhouden." En hij bidt (vers 80): "Laat mijn hart oprecht zijn tot Uw inzettingen." Dus zijnde gelovigen oprechten en reinen van hart (Psalm 73:1 en Matth. 5:8), oprechten van wegen (Psalm 37:14), rechtvaardigen (Psalm 97:11), gelijk wij ook van Noach en Job lezen.
2. Ook hebben zij in hun beste werken een ongedeeldheid. Het is hun voornemen om naar al de geboden Gods te leven. Dan zonderen zij niet één gebod van Gods wet uit. Het is zoals David zegt (Psalm 119:127-128): "Hoe lief heb ik Uw wet. Ik heb Uw geboden lief." En wel zonder onderscheid, want: "Ik heb al Uw bevelen voor recht gehouden." En zo lezen wij ook van Zacharias en Elisabeth dat zij wandelden in al de geboden des Heeren (Lukas 1:6).
 3. Voorts hebben de gelovigen in hun beste werken ook een standvastigheid. O, dit hun voornemen is toch een ernstig voornemen. Het is een welberaden en een nauwkeurig voornemen, en wel op Jezus' kosten en in Zijn kracht genomen. Daarom vermaant Petrus (2 Petrus 1:10) om zo in een weg van toenemen in heiligheid hun roeping en verkiezing vast te maken. En dit maar niet voor een tijd, want hun keuze is voor altoos. Zoals David zegt (Psalm 119:33): "Leer mij de weg Uwer inzettingen, en ik zal hem houden ten einde toe." En vers 111: "Ik heb Uw getuigenissen genomen tot een eeuwige erve; want zij zijn mijns harten vrolijkheid." Dit alles maakt de evangelische volmaaktheid of de volmaaktheid der delen uit. En dit hebben al de gelovigen.

Maar niettegenstaande dit alles is het ook waar, dat de gelovigen in dit levende volmaaktheid der trappen missen. En dit geldt zelfs voor de verstgevorderde. Hierop wijst de onderwijzer als hij zegt dat dit alles bij hen maar een voornemen en een begin blijft. *De allerheiligsten hebben een ernstig voornemen, waardoor zij naar alle geboden Gods beginnen te leven.*

En daaruit volgt dus dat zij de volmaaktheid der trappen missen. Want in de allerheiligste op aarde blijft een kracht van inwonende zonde en verdorvenheid. O, hun beste doen is zeer bevlekt, en daarom hebben zij dagelijks nodig het gebruik van het bloed van Jezus. Deze verdorvenheid houdt hen onder en onderdrukt het nieuwe leven. Paulus greep wel naar de volmaaktheid, maar er was een wet der zonden in zijn leden, en deze hield hem onder, gebonden en gevangen (Rom. 7:18, 21 en 23).

Daarom kan ook de allerheiligste mens in dit leven niet één plicht of deugd betrachten in alle delen zoals de wet dit eist. En dus is het zo, dat vanwege deze onvolmaaktheid van de beste werken de gelovigen zelfs de eeuwige verdoemenis verdienen., Zij zouden gewis verloren gaan wanneer zij geen gemeenschap hadden aan de eeuwige gerechtigheid van de Borg (Ex. 28:38 én Psalm 19:13).

En dit missen der volmaaktheid der trappen heeft God zo gewild. De Heere wil de volmaaktheid der trappen om wijze en gewichtige redenen voor de heerlijkheid bewaren. En wel om hen hier meer te oefenen door hen bij trappen te heiligen. Om hun te leren uit de hand van Christus te leven en gebruik te maken van Zijn lijdelijke en dadelijke gehoorzaamheid. En om hun ook het grote onderscheid te doen zien tussen de hemel en de aarde, opdat hun verlangens gaande zouden worden.

O vrienden, wanneer het volmaakte zal gekomen zijn, dan zal Christus Zichzelf en Zijn Vader een gemeente voorstellen, die geen vlek of rimpel of iets dergelijks heeft, maar die zal zijn heilig en onberispelijk (Ef. 5:27).

Toepassing

Uit dit alles ziet gij, vrienden, hoe de leer van de onvolmaaktheid der heiligen op aarde aan de onderwijzer terecht aanleiding geeft tot de volgende vraag: *Waarom laat ons dan God alzo scherpelijk de Tien Geboden prediken, zo ze toch niemand in dit leven houden kan?* Doch gezien het gevorderd uur en het gewicht der stof vanwege het velerlei nut van de scherpe prediking der wet, zullen wij deze vraag bewaren tot een volgende oefening. Nu gaan wij er liever toe over nog enig gebruik voor onszelf te maken van het verhandelde.

A. Mensen, aan wie het Goddelijk licht in uw hart ontbreekt, wat dunkt u? Staat ge niet zeer schuldig aan het zondigen op de leer van de onvolmaaktheid der heiligen op aarde?

1. En wel wanneer u vrijheid neemt voor uw zondig vlees en voor het volbrengen van uw begeerlijkheden, die u als uw tweede natuur geworden zijn. En zulks dan op grond van de gebreken der heiligen, ja zelfs op het vallen van grote heiligen in het Woord. O, hoe menigeen laat de zonden hun gang gaan omdat sommige heiligen daar toch ook in gevallen zijn. Ja, wanneer de consciëntie al eens levendig is, hoe belooft menigeen zichzelf dan de vergeving der zonden omdat die heiligen deze ook verkregen hebben. O vrienden, wanneer u zo blijft, dan zult u het droevig missen.
2. Gij vergelijkt u bij de heiligen in de Heilige Schrift; maar kent u dat? Weet u daar dan van? Namelijk van het gewicht der zonden op uw hart uit liefde tot God? Ja van het treuren en worstelen over de zonden voor God? Van dat aanklagen van uzelf voor de Heere, met verzwarende van uw zonden en van zulk een hart als u omdraagt? Kent u dat blijven liggen in uw schuld aan de voeten van de Heere? Van dat heiligen en rechtvaardigen van God in uw hart? Van dat u alle genade onwaardig zien en verklaren? Kent u iets van die rusteloosheid buiten de vereniging met Jezus? Van die lust en liefde tot verbreking van de zonde in uw hart en tot de uitroeijing er van met wortel en tak? Weet u van dat wakende en biddende strijden in de kracht van Christus tegen de zonde? En dus ook van die verdubbelde liefde daarna, om voor de Heere te mogen leven? Want dat lezen wij in het Woord, en dat gaat bij de heiligen om, die uit hun vallen zijn opgericht. Gelijk ook Jezus zegt (Lukas 7:47): "Die veel vergeven is, die heeft ook daarna veel lief." Dit is de proef op de som.
3. Ziet dan vrienden, als u uw vallen bij die der heiligen vergelijkt, dan moet ge u vooral ook bij deze dingen vergelijken. Want al deze dingen hebben de heiligen bij hun zonden. Leest dit maar van David (Psalm 51), van Josia (2 Kron. 34:19-27) en anderen meer. En van die dingen kent u niets, en evenwel belooft ge u daarop vrede.
4. Ja, staat u ook niet schuldig aan het zondigen op de leer van de onvolmaaktheid der heiligen, als u de vromen, waarvan uw hart in de grond afkerig is, hier op aarde volmaakt wilt hebben? O, waar komt dit uit voort? Want u weet wel dat uw hart in de grond niet zo zeer voor de heiligheid is, en nog minder voor de volmaaktheid. Het komt daar vandaan, dat ge een vijand zijt van. dat oprecht God zoekende volk, en dat ge tegen dat volk dus wat zoekt. Dit blijkt uit het volgende. Indien u lust had in heiligheid en in volmaaktheid, dan zouden die vromen uw liefste en dierbaarste vrienden zijn, die het verst van de wereld af en het dichtst bij zichzelf en bij de Heere leven. Die geen zonden in u zouden kunnen verdragen, op

wier hart uw eeuwig gevaar het zwaarste weegt en die u het meest daarover aanspreken. En vrienden, is dit nu zo? u kunt dit weten, als ge maar naar binnen wilt kijken. Neen vrienden, het is bij u zo niet. Het ligt bij u zo, dat u met woorden zegt dat zij volmaakt zijn moesten. Zij moesten dit en dit niet doen. En u weet van binnen wel dat u met vermaak op hun hinken let. Ja, dat u verlangt naar hun hinken en vallen, en dat het één van uw blijdschappen is als u wat weet en wat navertellen kunt van hun hinken. En hieruit kunt en moet u opmaken dat ge een vijand van Gods volk bent. Lees dit in Psalm 35:14-16, waar David spreekt van zulk een volk, waaronder hij verkeerde: "Ik ging steeds alsof het een vriend, alsof het mij een broeder geweest ware; ik ging gebukt in het zwart, als één, die over zijn moeder treurt. Maar als ik hinkte, waren zij verblijd, en verzamelden zich; zij verzamelden zich tot mij als geslagenen, en ik merkte niets; zij scheurden hun klederen, en zwegen niet stil. Zij knersten over mij met hun tanden." En zie eens waar dit ook toen al geschiedde. David zegt: "Onder de huichelende spotachtige tafelbroeders." Over ditzelfde klaagt Jeremia ook (Jer. 20:10). O mens, kent u de bittere droefheid van dat volk over hun eigen hinken, struikelen en vallen? Dan zoudt u zulks niet doen. En indien u waarlijk lust tot heiligheid had, u zoudt zo bitter tegen hen niet zijn. Dan zoudt u medelijden met hen hebben en voor hen zuchten. David roept uit tot de Heere (Psalm 38:17-18): "Heere, dat zij zich toch over mij niet verblijden! Wanneer mijn voet zou wankelen, zo zouden zij zich tegen mij groot maken. Want ik ben tot hinken gereed, en mijn smart is steeds voor mij." O, mocht u hier eens zien wie ge zijt en wat u doet!

Maar o mens, mocht u dan deze dingen ook overnemen, als de zekere bewijzen dat u zonder genade zijt en een vijand van het goede en evenwel onvolmaakte volk. Indien u een christen waart, u zou met hun zonden innig medelijden hebben. O, dan zou u de zonden en gebreken van het christendom op uw hart voor God dragen.

- Daarom raad ik u: Zoekt de Heere terwijl Hij te vinden is. De goddeloze verlate zijn weg, en de ongerechte man verlate hier zijn gedachten, en hij bekere zich tot de Heere (Jes. 55:7). Uw tijd kan spoedig weg zijn, en dan zinkt ge daar weg. O, haast u toch en stelt niet uit.
- Laat af van dat lasteren der vromen en dat met genoeg spreken van hun zonden en gebreken. Bidt God, dat Hij het op uw hart brenge dat u dit ooit gedaan hebt, en dat Hij Zijn genade over u uitbreide, dat ook deze misdaad u vergeven mocht worden.
- En weet dan ook dat er verzoening te vinden is. Wel in het bijzonder voor degenen, die er zo velen zijn, die het uit onwetendheid doen of gedaan hebben. Menigeen heeft nooit anders van zijn ouders, vrienden en anderen gehoord. Dus is hem van zijn jeugd af aan zulk een antipathie tegen dat volk ingeboezemd. En waar dat komt bij de natuurlijke vijandschap, welke in het Paradijs gezet is en waarmede elk in de wereld komt, dan kan zulks een vuur van boosheid in hem worden. Paulus had het ook in onwetendheid gedaan. En daarom, o legt u op uw knieën voor God neder, en bidt dan dat de Heere aan u, wat het wezen der zaak betreft, hetzelfde uit vrije genade wil doen hetgeen Hij aan Paulus gedaan heeft op de weg naar Damaskus (Hand. 9). En vrienden, al hebt u de vromen dan nooit zo vervolgd als Paulus, weet dan dat daar nu die gelegenheid niet toe is. Gods volk wordt thans door de aardse machten zeer beschermd. Maar zou dit niet het geval zijn, waar zoudt ge dan wel toe komen? Uw hart is daartoe niet minder goed dan dat van Paulus. En o mens, indien u God niet zoekt, u zult verloren gaan.

B. Een woord tot u, mensen, die hiervan enigermate en als in het algemeen iets ziet, en daarmee op uw wijze aan het zoeken zijt geraakt.

1. Gods Geest begint een goed werk in het hart van elke gelovige, namelijk een beginsel der gehoorzaamheid aan al Gods geboden. Maar er is ook een schijnwerk, dat er soms wel veel op lijkt. En leert daarom uit het verhandelde tot uw waarschuwing, en wilt dit toch bedenken, dat het werk van een iegelijk openbaar zal worden. De dag zal het verklaren. en hoedanig het werk van een iegelijk is, dat zal het vuur beproeven (1 Kor. 3:13-15). Ja vrienden, het werk van menigeen zal worden verbrand, en hij zal schade lijden. O mens, al het algemene werk, alle algemene verlichtingen, verstand in de Bijbel, en gaven, al dat toegedaan zijn van de goeden en de goede zaak, die dingen kunnen het u hier ver doen brengen. Maar indien u het kleed van Christus niet krijgt, en uw arms, naakte en zondige ziel wordt daarmee niet gedekt, u gaat verloren. Mocht daarom, vrienden, het volgende tot uw besturing dienen. Velt toch een rechtmatig oordeel over uzelf. U bent niet meer dan u voor God zijt, wat ge u bij tijden ook moogt verbeelden.
2. Ziet u in uw eenzaamheid soms iets van uw gemis van God en Christus? En vindt u daar dat u geen recht hebt op de Persoon van de Middelaar? En dat u dus voor uzelf geen gebruik van Zijn bloed kunt maken? O, schat uzelf dan daarnaar, en werkt zo meer uit uw toestand en uit uw waarachtige nood.
3. En krijgt ge wat aan uw hart van de Heere? Brengt het dan toch ter toets aan des Heeren Woord. En spreekt er over met Gods getrouwe knechten en volk, die licht hebben, eer dat u daarop mocht vastraken. O, laat u toch met niets paaen of tevredenstellen. Ook niet met opwekkingen, uitlokkingen, innerlijke verkwikkingen, ofwel teksten, die u te binnen schieten. O mens, u moet een werk in der waarheid hebben, door de Geest van Christus in u gewerkt. Die moet het stempel op Zijn Eigen werk zetten. O, wat zijn er veel beredeneerde christenen, die maar het één van het ander afleiden en dus zichzelf bevestigen, en veel op hun lust en pogingen maar gaan zitten. Maar wat zal het daar desolaat mee uitkomen. Elk mag daar wel voor beven. Brengt daarom al hetgeen u krijgt weer tot de Heere. Vraagt de Heere wat uw werk is en laat God dan oordelen. Wacht op Hem om licht. De Heere heeft Zijn eigen tijd.

C. Maar kinderen van God, moge het volgende tot uw opwekking dienen.

De Heere heeft een goed werk in u begonnen. Dus zijt ge aanvankelijk tot Zijn woonstede gebouwd, tot een geestelijk huis, al is het dan nog niet voltooid. Zoals een bouwheer vóór het bouwen gewoon is, heeft God u tot Zijn bouwstof uitgekozen, u duur gekocht en bijeen gezameld. Hij heeft u door Zijn knechten laten vergaderen uit de wijde wereld, en u tot bekwame stenen laten toebereiden, zodat u op goede wijze met de uiterste Hoeksteen, *Welke het huis met kracht houdt*, namelijk met Christus verenigd zijt. Maar ik zeg, het is echter een nog onvoltooid gebouw. Maar u hebt evenwel de beloften, dat de Heere, gelijk een wijs bouwheer, zo ook Zijn hand aan uw gebouw zal houden totdat het voltooid is. O, de Heere laat niet varen de werken Zijner handen, maar Hij zet het werk voort. En wel door en met die middelen, waardoor het begonnen is. En Hij volvoert en voleindigt dit werk dan tot op de dag van Jezus Christus. Want u zijt het arbeidsloon van Zijn ziel en dat zal Hij niet missen.

Diene ook het volgende tot uw besturing.

1. Houdt u toch dicht bij het Fundament Christus en bij de gezonde woorden van de Heere Jezus. Houdt u bij een getrouwe en ontdekkende bediening des Geestes, en bij de beste en de teerste vromen. Dat is de weg tot meer zelfkennis, en dus tot

vordering in de heiligmaking. Wanneer men een vreemdeling van Christus wordt, men verdort haast. Die weg zou steeds open, vers en levend moeten zijn, en dus moest de liefde van Christus u steeds dringen (2 Kor. 5:14).

2. Staat veel naar de oefening van gemeenschap der heiligen. Naar eendracht onder elkander, zo bij aanvang als stenen samengevoegd in Christus door al de samenvoegselen der toebrenging. En waakt tot dat doel ook veel tegen partijschap. Paulus zegt dat dit vleselijk is (1 Kor. 3:1-6). Waakt ook tegen het noemen van elkaar naar namen van mensen. O, men moet zich aan de zuivere woorden van Christus houden, aan die oude paden, welke beproefd zijn. Aan de dingen, die van ouds geleerd zijn en waarvan verzekering is gedaan. Dan blijft men ook aan de Heere getrouw.
3. Zoekt oprecht te worden of te blijven in de strijd tegen de velerlei verzoeken in en buiten uw huis. En ook naar binnen, in de strijd tegen uw zonden van hoogmoed, het zoeken van uzelf en alle eigenliefde. Want deze zonden veroorzaken zulk een verwoesting in het hoofd, en dan ook in de gemoederen van Gods volk. Waar deze heerst, daar is de partijschap reeds zonder dat zulk één het zelf ziet. En wel vanwege die dodelijke blindheid. En dan beschuldigt die mens zijn naaste nog wel van partijschap, en wel datgene, waaraan hij zelf geheel verkocht is.
4. Waakt en bidt toch, en wandelt in vreze tegen de besmetting en het verderf, dat in de wereld is. Neemt niet te veel van de aarde in. Want het is hier net als bij het bouwen: te veel zand in het cement ontnemt de vastigheid en kracht aan het gebouw, en is dus zeer nadelig. Wij eindigen daarom met de vermaning van Petrus (1 Petrus 1:14-16): *"Als gehoorzame kinderen, wordt niet gelijkvormig aan de begeerlijkheden, die tevoren in uw onwetendheid waren. Maar gelijk Hij, Die u geroepen heeft, heilig is, zo wordt ook u zelf heilig in al uw wandel. Daarom, dat er geschreven is: Zijt heilig, want Ik ben heilig."* Amen.

ZONDAG 44 (vierde deel)
(Vraag 115)

DE SCHERPE PREDIKING DER WET

Vraag 115: *Waarom laat ons dan God also scherpelijk de Tien Geboden prediken, zo ze toch niemand in dit leven houden kan?*

Antwoord: *Eerstelijk, opdat wij ons leven lang onze zondige aard hoe langer hoe meer leren kennen, en des te begeriger zijn de vergeving der zonden en de gerechtigheid in Christus te zoeken. Daarna, dat wij zonder onderlaten ons benaarstigen, en God bidden om de genade des Heiligen Geestes, opdat wij langs zo meer naar het evenbeeld Gods vernieuwd worden, totdat wij tot deze voorgestelde volkomenheid na dit leven geraken.*

Wij komen nu tot ons tweede hoofddeel, de oplossing van een tegenwerping. *Wanneer het dan met de allerheiligsten zelfs in dit leven zo gesteld is, welk doel en welke reden heeft God dan, waarom evenwel de scherpe prediking der Tien Geboden zo zeer noodzakelijk is?* (vraag 115)

Letten wij hier:

- A. op de vraag van de onderwijzer, alsook op de oorzaak van deze vraag; en
- B. op het voldoening gevend antwoord.

A. Van de vraag van de onderwijzer sprekende, bezien wij eerst de waarheid, waarvan deze vraag uitgaat. ***Deze namelijk, dat de Tien Geboden te allen tijde scherpelijk moeten worden gepredikt.***

En welke bewijzen hebben wij voor deze waarheid?

1. God Zelf heeft het met woorden en daden bevolen. De Heere heeft de Tien Geboden niet alleen van de Sinaï tot het volk gesproken, maar heeft dezelve ook met Zijn vinger geschreven in stenen tafelen. En houdt dit geen bevel in? Ja, want hierom worden deze in Hand. 7:38 levende woorden genoemd. En wel omdat aan de volmaakte onderhouding daarvan het leven verbonden is. Voorheen te betrachten in eigen persoon en in eigen kracht, maar na de val in de Persoon en de kracht van een Ander, namelijk Christus.
2. De profeten hebben te allen tijde op deze wet der Tien Geboden sterk aangedrongen, en aan de hand daarvan de zonden ernstig bestraft. Zie dit eens in Jesaja (Jes. 1:10): "Hoort des Heeren woord, gij oversten van Sodom! Neem ter ore de wet onzes Gods, gij volk van Gomorra!" En de Heere zegt tot hem (Jes. 58:1): "Roep uit de keel, houd niet in; verhef uw stem als een bazuin, en verkondig Mijn volk hun overtreding, en het huis van Jakob hun zonden." Alsook in Jeremia (Jer. 4:3-4): "Zo zegt de Heere tot de mannen van Juda en tot Jeruzalem: Braakt ulieden een braakland, en zaait niet onder de doornen." Want de ploeg van de wet moet door een ieders hart gaan. "Besnijdt u de Heere, en doet weg de voorhuiden uwer harten."
3. Ook hebben de Heere Jezus Zelf en Zijn apostelen deze wet der Tien Geboden niet afgeschaft. Integendeel, zij hebben deze nader verklaard en aangedrongen. Jezus zegt (Matth. 5:17): "Meent niet dat Ik gekomen ben om de wet of de profeten te ontbinden. Ik ben niet gekomen om die te ontbinden, maar te vervullen." En uit het

vervolg van het artikel blijkt dat Jezus spreekt van die wet, waarin gesproken wordt: "Gij zult niet doden. Gij zult geen overspel doen. Gij zult de eed niet breken. Gij zult uw naaste liefhebben als uzelf." En Paulus zegt (Rom. 3:31): "Doen wij dan de wet teniet door het geloof? Dat zij verre; maar wij bevestigen de wet."

4. Jezus en Zijn apostelen hebben de zedelijke wet dus altijd scherp aangedrongen, zelfs in het behandelen van zielen. Jezus stelde deze wet scherpelijk aan die jongeling voor (Matth. 19:16-22). Hieruit blijkt de onveranderlijkheid van deze wet.
5. Zonder deze scherpe prediking van de wet kan de zondaar nooit recht vernederd worden. En ook niet vatbaar worden voor de genade en de ontdekking van het Evangelie. Want zonder deze scherpe prediking der wet kan nooit recht worden verstaan de staat des mensen in het verbond der werken vóór de val. En ook niet de staat van de afval van God en dus de staat der zonde en ellende.
6. Ook kan dan niet worden verstaan het gewichtige stuk van de voldoening van Christus aan Gods heiligheid en rechtvaardigheid, alsook de noodzakelijkheid daarvan. En evenmin het grote stuk van de rechtvaardigmaking des zondaars voor God.
7. En tenslotte ook niet het voorname stuk van de waarachtige dankbaarheid, welke een verlorene ziel door Christus aan de Heere verschuldigd is. En niettegenstaande de afval des mensen van God blijft evenwel de volmaakte eis van God. En ook blijft de verbintenis van het scheepsel tot volmaakte gehoorzaamheid daaraan. Ja, wanneer iemand onder de genade komt, wordt deze zelfde eeuwige verbintenis niet minder, maar sterker gemaakt. En zulks te meer daar het Evangelie zijn werking niet doet in het hart, tenzij de wet, of de Geest door de wet, Zijn werking daar heeft gedaan. O, dit past zo zeer bij elkander. Hierom lezen wij zo nadrukkelijk (Rom. 11:32): "God heeft hen allen onder de ongehoorzaamheid besloten." Dit is de overtuiging des Geestes door de wet. "Opdat Hij hun allen zou barmhartig zijn." Dit is het vertroostende werk des Geestes door het Evangelie. Zo ook Gal. 3:22: "De Schrift heeft het alles onder de zonde besloten." Dit is het werk der wet. "Opdat de belofte uit het geloof van Jezus Christus aan de gelovigen zou gegeven worden." Dit is het werk van het Evangelie.

Paulus beveelt ook met grote nadruk de scherpe prediking der wet aan Titus (Titus 1:13): "Bestraf hen scherpelijk, opdat zij gezond mogen zijn in het geloof." En Titus 2:15: "Spreek dit, en vermaan, en bestraf met alle ernst. Dat niemand u verachte."

Ziet dan uit al deze bewijzen dat de wet der Tien Geboden zowel onder de dag des Nieuwen Testaments scherpelijk moet worden gepredikt, als dit onder het Oude Testament het geval was. En dat wil zeggen, dat zij gepredikt moet worden onder de bedreiging van zware straffen. O, wanneer men iemand in het vuur ziet liggen, dan zal men hem toch scherp aantasten. "Grijpt hen daaruit", zegt Judas (Judas:15).

En welke zijn de redenen, waarom de onderwijzer deze vraag doet: *Waarom laat ons dan God alzo scherpelijk de Tien Geboden prediken, zo ze toch niemand in dit leven houden kan?*

De onderwijzer heeft twee redenen voor deze vraag.

1. Allereerst omdat hij in het vorige antwoord zo beslist getoond heeft, dat zelfs degenen, die tot God bekeerd zijn, deze geboden niet volkomenlijk kunnen houden. Daarvan zijn de duidelijke en overtuigende bewijzen naar Gods Woord gegeven. En

naar aanleiding daarvan is het niet vreemd dat deze vraag hier volgt, waarom dan toch wel die scherpe prediking der wet, wanneer toch niemand in dit leven, zelfs de allerheiligste niet, deze kan houden.

2. En de tweede reden, welke de onderwijzer voor deze vraag heeft is deze, dat er zulke bestrijders zijn, welke stellen dat het prediken van de wet onnuttig en onnodig is, bijzonder wel in de Nieuw-Testamentische dag is dat niet meer nodig. Dit is het zeggen der Antinomianen of wetbestrijders. En dat is dan nog hun zachtste taal. Want wanneer zij eens vrijuit spreken, dan is het godslasterlijke taal van de heilige wet. Ja, dan hebben zij vaak deze gruwelijke uitdrukkingen: *De wet verdient de naam van Gods Woord niet*. De Tien Geboden behoren tot het rechthuis, en niet tot de preekstoel. Die nog met Mozes en zijn wet heulen, lopen voor de duivel. Vrienden, kent hen aan hun taal en schrikt er voor. Ziet dan hoe nodig de onderwijzer deze vraag doet tegen dit goddeloze volk. Daartoe behoren ook de zogenaamde Hebreëen, de Hattemisten enz., die er zo velen aftrekken en verleiden, en die voor Gods wet geen achting hebben.

Wij zullen hier in het kort enige weinige tegenwerpingen bezien, welke deze goddeloze mensen inbrengen tegen de prediking der wet. Wij zullen ze tegelijk beantwoorden.

a. Eerst voeren zij aan Matth. 11:13: "Want al de profeten en de wet hebben tot Johannes toe geprofeteerd." En daarbij noemen zij ook Hand. 15:10: "Nu dan, wat verzoekt gij God, om een juk op de hals der discipelen te leggen, hetwelk noch onze vaders, noch wij hebben kunnen dragen?"

Wij antwoorden hierop: Elk, die eerbied heeft voor Gods Woord, en de samenhang leest, zal op overtuigende wijze zien dat op deze twee plaatsen niet gesproken wordt van de wet der Tien Geboden, maar alleen van de wet der schaduwen. En deze is nu opgehouden.

b. Vervolgens werpen zij tegen Rom. 6:14: "De zoude zal over u niet heersen, want gij zijt niet. onder de wet, maar onder de genade."

Wij antwoorden: Hier wordt gesproken van de tegenwoordige staat der genade van de gelovigen. Dit in tegenstelling van hun voorgaande staat van nature.

Ook blijkt uit deze schriftplaats, dat de gelovigen niet meer onder de heerschappij der zonde zijn. En dus zijn zij niet meer onder de vloek en onder de verdoemende kracht der wet uit kracht van haar vonnis. Hiervan kan men overtuigd worden wanneer men dit Rom. 6:14-18 in zijn samenhang leest.

c. Wederom werpen zij tegen 2 Kor. 3:6-8: "Die ons bekwaam gemaakt heeft om te zijn dienaars des Nieuwen Testaments, niet der letter, maar des Geestes; want de letter doodt, maar de Geest maakt levend. En indien de bediening des doods in letteren, bestaande, en in stenen ingedrukt, in heerlijkheid is geweest, alzo dat de kinderen Israëls het aangezicht van Mozes niet konden sterk aanzien, om de heerlijkheid zijns aangezichts, die teniet gedaan zou worden; hoe zal niet veel meer de bediening des Geestes in heerlijkheid zijn?"

Ons antwoord hierop is: Hier wordt bedoeld de strenge bediening van de wet onder de oude bedeling van God. En deze bleek toen Mozes deze letteren gaf. De kinderen Israëls konden het aangezicht van Mozes niet aanzien vanwege de heerlijkheid en de glans van heiligheid, welke op hem lag. En dit in tegenstelling tot de nieuwe bedeling,

waarin de uitwendige bediening veel zachter is, en voor hen die licht hebben, ook veel heerlijker.

d. Tenslotte werpen zij nog tegen 1 Tim. 1:9-10: "De rechtvaardigen is de wet niet gezet, maar de onrechtvaardigen en de halsstarrigen, de goddelozen en de zondaren, de onheiligen en de ongoddelijken, de vadermoorders en de moedermoorders, de doodslagers, de hoereerders, dien die bij mannen liggen, de mensendieven, de leugenaars, de meinedigen, en zo er iets anders tegen de gezonde leer is."

Maar hierop antwoorden wij: Dit ziet op de strenge aandrang van de wet tot het doel om daardoor te worden ingetoomd, of om er aanvankelijk aan te sterven. Maar dit is niet het voornaamste waartoe de gelovigen de wet gezet is, want zij zijn reeds aanvankelijk aan die eerste man, de wet, gestorven (Rom. 7:1-2). En de aandrang voor hen om meer daaraan te sterven is nu liefelijker, gelijk wij deze lezen (2 Kor. 5:14-15): "De liefde van Christus dringt ons; als die dit oordelen, dat indien één voor allen gestorven is, zij dan allen gestorven zijn. En Hij is voor allen gestorven, opdat degenen, die leven, niet meer zichzelf zouden leven, maar Die, Die voor hen gestorven en opgewekt is."

Ook ziet dit op het voordeel, dat de wet aan de gelovigen toebrengt. We kunnen het zo zeggen: De wet hindert de gelovigen niet, maar zij hindert wel de goddeloze mens, die door deze wet niet uit zichzelf wordt gedreven. Zij verhindert dat hij genade zou krijgen, zij is hem van rondom tegen en is hem zo als een gevangenis, want zij besluit hem onder de vloek. Maar zulk een gevangenis is de wet voor de gelovigen niet meer. Deze rekent het zijn vrijheid te zijn in die volmaakte wet in te zien (Jak. 1:25). Dus is tegen de zodanigen de wet niet (Gal. 5:23). De genoemde schriftplaats (1 Tim. 1:9-10) ziet op de vloek en de verdoemende kracht der wet, en zo is deze de rechtvaardigen niet gezet. Wel ziet hij er de verdoemelijkheid van de zonde in, maar ook dat er nu geen verdoemenis meer is voor hem, omdat hij in Christus is (Rom. 8:1).

U kunt dan uit dit alles zien dat deze dwaalgeesten de Bijbel verdraaien tot hun eigen verderf. En zulks te meer, wanneer ge daarbij bedenkt dat deze wet dezelfde is, welke God aan Israël gegeven heeft, niet als Israëlieten, maar als redelijke schepselen. Want deze wet was ook in de harten der heidenen.

En dit is nu nog zowel het geval als toen. Indien de wet ons nu niet meer zou raken, dan zou zij nu uit het hart van een ieder moeten zijn. Niemands consciëntie zou hem dan ooit meer mogen slaan, enz.

B. Wij komen nu tot het tweede, het voldoening gevend antwoord van de onderwijzer. Het antwoord van de onderwijzer is naar het Woord van God, en hij erkent daarin *dat de scherpe prediking van de wet zeer nodig en nuttig is tot andere heerlijke doeleinden, dan dat zij een gelovige hier tot de volmaaktheid zou kunnen brengen*. Men zou drieërlei soorten van mensen kunnen noemen, die het voorwerp van de scherpe prediking der wet zijn.

1. En wel de onbekeerde verworpenen, al is het ook dat men hen van tevoren niet kent.
2. Dan vooral de onbekeerde uitverkorenen, welke op hun tijd openbaar worden dat te zijn.
3. En tenslotte zijn het de bekeerden of gelovigen, die deze scherpe prediking het meest nodig hebben.

1. In zeker opzicht is de scherpe prediking van de wet der Tien Geboden dus nodig en nuttig voor de onbekeerde verworpenen. Hun is de wet voornamelijk gezet (1 Tim.

1:9-10). Want dezen worden daardoor ingebonden en ingetoomd. Zij krijgen wel eens leven of ontwaking in hun natuurlijke consciëntie, zodat zij niet uitbreken in allerlei grove goddeloosheden, om allerlei vreselijke daden naar buiten gieriglijk te bedrijven. Dus kunnen zulke mensen door deze scherpe prediking van de wet zeer beschaafde en burgerlijke mensen worden in de samenleving hier op de aarde. Vrienden, wat moest er anders van worden? Elk mens is toch een kasteel van de duivel, waaruit hij zijn pijlen schiet. O, wanneer men dit inziet, moet men er dan niet meer verwonderd over zijn dat er nog zulk een geruste samenleving onder al dat slangenzaad gevonden wordt, dan dat men verbaasd staat dat hier en daar moorden, doodslagen en andere hooggaande gruwelen geschieden?

Zulken worden ook door de scherpe prediking der wet veroordeeld en verdoemd, ja hun verdoemenis is des te zwaarder, want zij worden des te meer schuldig gesteld in de doorluchte dag van het algemene oordeel. Want dan zullen degenen, die geen beschreven wet gehad hebben, zonder deze worden geoordeeld naar de hun ingeschapen wet der natuur. Maar zij, die de beschreven wet en de scherpe prediking daarvan hebben gehad, zullen daarnaar geoordeeld worden. En hoe zwaar zal dit zijn voor degenen, die daarbij nog zullen geoordeeld worden naar het hun verkondigde Evangelie.

Dit is zeker ook een doel van de wet, maar wij kunnen niet zeggen dat dit het volstreckte doel is, moet of kan zijn van de verkondigers der wet. O nee, want zij hebben in het gesloten boek van het eeuwig besluit nooit ingezien.

2. Maar hoe is de scherpe prediking van de wet der Tien Geboden dan vooral nodig en nuttig voor de onbekeerde uitverkorenen?

Op de tijd van het welbehagen des Heeren krijgen dezen onder de medewerking des Heiligen Geestes duidelijk te zien de gruwelijkheid van hun erf- en dadelijke zonden bij Gods volmaakte eis van volkomen heiligheid. En daarbij ook de betrekking, waarin zij tot God als hun soevereine Maker en Weldoener staan. Hoe meer nu de *geestelijkheid dezer wet* wordt aangedrongen, hoe meer overtuigingen van zonden dezulken te wachten hebben. Wanneer het namelijk des Heeren tijdis (Rom. 3:20 en 7:7-14). Dan zien zij hierdoor in welk een grote dood zij van nature liggen. En welk een eeuwige straf dientengevolge zal moeten worden gedragen. Ook welk een eeuwige gehoorzaamheid door een ander voor hen zal moeten worden volbracht, zullen zij ooit grond hebben om te hopen op verzoening met God en op een geestelijk en eeuwig leven. Ja, zij worden hierdoor ten einde raad gebracht. Zij worden door de wet zo gejaagd, dat zij als in onmacht dood vallen. Dan worden zij recht verlegen over hun geestelijke en eeuwige staat. Dit krijgen zij door middel van die laatste slag, namelijk de scherpe aankondiging en uitspraak van de vloek der wet (Gal. 3:10): "Vervloekt is een iegelijk, die niet blijft in al hetgeen geschreven is in het boek der wet, om dat te doen." O vrienden, dit vernedert tot inde grond toe. Reeds half ontdekt zijnde van niet te kunnen, en dan daar zulk een slag overheen van volmaakt in alles te moeten zijn, of vervloekt te zijn. Dit veroorzaakt zware bekommelingen en een groot geschreeuw des harten. Ja, dit doet hun ziel sterven aan de wet en aan eigen gerechtigheid en kracht. Dit doet hen recht sterven, om eens recht te leven (Rom. 7:4, 6).

En wanneer de ziel dan naar de maat des Heeren hierdoor overtuigd is, worden dezulken uit de wet en uit zichzelf gedreven naar een Ander. Namelijk naar de Borg, Welke door het Evangelie wordt aangewezen en ontdekt. De Heere Jezus, Die alles is, wordt voor de ziel derzulken, als de rechte en gepaste Borg in Zijn lijdelijke en dadelijke gehoorzaamheid, recht dierbaar en begeerlijk. O, door die scherpe

aankondiging van die volle eis der wet worden zij, aan wie dit gegeven is, vatbaar voor de evangelische openbaring van Christus. En dat is als koud water op een vermoeide ziel. Dus jaagt de wet hen en doet hen als *een tuchtmeester naar Christus* vluchten om hun levens wil (Gal. 3:24), om hen te bergen. O, daar valle dan wat valt, daar blijve achter wie en wat achterblijft, de wereld met al haar begeerlijkheden komt daar niet in aanmerking. Dan is het hier maar vluchten en aannemen, zich overgeven en van Christus worden; niet meer of nog langer onder de wet te blijven, maar zoeken om onder de genade te komen (Rom. 6:14). Ja vrienden, dezulken zullen ook wel onder de genade komen, aangezien Christus toch het einde der wet is, tot rechtvaardigheid voor een iegelijk die gelooft (Rom. 10:4).

3. Maar bezien wij nu ook nog hoe de scherpe prediking van de wet der Tien Geboden vooral zeer nodig en nuttig is voor de bekeerden of gelovigen. Dit wijst de onderwijzer ons in zijn antwoord aan. Hij noemt daarbij twee allervoornaamste nuttigheiden voor een gelovige, welke hun nauwere gemeenschapsoefening met Jezus betreffen, alsook hun meerdere vordering in de heiligmaking. En zulks opdat zij daardoor te meer voor de aanstaande heerlijkheid zouden worden bekwaam gemaakt.

A. Eerst dan de nuttigheid van de scherpe prediking der wet voor de gelovige, *welke hun nauwere gemeenschapsoefening met Jezus betreft.*

Hoe is de wet dan dienstbaar, om daarin bevorderlijk te zijn? De onderwijzer zegt: ***Eerstelijk, opdat wij ons leven lang onze zondige aard hoe langer hoe meer leren kennen.***

- (1) Bij het inschijnend licht van de Heilige Geest ontdekt de scherpe prediking der wet aan een gelovige dus *de natuur en aard van de zonde*. En wel zoals deze eigenlijk is een opstand en een onverzoenlijke rebellie tegen de Heere, en een staan naar Zijn troon en kroon. En dus als iets hatelijke en walgelijks en alleronbetamelijkt in de ogen van een heilig God. Want de scherpe prediking der wet stelt aan een gelovige ziel de heilige wil en de heerlijkheid van God voor, om haar zo naar gelijkvormigheid met de Heere uit te lokken. Want dat is toch op de grond van hun hart ook hun lust geworden. De Heere zegt tot hen (Lev. 19:2): "Gij zult heilig zijn, want Ik, de Heere uw God, ben heilig." En zo gevoelen zij naar het woord van Paulus (Rom. 7:23), een andere wet in hun leden. Aldus worden de gelovigen meer ziende gemaakt wat betreft de ware aard van de zonde en welk een monster deze is.
- (2) Bij het licht des Geestes ontdekt de scherpe prediking der wet aan een gelovige ook *zijn zondige aard*. Dus niet alleen zijn dagelijkse zondige daden, maar de dagelijkse gruwelijke gesteldheid van zijn hart tegenover de Heere. Paulus zegt (Rom. 7:7): "Ik had de begeerlijkheid niet geweten zonde te zijn, indien de wet niet zeide: Gij zult niet begeren." Hieruit komt dat hartelijk bewenen en beklagen voor de 'Heere voort. Dat verfoeien van zichzelf en dat walgen van zichzelf. Ziet deze uitwerking van de prediking der wet in de vrome koning Josia (2 Kron. 34:19): "Het geschiedde nu als de koning de woorden der wet hoorde, dat hij zijn klederen scheurde." En in 2 Kon. 22:11-22 lezen wij dat zijn hart week werd. Zie deze uitwerking ook in het volk ten tijde van Nehemia (Neb. 8:10): "Al het volk weende als zij de woorden der wet hoorden." En ook in Daniël, als deze uitriep (Dan. 9:5): "Wij hebben gezondigd en hebben onrecht gedaan, en goddelooslijk gehandeld en gerebelleerd, met af te wijken van Uw geboden en van Uw rechten."
- (3) Bij het inschijnend licht van de Heilige Geest ontdekt de scherpe prediking der wet aan de gelovigen ook *de grote dood en de oneindige straffen*, waarvan zij zijn

bevrijd. Ja, wanneer ook het licht des Evangelies daarbij komt, doet het hun zien welk een eeuwige vloek en toorn de Heere Jezus heeft moeten dragen en welk een eeuwige gehoorzaamheid Hij heeft teweeggebracht. O vrienden, zo kan de prediking der wet, gepaard met het licht des Evangelies, van binnen wat teweegbrengen en uitgangen der liefde naar de Heere Jezus verwekken, dewijl God Zijn Zoon onder de wet gezonden heeft, om te verlossen degenen die onder de wet waren, en om de aanneming tot kinderen voor hen te verwerven (Gal. 4:5). O, dan dringt de liefde van Christus (2 Kor. 5:9).

Hoe is dan deze prediking der wet nodig en nuttig tot de nauwere gemeenschapsoefening der gelovigen met Christus. Dit toont de onderwijzer aan als hij zegt: ***opdat wij des te begeriger zijn de vergeving der zonden en de gerechtigheid in Christus te zoeken.***

De prediking der wet ontnemt dus aan een gelovige alle hoop op grond van eigen gerechtigheid, en zij doet hem al zijn gerechtigheid buiten zichzelf alleen in Christus zoeken. Wanneer de Heere hem niet gedurig weer nieuw licht gaf, zou een christen er telkens weer voor open liggen om gewicht te leggen op zijn doen, zijn hartelijke plichten en gestalten. Dus doet de prediking der wet hem steeds sterven aan zichzelf, zodat hij in Christus levend wordt, hetwelk hij bij ogenblikken zo zeer van node heeft. Dan wordt hem de rechtvaardigheid van God geopenbaard zonder de wet, namelijk in Christus, nochtans getuigenis van de wet en de profeten hebbende (Rom. 3:21). Ja, zo dient de wet dan wel in het bijzonder om een gelovige gedurig te drijven, ja te jagen uit zichzelf naar de Heere Jezus, om nauwer met Hem te worden verenigd (Gal. 3:44). O, hoe scherper de wet hun gepredikt wordt, hoe noodzakelijker Christus voor hen wordt om bij Hem te schuilen en weg te kruipen, ja een verberging te zoeken en te vinden. Hoe noodzakelijker het voor de gelovige wordt de band der vereniging met Christus nauwer aan te halen, en het dus dicht bij Hem te houden ter gedurige wegruiming van alle scheiding door de zonden, en tot gedurige sterkte tegen de zonde. Om de wapens bij Hem te zoeken, en ook te leren hoe deze recht tegen de zonde moeten worden gebruikt.

B. Maar er is nog een tweede nuttigheid van de scherpe prediking der wet voor de gelovigen, en deze betreft *hun meerdere vordering in de heiligmaking*. Dus opdat zij daardoor hoe langer hoe meer bekwaam zullen worden gemaakt voor de aanstaande heerlijkheid.

a. De scherpe prediking der wet is voor de gelovigen toch zeer bevorderlijk om meer in de heiligmaking toe te nemen. Hierop wijst de onderwijzer als hij zegt: ***Daarna, dat wij zonder onderlaten ons benaastigen, en God bidden om de genade des Heiligen Geestes, opdat wij langs zomeer naar het evenbeeld Gods vernieuwd worden.***

1. De wet en de scherpe prediking daarvan is dus steeds een voorbeeld van volmaakte heiligheid voor de ogen van een gelovige. Want deze ontdekt de volmaaktheden Gods (Psalm 119:105): "Uw woord is een lamp voor mijn voet, en een licht voor mijn pad." Dit voorbeeld wekt de gelovigen op, dewijl er in hun hart iets is dat die kant uit wil, om naar die regel te wandelen (Gal. 6:16). Zo is deze wet ook een tegengif tegen al de hoogheden des harten. Want de wet eist zuivere volmaaktheid en wijst daarbij tevens aan hoe ver de besten van Gods kinderen daar nog van af zijn. De prediking der wet dient dus om te beproeven welke de goede en welbehagelijke en volmaakte wil van God is (Rom. 12:2), en om daarnaar meer vernieuwd te worden.

2. De scherpe prediking der wet dient ook, naar het woord van de onderwijzer, opdat de gelovigen zonder onderlaten zich benaarsstigen zouden. Dan is het hun spreken (2 Kor. 7:1): "Dewijl wij dan deze beloften hebben, geliefden, laatons onszelf reinigen van alle besmetting des vleses en des geestes, voleindigende de heiligmaking in de vreze Gods."
3. En ook opdat de gelovigen steeds, wederom naar het woord van de onderwijzer, ***God om de genade des Heiligen Geestes daartoe bidden zouden.*** De Heere moet dat werk toch Zelf werken (Filipp. 2:13). Wat een mens zich ook met zijn verstand en letterkennis mocht verbeelden en verwachten, zonder Jezus en de hand Zijns Geestes zal dit werk niet gelukken (Joh. 15:5). Dit heeft de Heere aan Zijn volk beloofd (Deut. 30:6, Jer. 31:23 en Ezech. 36:23). Hierom bad David (Psalm 119:33-36): "Heere, leer mij de weg Uwer inzettingen, en ik zal Uw wet houden; ja, ik zal ze onderhouden met ganser harte. Doe mij, treden op het pad Uwer geboden, want daarin heb ik lust. Neig mijn hart tot uw getuigenissen, en niet tot gierigheid."

Zo is de wet en de scherpe prediking daarvan ook in haar liefde-eis voor een gelovige een toetssteen, om daaraan zijn genadestaat te beproeven. En wanneer hij dan door genade iets van die liefde, welke de wet eist, in zich bevindt, wordt hij daardoor overreed van de waarheid van het werk Gods in zich, en dat de Heere Zijn hand op zaligmakende wijze aan zijn hart heeft gelegd (Rom. 5:5, 1 Joh. 2:5, 9, 10 en 3:10, 14, 5:1).
4. Ja, de wet en haar scherpe prediking is ook een krachtig middel ter aansporing tot meerdere voortgang in de heiligmaking, overeenkomende met die Goddelijke wet. Zo staan de gelovigen naar gelijkvormigheid met de Heere. En uit dat pogen en zuchten, en uit dat niet kunnen bereiken van hetgeen zij zoeken komt het gebed voort. Dat hartelijke roepen om een rein hart en om een nieuwe en vaste geest (Psalm 51:12). En Psalm 119:5: "Och, dat mijn wegen gericht werden om Uw inzettingen te bewaren."

b. Dan zien wij vervolgens nog dat de scherpe prediking van de wet voor de gelovigen zeer bevorderlijk is ter bekwaammaking voor en om te doen verlangen naar de aanstaande heerlijkheid. Hierop wijst de onderwijzer met de woorden: ***Totdat wij tot deze voorgestelde volkomenheid na dit leven geraken.*** Dat deze volkomenheid alleen na dit leven te bereiken is, hebben wij aan de hand van de vorige vraag in den brede aangetoond en blijkt ons ook duidelijk uit 1 Kor. 15:54. Daarom nu hierover maar een enkel woord.

In de ziel van de gelovige is iets dat zich uitstrekt naar de onzondigheid en naar de volmaaktheid. En de scherpe prediking der wet hier op aarde stelt hem iets voor van die heerlijkheid, welke hem haast wacht, en dat deze zal bestaan in voltooide heiligheid. En dit kan wel in het bijzonder het verlangen der ziel opwekken naar het volmaakte (1 Kor. 13:10), opdat dit komen mocht na het teniet doen van hetgeen ten dele is; ja, het verlangen naar de ontbinding, zoals wij dit in Paulus zien (Rom. 7:23-24).

God heeft Zijn hand gelegd aan Zijn volk en hen verlost door Zijn Zoon. Door Zijn Geest heeft Hij hen vernieuwd. *En waarom laat de Heere Zijn wet der Tien Geboden nu nog zo scherpelijk aan Zijn volk prediken?* Wel, met dit hoge en heerlijke doel, dat aan het einde van de weg van Gods volk, zodra zij hun lichamelijke ogen hebben toegedaan, in hen geen vlek of rimpel meer zal worden gevonden (Ef. 5:27). En Johannes zegt (1 Joh. 3:2-3): "Wij weten dat als Hij zal geopenbaard zijn, wij Hem zullen gelijk wezen; want wij zullen Hem zien gelijk Hij is." Dan zal de spiegel der

wet, waarin de deugden en de volmaakte heiligheid van God afstraalden, niet meer nodig zijn, want dan zal dit onmiddellijk geschieden. Zo dan, vriendin: "Een iegelijk, die deze hoop op Hem heeft, die reinigt zichzelf, gelijk Hij rein is."

Wij eindigen de woorden van de wet met de vermaning des Heeren aan Jozua (Jozua 1:7-8): "Alleenlijk wees sterk en heb zeer goede moed, dat gij waarneemt te doen naar de ganse wet, welke Mozes, Mijn knecht, u geboden heeft, en wijk daarvan niet ter rechter-, noch ter linkerhand, opdat gij verstandelijk handelt, alom waar gij zult gaan. Dat het boek dezer wet niet wijke van uw mond, maar overleg het dag en nacht, opdat gij waarneemt te doen naar alles wat daarin geschreven is; want alsdan zult gij uw wegen voorspoedig maken, en alsdan zult gij verstandelijk handelen." O vrienden, wie hier toedoet (Deut. 12:32, vergeleken met Openb. 22:18-20), "God zal over hem toedoen de plagen, die in dat boek geschreven zijn." Maar ook wie er van afdoet, "God zal zijn deel afdoen uit het boek des levens, en uit de heilige stad, en uit hetgeen - anders over hem ten goede - in dit boek geschreven is." Dit zijn waarachtige en getrouwe woorden van Hem, Die zegt: "Ja, Ik kom haastelijk." O vrienden, mocht uit het hart van een elk onzer dit antwoord opwellen: "*Amen. Ja kom, Heere Jezus.*"

Toepassing

Ziedaar vrienden, de wet van God geëindigd, en tevens u daarbij velerlei nuttigheden van de scherpe aandrang ervan u voorgehouden.

A. Wat hebben wij een redenen om de Heere te danken, dat Hij zulk een dierbare, heilige en goede wet heeft geschreven en ons heeft gegeven en nagelaten. Niet alleen natuurlucht, maar ook schriftuurlijk licht. En dat wij dagelijks onder de scherpe prediking van deze wet mogen neerzitten. Vrienden, dit was oudtijds onder de grootste voorrechten, welke Israël had (Deut. 4:8, Psalm 147:19-20, Rom. 9 :4), dat zij boven andere volkeren alleen de wetgeving hadden, en dat God hun Zijn woorden en inzettingen bekend maakte. Doch geen minder, maar wel nog groter voorrecht is het in de Nieuw-Testamentische dag voor ons, aangezien er nu zo vele omstandigheden niet meer bij zijn, welke tot de strengere bedeling behoorden. Zo heeft elk onzer dagelijks gelegenheid om onder Gods eigen instelling, de prediking der wet, op de Heere en Zijn goede Geest te wachten tot rechte overtuiging van zonde, en om vatbaar gemaakt te worden voor de openbaring van Christus, Die het recht der wet in alle opzichten heeft vervuld.

- (1) Daarom vrienden, dat wij allen op onze hoede mochten zijn en wakende mochten gevonden worden tegen die geesteloze, goddeloze, wetverachtende, ja godloochenende leer der Antinomianen en al hun de wet bestrijdende navolgers. Weet u waar u ze aan kunt kennen en wie hun heer en meester is, en waar hun leer dus vandaan komt? Wel hieraan, dat zij de meeste vaart maken in de harten van de meest goddeloze mensen, die vijanden zijn van Gods zaak en volk en werk in de ziel. Daar halen zij het meeste voordeel.
- (2) Dat wij ook zeer waakzaam mochten zijn tegen het maken van ook maar de minste uitzondering van de zedelijke wet, welke uit Tien Woorden bestaat, om daar toch niets af te doen. O, het moest ons hart smarten uit liefde tot God en Zijn wet, wanneer iemand een tittel of jota daarvan afdoet. Zullen wij, arme onvatbare aardwormen, een gebod uit de zedelijke wet laten vallen omdat wij van gedachte zijn dat het ons niet raakt? Of zullen wij om er nog wat aan goed te maken, er een draai aan geven en zeggen: *De letter raakt ons niet, maar wel de geestelijke zin?* Waar staat dit toch in de Bijbel? In de eeuwigdurende wet zijn alle geboden van één natuur. En wanneer er één gebod is, waarvan de letter ons niet raakt, dan mag

ik zeggen dat de letter van niet één gebod ons raakt. En wat is de geestelijke zin van de wet toch anders dan de zeer wijde uitgestrektheid der geboden en verboden, waartegen zowel met het hart en de gedachten, als met grove daden wordt overtreden? Dit nu heeft plaats zowel in het ene als in het andere gebod. De bevinding leert dat God voor de Tien Geboden zorgt. De Heere laat onder Zijn heilig bestuur niet één minder dan Tien Geboden scherpelijk prediken. Mocht elk onzer hier een teder hart voor God krijgen. Want waarlijk vrienden, anders bezondigt men zich hier grotelijks. En wanneer men dan al genade in de ogen Gods moge hebben gevonden, dit zal de ziel krenken. Dan wordt men minder in licht, dan wordt men hovaardiger. God komt de mens dan in deze en gene andere zaken tegen, en men weet niet waar het in zit. En dat het hierin zou zitten, dat wil men niet weten. O, hoe gelukkig is hij, die zo laag mag bukken, dat hij dit bemerkt!

B. Och mens, die uw gehele leven onder de scherpe prediking van de wet hebt neergezeten, en die tot nu toe dezelfde zijt gebleven, zonder enige verandering, welke zijn toch de vruchten, die u hebt gedragen?

- (1) Ziet u hier nu uw aard, vrienden? Weet u wel, dat elk mens als een slangenzaad geboren wordt, en dat hij het niet weet? O, als God hem licht geeft bij Zijn wet, dan eerst ziet en gelooft hij het. Johannes de Doper zei eens tot enige Farizeërs, die tot zijn Doop kwamen (Matth. 3:7-8): "Gij adderengebroedsels, wie heeft u aangewezen te vlieden van de toekomende toorn? Brengt dan vruchten voort, de bekering waardig."
- (2) Menigeen kent de zonde alleen maar door de klank. Hij belijdt een zondaar te zijn, omdat de belijdenis dat nu eenmaal meebrengt, zoals men ook een onredelijk dier wel wat aan kan leren. Maar vraagt men eens bij de stukken naar de zonde, bijvoorbeeld de zonde van begeerlijkheid, och, dan weet die mens er net zo min van als Paulus vóór zijn bekering. Hij zal veel eerder zeggen dat hij een zeer tevreden hart heeft. Menigeen ziet zichzelf voor een, deugdelijke man of vrouw aan, hetgeen tegenwoordig toch wel iets zeldzaams is in de burgermaatschappij. Maar arme mens, u bent al te vergenoegd in uw staat. U bent blind. Wanneer u uzelf als een monster zou zien in al hetgeen waaraan u uw handen slaat, dan zou u niet zo ver van het Koninkrijk Gods zijn als nu.
- (3) Menigeen hoort de scherpe prediking van de wet gaarne. Dan vermaakt men zich wel het meest in degene, die het maar het meest ernstig kan zeggen. Zulk één mag die roerende prediking wel, ja hoe ernstiger hoe liever. Bij sommige bijzonder nadrukkelijke gezegden barsten de tranen wel uit zijn ogen. Dan ziet hij eens om naar die hij kent, of die het ook wel horen. Ja, dan ziet hij naar die en die in de kerk, waarvan hij denkt dat dit zeggen bijzonder op hem past. Dan denkt hij: *dat is weer raak*. En als hij dan thuis komt, is die man wonderwel ter kerk geweest en gaat gerust slapen. O vrienden, die arme en zeer gevaarlijke man is met zijn hart bij die en die onder het Woord, maar hij is zo onroepbaar ver van zichzelf. Zulk een ter kerk gaan sleept duizenden naar de hel.
- (4) Voorts kan ook menig mens de scherpe prediking der wet niet verdragen. Het is hem te nauw en het valt hem zo bang, zo naakt in zijn schuld te worden gezet. Als hij moet horen dat zijn onmacht, zijn niet kunnen hem des te verdoemelijker voor God maakt, en dat God een rechtvaardig en vrij God is, Die hem mag laten liggen en sterven. Ja, dat al zijn doen en plichten hem niet aangenaam maken, en dat de allergoddellooste uit de gehele hoop van mensen hem zou kunnen voorgaan in het Koninkrijk, en dat dit ook menigmaal geschiedt. Dit alles wekt zijn verzet en maakt zijn humeur zelfs erger, wanneer hij van onder zulk een predikatie komt.

Dan zegt hij: *ik ga daar in het vervolg niet meer*. En is er dan ergens een schouwer van de bedriegerijen, die het zo nauw niet neemt en die de weg naar de hemel breed en breed maakt, dan gaat hij daarheen. Want daar raakt het huis weder in rust en vrede. Vrienden, wij lezen daarvan met nadruk in Jesaja 30:9-14, en het is wel waard dat wij het nalezen.

Ach mens, is dit nu de vrucht van, al uw tijd en van al die middelen welke God u al uw dagen heeft gegeven? Wat zal dan het einde van die weg nog zijn? Waar zult u dan toch belanden?

Mist u de waarachtige ontdekking van zonden en van eigengerechtigheid, bij het overtuigend licht des Heiligen Geestes door de wet? Dan mist u alles. Het moet nood worden bij een mens. Hij moet zijn ziel in nood zien, zal hij ooit recht om redding en verlossing roepen, en zal hij ooit waar werk krijgen. Voor niemand wordt Jezus ooit recht dierbaar, dan tegen ontdekte zonden, tegen verlorenheid, tegen banden, vijandschap van binnen, tegen onmacht, blindheid enz. Daarom ziet het er zo donker met u uit.

En weet daarom dat u midden in de dood ligt. En wanneer u zo blijft, zult u sterven, al is uw waan en hoop nu ook het allersterkst, u zult op uw einde alles missen. Wanneer gij uw lichamelijke ogen in rust zult menen te sluiten, dan zullen die van uw geest in de eeuwige onrust opengaan. Ach, welk een verschrikkelijk missen, welk een verschrikkelijke verandering in zulk een ziel! Zijn allersterkste hoop, het huis van zijn gewaande christendom, waaraan hij zestig, zeventig of tachtig jaren heeft gebouwd, nu als een huis der spinnenkoppen in één ogenblik weggevaagd. En dan, ja dan zult u eerst recht geloven hetgeen sommigen u op aarde hebben aangezegd.

Laat mij u nog deze raad geven.

- Wilt u ten leven ingaan? Onderhoud dan de geboden. En wel zonder onderscheid, ja volmaakt (Matth. 19:17). O mens, gaf de Heere u toch die zegen, dat uw eeuwig gevaar eens op uw ziel gebonden werd, en dat u eens aan het lopen raakte door de wet. Wie weet hoe spoedig u buiten adem aan het einde der wet als dood zou neervallen aan de voeten van de Heere Jezus (Openb. 1:17). Het einde der wet is toch Christus, tot rechtvaardigheid voor een iegelijk, die gelooft.
- Ik raad u: Buig veel uw knieën voor God, en bid om licht, dat God u datgene mocht doen zien, hetgeen Hij aan al Zijn volk doet zien. En dat Hij die hand aan u leggen mocht, welke Hij aan al Zijn volk legt. Ja, dat Hij dat werk aan u mocht doen, hetwelk Hij aan al Zijn volk doet.
- Beklaag ook veel uw blindheid voor de Heere. O, mocht u zo nederig zijn, dat u het mocht zien, en ook wilde weten en belijden, dat u blind zijt. Dan zoudt u een stapje nader zijn en u zoudt het niet zo kwalijk nemen als u eens wat scherp zoudt worden aangepakt en uit het vuur gerukt werd.
- Ga toch veel onder de middelen der genade, met de verzuchting: *och, dat God mij nu eens licht wilde geven. Ja, wilde de Heere mij nu aan mijzelf bekend maken!* En houd u daar onder die middelen, maar afziende van de leraar, en meteen oog op God. De Heere moet het toch Zelf door Zijn Geest werken, want anders is al het werk van de leraar zonder vrucht.

C. Maar wat u betreft, kinderen van God, voor u is de wet niet gezet. Evenwel is de scherpe prediking daarvan het allerheerlijkst vanwege haar grote en velerlei nuttigheid, wanneer God Zijn licht bij de waarheid zendt.

Och, dat u er veel op gezet mocht zijn om die doeleinden te bereiden, waartoe de Heere u Zijn wet laat verkondigen. De nuttige einden, welke in het antwoord van de onderwijzer worden vermeld, zijn toch in eigenlijke zin die zaken, waarin in de diepste grond het leven des geestes van een kind van God is, en waarin zijn ziel waarlijk vet en groen wordt. Er is ook een arm overblijfsel, een arme en ellendige hoop, die gedurig naar licht staat om meer hun zondige aard te mogen zien en daardoor meer naai Christus gedreven te worden. Ja, zij kunnen menigmaal zo niet tot Jezus komen en vergeving in Zijn gerechtigheid vinden. Zij zoeken het wel nergens anders, maar zij vinden het toch zo niet. Evenzo ten aanzien van de vruchten des geloofs. O, zij zijn zo onheilig. Zij worden hoe langer hoe meer ongelijkvormig, het wordt dagelijks erger. Het mankeert aan hun wil en zin. Daar en daar zit hun hart, en zij kunnen het. maar niet kwijt worden. Waar zij ook hun handen aan slaan, zij verderven het. Zij zien dat het beginsel, waaruit zij werken, zo onzuiver is. Het voortzetten van hun werk zien zij vol van het hunne, en zij zien zich ver af van het rechte doel, om alles tot de Heere te brengen. O, dan zuchten zij onder dat alles. Zij hebben zin in de heiligheid, ja in de volmaaktheid, en zij zitten bedolven onder het kwade van binnen; en dit vanwege het Goddelijk licht, dat zij in hun hart hebben.

Vrienden, dat is bij lange na het slechtste volk niet. Onder die arme hoop zijn er, die heel wat meer gevorderd zijn in de heiligmaking dan vele grootsprekers, die menen veel hoger geleid te worden. Zulken hebben voor die mensen maar weinig achting. Ja, zij zien hen aan voor de allervaksten en onwetenden, die de kennis missen en niet in heiligheid kunnen vorderen. En dat waar hun hoge vordering in de zogenaamde heiligheid een bebolwerkt werk der wet is. En daar zij het niet kunnen verdragen dat hun eens op de voet getreden wordt, zitten zij dan te paard in eigen kracht, onder het voorwendsel dat een christen zijn naam, eer enz. moet voortaan.

Och arme wormen, die kleinen zijn werkzaam voor God ten aanzien van zaken en eigenschappen, waarvan u nauwelijks de klank der woorden verstaat. Zij zuchten onder de onverloochendheid van het hart, en ondertussen vorderen zij in het stuk van de verloochening, zodat u het aan hen kunt zien. Rijk en nederig, of arm en hovaardig, dat scheelt zo veel.

O, wat zijn zij toch ongelukkig, die in verkeerde handen vallen. Waar men elkaar maar opzet en de hersenen maar vult. En wanneer die mens dan in de grond al genade heeft, wat is hij onroepbaar ver van zichzelf en van de Heere af. En ook in het bijzonder ver van de weg, langs welke alleen in de heiligmaking kan worden gevorderd. Hoe komt zulk één nog eens van die hoogten, van die Libanon af tot Hem, Die roept (Hoogl. 4:8): "Bij Mij van de woningen der leeuwinen, van de bergen der luipaarden."

Moge daarom, kinderen van God, het volgende tot uw besturing dienen.

1. Houdt u toch aan de oude weg en het betreden pad, dat door zo vele heiligen is bewandeld en waarmede het voor hen goed is uitgekomen. En wel om steeds veel te zien in en op te hebben met die volmaakte wet. En zulks tot gedurige ontdekking van zonden en ter vernedering. Om maar een laag zeil te voeren en opdat in die weg Christus dierbaar zal worden, ter gebruikmaking van Zijn gerechtigheid, zowel de dadelijke als de lijdelijke. Ja om gedurige vergeving van zonden te genieten en langs die weg, en geen andere, de heiligmaking te bevorderen. O vrienden, zij bedriegen zich, die menen buiten deze weg hun heiligmaking te bevorderen. Dat worden dikwijls mismaakte kinderen, groot van hoofd en klein van voeten. De Heere wijkt merkbaar van dezulken, en evenwel weten of gevoelen zij het niet.

2. Hebt toch Gods wet zeer lief. Want het is die wet, waarin het wezen van het volkomen herstelde beeld van God in de hemel zal bestaan. U hebt nog dezelfde zondige aard; die ge vóór uw bekering had. En hoe meer u nu daarvan bij het licht des Geestes door de wet ziet hoe meer u in de heiligmaking vordert en toeneemt. O, er is geen toenemen in de heiligmaking zonder toenemen in de zelfkennis. Daarom hadden David en Paulus de wet zo lief en hadden zij daarin al hun vermaak (Psalm 119 en Rom. 7).
3. En verwacht dan toch geen volmaaktheid hier in dit leven. Maar geloof dat u na dit leven zult geraken tot de volmaaktheid en de volkomenheid in trappen. De Heere zal u eens losmaken van al hetgeen u hier ten onder houdt, en u eens de begeerte uwer ziel geven, waarom u hier zo menigmaal gebeden hebt. Dat uw onvolmaaktheid u dan steeds nederig houde. O, de weg van een christen is hier wonderlijk. De werkzaamheden van het nieuwe leven, al die pogingen tot heiligheid eindigen hier gedurig in gevoel van gebrek en ellende. En toch spruit dit voort uit de grote verlossing van die ellende en van die grote dood, uit enkel genade door Christus. En dit doet wederom dan de knieën buigen. De behandeling door de onderwijzer is dus ook hier naar de bevinding van Gods volk en geheel op de Heilige Schrift gegrond. Want na het gevoel van gebrek aan heiligmaking in deze zondagsafdeling, volgt in de volgende terstond het gebed.

Daarom, tot uw opwekking, laat de scherpe prediking van de wet tot dit doel veel voor u dienstbaar zijn. En wel om uit de strenge eis der wet en uit de plagen, welke God in dit wetboek heeft gedreigd over elke overtreder, de grootheid van uw verlossing uit zulk een grote dood op te merken. Om dit veel te mogen inzien, en daarbij tevens de grootheid van het werk, dat Jezus voor u heeft volbracht en uitgewerkt.

Dankt toch de Vader voor het uitvinden van zulk een hoge weg van verlossing door Zijn Zoon.

Dankt toch de Zoon voor Zijn vrijwillige en onbegrijpelijke liefde in de volbrenging van al hetgeen er te doen was om u te verlossen en vrij te maken, en om u de hemel te bezorgen.

Dankt toch de Heilige Geest, Die u van zonden overtuigd heeft en de Zoon aan u geopenbaard heeft toen u daar vertreden lag in uw, bloed op de vlakte des velds en geen oog medelijden met u had. Die heeft u toen zoals u waart tot Christus gebracht. Die deed u komen, en door Hem is die eeuwige band van vereniging tussen Christus en uw ziel gelegd.

O, dat hieruit dan bij aanvang het zingen mocht spruiten over die hoge wegen des Heeren, omdat de grote heerlijkheid des Heeren daarin uitblinkt. Ja om aldus met de zalige Lodensteijn te zingen (Uitspanningen, 2e deel, bladzij 175):

*Wij hadden de eeuwige dood verdiend,
En krijgen het eeuwig leven.
Laat ons vrolijk zijn, vrolijk, vrolijk,
Laat ons vrolijk zijn, vrolijk zijn, vrolijk zijn.*

Hierop mag men wel de uitroep van David toepassen (Psalm 118:23): "Dit is van de Heere geschied, en het is wonderlijk in onze ogen."

Of zoals dit in rijm is overgebracht:

*Dit wonder is door Gods vermogen,
En door Zijn macht alzo geschied.
Dit is voorwaar in onze ogen
Een wonderwerk, 't welk men hier ziet.*

Psalm 118:11, Datheen

Amen.